

Biznesa augstskola Turība

Iveta Golta

KARAVĪRA DISCIPLINĀRATBILDĪBA

PROMOCIJAS DARBS

Studiju programmā Tiesību zinātne

Darba autors: 15.11.2021.

Iveta Golta

Darba vadītājs: 15.11.2021.

Jānis Načisčionis, Dr.iur.

Rīga, 2021

ANOTĀCIJA

Promocijas darba tēma ir „Karavīra disciplināratbildība”.

Darba mērķis ir izstrādāt zinātniski pamatotus priekšlikumus karavīra disciplināratbildības tiesiskā regulējuma pilnveidošanā.

Darbā izmantota sekojoša pētījuma metodoloģija: analītiskā pētniecības metode, salīdzināmā tiesību metode, vēsturiskā pētniecības metode, deskriptīvā (aprakstošā) pētniecības metode, deduktīvā pētniecības metode, induktīvā pētniecības metode, dogmatiskā pētniecības metode un loģiski konstruktīvā pētniecības metode, kā arī sekojošas tiesību normu interpretācijas metodes: gramatiskā, sistēmiskā, vēsturiskā un teleoloģiskā.

Pētījuma tiesiskajā bāzē ietilpst: Satversme, Latvijas Republikas tiesību akti, Latvijas karavīru disciplināratbildību normatīvais regulējums, tai skaitā, likumi, Ministru Kabineta noteikumi, reglamenti, nolikumi, instrukcijas un pavēles. Salīdzinājumam tiek pētīti arī ārvalstu nacionālo – Vācijas, Beļģijas, Nīderlandes un Itālijas aktuālo tiesību normu aspekti, kā arī starptautiskie līgumi un ES tiesību akti. Pētījuma teorētiskā bāze sastāv no Latvijas un ārvalstu zinātniskās literatūras avotiem: zinātniskām grāmatām, tiesību zinātnieku rakstiem, publikācijām, monogrāfijām, konferenču materiāliem; tiesu, judikatūras un NBS disciplinārās prakses materiāliem, interneta resursiem, kā arī promocijas darba rezultātus autore ir atspoguļojusi zinātniskajos rakstos Administratīvajā un Kriminālajā Justīcijā un starptautisko zinātnisko konferenču rakstu krājumos.

Galvenie rezultāti: karavīra disciplināratbildības tiesiskā regulējuma pilnveidošanai ir izstrādātas „karavīra” un „militāro tiesību” definīcijas, tas papildināts ar aizliegumu karavīram nonākt interešu konfliktā un prettiesiski izmantot savu dienesta stāvokli; regulējošās tiesību normās ieviests karavīra padomdevēja institūts, un tajās iekļautas normas par karavīra tiesībām realizēt aizstāvību ar pārstāvja starpniecību visa disciplinārā procesa laikā.

Darba apjoms 188 lapaspuses, tabulu skaits - 2.

Atslēgas vārdi: *dienesta izmeklēšana, disciplinārsods, karavīrs, militārais dienests, padomdevējs*

АННОТАЦИЯ

Тема диссертации – «Дисциплинарная ответственность военнослужащего».

Цель работы разработать научно обоснованные предложения по совершенствованию правового регулирования дисциплинарной ответственности военных.

В работе используется следующая исследовательская методология: аналитический метод исследования, сравнительный правовой метод, метод исторического исследования, дескриптивный (описательный) метод исследования, дедуктивный метод исследования, индуктивный метод исследования, догматический метод исследования и логически-конструктивный метод исследования, а также следующие методы интерпретации правовых норм: грамматический, системный, исторический и телеологический.

В правовую базу исследования входит: Конституция, правовые акты Латвийской Республики, Латвийское нормативное регулирование дисциплинарной ответственности военных, включая законы, правила Кабинета министров, регламенты, положения, инструкции и приказы. Для сравнения также изучаются аспекты актуальных правовых норм зарубежных стран – Германии, Бельгии, Нидерландов и Италии, а также международные договоры и правовые акты ЕС. Теоретическая база исследования состоит из Латвийских и зарубежных источников научной литературы: научных книг, статей, публикаций, монографий правоведов, материалов конференций; судебных материалов, судебной практики и материалов дисциплинарной практики Национальных вооруженных сил, Интернет-ресурсов; кроме того, результаты докторской диссертации отражены автором в научных статьях издания «Административное и уголовное правосудие» и в сборниках статей международных научных конференций.

Основные результаты – для совершенствования правового регулирования дисциплинарной ответственности военных разработаны понятия «военный» и «военное право», регулирование дополнено запретом для военного вступать в конфликт интересов и противоправно использовать свое служебное положение; в регулирующие правовые нормы введен институт военного советника, и в них включены нормы о праве военного на реализацию защиты через представителя на протяжении всего дисциплинарного процесса.

Объем работы – 188 страниц, количество таблиц – 2.

Ключевые слова: *служебное расследование, дисциплинарное взыскание, военнослужащий, военная служба, советник.*

ANNOTATION

The theme of the dissertation is “Soldier's Disciplinary Liability”.

The work aims at developing scientifically grounded proposals for the improvement of the legal framework of soldiers' disciplinary liability.

The following research methodology has been used in the thesis: analytical method of research, comparative legal method, historical method of research, descriptive method of research, deductive method of research, inductive method of research, dogmatic method of research and logically constructive method of research, as well as the following methods have been used to interpret legal provisions: grammatical, systemic, historical and teleological method.

The legal base of the research comprises: Constitution, legislation of the Republic of Latvia, Latvian statutory framework related to disciplinary liability of soldiers, including laws, Cabinet regulations, rules of procedure, by-laws, instructions, and orders. For comparison, the research also embraces actual legal aspects in foreign countries – Germany, Belgium, the Netherlands, and Italy, as well as international agreements and EU law. Theoretically, the research is based on Latvian and international scientific literature sources: scientific books, articles, publications and monographs of experts in the field of law, and conference materials; court documents, case-law, and disciplinary cases of the National Armed Forces, internet resources. The author has also reflected the results of the doctoral thesis in the scientific articles published in “Administrative and Criminal Justice” and in collections of articles summarising international scientific conferences.

The main results are: definitions of “soldier” and “military law” have been developed to improve the legal framework of soldiers' disciplinary liability; the framework is supplemented by a prohibition for soldiers to enter into a conflict of interest and illegally use their official position; an institution of military advisor has been introduced into the regulative legal provisions, and they include norms regarding the soldiers' right to assert their protection through a representative during the whole disciplinary proceedings.

The thesis consists of 188 pages, number of tables – 2.

Keywords: *official investigation, disciplinary sanction, soldier, military service, adviser*

SATURS

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS	2
IEVADS	3
1.TIESĪBU SUBJEKTS - KARAVĪRS.....	17
1.1.Karavīra jēdziens	17
1.2.Karavīra būtība	20
1.2.1.Valsts pārvaldē.....	22
1.2.2.Nacionālajos bruņotajos spēkos	28
1.2.3.Valsts dienestā	31
1.3.Karavīrs - militāro tiesību subjekts	34
1.3.1.Militāro tiesību priekšmets un militāro tiesību avoti.....	36
1.3.2. Militāro tiesību un administratīvo tiesību mijiedarbība	42
2.KARAVĪRA TIESISKAIS STATUSS	52
2.1. Karavīra tiesiskā statusa jēdziens, būtība un elementi no vēsturiskā un mūsdienu skatupunkta	52
2.1.1. Karavīra tiesības un ierobežojumi.....	54
2.1.2. Karavīra pienākumi.....	61
2.1.3. Disciplināratbildība	69
2.1.4. Karavīra gods un cieņa.....	83
2.2. Karavīra tiesiskā statusa ģenēze	93
3.KARAVĪRA DISCIPLINĀRATBILDĪBA UN DISCIPLINĀRAIS PROCESS	99
3.1. Karavīra disciplināratbildības teorētiskais un tiesiskais raksturojums.....	99
3.2. Karavīra disciplinārā procesa un disciplināro procedūru teorētiskais un tiesiskais raksturojums	128
3.2.1. Disciplinārlietas ierosināšana un izskatīšana	131
3.2.2. Disciplinārlietas pabeigšana.....	135
3.3. Karavīra disciplinārsoda izpilde un disciplināratbildības sekas	137
3.3.1.Disciplinārsods	139
3.3.2. Disciplinārā sodāmība.....	143
4. KARAVĪRA DISCIPLINĀRĀ PRAKSE	147
4.1. Disciplinārlieta par valsts noslēpuma normu pārkāpumu.....	147
4.2.AK Lēmumi, ar kuriem apmierināti karavīru iesniegumi.....	153
4.3. AK Lēmumi, ar kuriem daļēji apmierināti karavīru iesniegumi	168
4.4. Disciplinārās prakses apkopojums.....	185
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	190
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	192

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

AAL - Administratīvās atbildības likums

AK - Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisija

AM - Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija

APL - Administratīvā procesa likums

AŠ - Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas Apvienotais štābs

GI - Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas Audita un inspekcijas departamenta Ģenerālinspekcija

KZMDR - MK noteikumi Nr. 947 " Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments"
(*Nav spēkā*)

LPVN - Likums par valsts noslēpumu

MDL - Militārā dienesta likums

MIDIL - Militārās disciplināratbildības likums

MDIR - Militārā dienesta iekārtas reglaments

NBS - Nacionālie Bruņotie Spēki

AUIDN - Aizsardzības ministrijas Reglaments Nr.1REGL"Audita un inspekcijas departamenta nolikums"

AKDR - Reglaments Nr.14-REGL "Apelācijas komisijas darba reglaments"

LPIKNVAD - Likums par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā

RPDVI - Eiropas Padomes 1980. gada 11. marta rekomendācija Nr.(80)2 „Par diskrētās varas izmantošanu valsts pārvaldē”

RPIA - Eiropas Padomes 1977. gada 28. septembra rezolūcija Nr.(77)31 "Par indivīdu aizsardzību attiecībā uz valsts pārvaldes izdotajiem aktiem”

Satversme - Latvijas Republikas Satversme

IEVADS

Pirms 100 gadiem, apvienojot Jāņa Baloža Atsevišķo brigādi ar Jorgā Zemitāna Ziemeļlatvijas brigādi, ar Kārļa Ulmaņa Pagaidu valdības rīkojumu tika izveidota Latvijas armija. Par pirmo virspavēlnieku kā kompromisa figūru iecēla ģenerāli Dāvidu Sīmansonu, bet savstarpēji konkurējošajiem Zemitānam un Balodim izteica pateicību “par pašai izlēmtu darbību cīņā par Latvijas valsts ideju un viņas neatkarību”. Veidojot armiju, no Baloža brigādes organizēja Kurzemes divīziju, bet no Zemitāna ziemeļniekiem – Vidzemes divīziju. Abās kopā sanāca ap 25 tūkstošiem vīru, kuru rīcībā atradās arī 13 lielgabali, un pāris bruņotu vilcienu, dažas bruņumašīnas un lidmašīnas. Jaunajai armijai trūka visa – no ietērpiem līdz ieročiem, bet Latvijas sargi stāvēja savā vietās, sargādami savu zemi un brīvību no svešu varu uzmācības¹.

Senators Frīdrihs Zilbers², laikā, kad Latvijas valsts gatavojās svinēt savas pastāvēšanas, 20 gadus teica, ka tautas brīvības un neatkarīgas Latvijas valsts domu un ideju mūsu tautas darbinieki un brīvības cīnītāji visos laikos ir stādījuši augstāk, par visu, par to likuši, kļā savas personīgās intereses, un šī ideja, beidzot esot novedusi pie vēlāmā mērķa - pie uzvaras, kad daudzi cīnītāji nolikuši par šo mērķi savas dzīvības, jo tikai par tādu maksu un ieročiem rokā tautas iegūst un varot paturēt savu zemi, valsti, brīvību, tiesības, godu, maizi un dzīvību³, piebilstot, ka šo 20 gadu laikā ir novērsti kara postījumi, ir izdoti un stājušies spēkā daudzi jauni likumi, tai skaitā, Sodlu likums un radīta stipra, labi bruņota un apgādāta armija⁴.

To, ka pēc 1990. gada 4. maija nebija iespējama tiesību pēctecība aizsardzības jomā, t.i., nebija iespējams atjaunot armiju un citas valsts aizsardzības struktūras, kādas tās bija, līdz 1940. gada 17. jūnijam noteica vairāki apstākļi: pirmkārt, gadu laikā principiāli bija kļuvušas atšķirīgas valsts aizsardzības sistēma un aizsardzības struktūras; otrkārt, bija pilnīgi cits personālsastāvs, un treškārt, tiesiskos pamatus valsts aizsardzībai noteica pilnīgi citi atšķirīgi tiesību akti un šo iemeslu dēļ radās nepieciešamība veidot valsts aizsardzības sistēmu un risināt ar to saistītos likumdošanas jautājumus jaunā vēsturiskā situācijā, kas raksturojas arī ar valstu iesaisti un aktīvu dalību starptautiskajās drošības organizācijās - ANO, EDSO, WEU (Rietumeiropas savienība), EAPC (Eiropas Atlantiskā partnerattiecību padome), PfP (NATO programma „Partnerattiecības mieram”) darbā⁵.

Līgums par Eiropas Savienību tika parakstīts 1992. gada 7. februārī un stājās spēkā 1993.

¹ Sprūde, V. (2019. gada 10. jūlijā). 1919. gada 10. jūlijā. Latvijas armijas dzimšanas diena. Iegūts 01.08.2020. no <https://www.la.lv/1919-gada-10-julija-latvijas-armijas-dzimšanas-diena>

² Zvejniece, R. (2017). Juristu likteņi. *Jurista Vārds* nr. 42 (996), 22-27.lpp.

³ Zilbers, F. (1919). *Pirmie 20 gadi*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 957.lpp.

⁴ Turpat, 962.lpp.

⁵ Logina, I. (2000). Referāts “Likumdošanas iniciatīvas un tiesību reglamentācijas jautājumi bruņotajos spēkos. *Administratīvā Kriminālā Justīcija*. Nr.3, 40 - 43.lpp.

gada 1. novembrī. Ar Māstrihtas līgumu⁶ Eiropas Ekonomikas Kopienų pārdēvēja par „Eiropas Kopienų”. Ar šo līgumu arī ieviesa jaunus sadarbības veidus starp dalībvalstu valdībām, piemēram, aizsardzības jomā un tieslietu un iekšlietu jomā. Ar Māstrihtas līgumu izveidotajai Savienībai šajā līgumā bija noteiktas pilnvaras, kas tika sadalītas trīs grupās, sauktas arī par pīlāriem. Otrais pīlārs bija kopējā ārpolitika un drošības politika, kas tika noteikta V sadaļas J.1 - J.11 pantu normās, definējot Savienības uzdevumu - noteikt un īstenot kopēju ārpolitiku un drošības politiku, izmantojot starpvaldību metodes, un tā mērķis cita starpā bija: sargāt Savienības kopējās vērtības, pamatintereses, neatkarību un integritāti saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu principiem; visādi stiprināt Savienības drošību; veicināt starptautisko sadarbību; attīstīt un stiprināt demokrātiju un tiesiskumu, kā arī cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu⁷.

Eiropas Savienības Kopējā drošības un aizsardzības politika (ES KDAP) (pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā – Eiropas Drošības un aizsardzības politika) ir daļa no Kopējās ārējās un drošības politikas un vienlaikus arī viena no jaunākajām ES politikām un kopš Latvijas iestāšanās ES 2004. gadā – paralēli valsts darbībai NATO politikās un aktivitātēs – KDAP ir kļuvusi par vēl vienu svarīgu pīlāru Latvijas īstenotajā drošības un aizsardzības politikā. Ņemot vērā mūsdienu drošības apdraudējumu pieaugumu un diskusijas par Eiropas nākotni, šobrīd notiek īpaši strauja un mērķtiecīga virzība uz ciešāku ES sadarbību drošībā un aizsardzībā. Arī transatlantiskie partneri izcēluši nepieciešamību Eiropai vairāk uzņemties atbildību par savu drošību un atvēlēt vairāk resursus aizsardzībai⁸.

2007. gada 13. decembrī Lisabonā tika parakstīts jauns Eiropas Savienības pamatlīgums – Lisabonas līgums, ar ko tika grozītas Līguma par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līguma normas, kas stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī⁹, kur tā „V” sadaļa, regulēja vispārīgos noteikumus par Savienības ārējo darbību un noteica īpašus noteikumus par kopējo ārpolitiku un drošības politiku un 24. panta¹⁰ norma, pamatojot, ka uz kopējo ārpolitiku un drošības politiku attiecas īpaši noteikumi un procedūras, noteica, ka Savienības kompetence kopējās ārpolitikas un drošības politikas jautājumos attiecās uz visām ārpolitikas jomām un

⁶Treaty on European Union. pp.123 – 129. Iegūts 15.12.2019. no https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf

⁷Māstrihtas un Amsterdamas līgumi. Iegūts 15.12.2019. no <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/3/mastrihtas-un-amsterdamas-ligumi>

⁸ES kopējā drošības un aizsardzības politika. Iegūts 15.12.2019. no <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/drosibas-politika/es-kopeja-drosibas-un-aizsardzibas-politika>

⁹Lisabonas līgums. Publicēts Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, C 306, 50.sējums 2007. gada 17. decembris. Iegūts 23.10.2019. no <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/eiropas-savieniba-arpolitika/tiesibu-akti-un-dokumenti/lisabonas-ligums>

¹⁰Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C202 59.sējums 2016.g.17.06., 32.lpp. Iegūts 23.10.2019. no https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_lv_txt.pdf

visiem jautājumiem saistībā ar Savienības drošību, tostarp pakāpenisku kopējas aizsardzības politikas izstrādi, kam var sekot kopējas aizsardzības izveide.

Latvija no 2004. gada 29. marta ir Ziemeļatlantijas līguma organizācijas jeb NATO (*North Atlantic Treaty Organisation*) dalībvalsts. NATO, kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas, Latvijai ir nesusi drošības garantijas un sniegusi ieguldījumu militāro spēju attīstībā. Latvija ir saņēmusi vairāk nekā 100 miljonus eiro sabiedroto spēku uzņemšanai nepieciešamās infrastruktūras un apmācību nodrošināšanai valsts teritorijā, kas ir ievērojami vairāk, nekā Latvija ir iemaksājusi NATO budžetā. Tādējādi praksē ir pierādījies, ka valstu kolektīvo aizsardzības spēju nostiprināšana ir lētāks un efektīvāks process, kas turklāt dod lielākas drošības garantijas¹¹.

Dr. Katrīna Nīmane Metkalfa (*Katrin Nyman Metcalf*) Rīgas Juridiskās augstskolas asociētā profesore gan uzsver, ka, lai arī aizsardzības sfēra ilgu laiku tika uzskatīta par jūtīgāko ārpolitikas sastāvdaļu, tomēr patlaban nekādu plānu attiecībā uz kopēju ES armiju vai citu konkrētu aizsardzības mehānismu gan neesot¹².

Dr.habil.iur. Jānis Strautmanis¹³ savulaik teicis, ka mūsdienu demokrātiskas valsts galvenais mērķis ir ar tautvaldības palīdzību nodibināt valstī vispārēju labklājību, vienlaikus izveidojot tiesisku valsti, kurā pastāv likuma vara un stingra tiesiska kārtība, kas garantē valsts nosprausto uzdevumu izpildi, un, lai šo mērķi sasniegtu, cita starpā jāatrisina arī valsts aizsardzības problēmas, turklāt, demokrātija prasot, lai indivīds dažkārt pakļautos arī tādām likumam, kuram viņš nepiekrīt.

Valsts drošība ir svarīgākais valsts pastāvēšanas un saglabāšanās nosacījums. Valsts drošība var tikt apdraudēta divējādi: iekšēji un ārēji. Iekšējās valsts drošības nodrošinātājas valstī ir Iekšlietu ministrijas struktūrvienības, savukārt ārējās – Aizsardzības ministrijas (turpmāk – AM) Nacionālie bruņotie spēki (turpmāk – NBS), kuros dienējošie karavīri ir amatpersonas, kurām ir īpašas dienesta attiecības ar Latvijas Republiku un kas ir sabiedrības daļa, kas rūpējas par valsts drošību gan Latvijā, gan starptautisko misiju rajonos kolektīvās aizsardzības ietvaros¹⁴.

2018. gada aptaujā par uzticību NBS, tika noskaidrots, ka tiem uzticas vairāk nekā 69 procenti Latvijas iedzīvotāju¹⁵.

¹¹Balode, L. (2019. gada 29. martā). Latvijas dalībai NATO -15 gadi. Iegūts 10.07.2020. no <https://lvportals.lv/norises/303052-latvijas-dalibai-nato-15-gadi-2019>

¹² Nyman.M.,C. (2001). Eiropas Savienības kopējā ārējā un drošības politika. *Likums un Tiesības*.Nr.11(27), 339.lpp.

¹³Strautmanis, J.(2001). Demokrātiska valsts un terorisms. *Likums un Tiesības*. 3.sējums. Nr.11(27), 330.lpp.

¹⁴ Kušners, P.(2009). Pavēle par karavīra disciplinārsodīšanu, tās apstrīdēšanas kārtība. *Jurista Vārds*. Nr. 35 (578). Iegūts 15.04.2020. no <https://juristavards.lv/doc/196705-pavele-par-karavira-disciplinarsodisanu-tas-apstridesanas-kartiba/>

¹⁵ Aptauja: Augusi uzticība Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem; pavasarī tiem uzticējušies 69 procenti Latvijas iedzīvotāju.(2018. gada 14. jūnijā). Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/en/node/3328>

Atzīmējot Latvijas armijas simtgadi 2019. gadā, bijušais Bruņoto spēku komandieris Graube, runājot par Latvijas armiju, norādīja, ka tā nepārtraukti attīstās un atrodas uz pareizā ceļa. Viņš atgādināja, ka karavīrus ir jāspēj motivēt un jāturpina to darīt, norādot, ka: „*Patriotisms, spēja un griba aizstāvēt valsti ir pati galvenā*”¹⁶.

Nākamajos desmit gados NBS sagaida milzīga attīstība, prognozē esošais NBS komandieris Leonīds Kalniņš un pēc viņa vārdiem, šajos gados augs NBS jauno tehnoloģiju nodrošinājums un palielināsies militāro mācību intensitāte, tomēr Kalniņš uzsvēra, ka galvenais armijas elements ir karavīri, jo tehnoloģijas un bruņojums bez cilvēkiem neesot neko vērtī¹⁷.

2019. gada 14. novembrī, Saeima pieņēma likumu "Par valsts budžetu 2020. gadam", kas aizsardzības nozarei paredzēja piešķirt 2% no iekšzemes kopprodukta jeb 663,67 miljonus eiro, sasniedzot 27,02 miljonu eiro pieaugumu salīdzinājumā ar 2019. gada plānu¹⁸, kura kontekstā NBS komandieris Leonīds Kalniņš skaidroja, ka armija orientēsies uz trīs principiem – rekrutēšanu un personāla saglabāšanu, ekipējuma uzlabošanu un apmācīšanu¹⁹, tādējādi, izvēloties profesionālo dienestu, karavīri iegūst stabilitāti, konkurētspējīgu un motivējošu atlīdzību, sākot no 900 eiro mēnesī pēc nodokļu nomaksas, kā arī plašas sociālās garantijas²⁰.

Kā jebkurā demokrātiskā valstī, arī Latvijā, militārpersonu dienestam un praktiskai darbībai ir jāatbilst valstī pieņemtajam tiesiskajam regulējumam. Savulaik uz Saeimā pieņemto likumu pamata Aizsardzības ministrijā tika izstrādāti militārpersonu darbību reglamentējoši noteikumi jeb militārie reglamenti, kuriem tiesvedību praksē ir likuma spēks. Vairāki noteikumi tika izstrādāti un darbojās, tomēr bija saskatāmas arī tādas militāro reglamentu nepilnības, kas skāra militārpersonu tiesību reglamentāciju, kas bija atzīstama par vienu no problēmām, bet savukārt otrā problēma pastāvēja sakarā ar nepieciešamību ekspertu nozīmēšanā bruņotajos spēkos un AM kopumā, gadījumos, kad bija nepieciešams risināt juridiskus jautājumus sakarā ar dažādu negadījumu novērtēšanu, izmeklēšanu un seku likvidāciju, kad NBS vienības (apakšvienības) juristam bija jāsniedz atzinumi un jāpieņem kompetenti lēmumi dažādos jautājumos²¹.

¹⁶ Latviešiem piemīt ļoti laba spēja mobilizēties grūtos brīžos. (2019. gada 10. jūlijs). Iegūts 19.05.2020. no <https://www.la.lv/graube-latviesiem-piemit-loti-laba-speja-mobilizeties-grutos-brizos>

¹⁷ NBS komandieris: Armiju sagaida milzīga attīstība. (2019. gada 5. jūlijs). Iegūts 10.04.2020. no <https://www.la.lv/nbs-komandieris-armiju-sagaida-milziga-attistiba>

¹⁸ Pabriks, A. (2019. gada 14. novembris). 2020. gada prioritāte ir Nacionālo bruņoto spēku kaujas gatavības paaugstināšana. Iegūts 20.04.2020. no <https://lvportals.lv/dienaskartiba/310501-pabriks-2020-gada-prioritate-ir-nacionalo-brunoto-speku-kaujas-gatavibas-paaugstinasana-2019>

¹⁹ Kalniņš par 2020. gada budžetu: Tas nedaudz ļaus attīstīt nepieciešamās bruņoto spēku spējas. (2019. gada 29. oktobris). Iegūts 20.04.2020. no <https://nra.lv/ekonomika/latvija/295653-kalnins-par-2020-gada-budzetu-tas-nedaudz-laus-attistit-nepieciešamas-brunoto-speku-spejas.htm>

²⁰ Esi viens no mums – kļūsti karavīrs. Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/klusti-karavirs>

²¹ Melderis, J. (2000). Par militāriem reglamentiem un ekspertu nozīmēšanu Nacionālajos Bruņotajos spēkos. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*.. Nr.3, 43 - 44.lpp.

Militārā dienesta specifika nosaka, ka darba organizācija *NBS* vienībās (apakšvienībās) notiek saskaņā ar normatīvajiem aktiem, komandieru dotām rakstiskām un mutiskām pavēlēm (rīkojumiem). Militāro dienestu regulējošie normatīvie akti nosaka karavīra bezierunu pakļaušanos augstākstāvošu komandieru rakstiski un mutiski dotām pavēlēm (rīkojumiem), norādījumiem. Pretējā gadījumā, vienībā var tikt degradēts personāla morālais un militārās disciplīnas stāvoklis, kas ietekmē vienības kaujas gatavību un spēju pildīt Nacionālo bruņoto spēku likumā noteiktos uzdevumus²² un karavīram, kurš brīvprātīgi pieņēmis šādu tiesisko statusu, ir īpaša loma valsts un sabiedrības interešu nodrošināšanā. Karavīrs ir pakļauts stingrai militārai disciplīnai un atrodas dienestā 24 stundas/7 dienas nedēļā. Karavīram, atšķirībā no citiem pilsoņiem, ir paaugstināta juridiskā atbildība, un viņš ir pakļauts stingrām prasībām, kuras izvirza militārā dienesta gaita. Tā kā karavīram jāaizstāv sabiedrības intereses, valstij ir legītimas tiesības prasīt no karavīra īpašu uzticību un lojalitāti²³ un karavīrs, dodot zvērestu, apzinās atbildību savas tautas un likuma priekšā²⁴.

Militārā dienesta attiecību būtiskākā atšķirība no citiem valsts dienesta veidiem ir to pamatā esošās valsts imperatīvās militārās intereses, kas vērstas uz valsts pastāvēšanas un suverenitātes nodrošināšanu. Profesionālā dienesta karavīra tiesības var ierobežot. Šie ierobežojumi ir noteikti ar likumu, kam ir legītimas mērķis, t.i., demokrātiskās valsts iekārtas, valsts drošības, valsts pastāvēšanas un suverenitātes nodrošināšana, un tie ir samērīgi (proporcionāli) attiecībā pret to mērķi. Karavīru apstākļi nav salīdzināmi vai vienādi ar citām personu grupām valsts dienestā. Karavīra dienests ir atkarīgs no valsts aizsardzības uzdevumiem un nepieciešamības, ikdienas funkciju izpilde notiek bez sadalījuma noteiktā darba stundu izteiksmē. Balstoties uz šo dienesta laika sadales specifiku, ir veidota atalgojuma sistēma, kā arī sociālo garantiju kopums, tādējādi līdzsvarojot un kompensējot gan dienesta laika īpatnības, gan citus ar dienesta izpildi saistītos jautājumus²⁵.

Tiesībzinātnieks Peters Rove (*Peter Rowe*)²⁶ pētot tos cilvēka tiesību aspektus, kas var būt saistīti ar darbību bruņotajos spēkos neatkarīgi no tā, vai karavīrs atrodas kazarmās, piedalās apmācībās vai tiek izmantots militārajās operācijās savā valstī vai ārpus tās, īpaši pievēršoties karavīru militārās disciplīnas aspektiem, secina, ka militārā dienesta unikālā daba rada daudz ar

²² No 21.06.2016. Nr. 8-23.2016.3. LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...] Vecākā autovadītāja dižkareivja [...] 2016. gada 22.aprīļa iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 26. aprīlī, Nr. [...]). Nav publicēts.

²³ No 25.02.2013. Nr. 8-23.2012.11 LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [...] virsnieka [...], pers. kods [...], 2012.gada 15.novembra iesniegumu (AM saņemts 2012.gada 15.novembrī, Nr. [...]). Nav publicēts.

²⁴ 12.05.2017. Nr.8.-23.2017.1. LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...]kareivja [...] iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā [...]). Nav publicēts.

²⁵ No 14.09.2017. Nr.8-23.2017.7 LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...] dižkareivja [...] 2017. gada 26. jūlija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 27. jūlijā ar Nr. [...]). Nav publicēts

²⁶ Rowe, P. (2006). *The Impact of Human Rights Law on Armed Forces*. Cambridge University Press, p. 259.

cilvēktiesībām saistītu jautājumu arī karavīram, neatkarīgi no statusa.

Autore pievienojas savulaik profesora Artūra Liedes teiktajam, ka tiesību attīstība noteic gan dzīves uzskatu, gan tautas dzīves mērķu maiņu un attīstību²⁷, kas saskan arī ar atziņu par to, ka tikai tad, kad likuma panta piemērošana un juridiska jēdziena izskaidrošana vairs nebūs formāls, bet gan dzīvs un radošs darbs, piepildīsies tiesiskās drošības ideāls un šos vārdus autore uzskata par aicinājumu radošam darbam arī tiesību laukā, tam radošam darbam²⁸, ko autore ar šo pētījumu ir uzņēmusies izpildīt un veltīt mūsu Latvijai!

Tēmas aktualitāti autore pamato ar AM sniegtajiem statistikas datiem par to, ka NBS struktūrvienībās katru gadu ar dažādiem disciplinārsodiem tiek sodīti vairāk, kā 156 karavīri²⁹ un, viens no disciplinārsodiem ir karavīra atvaļināšana no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika. Karavīri tiek atvaļināti, bet viņu skaits, saskaņā ar regulējošās tiesību normām, ir atzīstams par ierobežotas pieejamības informāciju, kas paredzēta tikai NBS iekšējai lietošanai³⁰, tāpēc nav publiskojams. Karavīrs pilda valsts dienestu valsts aizsardzības jomā, un stājoties amatā, zvēr savus pienākumus, sargājot Latvijas valsti, pildīt, netaupot ne spēkus, ne veselību, ne dzīvību. Karavīra disciplinārbildības, kas ietilpst speciālā militāro tiesību institūtā, kas savukārt, ir administratīvo tiesību sastāvdaļa, tiesiskais regulējums ir uzskatāms kā izņēmums administratīvajās tiesībās, ņemot vērā, ka militāro tiesību institūtā darbojas princips, nekavējoties izpildīt sankcijas militārās disciplīnas pārkāpumu gadījumā vēl, pirms tiesa pieņem nolēmumu. Karavīra tiesiskajā statusā disciplinārbildībai ir atvēlēta īpaša loma, jo tiesiskā statusa zaudēšana sakarā ar profesionālā dienesta līguma izbeigšanu pirms termiņa, kas tiek iniciēts no vadības puses pret karavīra gribu, var notikt disciplinārbildības kontekstā, proti, kad karavīram iestājas disciplinārbildība, ja viņš ir pārkāpis militāro disciplīnu. Latvijas tiesiskajā sistēmā, ņemot vērā, ka Latvijas Republikā, kā demokrātiskā un tiesiskā valstī, karavīra disciplinārbildības tiesiskajam regulējumam ir jāatbilst gan starptautiskajām tiesību normām, gan militāro tiesību pētnieku atziņām un ieteikumiem, tā nepilnības nedrīkst radīt karavīram viņa tiesību aizskārumu vai pārkāpumu, bet, gadījumā, ja tādas tiek konstatētas, tās ir nekavējoties jānovērš. Latvijā likumdevējam ir jānodrošina ikviena karavīra juridiskā aizsardzība un tiesiskie instrumenti to īstenošanā visa disciplinārā procesa laikā, bet, tā kā pašlaik tie ir nodrošināti daļēji – tikai apelācijas stadijā, tad ir nepieciešams šo tiesisko regulējumu pilnveidot. Karavīrā, kā valsts aizsardzības spēju pamatelementā, Latvija iegulda ievērojamus valsts budžeta līdzekļus,

²⁷ Liede, A. (1919). *Šķiršanās no BGB*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 558.lpp.

²⁸ Vīnzarājs, N.(1920). *Formālais un neformālais moments tiesneša darbā*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 226 - 227. lpp.

²⁹ AM 28.07.2020.gada vēstule Nr. MV-N/1631. Nav publicēts.

³⁰ NBS Apvienotā štāba 10.02.2021.gada lēmums Nr.2/VN/104. Nav publicēts.

kas paaugstina valsts ekonomisko aktivitāti, palielina ārvalstu investīciju apjomu, tādējādi nesot ievērojamu pienesumu tautsaimniecībā un autore ir pārliecināta, ka gan Latvijas sabiedrībai, kuras maksātie nodokļi ir jāizmanto lietderīgi, gan valsts aizsardzībai ikkatrs karavīrs ir svarīgs, jo nevar noliegt, ka apmācīta, sagatavota, ekipēta un labi atalgota karavīra atvaļināšana no dienesta pirms noteiktā laika nodara zaudējumus Latvijas tautsaimniecībai kopumā un apdraud valsts ārējo drošību. Turklāt, pat viena karavīra atvaļināšana no dienesta pret viņa gribu pirms noteiktā laika, kas, iespējams notikusi tāpēc, ka esošajā normatīvajā tiesiskajā regulējumā disciplināratbildības kontekstā, ir nepilnības, kas neļauj karavīram sevi pienācīgi aizstāvēt, ir uzskatāms par būtisku trūkumu, ko autore risinās šajā pētījumā.

Iepriekšējo pētījumu koncentrēta analīze. Militāro tiesību teorētiskie aspekti Latvijas juridiskajā zinātnē ir ļoti maz pētīti, bet attiecībā par karavīra disciplināratbildību, jāatzīst, ka tā vispār nav bijusi Latvijas tiesībzinātnieku redzeslokā. Mūsdienās tikai daži autori savos darbos ir ieskicējuši ar karavīra disciplināratbildību saistītās problēmas, piemēram, L.Balode rakstīja par disciplināri sodīta pilsoņa pieņemšanu militārajā un citā valsts dienestā³¹; militāro tiesību pētnieks Francis Justs ir sastādījis Militāro jēdzienu skaidrojošo vārdnīcu³², jurists Mg.iur. Pēteris Kušners analizējis: militāro dienestu kā vienu no valsts dienesta veidiem politisko un pilsonisko tiesību ierobežojumu izpratnē³³, militārpersonas tiesiskā statusa regulējuma problemātiku Latvijā un ārvalstīs³⁴, kļūdainu Augstākās tiesas Senāta spriedumu militārā dienesta jomā³⁵, pavēli par karavīra disciplinārsodīšanu, tās apstrīdēšanas kārtību³⁶, par atļaujas pieejai valsts noslēpumam īpatnībām³⁷. Pētniece Imanta Logina publicēja referātu par likumdošanas iniciatīvas un tiesību reglamentācijas jautājumiem bruņotajos spēkos³⁸. Mg.iur. Vitolds Lubgāns pētījis militāro tiesību jēdzienu un tiesību avotus³⁹. Speciālists J. Melderis

³¹ Balode, L. (2019. gada 8. janvārī). Disciplināri sodītu pilsoni var pieņemt gan militārajā, gan citā valsts dienestā. Iegūts 03.04.2019. no <https://lvportals.lv/skaidrojumi/301195-disciplinari-soditu-pilsoni-var-pienemtgan-militarajan-gan-cita-valsts-dienesta-2019>

³² Justs, F.(2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 1231.lpp.

³³ Kušners, P. (2013). Militārais dienests kā viens no valsts dienesta veidiem politisko un pilsonisko tiesību ierobežojumu izpratnē. *LU 71.konferences Rakstu Krājums*, 288 - 293. lpp.

³⁴ Kušners, P. (2013). Militārpersonas tiesiskā statusa regulējuma problemātika Latvijā un ārvalstīs. *Juridiskā Zinātne* Nr.4, 101 - 110. lpp.

³⁵ Kušners, P.(2012). Par kļūdainu Augstākās tiesas Senāta spriedumu militārā dienesta jomā. *Jurista Vārds* nr.39, 23. lpp.

³⁶ Kušners, P.(2009). Pavēle par karavīra disciplinārsodīšanu, tās apstrīdēšanas kārtība. *Jurista Vārds* nr. 35 (578). Iegūts 15.04.2020. no <https://juristavards.lv/doc/196705-pavele-par-karavira-disciplinarsodisanu-tas-apstridesanas-kartiba/>

³⁷ Kušners, P. (2014. gada 10. jūnijs). Vēlreiz par atļaujas pieejai valsts noslēpumam nozīmi. Iegūts 31.03.2019. no <https://www.tvnet.lv/5186075/velreiz-par-atlaujas-pieejai-valsts-noslepumam-nozimi>

³⁸ Logina, I.(2000). Referāts "Likumdošanas iniciatīvas un tiesību reglamentācijas jautājumi bruņotajos spēkos. "Administratīvā Kriminālā Justīcija". Nr..3, 40 - 43.lpp.

³⁹ Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds*. Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

rakstīja par militāriem reglamentiem un ekspertu nozīmēšanu NBS⁴⁰, bet robežsardzes virsnieks Raitis Tiliks - par disciplinārās atbildības jautājumu īpatnībām⁴¹. Līdz ar to autorei bija samērā ierobežotas iespējas polemizēt ar šiem autoriem un lai sniegtu papildu teorētisko pamatojumu Promocijas darbā autore pēta arī Latvijā atzītu administratīvo tiesību zinātnieku, piemēram, K.Dišlera⁴², autoru kolektīva: J.Briedes, E.Danovska un A.Kovaļevskas⁴³, arī J.Briedes⁴⁴, E.Danovska⁴⁵ un J.Načisčioņa⁴⁶ darbus, ārvalstu administratīvo tiesību zinātnieka F.J.Paine⁴⁷ un militāro tiesību pētnieku, kā, piemēram, G.B.Davis⁴⁸, D. Kennedy⁴⁹, D.Luban⁵⁰, J.A.Lynn⁵¹, G.Nolte⁵², P.Rowe⁵³, P.Olsthoorn⁵⁴ un autoru kolektīva: M.F.Brandebo, J.Österberg, A.K.Berglund⁵⁵ darbus, arī, tiesību pētnieku, piemēram, I.Baricina, I.Bošno⁵⁶, V.Nersesjanca⁵⁷, J.Ivļeva⁵⁸ un N.Rozina⁵⁹ atziņas un tos ārvalstu – Vācijas, Beļģijas, Nīderlandes un Itālijas aktuālo tiesību normu aspektus, kurus uzskata par nozīmīgiem Promocijas darba kontekstā, kas ļaus ieteikt labāko risinājumu esošo karavīra disciplināratbildību regulējošo tiesību normu uzlabošanā.

Pētījuma objekts ir karavīra disciplināratbildība, kas ietilpst speciālā militāro tiesību institūtā, kas ir administratīvo tiesību sastāvdaļa.

Pētījuma priekšmets ir ar karavīra disciplināro procesa, kā karavīra disciplināratbildības

⁴⁰Melderis, J. (2000). Par militāriem reglamentiem un ekspertu nozīmēšanu Nacionālajos Bruņotajos spēkos. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*. Nr.3, 43 - 44.lpp.

⁴¹Tiliks, R. (2006). Disciplinārās atbildības jautājumu krustcelēs. *Jurista Vārds*. Nr. 4 (407)., 12 - 19.lpp.

⁴²Dišlers, K. (2002). *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 274. lpp.

⁴³Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A. (2016). *Administratīvās tiesības. Mācību grāmata*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 351.lpp.

⁴⁴Briede, J. (1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 20 - 60. lpp.

⁴⁵Danovskis, E. (2013). Valsts dienesta jēdziens. *LU 71. konference Rakstu Krājums*, 283 - 287. lpp.

⁴⁶Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 518.lpp.

⁴⁷Paine, F.J. (2003). Eiropas administratīvo tiesību ietekme uz dalībvalstu administratīvajām tiesībām. *Likums un Tiesības*. 5.sējums. Nr.4 (44), 114.lpp.; Paine, F. J. (2002). *Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 84.lpp.

⁴⁸Davis, G. B. (1915). *A treatise on the military law of the United States together with the practice and procedure of courts-martial and other military tribunals* (3rd ed.). New York: J. Wiley & Sons., p.1.

⁴⁹Kennedy, D. (2009). *Of War and Law*. Princeton: Princeton University Press, p. 191.

⁵⁰Luban, D. (2013). Military necessity and the cultures of military law armed forces. *Leiden Journal of International Law*, pp. 315 - 349. DOI:10.1017/S092215651300006X

⁵¹Lynn, J. A. (1989). Toward an Army of Honor: The Moral Evolution of the French Army, 1789-1815. *French Historical Studies*, 16(1), p. 166.

⁵²Nolte, G. (2003). *European military Law System*. Berlin: De Gruyter Recht, p.302.

⁵³Rowe, P. (2006). *The Impact of Human Rights Law on Armed Forces*. Cambridge University Press, p. 259.

⁵⁴Olsthoorn, P. (2005). Honor as a Motive for Making Sacrifices. *Journal of Military Ethics*, 4(3), p. 190.

⁵⁵Brandebo, M. F., Österberg, J., Berglund, A. K. (2019). The Impact of Constructive and Destructive Leadership on Soldier's Job Satisfaction. *Psychological Reports*, 122(3), pp.1068 - 1069. DOI:10.1177/0033294118771542

⁵⁶Барциц, И.Н, Бошно, С.В. (2007). *Источники служебного права*. Москва: РАГС, С.53.

⁵⁷Нерсесянц, В.С. (2001). *Теория права и государства*. Москва.: Издательство НОРМА, С.253 - 256

⁵⁸Ивлев, Ю. В. (2000). *Логика для юристов*. Учебник для вузов. Москва: Дело, 2000, С.182 - 183.

⁵⁹Розин, Н.И. (1910). *Оглавление книги: Об оскорблении чести: Уголовно-юридическое исследование Общая часть*. Опозорение 2-е изд., Томск: Т-во "Печатня С. П. Яковлева", С.21.

sastāvdaļas, saistīto tiesisko jēdzienu saturiskais skaidrojums kopsakarā ar regulējošām tiesību normām, to definējumi, piemērošana un prakse kontekstā ar vispārējo un speciālo militāro tiesību, administratīvo tiesību un administratīvā procesa tiesību normām.

Pētījuma hipotēze: nepilnīgs tiesisko aizsardzības līdzekļu regulējums esošajos karavīra disciplinārbildību regulējošos normatīvos aktos, kuros nav iekļauts karavīra padomdevēja institūts un nav ietverts aizliegums pildīt ar karavīra amatu saistītas darbības, prettiesiski izmantojot savu dienesta stāvokli vai nonākot interešu konfliktā, ierobežo karavīra tiesības uz aizstāvību visa disciplinārā procesa laikā, kas kopumā sašaurina NBS karavīru tiesību tvērumu disciplinārbildības kontekstā Latvijā.

Pētījuma mērķis: izstrādāt zinātniski pamatotus priekšlikumus karavīra disciplinārbildības tiesiskā regulējuma pilnveidošanā.

Pētījuma uzdevumi, lai mērķis tiktu sasniegts, ir sekojoši:

1. Noskaidrot ar karavīra disciplinārbildību saistītos tiesiskos jēdzienus un ar tiem saistīto tiesisko jēdzienu saturisko skaidrojumu kopsakarā ar regulējošām tiesību normām, izstrādāt definīcijas;
2. Analizēt un salīdzināt ar karavīra disciplinārbildību saistīto tiesisko regulējumu Latvijā;
3. Analizēt Latvijas un ārvalstu tiesiskās aizsardzības līdzekļus karavīriem pret disciplinārsodiem;
4. Pētīt Latvijas un ārvalstu regulējošās normas, kas palīdz aizsargāt karavīra tiesības disciplinārā procesa ietvaros;
5. Pētīt un analizēt disciplināro praksi AM Apelācijas komisijas (turpmāk – AK) lēmumos;
6. Pētīt juridisko literatūru, judikatūru un tiesu praksi;
7. Izdarīt secinājumus;
8. Ierosināt priekšlikumus esošo karavīru disciplinārbildību regulējošo normatīvo aktu izmaiņām, tos uzlabojot un pilnveidojot.

Darbā izmantotās pētījuma metodes ir sekojošas: *analītiskā pētniecības metode*, lai noskaidrotu zinātniskās literatūras, tiesību normu, tiesu praksē, judikatūrā un praksē izteikto atziņu saturu. Ar *salīdzināmo tiesību metodi* autore noskaidros normatīvā regulējuma īpatnības gan savstarpēji Latvijā, gan ārvalstu – Vācijas, Beļģijas, Nīderlandes un Itālijas aktuālo tiesību normu aspektus, kurus uzskata par nozīmīgiem Promocijas darba kontekstā, un kas izvēlētas Latvijai līdzīgu specifisku jautājumu dēļ. *Vēsturiskā pētniecības metode* izmantota, noskaidrojot karavīra tiesiskā statusa, kurā ietilpst arī disciplinārbildība, ģenēzi, un tā ļauj autorei izprast gan normatīvā regulējuma saturu, gan sniedz tā raksturojumu, kontekstā ar mūsdienām. *Deskriptīvā (aprakstošā) pētniecības metode* pielietota, lai, detalizēti izpētīt karavīra disciplinārbildību, apkopojot informāciju un pamatojoties uz izpētīto, sniegtu skaidrojumu un

noteiktu problēmas, tā tiks izmantota, lai izklāstītu karavīra disciplinārbildības institūta būtību un problemātiku, kā arī lai aprakstītu gan Apelācijas komisijas prakses materiālus, kas sevī ietver unikālu, npublicējamu un tikai ar speciālu atļauju pieejamu informāciju par disciplinārlietu ierosināšanu, izskatīšanu un pabeigšanu Nacionālajos bruņotajos spēkos, kas ir viena no PD stūrakmeņiem, gan arī tiesu praksi un judikatūru, un, lai ieteiktu problēmu risinājumus. *Deduktīvā pētniecības metode* pielietota, lai no plašā teorētisko atziņu klāsta, kas ietverts Apelācijas komisijas lēmumos, izdarītu secinājumus par disciplināro praksi Nacionālajos bruņotajos spēkos. Izmantojot *induktīvo pētniecības metodi*, kur no atsevišķa gadījuma par seržanta A.J. atvaļināšanas no dienesta par valsts noslēpuma normu pārkāpumu analīzes, tiesiskā regulējuma praktiskās īstenošanas kontekstā, tiks atvasināti vispārināti secinājumi un *dogmatiskā pētniecības metode*, kas palīdzēs pareizi izprast karavīra disciplinārbildības normas. Dogmatiskais paņēmiens tiks piemērots, lai iegūtu tiesisko normu juridiskā satura pareizu izpratni un iepazītu būtību un izmantojot šo metodi, tiks veicināta darbā izvirzītā mērķa sasniegšana – uz esošo normu analīzes bāzes izdarīt zinātniski pamatotus secinājumus, kurus varētu izmantot karavīra disciplinārbildības normu pilnveidošanas procesā, pārstrādājot esošās vai izstrādājot jaunas. *Loģiski konstruktīvā pētniecības metode* pielietota secinājumu un priekšlikumu izteikšanai konkrētu autores priekšlikumu formulēšanai. Tādas *socioloģiskās metodes* kā – aptaujas un intervijas PD netika izmantotas, jo to nepieļauj militārā dienesta specifika.

Pētījumā izmantotas arī sekojošas **tiesību normu interpretācijas metodes**: *gramatiskā*, lai noskaidrotu konkrēto tiesību normu, kas definē “karavīra disciplinārbildības” jēgu no tajā ietvertu vārdu nozīmes un to savstarpējas sakarības viedokļa; *sistēmiskā*, lai noskaidrotu karavīra disciplinārbildības, kas ietilpst speciālā militāro tiesību institūtā, kas ir administratīvo tiesību sastāvdaļa, tiesību normatīvā regulējuma kopsakarības Latvijā. *Vēsturiskā* – noskaidrojot konkrētās tiesību normas mērķi un likumdevēja gribu, ņemot vērā apstākļus, kas bijuši konkrētās interpretējamās normas rašanās pamatā, izpētot karavīra disciplinārbildību regulējošo normu grozījumus, likumprojektus, izsekojot šo normu attīstības gaitai; *teleoloģiskā*, lai noskaidrotu konkrēto militāro tiesību normu, kas definē “karavīra disciplinārbildības” jēgu un mērķi, izsecinātu vai likumdevēja mērķis sakrīt ar tiesību normu mērķi gan no vēsturiskā, gan mūsdienu skatupunkta.

Lai radītu izpratni par karavīra disciplinārbildību un tās lomu karavīra tiesiskajā statusā, **promocijas darba pētījuma periods** iesniedzas Zviedru Vidzemes (1629. - 1721.) laika posmā, noskaidrojot “karavīra tiesiskā statusa” kā tiesību institūta vēsturisko izcelsmi un attīstību saistībā ar „karavīra disciplinārbildības” tiesību institūtu. Savukārt detalizēta izpēte par karavīra disciplinārbildības normatīvā regulējuma problēmjautājumiem ir veikta gan vēsturiskā

aspektā, pētot 1930. gada „Likumu par dienesta gaitu armijā un flotē”, tā vietā 1939. gada 19. septembrī Ministru kabineta pieņemto „Karavīru dienesta likumu”, 1931. gada 6. martā pieņemto „Likumu par virsnieka goda tiesām”, 1933. gada 24.aprīļa „Sodu likumu”, gan mūsdienās - ietverot 05.10.2010. MK noteikumu Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglamenta” redakciju, kas bija spēkā līdz 2020.gada 1.decembrim un „Militārās disciplinārtbildības likuma” redakciju, kas stājās spēkā ar 2020. gada 1.decembri.

Pētījuma teorētiskajā bāzē zinātniskās literatūras avoti: zinātniskās grāmatas, tiesību zinātnieku raksti, publikācijas, monogrāfijas, konferenču materiāli; judikatūras, tiesu un NBS disciplinārās prakses materiāli, interneta resursi.

Pētījuma tiesiskā bāze sastāv no Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – *Satversme*), Latvijas karavīra disciplinārtbildības normatīvā regulējuma, tai skaitā, Ministru Kabineta noteikumiem, reglamentiem, instrukcijām un pavēlēm. Salīdzinājumam autore pēta arī ārvalstu nacionālo – Vācijas, Beļģijas, Nīderlandes un Itālijas aktuālo tiesību normu aspektus, kurus uzskata par nozīmīgiem Promocijas darba kontekstā.

Darba struktūru veido Ievads, kas atspoguļo izvēlētajās tēmas vēsturisko atkāpi, karavīra lomu, nozīmi un vietu militārajā dienestā, sabiedrībā un valsts aizsardzībā, izskaidro militārā dienesta specifiku un militārā dienesta attiecību īpatnības, ņemot vērā apstākļus, ka karavīra disciplinārtbildību regulē gan militāro tiesību vispārējie un speciālie avoti, gan arī administratīvo tiesību un administratīvā procesa tiesību normas. Ievadā ir ietverti arī: aktualitāte, iepriekšējo pētījumu koncentrēta analīze, pētījuma objekts un priekšmets, hipotēze, mērķis un uzdevumi, metodes, ierobežojumi, teorētiskā bāze un struktūra, kā arī pētījuma novitāte, darba rezultātu aprobācija un tēzes. Promocijas darba 1.nodaļā autore noskaidro ar karavīra disciplinārtbildību saistīto tiesisko jēdzienu un ar tiem saistīto tiesisko jēdzienu saturisko skaidrojumu kopsakarā ar regulējošām tiesību normām, izstrādā „karavīra” definīciju, pēta un analizē karavīra, kā tiesību subjekta, institūtu valsts pārvaldē, Nacionālajos bruņotajos spēkos un valsts dienestā. Izskaidro arī karavīra, kā militāro tiesību subjekta, būtību un saistību ar militāro tiesību priekšmetu, vispārējiem un speciālajiem tiesību avotiem, izstrādā „militāro tiesību” definīciju, kā arī pēta militāro tiesību un administratīvo tiesību mijiedarbību. 2.nodaļā autore pēta karavīra tiesisko statusu un visus tā elementus - karavīra tiesības, ierobežojumus, pienākumus un disciplinārtbildību un, izmantojot zinātnisko pētījumu atziņas un tiesisko regulējumu Latvijā un ārvalstīs, skaidro un analizē šos jēdzienus, veic arī „goda” jēdziena saturisko analīzi un vēsturiskās attīstības tendences civilajā un militārajā dzīvē, noskaidro karavīra tiesiskā statusa izcelsmi un transformāciju mūsdienās. Autore izstrādā „karavīra tiesiskā statusa” definīciju, ietverot tajā arī „godu”, kā militāri ētisku prasību. 3.nodaļā autore pēta un analizē karavīra disciplinārtbildības un disciplinārā procesa, tai skaitā disciplināro procedūru jēdzienus, būtību,

teorētisko un tiesisko regulējumu no vēsturiskā un mūsdienu skatupunkta, īpašu uzmanību pievēršot disciplinārlietas ierosināšanas, izskatīšanas un pabeigšanas procedūrām. Autore šeit pēta un analizē arī karavīra disciplinārbildības seku, kas ir disciplinārsods un sodāmība, kā arī disciplinārsoda izpildes teorētiskos un tiesiskos aspektus. Pēdējā – 4.nodaļā autore pēta un analizē NBS disciplināro praksi, izmantojot Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisijas, kas, saņemot karavīra iesniegumu pēc militārā disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem, novērtē NBS struktūrvienībā uzliktā disciplinārsoda pamatotību un atbilstību izdarītajam pārkāpumam, lēmumus laika periodā no 2012. gada līdz 2019. gadam, ieskaitot, kā rezultātā karavīram disciplinārsods var tikt atcelts, samazināts vai atstāts spēkā, apstrīdēšanas iesniegumu noraidot. Salīdzinājumam Promocijas darbā autore pēta ārvalstu – Vācijas, Beļģijas, Nīderlandes un Itālijas aktuālo tiesību normu aspektus, kurus uzskata par nozīmīgiem Promocijas darba kontekstā, kas ļaus ieteikt labāko risinājumu esošo karavīra disciplinārbildību regulējošo tiesību normu uzlabošanā. Noslēgumā apkopotī autores secinājumi un ierosinātie priekšlikumi.

Pētījuma zinātniskā novitāte izpaužas tajā, ka autores pētījums ir pirmais tāda apjoma darbs Latvijā, kurā padziļināti izpētot karavīra disciplinārbildības tiesisko regulējumu, ir identificētas tajā esošās problēmas, tai skaitā, tās, kas, liedz karavīram pilnvērtīgas iespējas aizstāvēt sevi visa disciplinārā procesa laikā, arī padomdevēja neesamības dēļ, un ieteikti risinājumi tā uzlabošanai. Pētījumā tiek izmantots ārvalstu tiesiskais regulējums līdzīgu jautājumu risināšanā un ir izstrādāts zinātnisks pamatojums NBS attiecīgās struktūrvienības īstenotajā disciplinārajā praksē realizējami priekšlikumi. Autore izsaka pieņēmumu, ka promocijas darba ietvaros atklātie trūkumi un problēmas un to izstrādātie risinājumi dos nozīmīgu pienesumu ikviena Latvijas karavīra tiesībām uz aizstāvību visa disciplinārā procesa laikā. Izmantojot pētījumā izteiktās jaunās zinātniskās atziņas, būs iespējams pilnveidot karavīra disciplinārbildības tiesisko regulējumu un **praktiskā pielietojuma** aspektā tas dos iespēju likumdevējam ieviest zinātniski pamatotas tiesību normas.

Promocijas darba rezultātu aprobācija. Promocijas darba rezultāti ir prezentēti un apspriesti Latvijas un starptautiskajās zinātniskajās konferencēs - Biznesa augstskolā „Turība”^{60 61} un BSA, RSU, DU un *Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach*⁶². Tāpat autore Promocijas

⁶⁰ 2017. gada 18. maijā uzstāšanās ar referātu „Dienesta izmeklēšana par karavīra militārās disciplīnas pārkāpumiem: teorija un prakse” XVIII Starptautiskā zinātniski praktiskā konferencē “Komunikācija globālajā ciemā: intereses un ietekmes” BA „Turība”.

⁶¹ 2016. gada 31. martā uzstāšanās ar referātu „Karavīra un tā tiesiskā statusa jēdziens un būtība” XVII Starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Konkurētspējīgi uzņēmumi konkurētspējīgā valstī” BA „Turība”.

⁶² 2016. gada 9. decembrī uzstāšanās V starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas”, kuru rīkoja BSA, RSU, DU un *Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach* ar referātu „Karavīra tiesiskais statuss Zviedrijas Kara artikusos Latvijas teritorijā”.

darba rezultātus atspoguļojusi zinātniskajos rakstos Administratīvajā un Kriminālajā Justīcijā⁶³ un starptautisko zinātnisko konferenču rakstu krājumos⁶⁴. Raksts “Karavīra gods” (“Honour of the Souldier”) ir pieņemts publicēšanai žurnāla “Administratīvā un Kriminālā Justīcija” Nr.1/2 2021 (journal “Administrative and Criminal Justice” Print ISSN 1407-2971, Online ISSN 2592-8422, <http://journals.rta.lv>)⁶⁵

Aizstāvēšanai izvirzītās tēzes:

1. Tēze: „Militārā dienesta likumā” nav sniegta izsmeļoša „karavīra” definīcija, tāpēc šajā normā „karavīra” legāldefinīcijas vietā ir jāiekļauj mūsdienām atbilstoša definīcija, nosakot, ka karavīrs ir Latvijas Republikas pilsonis, kurš, kā valsts dienesta amatpersona, pilda aktīvo dienestu, kuram ir piešķirta militārā dienesta pakāpe un kurš kvalificējas speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam saņemšanas prasībām, kurš dienējot atrodas pakļautības attiecībās un kuram ir uzlikti īpaši pienākumi, paaugstināta juridiskā atbildība, bet tiesības – ierobežotas.

2. Tēze: „Militāro tiesību” definīcija nav iekļauta ne Latvijas tiesiskajā regulējumā, ne juridisko terminu vārdnīcā, tāpēc „Militārā dienesta likuma” normas ir papildināmas, nosakot, ka militārās tiesības ir valsts noteikto speciālo tiesību normu kopums administratīvo tiesību nozarē, kas nosaka pienākumus dažādām bruņotajos spēkos dienējošām personām, kā arī tiesības, ko šīs personas var izmantot, tās, definē militārās disciplīnas pārkāpumus un cenšas novērst to izdarīšanu, noteicot atbilstošus sodus.

3. Tēze: Lai uzlabotu esošo tiesisko regulējumu, kurā nav ietverts karavīra padomdevēja institūts un nav iekļauta norma par karavīra tiesībām realizēt aizstāvību ar pārstāvja starpniecību visa disciplinārā procesa laikā, kas karavīram liedz pilnvērtīgu iespēju sevi aizstāvēt, ir nepieciešams papildināt esošajās tiesību normās noteikto Aizsardzības ministrijas Audita un inspekcijas departamenta Ģenerālinspekcijas uzdevumu - nepieciešamības gadījumā sniegt konsultācijas karavīriem par viņu ar normatīvajiem aktiem noteikto tiesību aizsardzību. Tādējādi, karavīra tiesību aizstāvību kā karavīra padomdevējs visa disciplinārā procesa ietvaros bez maksas varētu realizēt kāda no Aizsardzības ministrijas Audita un inspekcijas departamenta

⁶³ Golta, I. (2016). Karavīra militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšana. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*. Nr.4 (77) 40 - 47. lpp.

⁶⁴ Golta, I. (2016). Karavīra un tā tiesiskā statusa jēdziens un būtība. *Biznesa augstskolas Turība rakstu krājums. XVII Starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Konkurētspējīgi uzņēmumi konkurētspējīgā valstī”*, 71 - 80. lpp.; Golta, I. (2016). Karavīra tiesiskais statuss Zviedrijas Kara artikusos Latvijas teritorijā. *V starptautiskās zinātniskās konferences „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” rakstu krājums*, 372 - 376. lpp.; Golta, I. (2017). Dienesta izmeklēšana par karavīra militārās disciplīnas pārkāpumiem: teorija un prakse” *XVIII Starptautiskās zinātniskās praktiskās konferences “Komunikācija globālajā ciemā: intereses un ietekmes”, 18.05.2017. Rīga: Biznesa augstskola Turība, rakstu krājums*, 76 - 87. lpp.

⁶⁵ Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas Rēzeknes tehnoloģiju akadēmijas Ekonomikas un Pārvaldības fakultātes 12.12/10 Apliecinājums par raksta “Karavīra gods” (“Honour of the Souldier”) pieņemšanu publicēšanai žurnāla “Administratīvā un Kriminālā Justīcija” Nr.1/2 2021.

Ģenerālinspekcijas amatpersonām.

4.Tēze: Karavīra komandieris (priekšnieks) ir amatpersona, kurš ar pavēli par dienesta izmeklēšanas uzsākšanu pret karavīru ir tiesīgs ierosināt disciplinārlietu, bet, lai karavīrs varētu pilnvērtīgi realizēt tiesības uz aizstāvību, komandierim (priekšniekam) būtu uzliekams papildu pienākums, ierosinot disciplinārlietu pieaicinot „padomdevēju” karavīra aizstāvības īstenošanai, visā disciplinārā procesa laikā, kā pārstāvim, ietverot to „Militārās disciplinārbildības likuma” normās.

5.Tēze: Karavīrs arī pēc „Militārās disciplinārbildības likuma” stāšanās spēkā joprojām ir juridiski neaizsargāts visā dienesta izmeklēšanas procesa laikā, jo viņa rīcībā nav tiesisku instrumentu, kā pilnībā novērst tā iznākumā ieinteresētu personu iekļaušanu dienesta izmeklēšanas komisijā, tādā veidā, aizsargājot savas tiesības, ņemot vērā, ka karavīram bez ierunām ir jāpilda komandiera (priekšnieka) likumīgās pavēles tāpēc, „Militārā dienesta likuma” un „Militārā dienesta iekārtas reglamenta” normas jāpapildina ar aizliegumu karavīriem nonākt interešu konfliktā un prettiesiski izmantot savu dienesta stāvokli.

1. TIESĪBU SUBJEKTS - KARAVĪRS

Latvijā aizsardzības nozarei, tāpat kā citām nozarēm, ir sava tiesībpolitika, vispārējais un speciālais tiesiskais regulējums, kur centrālā persona ir karavīrs.

1.1. Karavīra jēdziens

Aizsardzības nozares attīstība, veicot valsts aizsardzību, un, pildot valsts drošības funkcijas, visā pasaulē iet roku rokā gan ar konkrētās valsts tiesisko un tiesību sistēmu, gan izpratni par dažādiem jēdzieniem un terminiem attiecīgajā laika posmā un autore izpētīja, ka pirmais armijas legalizācijas mēģinājums notika 1445. gadā, kad Francijas karalis Čārlzs VII izveidoja *Compagnies d'Ordonnance*, kas pastāvīgi algoja algotņus savas karaļvalsts aizstāvēšanai, un tas valstij piedāvāja bezprecedenta spējīgu un uzticamu spēku, ko vadīja vecākie virsnieki, kurus iecēla tronis un tie bija lojāli monarhijai. Šīs vienības bija atkarīgas no karaļa piegādēm un algas un pirmie vīrieši, kuri saņēma šīs regulārās algas, tika saukti par *soldats*. Vārds *soldat* ir cēlies no itāļu valodas vārda - nauda, šis vārds ir iegūts no latīņu valodas tulkojuma zelta monētas, ko latīniski sauc par *solidus*, un tas burtiski nozīmē - to, kurš saņem *solidus* - naudu vai algu⁶⁶. Termins „zaldāts” tiek skaidrots kā persona, kura dienē armijā vai ir ierindnieks armijā⁶⁷. Arī termins „karavīrs” tiek tulkots kā vīrietis militārajā dienestā vai karotājs⁶⁸, bet mūsdienās karavīrs tiek definēts kā kaujinieks, kurš ir oficiāls pastāvīgās armijas loceklis, kuru sankcionē nacionālā valsts un kuras pakļautībā viņš atrodas, turklāt, karavīrs (lat. *miles, militis*⁶⁹) ir valsts militārpersona⁷⁰. No latīņu valodas vārda *miles (militis)* jeb karavīrs⁷¹ izriet, ka militārais ir vārds, kas iet roku rokā ar karu⁷², jo militārs (lat. *militaris*) ir karavīram raksturīgs; kareivisks; kara-, uz karu attiecīgs termins⁷³ un, domājams, ka militārpersonām ir jānodrošina gan valsts morālo un materiālo interešu aizsardzība, gan to, ka personāls apzinīgi pilda dienesta pienākumus, tās ir atbildīgas par to materiālo un finanšu resursu pareizu izmantošanu un saglabāšanu, kas tiem uzticēti un par kuriem viņi ir atbildīgi.

⁶⁶ Varin, C. (2014). *Mercenaries, Hybrid Armies and National Security: Private Soldiers and the State in the 21st Century*. New York: Routledge, pp.29 - 30.

⁶⁷ Stevenso, A. (2010). *Oxford dictionary of English edited by Angus Stevenson*. Oxford: Oxford University Press, p. 1697.

⁶⁸ Reid, A. (1852). *A dictionary of the English language, containing the pronunciation, etymology, and explanation of all words authorized by eminent writers*. London: Oliver & Boy, p.381.

⁶⁹ *The Latin Dictionary* (2013). Iegūts 19.10.2020. no <http://latindictionary.wikidot.com/noun:miles>

⁷⁰ Dubure, V., Fogels, A., Fridrihsons, I., Indulēns, G., Krastiņš, I. u.c. (1998). *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 106. lpp.

⁷¹ *Svešvārdu vārdnīca*. (2004). Rīga: Avots, 362.lpp.

⁷² Military (2021). Iegūts 08.01.2021. no <https://www.vocabulary.com/dictionary/military>

⁷³ *Svešvārdu vārdnīca: Ap 16 500 citvalodu cilmes vārdu un terminoloģisku savienojumu*. (1969). Rīgā: Liesma, 431.lpp.

Latvijā karavīrs, uzsākot aktīvo dienestu, dod karavīra zvērestu un apliecina to ar savu personisko parakstu. Zvērestu karavīrs dod pēc tam, kad ir apgūts karavīra sākotnējās apmācības kurss, bet ne vēlāk kā pusotru mēnesi pēc ieskaitīšanas vienības sastāvā. Karavīri zvērestu dod vienības komandiera pavēlē noteiktā laikā un vietā, un šajā militārajā ceremonijā piedalās viss vienības personālsastāvs un orķestris, kā arī tiek iznests vienības karogs un vienība nostādīta skatei ierindā. Karavīrus, kas dos zvērestu, nostāda atsevišķi, slēgtā divrindu ierindā ar ieročiem un vienības komandieris, vai štāba priekšnieks, pirms zvēresta došanas atgādina un paskaidro karavīriem militārā dienesta nopietnību, karavīru pienākumus un atbildību savas valsts, un tautas priekšā. Vienības komandieris skaļi nolasa zvēresta tekstu, bet karavīri ik pa teikumam vai frāzei vienā balsī to atkārto: „*Es, Latvijas karavīrs, apzinoties atbildību savas tautas un likuma priekšā, apsolos un zvēru būt uzticīgs Latvijas Republikai, tās Satversmei un likumīgajai valdībai, netaupot spēkus, veselību un dzīvību, sargāt Latvijas valsti un tās neatkarību, pēc labākās sirdsapziņas veikt man uzticētos karavīra pienākumus, bez ierunām pakļauties militārajai disciplīnai, vienmēr pildīt savu priekšnieku pavēles un rīkojumus atbilstoši Latvijas Republikas likumiem.*” Līdz zvēresta došanai karavīru nedrīkst iesaistīt kaujas uzdevumu izpildē, kaujas dežūrā un sardzē, kā arī viņam nevar piemērot disciplinārsodu - arestu. Karavīra dienesta apliecībā un dienesta gaitas sarakstā izdara ierakstu par zvēresta došanu⁷⁴.

Autore uzsver, ka no visas Latvijas sabiedrības, tieši karavīrs ir tas, kurš ar savas veselības un pat dzīvības cenu ir gatavs savu valsti aizstāvēt, jo:” *Mēs esam izcīnījuši šo valsti, tā nav mums dāvāta*”⁷⁵ un karavīram ir pienākums pildīt doto karavīra zvērestu, ievērojot citus normatīvos aktus⁷⁶; ievērot valsts noslēpuma, Ziemeļatlantijas līguma organizācijas, Eiropas Savienības un ārvalstu institūciju klasificētās informācijas un ierobežotas pieejamības informācijas aizsardzības prasības⁷⁷; bez ierunām pildīt komandiera (priekšnieka) likumīgās pavēles, rīkojumus un norādījumus, kā arī aizsargāt viņu kaujā⁷⁸; zināt un pildīt savus dienesta pienākumus un uzdevumus atbilstoši militārajiem reglamentiem un amatu aprakstam⁷⁹; ievērot militāro disciplīnu un vispārpieņemtās uzvedības normas⁸⁰.

Savulaik, Nikolajs Vīnzarājs, Tieslietu ministrijas juriskonsultācijas loceklis un mirtiesnesis savā akadēmiskajā runā Rīgas apgabaltiesas 20. gadu pastāvēšanas atceres aktā 1938. gada 5. decembrī norādījis, ka juridiskajā domāšanā Latvijā esot noticis liels apvērsums, jo

⁷⁴ Karavīra zvērests. Iegūts 29.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/aktiva-is-dienests/dienesta-gaita/karavira-zverests>

⁷⁵ Graube, R. (2019. gada 10. jūlijs). Valstij ir jārūpējas par cilvēku un otrādi. Iegūts 29.04.2020. no <https://www.apollo.lv/6726599/graube-valstij-ir-jarupejas-par-cilveku-un-otradi>

⁷⁶ Militārā dienesta iekārtas reglaments 17.1.punkts. Pieņemts 03.08.2012. Aizsardzības ministrijas Noteikumi Nr.21-NOT. Nav publicēts.

⁷⁷ Turpat, 17.2. punkts.

⁷⁸ Turpat, 17.3. punkts.

⁷⁹ Turpat, 17.4. punkts.

⁸⁰ Turpat, 17.10. punkts.

juristu sabiedrībā, viņaprāt, valdīja izpratne par to, ka likums ir tikai izteiksmes veids objektīvām tiesībām, tā kā tiesības pastāvēt tautas apziņā kā noteikta kārtība pēc kurām norisinās tautas dzīve un šī kārtība dzīvojot līdz tautas dzīvei, nav sastingusi, bet gan visu laiku veidojas un pārveidojas un nav izslēdzami tādi aspekti, ka likums var atbilst objektīvajām tiesībām, bet dažbrīd var ar tām arī nesaskanēt. Vīnzarājs uzsver, ka katrā lietā taisnību meklējot nekad nevar apstāties tikai pie likuma, jo tai ir jānorisinās divos posmos – vispirms, atbilde ir meklējama likumā, bet pēc tam jāvēro, vai saņemtā atbilde saskan ar taisnības izjūtu un līdz ar to, jautājums - ko par to saka likums, ir tikai pirmais jeb formālais jautājums, no kā izriet, ka likums dod tikai formālu taisnību. Vīnzarājs atzīst, ka likums savā būtībā ir nepilnīgs paņēmieni tiesību izteikšanai, šo domu pamatojot ar atziņu no Cicerona laikiem par to, ka ikreiz piemērojot tikai likuma burtu, var veicināt vislielāko netaisnību: *summum ius, summa iniuria*.⁸¹ Turklāt, tiesību piemērošanai ir jābūt konstantai un vienveidīgai un cilvēkiem ir jāzina un jābūt pārliecinātiem, ka līdzīgos gadījumos tiesa spriedīs līdzīgu tiesu, un to sauc par tiesiskās drošības principu⁸², bet tiesiskās drošības ideāls, kuram neesot labāka formulējuma visas juridiskās domas vēsturē, Vīnzarājam šķiet katram latvietim pazīstamie vārdi: ”*Viens likums visiem, vienas tiesības visiem, viena taisnība visiem*.”⁸³ Autoresprāt, šie viedie vārdi nav zaudējuši aktualitāti arī mūsdienās, kad tiek pētītas un analizētas tādas regulējošas tiesību normas, kas skar valsts drošību un aizsardzību - gan karavīra, gan tā disciplinārbildības kontekstā, kas caurvīs visu autores pētījumu.

Uz karavīru tiesisko regulējumu pilnībā ir attiecināmas arī citu tiesībzinātņu atziņas, tā, piemēram Dr.habil.iur. profesors Edgars Melķis raksturojot vispārējo tiesību mērķi un uzdevumus, skaidro, ka to kopumam ir jāveido cilvēku rīcību un sabiedriskās attiecības, kas būtu taisnīgas un pamatotas uz cilvēkam no dabas piemītošām vai Dieva dotām tiesībām uz dzīvību, brīvību, drošību un laimi, jo cilvēks ir augstākā vērtība, un to nedrīkst izmantot kā līdzekli citu mērķu sasniegšanai⁸⁴. Profesors Kārlis Dišlers⁸⁵, savukārt, pētot tiesiskos jēdzienus ir norādījis, ka katrai juridiskai disciplīnai ir savi - pēc satura īpatnēji jēdzieni, un daļa no tiem pat pamatjēdzieni, un katra atsevišķas disciplīnas darbinieka uzdevums vispirms ir noskaidrot šos jēdzienus⁸⁶. Profesora Kārļa Dišlera teiktais, autoresprāt, ir tieši attiecināms uz mūsdienu tiesisko regulējumu aizsardzības nozarē, jo likuma analīze ir process, kas saistīts ar definīcijām (jēdzienu

⁸¹ Vīnzarājs, N.(1920). *Formālais un neformālais moments tiesneša darbā*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 221.lpp.

⁸² Turpat, 225.lpp.

⁸³ Turpat, 226 - 227.lpp

⁸⁴ Melķis, E. (1998). *Attīstības tendences dažos tiesību teorijas un prakses jautājumos*. Rīga: LU, 31.lpp.

⁸⁵ Dišlers, Kārlis 1878-1954. Iegūts 25.10.2020. no <http://worldcat.org/identities/lccn-n2005044431/>

⁸⁶ Dišlers, K. (2002). *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 90.lpp.

skaidrojumiem) un, lai noteiktu, kā (un vai vispār) konkrētu aktivitāti regulē likums, ir jānoskaidro likumdevēja izraudzīto vārdu nozīme. Likumdevējs parasti ietver likumā lietotajiem atslēgas vārdiem īpašas definīcijas un turpmāk likumā lietotais termins jāsaprot tajā nozīmē, kāda dota definīcijā, ja vien nav tieši atrunāts kas īpašs. Šīs definīcijas var būt un var nebūt tādas pašas, kādas noteiktas vārdnīcās, proti, terminus var skaidrot arī tieši attiecīgā tiesību akta vajadzībām, piešķirot tiem tādu nozīmi, kas atšķiras no ikdienā ierastās nozīmes un pēc būtības visumā definīcijas veiksmīgi izskaidro likumā lietotos terminus⁸⁷. Pamatojoties uz minētajām tiesībzinātnieku atziņām, autore pētījuma kontekstā vispirms sniegs jēdzienu „karavīrs” un „militārās tiesības” un ar tiem saistīto tiesisko jēdzienu saturisko skaidrojumu izrietošu no regulējošām tiesību normām.

1.2. Karavīra būtība

Satversmē norādīts, ka Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības, ka Latvijas tauta aizsargā savu suverenitāti, Latvijas valsts neatkarību, teritoriju, tās vienotību un demokrātisko valsts iekārtu⁸⁸. No *Satversmes* 1.pantā noteiktā, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika, izriet virkne tiesiskas valsts principu, arī varas dalīšanas un likumības princips, kas nosaka, ka likums un tiesības ir saistošas ikvienai valsts varas institūcijai⁸⁹.

Latvijā visas valdības realizēja politiku aizsardzības nozarē, bet, sākot ar 2014. gada 5. novembri, Latvijas Republikas Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas vadītā valdība kā valdības prioritātes noteica – tautsaimniecības izaugsmi, ģimenes un indivīda dzīves kvalitāti un valsts drošību. Turklāt šī valdība apņēmas stiprināt nacionālo drošību, kas ir būtisks valsts stabilitātes, labklājības un attīstības garants⁹⁰. Pēc tam, Latvijas Republikas Ministru prezidents Māris Kučinskis, 2018. gada 5. novembrī, kad vadīja Ministru kabineta pēdējo sēdi 12. Saeimas pilnvaru laikā, runājot par valdības darba laikā paveikto, akcentēja jomas, kas, 2016. gada 11. februārī, sākot strādāt valdībai, tika noteiktas par prioritārajām, proti, valsts drošības stiprināšana, izglītības un veselības aprūpes sistēmas reformēšana, tautsaimniecības attīstība, un

⁸⁷ Džohansens, S. (2001). *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 27.lpp.

⁸⁸ Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta 15.02.1922. Publicēta: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07. 1993. Pēdējie grozījumi 04.10.2018., preambulas ceturtais teikums.

⁸⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 03 – 05(99), 1999.

⁹⁰ Latvijas valdības prioritātes (2014). Iegūts 07.11.2015. no <http://www.pkc.gov.lv/valdibas-prioritates-2014/373-valdibas-prioritates>

viņš arī norādīja, ka Latvija šīs valdības laikā kā viena no pirmajām NATO dalībvalstīm pieņēma lēmumu piešķirt valsts aizsardzībai 2% no valsts budžeta⁹¹.

Valsts aizsardzības koncepcijas (turpmāk – VAK)⁹², kas ir valsts aizsardzības uz militāro draudu analīzes pamata sagatavots dokuments, kurā noteikti valsts militārās aizsardzības stratēģiskie pamatprincipi, prioritātes un pasākumi miera, valsts apdraudējuma un kara laikā, atbilstoši tajā noteiktajiem principiem un Nacionālās drošības likumam un, pamatojoties uz militāro draudu analīzi Latvijā, tika izstrādāts Valsts aizsardzības plāns, kur 2.2. punktā noteikts, ka valsts aizsardzības stratēģijas mērķis ir padarīt Latvijas aizsardzību pietiekami spēcīgu, lai jebkurš uzbrukums radītu agresoram ievērojami lielākus zaudējumus, salīdzinot ar potenciālajiem ieguvumiem, tādā veidā atturot to no uzbrukuma veikšanas un valsts aizsardzība balstās uz šādiem četriem galvenajiem darbības virzieniem: *NBS*, visaptverošu aizsardzību, NATO kolektīvo aizsardzību un starptautisko sadarbību. Saskaņā ar VAK 3.1. punktu, *NBS* ir valsts aizsardzības stūrakmens, un to attīstība ir jāveido tā, lai nodrošinātu efektīvāko aizsardzību pret potenciālajiem uzbrukuma scenārijiem un aizsardzības sistēmai jāspēj laikus pamanīt apdraudējuma pazīmes. Savukārt, VAK 3.6.2. punkts nosaka, ka ir jāturpina palielināt *NBS* skaitlisko sastāvu, vienlaikus reāli apzinoties Latvijas ierobežoto darba tirgu. Un, lai aizpildītu *NBS* vienību karavīru sastāvu un nodrošinātu spēju attīstībai nepieciešamo personālu, šīs koncepcijas darbības laikā ir jāsasniedz 8000 liels profesionālā dienesta karavīru skaits. Tā iemesla dēļ, ka turpmāko gadu laikā turpināsies jaunu spēju un ekipējuma apguve bruņotajos spēkos, tieši profesionālā dienesta karavīri, kas ir izglītoti, trenēti, augsti motivēti un savas jomas eksperti, veidos *NBS* kodolu.

Autore norāda, ka, pamatojoties uz VAK, Latvijā tiek plānoti konkrēti valsts aizsardzības pasākumi, to īstenošanai nepieciešamie resursi, *NBS* attīstība, nepieciešamā valsts varu un pārvaldi realizējošo institūciju, pašvaldību, fizisko un juridisko personu gatavība. un darbība miera laikā un valsts apdraudējuma gadījumā.

Autoresprāt, to, ka VAK iecere par plānotiem valsts aizsardzības pasākumiem, palielinot resursus, tiek īstenota dzīvē, apliecina fakts, ka, saskaņā ar rekrutēšanas plānu, piemēram, 2018. gadā, profesionālajā militārajā dienestā uzņēma 640 karavīrus un kopējais karavīru skaits sastādīja 6236 cilvēkus, kā redzams 1.tabulā „*NBS* personāla skaits”.⁹³

⁹¹ Ministru prezidents: valdības noteiktās prioritātes vienmēr ir bijušas dienas kārtībā (2018). Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mk.gov.lv/lv/aktualitates/ministru-prezidents-valdibas-noteiktas-prioritates-vienmer-ir-bijusas-dienas-kartiba>

⁹² Par Valsts aizsardzības koncepcijas apstiprināšanu (2020). *Latvijas Vēstnesis* 186. Iegūts 1.10.2020. no <https://likumi.lv/ta/id/317591-par-valsts-aizsardzibas-koncepcijas-apstiprinasanu>

⁹³ Ciganovs, J. (2020. gada 2. aprīlis). Latvijas Republikas Nacionālie bruņotie spēki. Iegūts 25.05.2020. no <https://enciklopedija.lv/skirklis/20949-Latvijas-Republikas-Nacion%C4%81lie-bru%C5%86otie-sp%C4%93ki>

NBS personāla skaits

Dienesta pakāpe	31.12.2003.	31.12.2007.	31.12.2011.	31.12.2015.	31.08.2017.	2018
Profesionālā dienesta karavīri	4242	5064	4579	4715	5273	6236
Obligātā militārā dienesta karavīri*	1204	-	-	-	-	-
Civilie darbinieki**	371	530	317	503	593	773
Militārie darbinieki***	225	268	112	-	-	-
Zemessargi	11 954	10 616	7734	8034	7959	8000

Tabulā ar * norādīts, ka:

* 2007. g. beidzās obligātais militārais dienests;

** personas, kas uz darba līguma pamata vienībās (apakšvienībās) strādā štata civilajos amatos saskaņā ar darba tiesiskās attiecības reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem;

*** civilpersonas, kas uz darba līguma pamata pilda karavīru amatus, kurus vienībās (apakšvienībās) objektīvu apstākļu dēļ nav iespējams nokomplektēt ar karavīriem.

Savukārt 2019. gadā profesionālajā dienestā pieņemamo personu, kurām jāpapildina valsts aizsardzības procesā nodarbināto NBS profesionālā dienesta karavīru skaits, kopā sastādīja jau 710 cilvēkus⁹⁴.

Daudzi bruņotie spēki ir pārveidojuši iesaukšanas obligātā karadienestā sistēmu uz armiju ar pilnībā brīvprātīgu pieteikšanos dienestā, un līdz ar šo pārveidi apmierinātība ar darbu ir kļuvusi par galveno jēdzienu tiem, kas aktīvi strādā, lai samazinātu kadru mainību organizācijā, un, kad cilvēki brīvprātīgi iestājas armijā, bruņotajiem spēkiem ir jārod veidi, kā noturēt savu personālu, jo šie cilvēki var izstāties no tiem, ja darbs viņiem nešķiet piemērots vai viņus neapmierina⁹⁵.

1.2.1.Valsts pārvaldē

Uzsākot pētīt un analizēt karavīra, kā tiesību subjekta, saistību ar valsts pārvaldi, tās būtību un lomu, autore piekrīt, ka demokrātiskas, tiesiskas un efektīvas valsts pārvaldes nodrošināšana sabiedrībai ir ļoti svarīga un Latvijas sabiedrības, tai skaitā, karavīra interesēs ir panākt, lai amatpersonas (jo īpaši amatā augstākas amatpersonas) konsekventi ievēro normatīvo aktu prasības un rīkojas atbilstoši vispārējiem tiesību principiem. Jebkura sabiedrības locekļa, arī karavīra, interesēs ir tiesību normām atbilstoša rīcība saņemot informāciju par iespējamu

⁹⁴ Feldmanis, K. (2019. gada 6. janvāris). Profesionālajā militārajā dienestā pērn rekordliels jauniesaukto skaits. Iegūts 25.03.2020. no <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/profesionalaja-militaraja-dienesta-pern-rekordliels-jauniesaukto-skais.a305139/>

⁹⁵ Brandebo, M. F., Österberg, J., Berglund, A. K. (2019). The Impact of Constructive and Destructive Leadership on Soldier's Job Satisfaction. *Psychological Reports*, 122(3), pp.1068 - 1069. DOI:10.1177/0033294118771542

disciplinārpārkāpumu, turklāt, tā ir nozīmīga arī tādēļ, ka, veicot pārbaudi disciplinārlietas ietvaros un objektīvi konstatējot, ka pārkāpums tomēr nav noticis, tiek novērstas nepamatotas šaubas par amatpersonas rīcības tiesiskumu⁹⁶.

Autore norāda uz senatora Kārļa Ducmaņa atziņām, kurš savulaik, pētot un analizējot valsts pārvaldes un administratīvās justīcijas, kas ir tiesu iestāžu sistēma, to darbība un tiesas spriešana⁹⁷, norādījis, ka likumus neizdod un arī tiesu nespriež katru dienu, bet valsti gan pārvalda ik brīdi, dienu un nakti un tieši tāpēc administratīvo tiesību normu valstī ir visvairāk, un būtiski, ka tās ne tikai neizsmel, bet, viņaprāt, nekad nevarēs tikt izsmeltas un nebūs iespējams paredzēt iepriekš visas pārvaldes darbības. Tāpēc, viena daļa pārvaldes darbības ir atstājama valsts pārvaldes orgānu un amatpersonu brīvam ieskatam, bet zināmu tiesisku normu rāmjos. Ducmanis uzsver, ka pārvaldes darbības normas rodas tajos pašos veidos, kā rodas tiesību normas: gan ar likumiem, gan ar augstākās pārvaldes noteikumiem (ukaziem, *Verordnungen*), gan ar zemākās pārvaldes dažādu rangu instrukcijām un rīkojumiem, gan ar pašvaldības orgānu saistošiem noteikumiem, gan ar tiesu un pašas pārvaldes praksi, gan ar ieradumiem, gan, beidzot, ar intuitīvu tiesību un taisnības normām konkrētu pārvaldes aktu norisē⁹⁸.

Mūsdienās „Valsts pārvalde” kā termins tika lietots likumprojekta sagatavošanas procesā „Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcijā”⁹⁹, jo *Satversmes* 58. pantā noteic „valsts pārvaldi”, ar ko tiek domāta visa – gan tiešā, gan pastarpinātā pārvalde, un, neatkarīgi no tā, pie kuras publisko tiesību juridiskas personas attiecīgā iestāde pieder, visām – gan tiešās, gan pastarpinātās – valsts pārvaldes iestādēm ir jāveido vienota, savstarpēji saskaņota valsts pārvaldes sistēma¹⁰⁰. Valsts pārvaldes darbību regulē *Satversme*, likumi un citi ārējie un iekšējie normatīvie akti, kur *Satversme* noteic vairākus valsts pārvaldes darbības un institucionālās sistēmas pamatprincipus, bet no *Satversmes* 1. pantā ietvertā tiesību virsvadības principa izriet, ka valsts pārvalde ir tiesīga rīkoties tikai savas kompetences ietvaros, un, ka iestādes rīcībai ir jāatbilst tiesību normām pēc būtības¹⁰¹. Visās valsts pārvaldes jomās ir svarīgi administratīvo tiesību aspekti, kas sevī ietver deleģēto likumdošanu, tiesas kontroli pār valsts iestādēm un valsts iestāžu atbildību¹⁰².

⁹⁶ Administratīvā apgabaltiesa, AA43-2411-11/4, 2011

⁹⁷ Waite, M. (2013). *Pocket Oxford English dictionary*. Oxford: Oxford University Press, p. 494.

⁹⁸ Ducmanis K. (1920). *Administratīvā justice, īpaši Skandināvijas valstīs. Pārvalde un administratīvā justice tiesiskā valstī*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. 20. gads. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1129. lpp.

⁹⁹ Levits, E. (2002). Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcija. *Latvijas Vēstnesis* Nr.95., 8.lpp.

¹⁰⁰ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 201-202.lpp

¹⁰¹ Reinholde, I., Danovskis, E. (2020. gada 8. jūnijs). Valsts pārvalde Latvijā. Iegūts 15.06.2020. no <https://enciklopedija.lv/skirklis/22285-valsts-p%C4%81rvalde-Latvij%C4%81>

¹⁰² Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 33.lpp.

Latvijā, valsts pārvaldes iekārtas likuma mērķis¹⁰³ ir nodrošināt demokrātisku, tiesisku, efektīvu, atklātu un sabiedrībai pieejamu valsts pārvaldi, nosakot Ministru kabinetam padotās valsts pārvaldes institucionālo sistēmu un valsts pārvaldes darbības pamatnoteikumus¹⁰⁴, nosakot, ka valsts pārvalde savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu, kas sevī ietver atklātību pret privātpersonu un sabiedrību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses¹⁰⁵, paredzot, ka bez likumā minētajiem principiem, valsts pārvalde savā darbībā ievēro arī tos principus, kuri likumā nav minēti, bet kuri ir atklāti, atvasināti un attīstīti iestāžu vai tiesu praksē, kā arī tiesību zinātnē¹⁰⁶ un valsts pārvaldes darbību regulē arī tādi vispārējie tiesību principi kā likuma atrunas princips, patvaļas aizlieguma princips, tiesiskās palāvības princips, labas pārvaldības princips u. c.¹⁰⁷

Atsevišķus tiesību principus, ko jāievēro valsts pārvaldes darbībā, ir analizējis Dr.iur. Jānis Načisčionis norādot, ka tiesiskums ir viens no valsts pārvaldes organizācijas principiem, lai realizētu mērķi – nodrošinātu likuma tiesisku īstenošanu. Un, tā kā amatpersona, kas ir karavīrs, un disciplinārbildības kontekstā darbojas valsts piešķirtās varas ietvaros, tās lēmumu vai darbības pamatā visas dienesta gaitas garumā ir tiesiskums, kas uzliek amatpersonai pienākumu rīkoties tikai pilnvaru ietvaros, ievērojot normatīvos aktus un tikai sabiedrības interesēs. Stabilitāti, savukārt Dr.iur. Jānis Načisčionis skaidro kā amatpersonas tiesības uz dienestu neatkarīgi no ministru vai iestādes vadītāju maiņas un tā izpaužas amatpersonas sociālajās garantijās, kas tiek regulētas speciālajos normatīvajos aktos un noteikumos, ka amatpersona ir tiesīga veidot karjeru. Efektivitāti Dr.iur. Jānis Načisčionis skaidro apstākļos, kad amatpersonas darbība ir nodalīta no vispārējām darba tiesiskajām attiecībām valstī, līdz ar to ļaujot amatpersonām darboties piešķirtās varas ietvaros ar piešķirto kompetenci, bet atklātība tiek definēta tajā, ka visi dienesta gaitas jautājumi tiek balstīti uz tiesiskiem kritērijiem un tie ir nostiprināmi rakstiskā formā, balstoties uz lietderības apsvērumiem¹⁰⁸.

Attiecībā uz valsts pārvaldes institucionālo sistēmu Dr.iur. Jānis Načisčionis uzsver, ka tas ir valsts pārvaldes iestāžu kopums,¹⁰⁹ savukārt, valsts pārvaldes iestāde ir definējama kā valsts iestāde, kurai ar normatīvu aktu piešķirtas noteiktas publiskās varas pilnvaras valsts

¹⁰³ Valsts pārvaldes iekārtas likums. Pieņemts 06.06.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 94, 21.06.2002. Pēdējie grozījumi 16.11.2017., 2. pants.

¹⁰⁴ Turpat, 3. panta pirmā daļa.

¹⁰⁵ Turpat, 10. panta piektā daļa.

¹⁰⁶ Turpat, 10. panta vienpadsmitā daļa.

¹⁰⁷ Reinholde, I., Danovskis, E. (2020. gada 8. jūnijs). Valsts pārvalde Latvijā. Iegūts 15.06.2020. no <https://enciklopedija.lv/skirklis/22285-valsts-p%C4%81rvalde-Latvij%C4%81>

¹⁰⁸ Načisčionis, J. (2009). *Administratīvās tiesības*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 34l. lpp.

¹⁰⁹ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 203.lpp.

pārvaldes jomā¹¹⁰. Būtiskākie likumi, kas regulē valsts pārvaldes institucionālo sistēmu, ir „Valsts pārvaldes iekārtas likums” un „Ministru kabineta iekārtas likums”.¹¹¹ Bet, konkrētu valsts pārvaldes institūciju struktūra un kompetence regulēta citos likumos, MK noteikumos un pašvaldību saistošajos noteikumos. Valsts pārvaldes darbība var būt regulēta arī iekšējos normatīvos aktos (nolikumos, reglamentos, instrukcijās u. c.). Atšķirībā no ārējiem normatīvajiem aktiem iekšējie normatīvie akti privātpersonām (fiziskām personām, privāto tiesību juridiskajām personām un citām personu apvienībām) nav saistoši¹¹².

Valsts pārvaldes institucionālās sistēmas pamatprincipus noteic *Satversmes* 57. pants¹¹³, kas nosaka, ka ministriju skaitu un to darbības apjomu, kā arī valsts iestāžu savstarpējās attiecības nosaka likums un 58. pants¹¹⁴, un, ka valsts pārvaldes iestādes ir padotas Ministru kabinetam. Valsts pārvaldes institucionālās sistēmas pamatprincipus noteic arī „Valsts pārvaldes iekārtas likums”, saskaņā ar kuru, valsts pārvaldes institucionālās iekārtas pamats ir publisko tiesību juridiskās personas (publiskas personas)¹¹⁵.

Valsts pārvaldes institūcijas izpildvaras funkcijas veic atbilstoši likumā noteiktajam pilnvarojumam, izdodot normatīvos aktus (MK noteikumos, pašvaldību saistošos noteikumos, iekšējos normatīvos aktus), pieņemot individuālos tiesību aktus (administratīvos aktus, iekšējus lēmumus, lēmumus par administratīvajiem sodiem u. c.), kā arī, veicot citas darbības, lai īstenotu tiesību normās noteiktos valsts pārvaldes uzdevumus.¹¹⁶

Autore, balstoties uz tiesību doktrīnu par Latvijas tiesību sistēmu, no kuras izriet, ka publiskajās tiesībās, pie kurām pieder arī karavīra disciplinārtbildību tiesiskais regulējums, piekrīt tiesībzinātnieku atziņām par to, ka, jebkurai valsts pārvaldes iestādei ir pienākums pildīt likumu tieši tādā veidā, kādā to nosaka likumdevējs, pie tam neietverot pušu prasmi savākt un iesniegt pierādījumus, kur būtiska loma ir objektīvās izmeklēšanas principam, kā mērķis ir nodrošināt objektīvi pareiza lēmuma pieņemšanu un, kas pamatojas pieņēmumā, ka abu pušu – valsts un karavīra – faktiskās iespējas nav vienlīdzīgas, tādējādi pastāvot principiālai administratīvajā procesā iesaistīto pušu nevienlīdzībai¹¹⁷, bet pušu objektīvā nevienlīdzība

¹¹⁰ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 273.lpp.

¹¹¹ Ministru kabineta iekārtas likums. Pieņemts 15.05.2008. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 82, 28.05.2008.; Pēdējie grozījumi 25.02.2016.

¹¹² Reinholde, I., Danovskis, E. (2020. gada 8. jūnijs). Valsts pārvalde Latvijā. Iegūts 15.06.2020. no <https://enciklopedija.lv/skirklis/22285-valsts-p%C4%81rvalde-Latvij%C4%81>

¹¹³ Latvijas Republikas Satversme. Pieņemts 15.02.1922. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07. 1993. Pēdējie grozījumi 04.10.2018., 57. pants.

¹¹⁴ Turpat, 58. pants.

¹¹⁵ Reinholde, I., Danovskis, E. (2020. gada 8. jūnijs). Valsts pārvalde Latvijā. Iegūts 15.06.2020. no <https://enciklopedija.lv/skirklis/22285-valsts-p%C4%81rvalde-Latvij%C4%81>

¹¹⁶ Turpat.

¹¹⁷ Autoru kolektīvs. (2008). *Administratīvais process tiesā*. Briede J. (red.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 262.lpp.

administratīvajā tiesas procesā tiek labota ar objektīvās izmeklēšanas principa palīdzību, kas tiek papildināts arī ar citiem mehānismiem, piemēram, kad pierādījumu nasta galvenokārt ir uzlikta iestādei, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma (turpmāk – *APL*) 150. panta pirmo daļu, arī kad iestādes iebildumiem ir noteiktas stingras robežas, saskaņā ar *APL* 150.panta otro daļu u.c.¹¹⁸ Būtiski, ka Latvijā valsts pārvaldes iestādes ir saistītas ar valsts politikas realizēšanu¹¹⁹.

Autore, veicot atkāpi vēsturē un velkot paralēles ar mūsdienām, saskata tās senatora Kārļa Ducmaņa atziņās par valsts pārvaldes lomu tiesiskā valstī, kur senators norāda, ka tiesiskā valstī to valsts, pašvaldību un citu publisku iestāžu darbību, ko sauc par pārvaldību jeb administrāciju, nedrīkst veikt citādi, kā vien zināmās tiesiski normētās robežās, kur likums un ar likumu saistītas citas pozitīvās tiesību normas nosaka šīs robežas ar vispārēja rakstura normām, lai novērstu patvaļu kārtojot konkrētus dzīves gadījumus. Senators norāda, ka arī gadījumā, ja pārvaldes uzdevums ir risināt tos jautājumus, kur likums ir atstājis zināmu rīcības brīvību, bez kā valsts pārvaldes darbs nemaz nebūtu iespējams, arī tad pārvaldes amatpersona tomēr nevar rīkoties patvaļīgi, bet tai ir jārīkojas atbildīgi, saskaņā ar likumu, proti, objektīvi tā, kā to prasa sabiedrības labums un individuāla taisnība un saskaņā ar lietas apstākļiem¹²⁰. Turklāt, senators uzsver, ka būtiska loma ir tam, ka pārvaldes ierēdņi ir taisnprātīgi, drosmīgi un nevairās no personīgas atbildības, un, īpaši svarīgs ir tas apstāklis, kas saistīts ar šiem ierēdņiem doto varu un brīvā ieskata robežām, ko likums atstāj sevišķi plašas. Senators atzīst, ka tepat ir atrodama arī politiskā atbildība, kas noteikta ar likumu un īpaši svarīga ir augstāko iestāžu un amatpersonu uzraudzība, kā arī publiskums, kad pārvaldes akti tiek pieņemti visiem redzamā veidā vai vietā. Autore, ņemot vērā pētījuma kontekstu arī atzīst, ka būtisks apstāklis ir tam, ka tieši likums nosaka prasības, ka pirms pārvaldes akta pieņemšanas ir uzklusāma tā persona, ko šis akts skar un svarīgi ir noteikumi, kas dod tiesību pārvaldes ierēdnim zināmā laika sprīdī un pie zināmiem priekšnoteikumiem grozīt pašam savu lēmumu vai rīkojumu, ja tiek konstatēta kļūda. Būtiski arī, ka pārvaldes iestādes vai amatpersonas aktu var pārsūdzēt padotības kārtībā augstākai iestādei vai amatpersonai¹²¹, bet, senators atzīst, ka minētās garantijas nav tik pilnvērtīgas, kādas prezumē tiesiska valsts un tās pilsoņi, jo jāņem vērā, ka arī tad šīs garantijas pārceļas pilnā apjomā uz subjektīvu plāksni, kāda ir vajadzīga tāpēc, ka arī vislabākie pārvaldes ierēdņi cilvēki vien ir¹²².

¹¹⁸ Autoru kolektīvs. (2008). *Administratīvais process tiesā*. Briede J. (red.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 263.lpp.

¹¹⁹ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 33.lpp.

¹²⁰ Ducmanis K., (1920). *Administratīvā justice, īpaši Skandināvijas valstīs. Pārvalde un administratīvā justice tiesiskā valstī*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. 20. gads. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1132.lpp.

¹²¹ Turpat.

¹²² Turpat, 1133.lpp.

Autore konstatē, ka Latvijā ir izveidojusies judikatūra, ar kuru ir noteikts, ka jebkurš cilvēks jeb fiziska persona principā ir privātpersona un līdz ar to pamattiesību subjekts, bet, vienlaikus īstenojot *Satversmes* 101. pantā paredzētās pamattiesības pildīt valsts dienestu, cilvēks vienlaikus kļūst arī par valsts pārvaldes subjektu. Proti, valsts dienestā esoša persona jautājumos, kas attiecas uz valsts dienesta pildīšanu, uzstājas nevis kā privātpersona, bet kā valsts dienesta sastāvdaļa¹²³ un šī atziņa ir tieši attiecināma uz karavīru. Turklāt, autorei, pētot Eiropas Padomes Ģenerālās Asamblejas rezolūcijas 1165 (1998) 7.punktu, redzams, ka par publiskām personām atzīstama personas, kuras ieņem amatus valsts institūcijās vai izmanto valsts resursus¹²⁴. Latvijā, neatkarīgi no tā, kāda līmeņa ir valsts pārvaldes iestāde, tā - kā institūcija - sastāv no vadības un struktūrdaļām, kur vadība var būt koleģiāla un vienlaikus arī vienpersoniska. Latvijā valdība ir koleģiāla vadība, kas realizē valsts pārvaldi un Ministru kabinetam padotās valsts pārvaldes iestādes vadība ir vienpersoniska¹²⁵.

Senāta virsprokurors Fricis Zilbers¹²⁶, savulaik, komentējot, administratīvo iestāžu darbību norāda uz tādu trūkumu, kā to cenšanos ar dažādām instrukcijām un norādījumiem regulēt pakļautās iestādes un amatpersonas, kādā kārtībā izdarāmas izziņas, taisāmi lēmumi, un kādā kārtībā tie pārsūdzami un izpildāmi¹²⁷, kas, autoresprāt, pētījuma kontekstā, varētu būt aktuāla kritika valsts pārvaldē arī mūsdienās.

Autore, izpētot dažādus tiesiskos un teorētiskos aspektus karavīra, kā tiesību subjekta saistību ar valsts pārvaldi, secina, ka Latvijā vadošā valsts pārvaldes iestāde aizsardzības nozarē ir AM, kas ir tieši pakļauta aizsardzības ministram, ņemot vērā to, ka valsts aizsardzības pamatuzdevums ir savlaicīgi prognozēt un novērst valsts militāro apdraudējumu, garantēt valsts neatkarību, teritoriālo nedalāmību un iedzīvotāju drošību, tā izstrādā un īsteno valsts aizsardzības politiku, plāno valsts aizsardzībai nepieciešamos līdzekļus un pasākumus un nodrošina valsts aizsardzībā iesaistītā personāla, tai skaitā, karavīru pārvaldi un militāro izglītību. Savukārt, aizsardzības ministrs veic arī civilo kontroli pār NBS un citām ministrijas padotībā esošajām institūcijām¹²⁸, izveido AK¹²⁹, kurā izskata karavīru iesniegumus par uzliktajiem disciplinārsodiem, nosaka ar karavīru slēdzamā profesionālā dienesta līguma saturu, līguma

¹²³ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas spriedums lietā Nr. 129164212 3.lpp., 2013.

¹²⁴ Right to privacy, Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Resolution 1165 (1998).

¹²⁵ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 274.lpp.

¹²⁶ *Tieslietu ministrijas un tiesu vēsture. 1918-1938*. (1998). Atkārtots izdevums. Veitmanis, K., Meņģelsons, A. (sast.), Hamburga: Dr.Dietrich A.Loeber Gehlenkamp, 192.lpp.

¹²⁷ Zilbers, F. (1918). *Pie jautājuma par administratīvo sodīšanu un administratīvām tiesām*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937, Tieslietu ministrijas izdevums.Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 145. lpp.

¹²⁸ Par Aizsardzības ministriju. Iegūts 21.04.2020. no <https://www.mod.gov.lv/lv/par-mums>

¹²⁹ Reglaments Nr.14-REGL "Apelācijas komisijas darba reglaments". Pieņemts 11.09.2011. Aizsardzības ministrija. Pēdējie grozījumi 31.01.2012. Nav publicēts.

slēgšanas un termiņa pagarināšanas kārtību¹³⁰ un AM vārdā slēdz un pagarina profesionālā dienesta līgumu ar karavīru¹³¹. Aizsardzības ministra amatā kopš 2019.gada 23.janvāra atrodas Dr. Artis Pabriks¹³².

1.2.2.Nacionālajos bruņotajos spēkos

Turpinot pētīt un analizēt karavīra, kā tiesību subjekta, vietu un lomu NBS, autore veic nelielu ieskatu to vēsturiskajā attīstībā līdz mūsdienām un secina, ka bruņotie spēki [an.*armed forces*, vācu *Streitkräfte*] ir valsts militārā organizācija, kas Latvijā izveidojās pakāpeniski Pirmā pasaules kara un brīvības cīņu laikā, kurās piedalījās latviešu strēlnieki, kas bija latviešu nacionālās karaspēka daļas. Latvijas Republikā bruņoties spēki sastāvēja no Sauszemes armijas, kas plašākā nozīmē ir valsts vai starptautisku bruņoto spēku kopums¹³³, Jūras spēkiem un Aviācijas. Karadienestam bija pakļauti 17-50 gadu veci vīriešu kārtas Latvijas pilsoņi (virsnieki līdz 55.g.). Trīsdesmito gadu beigās Latvijas bruņotajos spēkos dienēja apmēram 18000 kareivju un instruktoru un apmēram 2000 virsnieku¹³⁴. Latvijas armija beidza pastāvēt 1940.gada rudenī, kad padomju okupācijas vara to likvidēja līdz ar pārējām neatkarīgās Latvijas iestādēm, bet, pēc neatkarības atjaunošanas, 1994.gada 24.novembrī tika izveidoti NBS štābs un NBS komandiera amats un, apvienojot Aizsardzības spēkus un Zemessardzi, tika izveidoti NBS¹³⁵.

Nacionālo bruņoto spēku likums nosaka, ka NBS ir militāro formējumu kopums, kuru veido militāri organizēta, apmācīta un apbruņota tautas daļa¹³⁶, un to mērķis ir aizsargāt Latvijas valsts suverenitāti, teritoriālo nedalāmību un tās iedzīvotājus no agresijas¹³⁷. NBS aktīvajā militārajā dienestā dien karavīri, kuri savu dienestu pilda brīvprātīgi uz likuma pamata. NBS attīstību plāno un NBS attīstības plānu, ievērojot militārās plānošanas procedūras, izstrādā AM, pamatojoties uz Valsts aizsardzības koncepciju, Valsts aizsardzības operatīvo plānu un NBS komandiera priekšlikumiem. NBS attīstības plānā nosaka: 1) NBS attīstības mērķi, attīstāmās spējas un rīcību ilgtermiņā (12 gadiem); 2) attīstības prioritātes, uzdevumus, izpildes termiņus, kā arī plānošanas un budžeta izstrādes savstarpējo sasaisti vidējā termiņā (četriem gadiem). NBS attīstības plānu reizi četros gados apstiprina Ministru kabinets.¹³⁸ NBS veido regulārie spēki,

¹³⁰ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 20. panta pirmā daļa.

¹³¹ Turpat, 20. panta otrā daļa.

¹³² Pabriks, A. Ministru prezidenta biedrs, aizsardzības ministrs. Iegūts 21.04.2020. no <https://www.mod.gov.lv/lv/cilveks/dr-artis-pabriks>

¹³³ Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos. (2001). Valters, P. (sast.). 2.papild.izd. Rīga: Divergens, 120.lpp.

¹³⁴ Turpat.

¹³⁵ Ciganovs, J.(2020. gada 2. aprīlis). Latvijas Republikas Nacionālie bruņotie spēki. Iegūts 03.04.2020. no <https://enciklopedija.lv/skirklis/20949-Latvijas-Republikas-Nacion%C4%81lie-bru%C5%86otie-sp%C4%93ki>

¹³⁶ Nacionālo bruņoto spēku likums. Pieņemts 04.11.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 388/389, 24.11.1999. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 2. panta pirmā daļa.

¹³⁷ Turpat, 2. panta otrā daļa.

¹³⁸ Par NBS. Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/par-mums/par-nbs>

Zemessardze un *NBS* rezerve. Lai nodrošinātu likumību, *NBS* regulāro spēku sastāvā ar izmeklēšanas iestādes un operatīvās darbības subjekta tiesībām darbojas Militārā policija. *NBS* struktūru un pakļautību apstiprina aizsardzības ministrs pēc *NBS* komandiera priekšlikuma¹³⁹. *NBS* ievēro vienvadības principu. *NBS* augstākā vadoņa pienākumus veic Valsts prezidents. *NBS* vadību īsteno *NBS* komandieris, kas ir pakļauts aizsardzības ministram. *NBS* komandieris ir valsts augstākā militārā amatpersona, kuru apstiprina amatā uz četriem gadiem un atbrīvo no amata Saeima pēc Valsts prezidenta priekšlikuma¹⁴⁰. *NBS* komandieris atbild par *NBS* militāro sagatavotību, kaujas un mobilizācijas gatavību, kā arī gatavību noteikto uzdevumu izpildei¹⁴¹ un par *NBS* uzdevumu izpildei nepieciešamā personālsastāva, materiāltechnisko un finanšu resursu pieprasījuma savlaicīgu iesniegšanu aizsardzības ministram un šo resursu lietderīgu izmantošanu¹⁴². Respektīvi, pamatojoties uz likuma "Par valsts noslēpumu"¹⁴³(turpmāk – *LPVN*), normu kas nosaka, ka ar valsts noslēpuma, kas ir tāda militāra, politiska, ekonomiska, zinātniska, tehniska vai cita rakstura informācija, kura iekļauta Ministru kabineta apstiprinātā sarakstā un kuras nozaudēšana vai nelikumīga izpaušana var nodarīt kaitējumu valsts drošībai, ekonomiskajām vai politiskajām interesēm¹⁴⁴ un kā subjekti ir valsts institūcijas, to amatpersonas un darbinieki, kā arī citas personas, kuras sakarā ar amata (dienesta) pienākumu veikšanu rada, iegūst, uzglabā vai izmanto valsts noslēpuma objektus¹⁴⁵, izmantošanu un aizsardzību saistīto amatu sarakstu katrā institūcijā nosaka attiecīgās institūcijas vadītājs pēc saskaņošanas ar valsts drošības iestādi, kas, saskaņā ar šā likuma 10.panta ceturto daļu¹⁴⁶, veic personu pārbaudi šajā institūcijā un, lai nodrošinātu *NBS* militāro sagatavotību, kaujas un mobilizācijas gatavību, kā arī personālsastāva lietderīgu izmantošanu, *NBS* komandieris ir tiesīgs noteikt ar valsts noslēpumu izmantošanu un aizsardzību saistīto amatu sarakstus. Turklāt, tiesības izmantot valsts noslēpumu katrai konkrētai personai ierobežo termiņš, uz kādu tai izsniegta speciālā atļauja, kā arī speciālās atļaujas anulēšana¹⁴⁷, un ar valsts noslēpuma izmantošanu un aizsardzību saistīto amatu sarakstu katrā institūcijā nosaka attiecīgās institūcijas vadītājs pēc saskaņošanas ar valsts drošības iestādi,

¹³⁹ *NBS* sastāvs. Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/par-mums/par-nbs/sastavs>

¹⁴⁰ Vadība. Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/par-mums/vadiba>

¹⁴¹ Nacionālo bruņoto spēku likums. Pieņemts 04.11.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 388/389, 24.11.1999. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 14. panta otrās daļas 1.punkts.

¹⁴² Nacionālo bruņoto spēku likums. Pieņemts 04.11.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 388/389, 24.11.1999. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 14. panta otrās daļas 2.punkts.

¹⁴³ Par valsts noslēpumu. Latvijas Republikas likums. Pieņemts 17.10.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 181,29.10.1996. Pēdējie grozījumi 10.12.2020., 12. panta otrā daļa.

¹⁴⁴ Laganovskis, G. (2018. gada 20. jūnijs). Liedzot pieeju valsts noslēpumam, jāinformē par iemesliem. Iegūts 22.04.2020. no <https://lvportals.lv/skaidrojumi/296702-liedzot-pieeju-valsts-noslepumam-jainforme-par-ieslesiem-2018>

¹⁴⁵ Dubure, V., Fogels, A., Fridrihsons, I., Indulēns, G., Krastiņš, I. u.c. (1998). *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 287.lpp.

¹⁴⁶ Par valsts noslēpumu. Pieņemts 17.10.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 181,29.10.1996. Pēdējie grozījumi 10.12.2020., 10. panta ceturto daļa.

¹⁴⁷ Turpat, 12. panta pirmā daļa.

kas saskaņā ar šā likuma 10.panta ceturto daļu veic personu pārbaudi šajā institūcijā¹⁴⁸. Par reglamentētajām darbībām speciālo atļauju anulēšanas sakarā, noteikts, ka speciālo atļauju anulē, ja persona pārkāpusi kārtību, kāda noteikta darbam ar valsts noslēpumu, tā izmantošanu vai tā aizsardzību¹⁴⁹, un, ja amatpersonai vai darbiniekam, pamatojoties uz šā panta pirmās daļas 2 punktu, tiek anulēta speciālā atļauja vai netiek pagarināts speciālās atļaujas termiņš, tad ir pietiekams pamats uzskatīt, ka šī persona neatbilst ieņemamam amatam (veicamajam darbam), kas saistīts ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību. Šāda persona pēc galīgā lēmuma pieņemšanas nekavējoties pārceļama darbā, kas nav saistīts ar valsts noslēpumu, vai ar to izbeidzamas darba (dienesta) attiecības¹⁵⁰. Personai, kurai bijusi liegta pieeja valsts noslēpumam un kurai saskaņā ar amata (dienesta) pienākumiem vai konkrētu darba (dienesta) uzdevumu ir nepieciešams veikt darbu, kas saistīts ar valsts noslēpuma izmantošanu vai tā aizsardzību, ir tiesības atkārtoti pretendēt uz speciālās atļaujas saņemšanu¹⁵¹ un, ja iepriekš ir bijis pieņemts lēmums par speciālās atļaujas atteikumu vai anulēšanu, pieeja valsts noslēpumam var tikt vērtēta piecus gadus pēc attiecīgā notikuma¹⁵². Lēmumu par speciālās atļaujas atteikumu, anulēšanu vai kategorijas pazemināšanu persona var apstrīdēt ģenerālprokuroram 14 dienu laikā no tā paziņošanas dienas¹⁵³, bet tā lēmumu – 14 dienu laikā no paziņošanas dienas var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā, ņemot vērā, ka lēmuma apstrīdēšana un pārsūdzēšana neaptur tā darbību un tā nav apturama arī pēc personas lūguma¹⁵⁴. Lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas procesā tiek ievērotas APL¹⁵⁵ normas, ciktāl šis likums nenosaka citu kārtību¹⁵⁶. Tādējādi, autore secina, tiek realizēta tiesas kontrole pār pieņemtajiem lēmumiem.

Savulaik, NBS komandieris, īstenojot savas tiesības, ar 2008. gada 25. aprīļa pavēli Nr.406 "Par NBS karavīru drošības prasībām" (*nav publicēts*) noteica to NBS profesionālā dienesta karavīru amatus, kuriem būs obligāta prasība pēc speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam, bet ar 2014. gada 11.jūnija pavēli Nr.217 "Par personāla drošības prasībām" (*nav publicēts*) ir noteicis prasību pēc speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam visiem NBS profesionālā dienesta karavīriem. Kopš 2017.gada 27.janvāra NBS komandiera amatā iecelts ģenerālleitnants Leonīds Kalniņš.

¹⁴⁸Par valsts noslēpumu. Pieņemts 17.10.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 181,29.10.1996. Pēdējie grozījumi 10.12.2020., 12. panta otrā daļa.

¹⁴⁹Turpat, 13. panta pirmās daļas 2 punkts.

¹⁵⁰Turpat.

¹⁵¹Turpat, 13. panta pirmā daļa.

¹⁵²Turpat, 13. panta otrā daļa.

¹⁵³Turpat, 16. panta pirmā daļa.

¹⁵⁴Turpat, 16. panta otrā daļa.

¹⁵⁵Administratīvā procesa likums. Pieņemts 25.10.2001. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 164, 14.11.2001. Pēdējie grozījumi 02.02.2017.

¹⁵⁶Par valsts noslēpumu. Pieņemts 17.10.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 181,29.10.1996. Pēdējie grozījumi 10.12.2020., 16. panta trešā daļa.

Autore, izpētot tiesiskos un teorētiskos aspektus karavīra, kā tiesību subjekta saistībai ar NBS un tā struktūrvienību, secina, ka Latvijā, no VAK izriet Militārā dienesta likuma¹⁵⁷ (turpmāk – MDL) 2. pantā noteiktais, ka valsts dienesta veids valsts aizsardzības jomā, kuru pilda karavīrs, un kurš ietver aktīvo dienestu un dienestu NBS rezervē ir militārais dienests, bet aktīvais dienests nozīmē militārā dienesta tiešu izpildi karavīra statusā, kas sevī ietver profesionālo dienestu, militārā dienesta tiešu izpildi mobilizācijas gadījumā un rezerves karavīru militārās mācības.

1.2.3. Valsts dienestā

No augstākminētās autores atziņas par karavīra, kā tiesību subjekta vietu un lomu NBS, izriet, ka pētījuma turpinājumā ir jānoskaidro arī tā nozīme valsts dienestā, kur juridisko terminu vārdnīcā norādīts, ka valsts dienests ir saistīts ar valsti pašu kā publiskās varas suverēno subjektu, un tā saturs un statuss tiek noteikts ar likumu¹⁵⁸. Valsts dienests ir viens no nozīmīgākajiem administratīvo tiesību jautājumiem un ierēdniecības tiesības – nozīmīga administratīvo tiesību apakšnozare¹⁵⁹. Valsts dienesta termina jēga ir saistāma ar juridiskajā literatūrā skaidroto profesionālu darbību, lai nodrošinātu valsts iestāžu pilnvaru izpildi¹⁶⁰. Bez valsts dienesta kā publiskā sociāli – tiesiska institūta, nevar radīt tiesisku valsti. Ar valsts dienesta palīdzību tiesiskā formā tiek praktiski īstenoti valsts mērķi, funkcijas un būtība un valsts dienesta jēga ir kalpot Konstitūcijai un likumiem, tajā pašā laikā nodrošinot sabiedrības interešu un gribas izpildi¹⁶¹, no kā izriet, ka valsts dienestam ir jākalpo sabiedrības interesēs, tās attīstībai un drošībai. Valsts dienestu var uzskatīt par darba veidu, kuru valsts iestāžu darbinieki īsteno kā profesionālu dienestu, lai realizētu valsts uzdevumus un funkcijas¹⁶².

Dienēt [*to serve, to be in service*] nozīmē atrasties aktīvajā karadienestā; vai kalpot; arī strādāt (valsts iestādē)¹⁶³, bet pienākuma nozīmi valsts tiesiskajā dzīvē un nepieciešamību ierādīt tam pienācīgu vietu jurisprudencē, savulaik, pētījis profesors Kārlis Dišlers, kurš norāda, ka pienākuma jēdziens ir liekams publiskās kalpības principa pamatā, jo tas nozīmē tiešu kalpošanu valsts dienestā, arī militārajā un uz tiem, kas tajā atrodas, gulstas sevišķi publiskās kalpības uzdevumi no valsts puses¹⁶⁴.

¹⁵⁷ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.

¹⁵⁸ Juridisko terminu vārdnīca. (1998). Rīga: SIA "Nordik", 63.lpp.

¹⁵⁹ Vildbergs, H.J., Krasts, V. (2002). *Salīdzinošās administratīvās tiesības. Lietas un risinājumi*. Rīga: Eiropā fakultātes Rīgas centrs, 2002, 67.lpp.

¹⁶⁰ Ильясов, С.Г. (1996). *Государственная служба в органов внутренних дел*. Москва: Право и закон, С.7.

¹⁶¹ Влах, И. (2008). Государственная служба: векторы и технологии ее взаимодействия с институтами гражданского общества. «Курсом развивающейся Молдовы», III Российско- Молдавский симпозиум, «Традиции и инновации соционормативной культуре молдован и гагаузов», Комрат, С.12 - 15.

¹⁶² Барциц, И.Н., Бошно, С.В. (2007). *Источники служебного права*. Москва: РАГС, С.53.

¹⁶³ Justs, F. (2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 196.lpp.

¹⁶⁴ Dišlers, K. (1918). *Pienākuma elements tiesībās*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. gads. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 455 - 458. lpp.

Savukārt senators Kārlis Ducmanis¹⁶⁵, analizējot administratīvo tiesību institūtu Skandināvijas valstīs Latvijas kontekstā, savulaik norādījis, ka ziemeļzemju valsts pārvaldes un administratīvās justīcijas vadmotīvs vistiešāk bijis izteikts Somijas valsts Satversmes 92. pantā, kur noteikts, ka visā valsts dienesta darbā cieši jāievēro likums, bet, kas to neievēro, cieš likumā paredzētās sankcijas un senators uzsver, ka neviens nekad nav apstrīdējis, ka tāds pats vadmotīvs būtu uzskatāms par rīcības mērauklu arī Latvijas valsts pārvaldei, kas, viņaprāt, nozīmē, ka Latvija balstās uz tiesiskas valsts pamata principu un tāpēc ir uzskatāma par tiesisku valsti, kam piekrīt arī autore. Tāpat autore piekrīt senatora Ducmaņa atziņai, ka Latvijā kā tiesiskā valstī, pilsoņiem ir jābūt atzītām un garantētām subjektīvām publiskām tiesībām iepretim valsts varai, tādējādi korelējot publiskiem pienākumiem pret valsti un sabiedrību.

Autore noskaidroja, ka tiesības pildīt valsts dienestu ir ietvertas vairākos starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos¹⁶⁶, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) Vispārējās cilvēka tiesību deklarācijas 21. panta otrajā daļā noteikts, ka visiem cilvēkiem ir vienlīdzīgas tiesības savā valstī pildīt valsts dienestu¹⁶⁷ un ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, noteic, ka katram pilsonim, neskatoties uz nekādām šī pakta 2.pantā minētajām atšķirībām un bez nepamatotiem ierobežojumiem, jābūt tiesībām un iespējai, ievērojot vispārēju vienlīdzību, pildīt valsts dienestu savā valstī¹⁶⁸. ANO Starptautiskā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, kurā ir noteiktas pilsoņa tiesības un iespējas pildīt valsts dienestu savā valstī, jēdziens "valsts dienests" nav definēts. Kā atzīts pakta piemērošanas praksē, valsts dienests sevī ietver visus valsts amatus, kas izveidoti likumdošanas, izpildu un tiesu varas institūcijās¹⁶⁹.

Autore norāda arī uz Satversmes tiesas praksē atzīto tēzi, ka šis termins ietver visus valsts amatus, kas izveidoti likumdošanas, izpildu un tiesu varas institūcijās¹⁷⁰ un Satversmes tiesa skaidro, ka *Satversmes* 101. panta pirmā daļa nevis noteic absolūtas tiesības personai pildīt valsts dienestu, bet norāda uz to, ka šīs tiesības īstenojamās „likumā paredzētā veidā”¹⁷¹, bet tiesības

¹⁶⁵ Ducmanis K. (1920). *Administratīvā justice, īpaši Skandināvijas valstīs. Pārvalde un administratīvā justice tiesiskā valstī*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1131. lpp.

¹⁶⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2007-03-01, 2007, 12.punkta pirmais teikums.

¹⁶⁷ ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija.217. A (III) rezolūciju, 21. panta otrā daļa. Iegūts 28.04.2020. no <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-vispareja-cilvektiesibu-deklaracija>

¹⁶⁸ ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ar fakultatīvo protokolu. 25. panta „C” punkts. Iegūts 28.04.2020. no <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-starptautiskais-pakts-par-pilsoniskajam-un-politiskajam-tiesibam-ar-fakultativo-protokolu-pienem>

¹⁶⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2007-03-01, 2007, 12.punkta trešais teikums.

¹⁷⁰ Autoru kolektīvs. (2011).*Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 391. lpp.

¹⁷¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2005-24-01, 2006., 8.punkts.

pildīt valsts dienestu var tikt ierobežotas, lai aizsargātu valsts demokrātisko iekārtu un sabiedrības labklājību¹⁷².

Pētījuma kontekstā par karavīra, kā tiesību subjekta, disciplinārtbildību, autore pievēršas Dr. iur. Edvīna Danovska atziņām par valsts dienesta jēdzienu un būtību, kurš norāda, ka 2013. gadā Latvijas Republikas Ministru kabinets akceptējot Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepciju¹⁷³ ir lēmis par konkrētiem pasākumiem valsts pārvaldē nodarbināto tiesiskajam regulējumam. Turpat norādīts arī, ka valsts tiešajā pārvaldē ir nodarbināti: ierēdņi, amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm (valsts dienests) un darbinieki¹⁷⁴. Pētījumā Dr. iur. Edvīns Danovskis izskaidro jēdziena „valsts dienests” iedalījumu plašākā un šaurākā nozīmē. Respektīvi, jēdziens „valsts dienests” plašākā nozīmē tiek lietots *Satversmes* 101. panta pirmajā daļā, kur noteikts, ka ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu, pamatojot ar to, ka *Satversmes* tiesa valsts dienesta jēdzienu ir izskaidrojusi vairākos spriedumos, piemēram, izvirzot divus kritērijus, lai noteiktu, vai konkrētais amats ir uzskatāms par valsts dienestu *Satversmes* 101. panta izpratnē, t.i., ka pirmais kritērijs ir veicamā darba funkcijas, kurām jābūt cieši saistītām ar valsts uzdevumu pildīšanu, bet otrais - personai noteiktie ierobežojumi¹⁷⁵. Tādējādi, saskaņā ar *Satversmes* 101. pantu valsts dienestu pildīt var tikai Latvijas pilsoņi, turklāt, arī Eiropas Savienības tiesa ir atzinusi, ka valsts dienestā ietilpst karavīri, policija un citas līdzīgas iestādes, tiesas, nodokļu iestādes, diplomātiskais korpus, kā arī citi amati ministrijās, pašvaldībās, centrālajās bankās un citās valsts iestādēs, ja vien amata ietvaros nepieciešams īstenot valsts varu. Savukārt, valsts dienesta jēdziens šaurākā nozīmē jāsaprot, kā visus valsts pārvaldē nodarbinātos, kurus var iedalīt atkarībā no tiesiskajām attiecībām, kas pastāv starp publisku personu un nodarbināto, proti, darba tiesiskajās attiecībās; amata attiecībās vai valsts dienesta attiecībās. Dr. iur. Edvīns Danovskis pētījumā turpina, ka valsts dienests šaurākā nozīmē ir īpaša tiesisko attiecību grupa, kuru raksturo vairākas pazīmes. Pirmkārt, valsts dienesta attiecības ir īpašas pakļautības attiecības – valstij ir plašas iespējas noteikt ar amata veikšanu saistītos jautājumus. Otrkārt, visas valsts dienesta attiecībās esošās personas ir uzskatāmas par amatpersonām *APL* 1. panta trešās daļas izpratnē, kas nozīmē, ka lēmumi par šo personu tiesiskā statusa nodibināšanu, izbeigšanu vai grozīšanu, disciplināro sodīšanu, kā arī lēmumi, kas būtiski skar šo personu cilvēktiesības, ir administratīvi akti. Tādējādi, valsts dienesta attiecībās esošo personu pazīme ir tā, ka šo personu statuss tiek noteikts ar administratīvu aktu. Respektīvi,

¹⁷²Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2005-24-01, 2006., 10. punkts.

¹⁷³Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepcija (2013). 8. punkts. Iegūts 07.11.2015. no <http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file2483.doc>

¹⁷⁴Danovskis, E. (2013). Valsts dienesta jēdziens. *LU 71. konferences Rakstu Krājums*, 283 - 287. lpp.

¹⁷⁵Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2005-24-01, 2006, 7. punkts.

šaurākā nozīmē valsts dienests ir īpašas tiesiskās attiecības starp publisku personu un tajā nodarbinātajiem. Treškārt, valsts dienestā esošo personu pamatpienākumus nosaka vai nu tikai ārējs normatīvs akts (piemēram, tiesnešiem un prokuroriem), vai arī ārējs normatīvs akts un amata apraksts (piemēram, ierēdņiem), vai dienesta līgums (karavīriem). Valsts dienestā šobrīd ietilpst šādas personu grupas: 1) ierēdņi; 2) amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm; 3) karavīri; 4) tiesneši un prokurori. Tādējādi, šaurākā nozīmē valsts dienests ir īpašas tiesiskās attiecības starp publisku personu un tajā nodarbinātajiem.

Autore iepriekš veicot pētījumu par karavīra un tā tiesiskā statusa jēdzienu un būtību valsts dienestā savā rakstā¹⁷⁶ jau norādīja, ka karavīrs ir Latvijas Republikas pilsonis, kurš kā valsts dienesta amatpersona, pilda aktīvo dienestu, kuram ir piešķirta militārā dienesta pakāpe un kurš kvalificējas speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam saņemšanas prasībām un autore secina arī, ka karavīri, kā valsts dienestā ietilpstošas personas, atrodas gan īpašās attiecībās ar valsti, gan pakļautības attiecībās, respektīvi, šo personu tiesības ir ierobežotas un tām ir uzlikti īpaši pienākumi regulējošos normatīvajos aktos, kas tiks minēti pētījuma apakšnodaļā par militāro tiesību avotiem.

1.3.Karavīrs - militāro tiesību subjekts

Atbilstoši sociāli ekonomiskās dzīves attīstībai un juridiskās domas pilnveidei tiek izvirzīti priekšlikumi jaunu tiesību nozaru veidošanai un viens no piemēriem ir militārās tiesības, bet, lai izprastu militāro tiesību būtību, ir jāatklāj militāro tiesību jēdziens un tā priekšmets¹⁷⁷. Autore izpētīja, ka militārās tiesības ir publisko tiesību joma, kas regulē militāro disciplīnu un citas normas, kas attiecas uz dienestu bruņotajos spēkos, tās ir realizējamas gan miera, gan kara laikā, tās tiek atzītas civilajās tiesās, un tās ietver noteikumus, kas ir daudz plašāki nekā vienīgi pārkāpēju sodīšana. Tās dēvē arī par militāro justīciju¹⁷⁸, kas ir soda pasākumu struktūra, kas paredzēta kārtības, morāles un disciplīnas veicināšanai bruņotajos spēkos¹⁷⁹. Militārās tiesības galvenokārt, bet neizsmeļoši, ir noteiktas ar likumu, tās noteic pienākumus dažādām bruņotajos spēkos dienējošajām personām, kā arī tiesības, ko šīs personas var izmantot, tās veido militāros tribunālus, nodrošina tiem atbilstošu jurisdikciju un regulē tiesvedību tajos, tās arī definē militāros noziegumus un cenšas novērst to izdarīšanu, noteicot atbilstošus sodus¹⁸⁰.

¹⁷⁶ Golta, I. (2016). Karavīra un tā tiesiskā statusa jēdziens un būtība. *Biznesa augstskolas Turība rakstu krājums. XVII Starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Konkurētspējīgi uzņēmumi konkurētspējīgā valstī”*, 71 - 80.lpp.

¹⁷⁷ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 40.lpp.

¹⁷⁸ *Black's Law Dictionary*. (2004). Eighth Edition. Garner, B.A. (ed.). Minnesota: Thomson/West, p.1014.

¹⁷⁹ Turpat, p.1013.

¹⁸⁰ Davis, G. B. (1915). *A treatise on the military law of the United States together with the practice and procedure of courts-martial and other military tribunals* (3rd ed.). New York: J. Wiley & Sons., p.1.

Autore pievēršoties ārvalstu pētniekiem, noskaidroja, ka, piemēram, Deivids Lubans (*David Luban*)¹⁸¹ norāda uz divām pieejām attiecībā uz militārajiem likumiem, no kurām vienu pārstāv militārie, bet otro – civilie juristi. Lubans (*Luban*) apgalvo, ka militārie juristi ir pārliecināti, ka ar militārajām tiesībām saistītajam tiesiskajam regulējumam ir jābalstās vienīgi uz militāro nepieciešamību, bet civilie juristi uzskatot, ka atslēgas vārds militārajās tiesībās ir cilvēciskā cieņa un cilvēka tiesības. Viņš atzīst, ka rezultātā ir redzami juristu sabiedrības divi atšķirīgi skaidrojumi par vienu tēmu, kas nepārtraukti saduras un tiek savstarpēji izslēgti ne tikai attiecībā uz atsevišķu militāro tiesību normu piemērošanu, bet arī attiecībā par tiesību avotiem un metodēm, kas varētu tikt izmantoti risinot, ar militārajām tiesībām, saistītos strīdus. Bet, Deivids Kennedijs (*David Kennedy*)¹⁸², savukārt, norāda uz īpašu Kara likumu vietu valstu tiesību sistēmā mūsdienās, apskatot to vēsturisko attīstību kontekstā ar ētikas un politikas normām, īpaši akcentējot likuma spēka, valsts pārvaldes un karavīru atbildības lomu tajā. Autore atzīst, ka viņš, līdzīgi kā Lubans(*Luban*) uzsver, ka gan militārajiem juristiem, gan civilajiem juristiem ir jārunā vienā valodā, jo ir nepieciešams jebkuram cilvēkam apzināties, ka pēc katra kara vēlāk vienmēr seko tiesības.

Viens no militāro tiesību pētniekiem Latvijā Mg. iur. Vītolds Lubgāns savulaik norādījis, ka Latvijas Republikas pirmā neatkarības posma nesakārtotā likumdošana valsts aizsardzības jomā traucēja normālu valsts aizsardzības sistēmas izveidi un līdz pat 1940. gada 15. maijam Latvijā turpināja darboties vairāki Krievijas likumi un noteikumi kara resora jautājumos. Caurskatot Latvijas armijas vēsturi, Lubgāns secina, ka daudzi svarīgi likumi valsts aizsardzības jautājumos tika pieņemti tikai 20. gadsimta trīsdesmito gadu otrajā pusē, kad starptautiskā situācija kļuva arvien saspīlētāka, jo Latvijas Saeima un tās kara lietu komisija savulaik nebija pievērsusi vajadzīgo uzmanību šai jomai. 1991. gada septembrī pēc neatkarības starptautiskas atzīšanas Latvija, līdzīgi kā abas pārējās Baltijas valstis, varēja sākt patstāvīgi realizēt savu drošības politiku un valsts aizsardzības sistēmas veidošanu. Tomēr valsts pašaizsardzības sistēma tika sākota veidot jau 1991. gada janvāra barikāžu laikā, kad 24. janvārī tika izveidots Sabiedrības drošības departaments, bet pēc reālas neatkarības atgūšanas sāka veidoties arī valsts aizsardzības struktūras. AM tika veidota uz Sabiedrības drošības departamenta bāzes, pārņemot tās materiālās vērtības un pieņemot darbā lielāko daļu departamenta darbinieku. AM tiešā pakļautībā nonāca arī valsts aizsardzības spēki, Nacionālā aizsardzības akadēmija, kā arī citas ar valsts drošību saistītas struktūras. Autore, pētījuma kontekstā, vērš uzmanību Lubgāna atziņai par to, ka, lai gan tobrīd bija pagājuši jau vairāk nekā desmit gadi kopš Latvijas Republikas NBS izveides brīža, tomēr

¹⁸¹ Luban, D. (2013). Military necessity and the cultures of military law armed forces. *Leiden Journal of International Law*, pp. 315 - 349. DOI:10.1017/S092215651300006X.

¹⁸² Kennedy, D. (2009). *Of War and Law*. Princeton: Princeton University Press, p. 191.

militārajām tiesībām, kā atsevišķai tiesību nozarei, uzmanība nav tikusi pievērsta un Lubgāns uzsver, ka par to liecina ganniecīgais publikāciju daudzums, gan mācību literatūras trūkums valsts valodā un arī militāro tiesību neskaidrā vieta un loma Latvijas tiesību sistēmā.

Autore norāda, ka attiecībā uz militāro tiesību jēdzienu, Lubgāns tās formulē kā valsts noteikto tiesību normu kopumu, kas regulē sabiedriskās attiecības NBS attīstībā, sadzīvē un darbībā¹⁸³ un saskata, ka šī konkrētā Lubgāna atziņa saskan ar citas pētnieces juristes Imantas Loginas viedokli par to, ka ar militārajām tiesībām tiek apzīmēts tiesību normu kopums, kas: 1) nosaka bruņoto spēku organizēšanas principus un formas, 2) regulē bruņoto spēku darbību, 3) regulē militārajam dienestam pakļauto personu tiesības un pienākumus, kā arī pārējās attiecības, kas saistītas ar bruņotajiem spēkiem¹⁸⁴. Lubgāns norāda, un arī Logina runā par to, ka militārās tiesības ir kompleksa tiesību nozare, kas ietver dažādu tiesību normas: valststiesību un krimināltiesību normas, iesniedzoties arī tādās jomās kā sociālā nodrošināšana un citas sfēras un to apstiprinot visu normatīvo aktu kopums, kas aizsardzības jomā izstrādāti un pieņemti Latvijas neatkarības gados¹⁸⁵, bet konkrētu definīciju šie autori nav snieguši. Autore uzskata, ka šī pētījuma ietvaros veicot kompleksu un padziļinātu analīzi, ir nepieciešams izstrādāt konkrētu un izsmeļošu militāro tiesību definīciju, kas līdz šim Latvijā nav ticis darīts.

1.3.1. Militāro tiesību priekšmets un militāro tiesību avoti

Profesore, Dr.iur. Sanita Osipova atzīst, ka ikvienā sabiedrībā ļoti svarīgs tikums un vērtība ir taisnīgums un ka cilvēkus interesē ne tikai tas, lai pret viņiem pašiem izturētos taisnīgi, bet arī taisnīguma klātbūtne sabiedriskajās attiecībās kopumā un profesore uzsver, ka taisnīguma nodrošināšana ir viens no sabiedrības locekļu kopā būšanas iemesliem un pamatiem¹⁸⁶.

Mg. iur. Vitolds Lubgāns izpētījis, ka militāro tiesību priekšmets norāda, uz kādu sabiedrisko attiecību grupu tiek virzīta tiesību normas ietekme, jo katra tiesību nozare apvieno tādas tiesību normas, kuras kvalitatīvi regulē viena tipa sabiedriskās attiecības. Un, ja pievērš uzmanību sabiedrisko attiecību tiesiskās regulācijas izpausmes formai tādā nozarē kā valsts militārā darbība, varot noskaidrot, ka šīs attiecības tiek regulētas ar dažādām tiesību nozarēm. Savukārt dotajā tiesību nozarē (Lubgāns domā – militārās tiesības, kā atsevišķu nozari tiesību sistēmā) darbojas liels daudzums tiesisko normu, kuras nevar attiecināt ne uz vienu no esošajām tiesību nozarēm un kā piemēru Latvijas bruņotajos spēkos Lubgāns min Militārā dienesta likuma un Militārā dienesta reglamentu normas, norādot, ka tradicionālās tiesību nozaru normas un

¹⁸³ Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds*. Nr.24 (282), 1.,4 - 5.lpp.

¹⁸⁴ Logina, I.(2000). Referāts "Likumdošanas iniciatīvas un tiesību reglamentācijas jautājumi bruņotajos spēkos. *Administratīvā Kriminālā Justīcija*. Nr.3, 40 - 43.lpp.

¹⁸⁵ Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds*. Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

¹⁸⁶ Osipova, S. (2019). Lai atjaunotu taisnīgumu, vispirms ir jānoskaidro patiesība. *Jurista Vārds*. Nr.20 (1078), 11. lpp.

speciālās tiesību normas, kas darbojas attiecīgajā nozarē, apvieno priekšmetu – sabiedriskās attiecības valsts militārās darbības jomā¹⁸⁷, bet tiesiskās regulācijas priekšmeta specifika un tiesību normu darbības īpatnības ļaujot tiesību sistēmā izdalīt militārās tiesības. Lubgāns uzsver, ka militāro tiesību sistēma ir sabiedriskās attiecības, kas veidojas valsts militārajā darbībā un tā sastāv no atsevišķām sabiedrisko attiecību grupām, kuras noris dažādās valsts militārās darbības sfērās un iedalās četrās grupās. *Pirmā grupa* ietver sabiedriskās attiecības, kas nodrošina valsts aizsardzību un drošību ar militārām metodēm, izmantojot visus valsts militārās organizācijas elementus, piemēram, mobilizāciju un civilo aizsardzību. *Otrā grupa* ir sabiedriskās attiecības, kas saistītas ar profesionālo militāro dienestu, karavīra statusu (tiesībām, pienākumiem un atbildību) un militārpersonu visu veidu apgādi, pensijām un pabalstiem. *Trešā grupa* ir attiecības, kuras saistītas ar karavīru militārās disciplīnas uzturēšanu, likumības un tiesiskuma ievērošanu militārajā dienestā. Savukārt, *ceturtnā grupa* ir attiecības, kuras tiek regulētas ar starptautiskajām tiesību normām, būtiska ir to loma starptautiskās sadarbības jomā, kā arī atbildība par normu pārkāpumiem starptautiskajās tiesībās. Profesionālā dienesta izpildi, karavīru statusu, militārās disciplīnas uzturēšanu, sadarbību, likumību un tiesiskuma ievērošanu militārajā dienestā Lubgāns definē kā militāra rakstura metodes¹⁸⁸.

Tiesību avots (lat. *fons avots*) ir speciāls juridisks termins tiesību ārējo formu apzīmēšanai, tas, no kurienes var „uzzināt” tiesību normu saturu, tas ir specifisks valsts gribas izpausmes veids, ar kura palīdzību griba kļūst par tiesībām un tiesību avoti ir tādi akti, kas satur tiesību normas - konstitūcijas, Satversmes, noteikumi, instrukcijas, lēmumi u.c. normatīvie akti¹⁸⁹. Dr.iur., profesors Andris Plotnieks skaidro, ka tiesību avots ir veids, kādā noteikums iegūst tiesību normas kvalitāti¹⁹⁰ un tiesību normu piemērotājs nevar ignorēt ar likumu atzītu tiesību avotu, vai gluži otrādi, savu lēmumu nevar pamatot ar atsauci uz tādu tiesību avotu, kurš attiecīgajā tiesību nozarē oficiāli neeksistē. Plotnieks uzsver, ka visās tiesību nozarēs pēc ranga augstākie tiesību avoti ir *Satversme*, Saeimas apstiprinātie starptautiskie līgumi un dažādi normatīvie juridiskie akti¹⁹¹, kas ir publiskas varas institūciju izdoti akti, kuros izteiktas jaunas tiesību normas vai arī papildinātas, grozītas vai atceltas agrāk pieņemtas normas¹⁹², respektīvi - likumi, noteikumi, nolikumi, reglamenti, instrukcijas¹⁹³, bet tiesību pamatnozares savā starpā atšķiroties gan pēc tiesību avotu izmantošanas apjoma, gan arī pēc tajās izmantojamo legālo

¹⁸⁷Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds* Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

¹⁸⁸Turpat.

¹⁸⁹Dubure, V., Fogels, A., Fridrihsons, I., Indulēns, G., Krastiņš, I. u.c. (1998). *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 263. lpp.

¹⁹⁰Plotnieks, A. (2009). *Tiesību teorija & juridiskā metode*. Rīga: SIA "Izglītības soli", 81.lpp.

¹⁹¹Turpat, 83.lpp.

¹⁹²Turpat, 98.lpp.

¹⁹³Turpat, 102.lpp.

tiesību avotu skaita, un, kā administratīvā procesa legālos tiesību avotus profesors nosauc Satversmi, likumus, Ministru kabineta noteikumus, pašvaldību saistošos noteikumus, starptautiskos līgumus un parašas, Eiropas Savienības institūciju normatīvos aktus, Eiropas kopienas tiesas judikatūru, vispārējie tiesību principus, administratīvā procesa principus un Satversmes tiesas judikatūru¹⁹⁴ un autore secina, ka minētie tiesību avoti ir tieši attiecināmi uz šī pētījuma priekšmetu jeb karavīra disciplināro procesu.

Vispārējie militāro tiesību avoti

Kā jau iepriekš autore norādīja, militāro tiesību pētnieks V. Lubgāns¹⁹⁵ militārās tiesības skaidro kā kompleksu tiesību nozari, kas saistīta ar tām tiesību normām, kuras atrodamas arī citās tiesību nozarēs. Kopumā piekrītot V. Lubgāna sabiedrisko attiecību, kas veidojas valsts militārajā darbībā, sadalīšanai četrās grupās, autore uzskaitīs katrai grupai saistošo spēkā esošo vispārējo tiesisko regulējumu, ņemot vērā, ka augstākā spēka normatīvā akta – *Satversmes*¹⁹⁶ 101. panta norma nosaka ikviena Latvijas pilsoņa tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu. Autore uzsver, ka sabiedrisko attiecību dažādās valsts militārās darbības sfērās sadalīšana grupās nozīmē to, ka katras attiecīgās grupas sabiedrisko attiecību norisi regulē dažādas tiesību normas. Pie augstāk minētās pirmās sabiedrisko attiecību grupas, kas nodrošina valsts aizsardzību un drošību ar militārām metodēm, izmantojot visus valsts militārās organizācijas elementus, piemēram, mobilizāciju un civilo aizsardzību¹⁹⁷, kā regulējošās ir norādāmas Mobilizācijas likuma¹⁹⁸, Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma¹⁹⁹ un likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli"²⁰⁰ normas. Otrā sabiedrisko attiecību grupu militārajā darbībā, kas saistīta ar profesionālo militāro dienestu, karavīra statusu (tiesībām, pienākumiem un atbildību) un karavīru visu veidu apgādi, pensijām un pabalstiem, regulē Nacionālo bruņoto spēku likums²⁰¹, Militārā dienesta likums²⁰², kas ar 2020.gada 1.jūliju tika papildināts ar XIV nodaļu „Administratīvie pārkāpumi militārā

¹⁹⁴Plotnieks, A. (2009). *Tiesību teorija & juridiskā metode*. Rīga: SIA "Izglītības soli", 83 - 84. lpp.

¹⁹⁵Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds* Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

¹⁹⁶Latvijas Republikas Satversme. Pieņemts 15.02.1922. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993. Pēdējie grozījumi 04.10.2018.

¹⁹⁷Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds* Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

¹⁹⁸Mobilizācijas likums. Pieņemts 30.02.2005. Publicēts Latvijas Vēstnesis 91., 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 19.12.2019.

¹⁹⁹Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums. Pieņemts 05.05.2016. Publicēts Latvijas Vēstnesis 100, 25.05.2016. Grozījumu nav.

²⁰⁰Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli. Pieņemts 07.03.2013. Publicēts Latvijas Vēstnesis 61, 27.03.2013. Pēdējie grozījumi 03.04.2020.

²⁰¹Nacionālo bruņoto spēku likums. Pieņemts 04.11.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 388/389, 24.11.1999. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.

²⁰²Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.

dienesta izpildes jomā un kompetence administratīvo pārkāpumu procesā”²⁰³ un stājas spēkā vienlaikus ar AAL²⁰⁴, LPVN²⁰⁵, „Militārpersonu izdienas pensiju likums”²⁰⁶, 22.07.2003. MK noteikumi Nr. 416” Noteikumi par karavīru dienesta atalgojumu”²⁰⁷, likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”²⁰⁸ (turpmāk – LPIKNVAD), 03.08.2012. AM Noteikumi Nr.21-NOT „Militārā dienesta iekārtas reglaments”²⁰⁹ (turpmāk – MDIR). Reglaments [regulations dsk.] ir: pirmkārt, militārs oficiāls dokuments, kas nosaka bruņoto spēku personālsastāva dienesta pienākumus, tiesības, savstarpējās attiecības u.tml.; otrkārt, noteikumu kopums, kas reglamentē kaut kā norisi²¹⁰, bet Disciplinārais reglaments [Disciplinary Regulations] ir viens no viens no bruņoto spēku reglamentiem, kurā ietvertas normas, kas nosaka militāro disciplīnu, karavīru tiesības un pienākumus disciplīnas nostiprināšanā, apbalvojumus un disciplinārsodus, sūdzību un iesniegumu izskatīšanas kārtību²¹¹ un 21.07.2008. AM Noteikumi Nr.63-NOT „Sardzes (apsardzes) reglaments”²¹². Bet, trešo sabiedrisko attiecību grupu militārās darbības sfērā, kas saistīta ar karavīru militārās disciplīnas uzturēšanu, likumības un tiesiskuma ievērošanu militārajā dienestā regulē 05.10.2010. MK noteikumi Nr. 947” Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments” (turpmāk – KZMDR)²¹³, kuru, pamatojoties uz to, ka Saeima 2020.gada 14.maijā, pirmajā lasījumā atbalstīja jauna Militārās disciplinārbildības likuma projektu²¹⁴, no 01.07.2020. bija jānomaina²¹⁵ ar Militārās

²⁰³ Grozījumi Militārā dienesta likumā. Pieņemti 03.10.2019. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 212, 18.10.2019. Pārejas noteikumu 26.punkts.

²⁰⁴ Administratīvās atbildības likums. Pieņemts 25.10.2018. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 225, 14.11.2018. Pēdējie grozījumi 12.12.2019.

²⁰⁵ Par valsts noslēpumu. Pieņemts 17.10.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 181, 29.10.1996. Pēdējie grozījumi 10.12.2020.

²⁰⁶ Militārpersonu izdienas pensiju likums. Pieņemts 19.03.1998. Publicēts Latvijas Vēstnesis 86, 01.04.1998. Pēdējie grozījumi 20.04.2017.

²⁰⁷ MK noteikumi Nr. 416” Noteikumi par karavīru dienesta atalgojumu”. Publicēts Latvijas Vēstnesis 11, 06.08.2003.

²⁰⁸ Likums par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā. Pieņemts 25.04.2002. Publicēts Latvijas Vēstnesis 69(2644). Pēdējie grozījumi 31.10.2019.

²⁰⁹ Militārā dienesta iekārtas reglaments. Pieņemts 03.08.2012. Aizsardzības ministrijas Noteikumi Nr.21-NOT.

²¹⁰ Justs, F. (2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamattermiņu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 823.lpp.

²¹¹ Turpat, 202.lpp.

²¹² Sardzes (apsardzes) reglaments. Pieņemts 21.07.2008. Aizsardzības ministrijas Noteikumi Nr.63-NOT. Iegūts 14.04.2020. no https://www.mil.lv/sites/mil/files/document/sardzes_reglaments.pdf

²¹³ MK noteikumi Nr. 947” Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments”. Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016. *Nav spēkā*.

²¹⁴ Saeima konceptuāli atbalsta jauna Militārās disciplinārbildības likuma projektu (2020. gada 14. maijs). Iegūts 01.06.2020. no <https://lvportals.lv/dienaskartiba/316161-saeima-konceptuali-atbalsta-jauna-militaras-disciplinaratbildibas-likuma-projektu-2020>

²¹⁵ Likumprojekta “Militārās disciplinārbildības likums” projekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Iegūts 15.04.2020. no https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/AiManot_Milit%C4%81r%C4%81s%20disciplin%C4%81ratbild%C4%ABas%20likums_041219.pdf

disciplinārbildības likumu²¹⁶, kas spēkā stājās vēlāk - 01.12.2020., *MDIR*²¹⁷, 21.07.2008. *AM* Noteikumi Nr.63-NOT „Sardzes (apsardzes) reglaments”²¹⁸, *APL*²¹⁹, Krimināllikums²²⁰, Kriminālprocesa likums²²¹, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss²²² līdz 01.07.2020., no 01.07.2020. *AAL*²²³, Civillikums²²⁴ un Civilprocesa likums²²⁵. Savukārt, starptautisko sadarbību, kas iedalīta ceturtajā sabiedrisko attiecību grupā, regulē likums "Ārvalstu bruņoto spēku statuss Latvijas Republikā”²²⁶, likums "Latvijas Nacionālo bruņoto spēku piedalīšanās starptautiskajās operācijās”²²⁷ un Ziemeļatlantijas līgums²²⁸.

Speciālie militāro tiesību avoti

Autore norāda, ka pasniedzējs un pētnieks, administratīvo un konstitucionālo tiesību eksperts, mācību grāmatu veidotājs Hanss Jirgens Vildbergs²²⁹ (*Hans Jurgen Wildberg*) atzīst, ka valsts pārvaldes iestādēm ir piešķirtas tiesības arī pēc savas iniciatīvas izdot pārvaldes aktus²³⁰, kas saskan ar Latvijas militāro tiesību pētnieka Lubgāna atziņām par specifiskajiem Latvijas Republikas *AM* un *NBS* izdotiem militārās pārvaldes normatīvajiem aktiem²³¹, respektīvi, nolikumiem, instrukcijām, noteikumiem, norādījumiem, pavēlēm un rīkojumiem, kas nedrīkst būt pretrunā ar augstāka spēka normatīvajiem aktiem un Lubgāns precizē, ka ar nolikumiem nosaka apakšvienību un amatpersonu funkcijas, pienākumus, uzdevumus, tiesības un atbildību. Noteikumi nosaka dažādu militārā dienesta jautājumu risināšanas kārtību. Instrukcijas ir paredzētas apakšvienību un amatpersonu darbības noteikumu vai darba kārtības noteikšanai,

²¹⁶ Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav.

²¹⁷ Militārā dienesta iekārtas reglaments. Pieņemts 03.08.2012. Aizsardzības ministrijas Noteikumi Nr.21-NOT.

²¹⁸ Sardzes (apsardzes) reglaments. Pieņemts 21.07.2008. Aizsardzības ministrijas Noteikumi Nr.63-NOT. Iegūts 14.04.2020. no https://www.mil.lv/sites/mil/files/document/sardzes_reglaments.pdf

²¹⁹ Administratīvā procesa likums. Pieņemts 25.10.2001. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 164, 14.11.2001. Pēdējie grozījumi 02.02.2017.

²²⁰ Krimināllikums. Pieņemts 17.06.1998. Publicēts Latvijas Vēstnesis 199/200,08.07.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru kabineta Ziņotājs, 15, 04.08.1998. Pēdējie grozījumi 20.06.2019.

²²¹ Kriminālprocesa likums. Pieņemts 21.04.2005. Publicēts Latvijas Vēstnesis 74, 11.05.2005.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru kabineta Ziņotājs, 11,09.06.2005. Pēdējie grozījumi 21.11.2019.

²²² Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. Publicēts Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 51, 20.12.1984. Pēdējie grozījumi 03.04.2020. *Nav spēkā*.

²²³ Administratīvās atbildības likums. Pieņemts 25.10.2018. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 225, 14.11.2018. Pēdējie grozījumi 12.12.2019.

²²⁴ Civillikums. Pieņemts 28.01.1937. Publicēts Valdības Vēstnesis 41, 20.02.1937. Pēdējie grozījumi 05.12.2019.

²²⁵ Civilprocesa likums. Pieņemts 14.10.1998. Publicēts Latvijas Vēstnesis 326/330, 03.11.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru kabineta Ziņotājs, 23, 03.12.1998. Pēdējie grozījumi 28.02.2019.

²²⁶ Ārvalstu bruņoto spēku statuss Latvijas Republikā. Pieņemts 06.02.1997. Publicēts Latvijas Vēstnesis 54/55, 21.02.1997. Pēdējie grozījumi 18.05.2017.

²²⁷ Latvijas Nacionālo bruņoto spēku piedalīšanās starptautiskajās operācijās. Pieņemts 16.02.1995. Publicēts Latvijas Vēstnesis 30,25.02.1995. Pēdējie grozījumi 05.06.2014.

²²⁸ Ziemeļatlantijas līgums. Parakstīts Vašingtonā 04.04.1949. Starptautisks daudzpusējs dokuments. Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 37 (2985), 09.03.2004. Latvija pievienojusies ar 26.02.2004. likumu "Par Ziemeļatlantijas līgumu". Publicēts Latvijas Vēstnesis 37, 09.03.2004.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru kabineta Ziņotājs, 7, 08.04.2004.

²²⁹ Mukāne, A.(2005). No Eiropas kultūras uz Eiropas centru. *Latvijas Vēstnesis*. Nr.106, 41. lpp.

²³⁰ Vildbergs, H.J., Feldhūne, G.(2003). *Atsauces Satversmei*. Rīga: Latvijas Universitāte, 41. lpp.

²³¹ Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds* Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

risinot dažādus militārā dienesta jautājumus, bet norādījumi ir paredzēti informatīvi metodisko un organizatorisko jautājumu noteikšanai, kā arī augstāku institūciju vai komandieru (priekšnieku) tiesību aktu un normatīvo dokumentu izpildes organizācijai²³².

Autore noskaidroja, ka pavēle [*command, order, jur.injunction*] ir: pirmkārt, rakstveida, mutvārdu vai signālveida paziņojums, ar ko augstāka amatpersona dod zemākai (pakļautai) amatpersonai norādījumus, kas veicami bez ierunām; otrkārt - tiesisks akts, ko izdod valsts pārvaldes institūcija, uzņēmuma, iestādes, organizācijas (atsevišķos gadījumos arī to struktūrvienību vadītājs, kas darbojas pēc vienvadības principa un pavēlei var būt gan normatīvs, gan nenormatīvs raksturs²³³. Pavēles ir paredzētas karaspēka vadībai, paredzēto uzdevumu izpildes nodrošināšanai, komandieru (priekšnieku) disciplinārās varas realizācijai, kā arī citu militārās vadības jautājumu risināšanai²³⁴. Rīkojums [*instruction, directio; order, writ; (oficiāls) decree*], savukārt, ir tiesisks akts (oficiāla pavēle; norādījums, ko darīt), ko izdod pārvaldes institūcijas (iestādes). Ar rīkojumiem parasti izlemj operatīvus jautājumus, tiem ir ierobežots darbības laiks, un tie attiecas uz ierobežotu organizāciju un personu loku. Tiek dots rakstveidā vai atsevišķos gadījumos arī mutvārdos. Iestādēs ar vadītāja pavēli vai iekārtas nolikumu ir noteiktas amatpersonas, kas var dot rakstveida rīkojumus vadītāja vārdā²³⁵ un rīkojumi ir paredzēti operatīvu karaspēku vadības jautājumu izlemšanai, kā arī atsevišķu organizatorisku jautājumu risināšanai²³⁶.

Raksturojot Latvijas militārās pārvaldes un iestādes iekšējos aktus, Lubgāns uzsver, ka tiem ir jāatbilst konkrētām prasībām, jo akti nedrīkst, būt pretrunā ar likumiem un augstākstāvošo institūciju izdotajiem normatīvajiem aktiem, tiem jābūt pamatotiem ar atsaucēm vienīgi uz Satversmi, likumiem, Ministru kabineta noteikumiem vai pašvaldību saistošajiem noteikumiem, kā arī starptautisko tiesību normām. Zemāk stāvošas militārās pārvaldes orgānu aktiem jābūt izdotiem, pamatojoties uz augstākstāvošo militārās pārvaldes orgānu aktiem. Militārās pārvaldes aktiem jābūt īsiem, konkrētiem un precīziem, tajos nedrīkst izmantot saīsinājumus, kuri nav paredzēti dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumos, tie nedrīkst dublēt cits citu, bet nepieciešamības gadījumā tajos var atsaukties uz agrāk izdotajiem aktiem. Militārās pārvaldes aktos jānorāda konkrētā dokumenta nosaukums, izdošanas laiks un

²³² Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds* Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

²³³ Justs, F. (2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 705. lpp.

²³⁴ Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds* Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

²³⁵ Justs, F.(2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 835. lpp.

²³⁶ Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds* Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

vieta, dokumenta sagatavotājs, personu loks, kuru uzdevums ir veikt šī akta izpildi, akta saturs un izpildes laiks²³⁷.

Autore norāda, ka tiesību doktrīnā ir skaidrots, ka publiskās tiesības [*public law*] ir tiesību nozare, kas regulē valsts institūciju savstarpējās attiecības, cilvēku un valsts savstarpējās attiecības²³⁸, no kā var secināt, ka militārās tiesības varētu formulēt kā speciālo tiesību normu kopumu publisko tiesību jomā, kas nosaka pienākumus dažādām bruņotajos spēkos dienējošām personām, kā arī tiesības, ko šīs personas var izmantot, tās definē militārās disciplīnas pārkāpumus un cenšas novērst to izdarīšanu, noteicot atbilstošus sodus.

1.3.2. Militāro tiesību un administratīvo tiesību mijiedarbība

No iepriekšminētā autorei izriet uzdevums identificēt militāro tiesību vietu Latvijas tiesību sistēmā esošajā administratīvo tiesību nozarē, lai noskaidrotu tiesisko regulējumu karavīra disciplinārbildības kontekstā.

Autore, izpētot „karavīra” un „militāro tiesību”, un ar tiem saistīto tiesisko jēdzienu saturisko skaidrojumu kopsakarā ar regulējošām tiesību normām, ir konstatējusi, ka spēkā esot KZMDR, disciplinārbildības jautājums karavīriem tika regulēts vairākos dažāda līmeņa normatīvajos aktos²³⁹ - likumos un Ministru kabineta noteikumos, bet, no 2020.gada 1.decembra, stājoties spēkā „Militārās disciplinārbildības likumam”, kura mērķis ir vienkopus likuma līmenī regulēt karavīru militārās disciplīnas jautājumus, nosakot disciplinārbildības pamatu, karavīriem piemērojamos disciplinārsodus, kā arī kārtību, kādā karavīri saucami pie disciplinārbildības²⁴⁰ - karavīra disciplinārbildību regulē viena līmeņa normatīvie akti – likumi, un abos gadījumos karavīru disciplinārbildības regulējums ir sistēmiski saistīts ar Administratīvā procesa likumu, tai skaitā, Administratīvās tiesas un Administratīvas apgabaltiesas kontroli pār pieņemtajiem lēmumiem, respektīvi, ar administratīvajām tiesībām un administratīvā procesa tiesībām.

Tādējādi autore secina, ka, izskatot jautājumus, kas saistīti ar karavīra disciplinārbildību, ir piemērojamas gan militāro tiesību normas, gan administratīvo tiesību normas, gan administratīvā procesa tiesību normas, kas apstiprina Dr.iur. J. Načisčioņa atziņu par to, ka realitātē var būt situācijas, kad attiecībām starp subjektiem ir nepieciešams vairāku tiesību nozaru regulējums un atsaucoties uz pazīstamiem administratīvo tiesību speciālistiem Veidu [*E.C.S.Wade*] un Breidliju [*A.W.Bradley*], tiesībzinātnieks ir norādījis arī, ka oficiāli

²³⁷ Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds* Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

²³⁸ Latviešu – angļu, angļu – latviešu juridisko terminu vārdnīca.(2000). Rīga: Kamene,145.lpp.

²³⁹ Likumprojekta “Militārās disciplinārbildības likums” projekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Iegūts 15.04.2020. no

https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/AiManot_Milit%C4%81r%C4%81s%20disciplin%C4%81ratbild%C4%ABas%20likums_041219.pdf

²⁴⁰ Turpat.

[formal] administratīvās tiesības definē, kā publisko tiesību nozari, kas ir saistīta ar dažādu valsts pārvaldes iestāžu kopumu, procesu, pilnvarām, tiesībām, pienākumiem un atbildību²⁴¹, tostarp, reglamentē publiskās pārvaldes iestādes izveidošanu, reorganizāciju, likvidāciju, šo iestāžu kompetences noteikšanu un rīcību publiskajā pārvaldē, kas sevī ietver attiecības starp visiem administratīvo tiesību subjektiem – publiskās pārvaldes iestādēm savā starpā, publiskās pārvaldes iestādēm un publisko tiesību autonomiem subjektiem, publiskās pārvaldes iestādēm un privāto tiesību subjektiem, kas var būt gan privātpersonas [indivīdi], privāto tiesību juridiskas personas, kā arī privāto tiesību tiesiski spējīgas personas, realizējot izpildvaras funkcijas. Tādējādi, publiskajā pārvaldē pastāv attiecības, kas attiecībās starp iestādēm un to amatpersonām apzīmējamās ar nosaukumu "pārvaldes process" un attiecības starp iestādēm un privātpersonām apzīmējamās kā „administratīvais process”²⁴². Administratīvās tiesības aplūko arī juridiskos trūkumus valdības ierēdņu darbībā un tiesu aizsardzības līdzekļus, kuri pieejami ikvienam, kuru skar šīs tiesību aizskārums²⁴³ un tās visciešāk ir saistītas ar administratīvā procesa tiesībām, kuru procesuālās tiesību normas nosaka kārtību, kādā realizējamas administratīvo tiesību materiālās normas²⁴⁴.

Administratīvo tiesību būtību ir analizējis Frankfurtes pie Oderas universitātes (*Universität Frankfurt an der Oder*) profesors Dr.iur. Francs Jozefs Paine (*Franz-Joseph Peine*), kurš atzīmē, ka vispārējo administratīvo tiesību sastāvdaļa ir informācijas iegūšanas tiesības²⁴⁵, un Paine arī skaidro, ka 19. gadsimtā tika izgudrotas sevišķās pakļautības attiecības un šim jēdzienam tika pakārtota vesela rinda tiesisko attiecību, kurās indivīds atradās valsts sevišķā tuvumā, kas varēja tikt nodibinātas labprātīgi vai arī piespiedu kārtā un uzsver, ka sevišķās pakļautības attiecības it īpaši pastāvēja militārā dienesta attiecībās. Paine norāda arī, ka sevišķo pakļautības attiecību būtība bija tāda, ka pilsonis attiecībās ar valsti nebija tiesiski aizsargāts, turklāt šajās attiecībās netika ievēroti likuma nosacījumi, tāpēc izpildvara attiecībās ar tai pakļautiem indivīdiem varēja rīkoties vienpusēji, kas pēc toreizējās izpratnes notika ar pārvaldes priekšrakstu palīdzību²⁴⁶.

Latvijas administratīvo tiesību eksperts Dr. Edvīns Danovskis norāda uz administratīvo tiesību regulējumu. Pirmkārt, valsts pārvaldes institucionālo sistēmu nosakot iestāžu statusu, to savstarpējo padotību un tiesiskās attiecības, kā arī valsts pārvaldē nodarbināto statusu, otrkārt,

²⁴¹ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 33.lpp.

²⁴² Turpat”, 32.lpp.

²⁴³ Jones, D.P., Villars, A.S. (2014). *Principles of Administrative Law*. 6th ed. Toronto: Carswell, p.3.

²⁴⁴ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izd. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 39.lpp.

²⁴⁵ Paine, F. J. (2003). Eiropas administratīvo tiesību ietekme uz dalībvalstu administratīvajām tiesībām. *Likums un Tiesības*. 5.sējums. Nr.4 (44), 114.lpp.

²⁴⁶ Paine, F. J. (2002). *Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 84.lpp.

valsts pārvaldes funkcijas un valsts pārvaldes un privātpersonu savstarpējās tiesības un pienākumus pēc būtības un, treškārt, procesu, kādā valsts pārvalde pieņem privātpersonām saistošus lēmumus un kādā notiek to tiesiskuma kontrole valsts pārvaldē un tiesā. Tiesībzinātnieks skaidro, ka atbilstoši minētajām jomām administratīvās tiesības parasti iedala valsts pārvaldes organizācijas tiesībās, materiālajās administratīvajās tiesībās un procesuālajās administratīvajās tiesībās²⁴⁷, bet latviešu jurists un politologs šī brīža Latvijas Valsts prezidents Egils Levits, savulaik, arī iedalot administratīvās tiesības trīs galvenajās apakšnozarēs - pirmkārt, pārvaldes organizācijas tiesībās, otrkārt, materiālajās administratīvajās tiesībās un treškārt, administratīvā procesa tiesībās, skaidrojis, ka administratīvā procesa tiesības dažkārt tiek apzīmētas arī par „vispārējām” administratīvajām tiesībām, bet materiālās administratīvās tiesības par „sevišķajām” vai „speciālajām” administratīvajām tiesībām²⁴⁸ un precizē, ka, pārvaldes organizācijas tiesības ir akcesoriska jeb atkarīga palīgtiesību nozare, kuras uzdevums ir iekšēji strukturēt pārvaldi tā, lai tā optimāli realizētu materiālās administratīvās tiesības ārējās attiecībās starp valsti un indivīdu²⁴⁹, bet materiālās administratīvās tiesības, kas regulē indivīda publiskās tiesības un pienākumus pret valsti, demokrātiskā un tiesiskā valstī ir jāpakārto cilvēktiesību prasībām²⁵⁰, bet materiālo administratīvo tiesību normas ir tās, kuras nosaka tiesību subjekta statusu, precīzi paredzot subjektam tā tiesības, izpildāmos pienākumus²⁵¹. Levits ir izpētījis, ka materiālo administratīvo tiesību nozares un apakšnozares ir ļoti daudzveidīgas, tomēr orientējoši tās varot iedalīt arī „kārtības tiesībās”, kas nosaka indivīdam ierobežojumus sabiedrības labā, piemēram, policijas tiesībās, kas, kā klasiskās materiālās administratīvas tiesības, vēsturiski izveidojās XVIII un XIX gadsimtā, kuru pirmsākumi, savukārt, esot meklējami viduslaikos. Un, tā kā „kārtības tiesības” ierobežo cilvēka brīvību, tad demokrātiskā un tiesiskā valstī tās stingri ir piesaistītas cilvēktiesībām, kas aizsargā cilvēka rīcības brīvību pret valsts iejaukšanos²⁵².

Egils Levits precizē un skaidro, ka administratīvā procesa tiesības nosaka, kādā veidā valsts pārvalde konkrētā gadījumā drīkst rīkoties pret indivīdu un kādas ir indivīda tiesības neatkarīgā tiesā pārbaudīt šīs rīcības tiesiskumu²⁵³ uzsverot, ka, administratīvo tiesību normu piemērošanai ir nepieciešamas ne tikai tiesas, bet arī lēmumu pieņēmēju prasme no abstraktiem

²⁴⁷ Danovskis, E. (2020. gada 8. jūnijs). Administratīvās tiesības. Iegūts 15.06.2020. no <https://enciklopedija.lv/skirklis/3141-administrativas-tiesibas>

²⁴⁸ Levits, E. (1998). Par administratīvā procesa vietu un funkcijām Latvijas tiesību sistēmā. *Jurista Vārds*. Nr. 10/11 (78/79), 8. lpp.

²⁴⁹ Turpat, 9. lpp.

²⁵⁰ Turpat.

²⁵¹ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 127. lpp.

²⁵² Levits, E. (1998). Par administratīvā procesa vietu un funkcijām Latvijas tiesību sistēmā. *Jurista Vārds*. Nr. 10/11 (78/79), 9. lpp.

²⁵³ Turpat, 10. lpp.

principiem pēc zināmas metodoloģijas atvasināt konkrētu rezultātu, kas iestāžu praksē ieviešoties samērā lēni²⁵⁴. Levits atzīst, ka administratīvā procesa tiesībām ir vairākas pamatfunkcijas, kur pirmā, jeb vissvarīgākā, ir nodrošināt materiālo administratīvo tiesību vienveidīgu, precīzu un juridiski korektu realizāciju un šai aspektā administratīvā procesa tiesības ir akcesoriska jeb atkarīga palīgnozare attiecībā pret materiālajām administratīvajām tiesībām. Un, tā kā administratīvā procesa tiesībām ir jābūt saistītām ar cilvēktiesībām, tad pirmkārt, tām lielā mērā jānodrošina t.s. "procesuālais taisnīgums" attiecībās starp valsti un indivīdu, kur taisnīgs, „caurspīdīgs” arī iestādes lēmuma pieņemšanas process ir priekšnoteikums tam, lai sistemātiski realizētu taisnīgumu materiālās tiesībās, jo ar netaisnīgu procesu parasti neesot iespējams sasniegt taisnīgu rezultātu, bet, otrkārt, tiesības uz "procesuālo taisnīgumu" ietilpstot modernā cilvēktiesību katalogā, kā viena no materiālajām cilvēktiesībām un tiesiskā valstī tā ir uzskatāma par pašvērtību, jo, Levita prāt, svarīgs esot ne tikai tas, vai valsts rīcības rezultāts attiecībā pret indivīdu atbilst cilvēktiesību prasībām, bet arī tas, kāda ir šī rīcība pati par sevi, neatkarīgi no tās rezultāta un tas esot arī cilvēka cieņas jautājums, jo, cilvēktiesību jautājums ir ne tikai "ko valsts dara", bet arī „kā” valsts to dara²⁵⁵. Levits norāda, ka otrā administratīvā procesa tiesību pamatfunkcija ir nodrošināt valsts varas dalīšanas principa realizāciju attiecībās starp izpildvaru un tiesu varu, proti, izpildvaras rīcība pret indivīdu, konkrētā gadījumā piemērojot tiesību normas, kas, galvenokārt, ir valsts pārvaldes izdots administratīvais akts, tiek pakļauta tiesu varas kontrolei. Turklāt, tiesu varas kontroles tiesību tvērums aptver kā izpildvaras rīcības formālo tiesiskumu, tā arī saturisko lietderību, bet trešā šo tiesību pamatfunkcija ir valsts darbības efektivitātes nodrošināšana, jo būtiski, ka administratīvais process iestādē, formalizējot administratīvo aktu izdošanas gaitu atsevišķos, stingri noteiktos soļos, ir mērķēts uz likumdevēja izdoto tiesību normu, vienveidīgu, precīzu un juridiski korektu piemērošanu konkrētos gadījumos, un tādā veidā panākot to, ka likumi "reāli darbojas"²⁵⁶.

Jau savulaik, tiesīzbzinātnieks Ernests Torgāns norādīja, ka administratīvajā procesā pilsoņos ir jārada pārliecība, ka ir uzklauštas visas lietā ieinteresētās personas, ka ir ņemti vērā un izvērtēti visu pušu iebildumi, pierādījumi un argumenti, ka visiem lietā ieinteresētajiem ir bijusi iespēja aizstāvēt savu viedokli un pierādīt savu taisnību²⁵⁷ un arī mūsdienās APL 4.-14.¹ pantos²⁵⁸ uzskaita tos tiesību principus, kurus jāievēro administratīvajā procesā, proti, kurus

²⁵⁴ Levits, E.(1998). Par administratīvā procesa vietu un funkcijām Latvijas tiesību sistēmā. *Jurista Vārds*. Nr. 10/11 (78/79), 11. lpp.

²⁵⁵ Turpat, 12. lpp.

²⁵⁶ Turpat, 12. lpp.

²⁵⁷ Torgāns, E.(1919). *Trešā persona un viņas iestāšanās administratīvajā procesā*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 830.lpp.

²⁵⁸ Administratīvā procesa likums. Pieņemts 25.10.2001. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 164, 14.11.2001. Pēdējie grozījumi 02.02.2017.

valsts amatpersonas piemēro savā profesionālajā darbībā un kuri saistoši valsts pārvaldes iestādei.

Autore, veicot vēsturisku atkāpi, lai izpētītu procesuālo likumu mērķi un būtību noskaidroja vairāku administratīvo tiesību speciālistu viedokli un, piemēram, jurists Pēteris Strautiņš atzīst, ka šo mērķu būtība vispirms ir atrast taisnību un patiesību, tie nosaka arī formālo kārtību, kura procesā jāievēro tiesai (tātad arī iestādei) un pusēm, jo modernas tiesiskas valsts procesa formālajā kārtībā esot jāievēro pušu vienlīdzība procesā (tātad arī administratīvajā lietā, kad viena puse ir valsts), dodot iespēju abām pusēm izteikties – *audiatur et altera pars*. Strautiņš uzsver arī atklātības jeb publiskuma principu, kas dod sabiedrībai iespēju iepazīties ar tiesību piemērotāja darbību, izklādinot jebkuras aizdomas par objektivitātes trūkumu, bet, tiešuma princips nozīmējot to, ka tiesai (arī iestādei) jāstājas tiešā sakarā ar pusēm un lieciniekiem, turklāt, jāņem vērā, ka ikvienam atstāstījumam dabiski piemīt subjektīvi aspekti, kad gan tiesai, gan ikvienam juristam vispār, ir jāreķinās ar faktiem, bet ne emocijām vai kādiem personīgiem, politiskiem vai citiem motīviem – *da mihi facta, dabo tibi jus*. Strautiņš atzīst, ka arī daudzi citi vispāratzītie modernā procesa noteikumi var spēlēt izšķirošu lomu puses liktenī, tai skaitā, mutiskajam izteiksmes veidam, vismaz pirmajās instancēs, esot liela priekšrocība pret rakstisko, un būtiska nozīme ir procesuālajiem termiņiem un procesa ātrumam, kā arī izmeklēšanas principa pielietojumam²⁵⁹. Jurists Juris Vālbergs LU mācībspēks, norādījis, ka tiesisks princips ietver sevī noteikti formulētu tiesisku atziņu un lai tas arī nav norma, tomēr tas noder par tiesību normas pamatu un var arī dot tai saturu, piemēram, runājot par pozitīvajiem principiem, kas ietverti likumos, ir jāsaprot, ka likumā patiesībā ir ietverta norma, bet katras normas pamatā vai saturā noteikti ir atrodams arī kāds noteikts princips²⁶⁰.

Savulaik, komentējot 1921. gada 4. marta likumu par administratīvām tiesām, jurists – tiesnesis un vēlāk advokāts Ernests Torgāns norāda, ka likuma izdošanas laikā administratīvās tiesības un process galvenokārt bija pilsoņu iespēja un tiesības aizsargāt savas intereses, pildot tos publiskos pienākumus, ko tiem uzlika saskaņā ar likumu publiskās varas orgāni – valsts vai pašvaldību iestādes un amatpersonas. Savukārt aizsargāt pilsoņus un privātas iestādes no nepamatotas vai kļūdainas publisko iestāžu rīcības, kontrolēt to darbību saskaņā ar likumiem – bija administratīvās jurisdikcijas pienākums.²⁶¹ Bet apstākļiem mainoties, pārkārtojušās ir arī pilsoņu un varas attiecības, tā kā atsevišķs indivīds nav pasaule pats par sevi, bet ir saistīts ar

²⁵⁹ Strautiņš, P.(1920). *Mūsu administratīvā justīcija*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 212. lpp.

²⁶⁰ Vālbergs, J.(1920). *Eiropas kontinenta valstu tiesību principi un angļu – amerikāņu common law.(Divas tiesību doktrīnas.)* Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 151.lpp.

²⁶¹ Torgāns, E.(1919). *Trešā persona un viņas iestāšanās administratīvā procesā*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 822.lpp.

sabiedrību. Sabiedrība ir tā vide, no kuras cilvēks smeļas savas būtības un eksistences saturu, bez sabiedrības cilvēks ir vājš un nespēcīgs, jo tikai caur sabiedrību viņš iegūst nozīmi un svaru. Tāpēc sabiedrībai ir tiesības prasīt no indivīda, lai viņš ierobežojas un sašaurinās savās tiesībās un pretenzijās par labu sabiedrībai. Tādējādi, sabiedrības un valsts intereses paceļas pāri indivīda interesēm²⁶². Profesors Hvostovs, savukārt atzīmē administratīvo netaisnību, kas ir saskatāma apstākļi, kad administratīvā iestāde pildot savus pienākumus, pārkāpj tās darbībai likumā noteiktās robežas²⁶³.

Mūsdienās, Dr.iur. Aivars Līcis atzīst, ka procesuālo principu galvenā vērība tiek veltīta aspektam, kas attiecas uz principu kā vadošo ideju, pamatnoteikumu nozīmību tiesvedībā. Taču, viņaprāt, primārais ir jautājums par principu izvēles noteikšanas pamatotību, jo principu noteikšanā nozīmīgi ir vairāki faktori, proti, integrācija Eiropas Savienībā, starptautisko līgumu ievērošana un Latvijas, kā demokrātiskas, tiesiskas valsts nostiprināšana un attīstības nodrošināšana, kā dēļ tie iegūst arī sevišķu praktisku nozīmību un ir saistoši gan ikvienai personai, gan valstij kopumā²⁶⁴. Savukārt, Egils Levits norādot uz pamatvērtību nozīmi demokrātiskā valstī, uzsvēra, ka tieši no vērtībām izriet principi, vērtības vienkārši pastāv, eksistē, bet principi ir aicinājums un uzdevums šīs vērtības īstenot. Levits skaidro, ka tiesību principus var pārvērst tiesību normā un katrai rakstītai tiesību normai ir teksts, aiz kā atrodas principi, bet aiz tiem savukārt atrodas pamatvērtības²⁶⁵.

Arvien vairāk autoru pēti administratīvo tiesību nozari, skatot to kontekstā, jeb kopsakarībās ar citām publisko un privāto tiesību nozarēm²⁶⁶, ņemot vērā, ka tiesību nozare [realm of law] ir tiesību normu kopums, kas izveido patstāvīgu tiesību sistēmas daļu un regulē ar specifisku metodi kvalitatīvi vienveidīgu sabiedrisko attiecību jomu²⁶⁷.

Dr.iur. Edvīns Danovskis, pētot publiski tiesisko un privāttiesisko attiecību dalījuma radīto juridisko problēmu harmonizācijas iespējas, norāda uz problēmām, kas var rasties tiesību piemērotājam pielietojot publiski tiesisko un privāttiesisko attiecību nošķiršanas kritērijus, lai īstenotu likumdevēja rīcības brīvību noteikt tiesisko attiecību raksturu, ko izstrādājusi tiesību doktrīna, un skaidro, ka, ja reiz likumdevējs publisko un privāto attiecību dalījumu ir paredzējis,

²⁶² Torgāns, E.(1919). *Trešā persona un viņas iestāšanās administratīvā procesā*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 823.lpp.

²⁶³ Hvostovs, V.(1924). *Visparīgā tiesību teorija*. Rīga: Izdevējs "Leta" Rīgā, 138. lpp.

²⁶⁴ Līcis, A. (2001). Taisnīguma princips civilprocesā. *Likums un Tiesības*. 3.sējums. Nr.10(26), 302.lpp.

²⁶⁵ Kalniņa, V.(2019). Egils Levits par ES pamatvērtībām un EST lomu to sargāšanā. *Jurista Vārds*. Nr. 17/18 (1075/1076), 67.lpp.

²⁶⁶ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izd.Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 34. lpp.

²⁶⁷ *Latviešu – angļu, angļu – latviešu juridisko terminu vārdnīca*.(2000). Rīga: Kamene, 171.lpp.

tad tā arī ir konkretizējumam normatīvajos aktos un tiesību piemērošanas praksei ir jābūt konsekventai²⁶⁸.

Satversmes tiesa²⁶⁹ atzīst, ka likuma varas princips, kas ir viens no tiesiskas valsts pamatprincipiem, citastarpā, noteic, ka likumiem jābūt paredzamiem un skaidriem, kā arī pietiekami stabiliem un nemainīgiem, tāpēc tiesību normās noteikto tiesisko regulējumu nedrīkst mainīt nepamatoti bieži, jo nesamērīgi biežas izmaiņas tiesiskajā regulējumā apgrūtina likumu ievērošanu. Vēl jo vairāk, tiesiskajam regulējumam ir jābūt pietiekami stabilam, lai indivīds, vadoties no tiesību normām, varētu pieņemt ne tikai īstermiņa lēmumus, bet arī ilgtermiņā plānot savu nākotni. Arī tiesiskās noteiktības princips uzliek valstij pienākumu nodrošināt tiesisko attiecību noteiktību un stabilitāti, kā arī ievērot tiesiskās paļāvības principu, lai veicinātu indivīda uzticību valstij un likumam. Savukārt, tiesiskās paļāvības principa īstenošanā nozīme ir arī tam, vai personas paļaušanās uz tiesību normu ir likumīga, pamatota un saprātīga, kā arī tam, vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties.

Jurists V. Lubgāns definē militārās tiesības arī kā kompleksu Latvijas tiesību sistēmas nozari, kas aptver gan tradicionālo civiltiesību, administratīvo tiesību, administratīvo pārkāpumu tiesību un krimināltiesību nozaru aktus, gan arī speciālās militārtiesiskās normas²⁷⁰. Ar vispārējām un speciālām tiesību normām saprot tādas tiesību normas, starp kurām pastāv daļējas saturiskas sakritības attiecības un to regulēšanas priekšmets daļēji sakrīt jeb pārklājas²⁷¹. Tādējādi iespējama situācija, kad viens faktiskais notikums atbilst vairākās tiesību normās abstrakti aprakstītam notikumu sastāvam un līdz ar to, vienam un tam pašam faktiskam notikumam var piemērot vairākas tiesību normas²⁷². Turklāt, autore norāda, ka militārajām tiesībām, tāpat kā administratīvajām tiesībām ir kopīgi tiesību principi.

Tiesību doktrīnas atziņu, ka tiesību institūts [*institute of law*] ir arī tiesību normu grupa, kura var tikt nosacīti izdalīta no vienas tiesību nozares vai apkopota no vairākām nozarēm un kura regulē vienu sabiedrisko attiecību vai cieši saistītu attiecību kopu²⁷³, autoresprāt, var tieši attiecināt uz militāro tiesību sistēmu, kas darbojas Latvijā, izveidojot militāro tiesību institūtu.

Dr. iur. J. Načisčionis, pētot administratīvo tiesību saikni ar citām tiesību nozarēm, norādījis, ka Lubgāna atziņai par to, ja ir likums, tad noteikti ir jābūt tam atbilstošai tiesību

²⁶⁸ Danovskis, E. (2015). *Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 186 - 187.lpp.

²⁶⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2004-03-01, 2004, 12.4 punkts.

²⁷⁰ Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds* Nr.24 (282), 1.,4 - 5. lpp.

²⁷¹ Buls, M. (2003). Vispārīgās un speciālās tiesību normas (I). *Likums un Tiesības*. 2003, 5.sējums. Nr.6, 183.lpp.

²⁷² Larenz, K., & Canaris, C. W. (1995). *Methodenlehre der Rechtswissenschaft* (3rd ed.). Berlin: Springer-Verlag, S.87.; Zippelius, R. (1985). *Juristische Methodenlehre* (4th ed.). München:Beck, S.33.

²⁷³ *Latviešu – angļu, angļu – latviešu juridisko terminu vārdnīca*. (2000). Rīga: Kamene, 169. lpp.

nozarei, nepiekrīt un akcentē jau pastāvošo uzskatu, ka, administratīvajās tiesībās vajag izdalīt militāro tiesību institūtu²⁷⁴. Autore secina, ka Latvijas tiesību sistēmā militāro tiesību nozare, kā patstāvīga tiesību nozare nav izveidota, bet šobrīd Latvijā pastāv speciāls - militāro tiesību institūts, kā administratīvo tiesību sastāvdaļa.

Autore secina arī, ka Latvijā, militāro tiesību institūts, kā administratīvo tiesību sastāvdaļa, nodrošina tiesiskās aizsardzības līdzekļus pret karavīra disciplinārsodiem gan militārajā hierarhijā, gan administratīvajā tiesā, līdzīgi kā ārvalstu praksē, ko analizējot ir secināms, ka, piemēram, Itālijā, karavīram disciplinārsoda pārsūdzēšana pamatā notiek militārās hierarhijas robežās, kur Militārās disciplīnas noteikumu (*Regolamento di Disciplina Militare – RDM*) 72.punkts nosaka, ka karavīram pārsūdzība jānosūta hierarhiski augstākai iestādei²⁷⁵. Ārvalstu praksē ir atrodamas arī papildu tiesības karavīram iesniegt apelācijas sūdzību administratīvajā vai militārajā tiesā, piemēram, Vācijā Militārais disciplinārkodekss (*Wehrdisziplinarordnung - WDO*) karavīram ļauj iesniegt apelācijas sūdzību²⁷⁶ Administratīvajā Militārajā tiesā (*Truppendienstgericht*) pret pieņemtajiem lēmumiem gan vienkāršo disciplināro sodu pasākumu gadījumā (*einfache Disziplinärmaßnahmen*), gan aresta gadījumā. Abos gadījumos ir aizliegts *reformatio in peius*, t.i., nedrīkst uzlikt bargāku sodu nekā sākotnējais. Turklāt, karavīrs var iesniegt apelācijas sūdzību par Administratīvās militārās tiesas spriedumu Federālajā Administratīvajā tiesā (*Bundesverwaltungsgericht*)²⁷⁷. Nīderlandē Militārā disciplinārlikuma (*Wet militair tuchtrecht - WMT*) normas karavīriem nosaka tiesības pārsūdzēt disciplinārsodus iesniedzot apelācijas sūdzību²⁷⁸ Arnhemas (*Arnhem*) Apgabala tiesas militārajā palātā, kas izskata sūdzību saskaņā ar WMT 87.-101.pantiem²⁷⁹. Beļģijā, karavīram disciplinārās procedūras jurisdikciju nosaka Likuma par Bruņoto spēku disciplinārajiem noteikumiem (*Loi portant le règlement de discipline des Forces armées – RDF*) normas²⁸⁰.

²⁷⁴ Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izd. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 40. lpp.

²⁷⁵ Militārās disciplīnas noteikumi (Itālija). Regolamento di disciplina militare (RDM). Pieņemts 18. 07.1986. Publicēts Oficiālajā Vēstnesī Nr. 545. 72.punkts. Iegūts 27.04.2020.

no http://www.difesa.it/Giustizia_Militare/Legislazione/Regolamenti/Pagine/Approvazione_della_regolamentazione_disciplina_militare.aspx

²⁷⁶ Militārais disciplinārkodekss (Vācija), Wehrdisziplinarordnung (WDO). Pieņemts 16.08.2001. Publicēts Federālais likuma vēstnesī. Pēdējie grozījumi 14.08.2019. 42. paragrāfs. Iegūts 05.11.2020. no https://www.gesetze-im-internet.de/wdo_2002/

²⁷⁷ Turpat, 115. paragrāfs.

²⁷⁸ Militārais disciplinārlikums (Nīderlande), Wet militair tuchtrecht (WMT). Pieņemts 1990.14.06. Valsts likums. Pēdējie grozījumi 01.04.2020., 81- 86. pants. Iegūts 05.11.2020. no <https://wetten.overheid.nl/BWBR0004788/2020-04-01#HoofdstukV>

²⁷⁹ Turpat, 87 - 101. pants.

²⁸⁰ Likums par Bruņoto spēku disciplinārajiem noteikumiem (Beļģija), Loi portant le règlement de discipline des Forces armées (RDF). Pieņemts 14.01.1975. Publicēts 01.02.1975., Nr.1975011405. Pēdējie grozījumi 23.12.2016. 30 - 37. punkts. Iegūts 05.11.2020. no http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1975011432&table_name=loi

Pievienojoties profesoram Načisčionim, arī autore nepiekrīt tiesībzinātnieka V. Lubgāna viedoklim, ka Latvijas tiesību sistēmā būtu jārada jauna – militāro tiesību nozare, autoresprāt, divu iemeslu dēļ, pirmkārt, esošās tiesību normas pašlaik jau ir maksimāli neregulējušas tiesiskās attiecības, kurās, gan, ir konstatējami daži trūkumi, ko būtu iespējams izlabot esošās militāro tiesību sistēmas ietvaros grozot regulējošos normatīvos aktus un otrkārt, Latvijas tiesu sistēmā nav iekļauta specializēta – Militārā tiesa, tādējādi šobrīd iztrūkst militārās justīcijas²⁸¹, kas ir tiesas iestāžu sistēma, arī to darbība un tiesas spriešana, regulējuma, kas nodrošinātu tiesiskās aizsardzības līdzekļus pret karavīra disciplinārsodiem speciālā - Militārā tiesā, un tāpēc atsevišķa nozare nav izveidojama.

Dr. iur. Jānis Načisčionis, pētot ar Latvijas tiesību sistēmu saistītos jautājumus, uzskata, ka gadījumā, ja attīstīsies tendence administratīvos pārkāpumus definēt speciālos likumos, tad iespējams attīstīties speciālām administratīvām tiesībām, piemēram, militārām administratīvām tiesībām²⁸² un šeit autore atzīmē, ka 01.07.2020. spēkā stāties AAL²⁸³, kurā tiek regulēts, arī karavīru administratīvās atbildības jautājums un noteikts pienākums atbildīgajām institūcijām, respektīvi, nosacījumi par personu saukšanu pie disciplinārās atbildības par administratīvajiem pārkāpumiem, regulēt speciālajos disciplināratbildības likumos²⁸⁴.

Nemot vērā esošo tiesisko regulējumu pētījuma kontekstā, tai skaitā, jaunā „Militārās disciplināratbildības likuma” normas, autore pievienojas J. Načisčioņa viedoklim par speciālo administratīvo tiesību attīstību Latvijā, jo uzskata, ka uz esošā tiesiskā regulējuma, arī karavīra disciplināratbildības kontekstā, respektīvi - *MIDIL*, *MDL* un *APL* bāzes varētu tikt izveidotas militārās administratīvas tiesības, kā speciālās administratīvās tiesības, bet to tālāka analīze nav autores pētījuma priekšmets un pārsniedz pētījuma robežas.

Autore konstatē, ka iepriekš secinātais formulējums par to, kas ir militārās tiesības, bija pārāk plašs, jo tika attiecināts uz visu publisko tiesību jomu, un tāpēc to definējums ir jāprecizē, nosakot, ka militārās tiesības ir valsts noteikto speciālo tiesību normu kopums administratīvo tiesību nozarē, kas nosaka pienākumus dažādām bruņotajos spēkos dienējošām personām, kā arī tiesības, ko šīs personas var izmantot, tās definē militārās disciplīnas pārkāpumus un cenšas novērst to izdarīšanu, noteicot atbilstošus sodus.

Nākamā nodaļā autore pētīs karavīra tiesiskā statusa pamatelementu – tiesību, ierobežojumu, pienākumu, disciplināratbildības un goda - jēdzienus, būtību un lomu tajā, kā arī

²⁸¹ Svešvārdu vārdnīca. (2004). Rīga: Avots, 246.lpp.

²⁸² Autoru kolektīvs. (2017). *Latvijas tiesību sistēma*. Endziņš, A., Kronis, I. (sast.). Rīga: Biznesa augstskola Turība, 104.lpp.

²⁸³ Administratīvās atbildības likums. Pieņemts 25.10.2018. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 225, 14.11.2018. Pēdējie grozījumi 12.12.2019.

²⁸⁴ Turpat, 9. pants.

situācijas, kad karavīrs, pildot militāro dienestu šo statusu, var zaudēt un tikt atvaļināts no dienesta.

2. KARAVĪRA TIESISKAIS STATUSS

Darbs, kā sabiedriska vērtība, laika gaitā, ir ieguvis vēl lielāku nozīmi, ne tikai paša darba darītāja acīs, bet gan visas sabiedrības uztverē, tas ir neatņemams cilvēciskās pašcieņas un apliecināšanās avots demokrātiskā sabiedrībā, un, ieguldot savas zināšanas, kompetenci un spējas darbā, persona gūst iespēju pilnvērtīgi dzīvot mūsdienu sabiedrībā. Strādājot algotu darbu, persona gūst savu fizioloģisko, sociālo un kultūras vajadzību apmierināšanai nepieciešamos finanšu līdzekļus²⁸⁵.

2.1. Karavīra tiesiskā statusa jēdziens, būtība un elementi no vēsturiskā un mūsdienu skatupunkta

Spēcīgu valsti raksturo pārtikusi un sociāli droša sabiedrība, kuras locekļi savu iztiku var nopelnīt, veicot tādu darbu, kas pēc iespējas pilnīgāk atbilst katras personas individuālajām spējām, vēlmēm un aicinājumam²⁸⁶.

Satversmes 91. pants²⁸⁷ noteic, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā un cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Šī norma paredz, ka visi indivīdi Latvijā ir vienlīdzīgi likuma priekšā un ne personas sociālais statuss, ne ieņemamais amats, ne arī citi apstākļi nerada privilēģijas²⁸⁸.

Latvijā, *NBS*, ir valsts militārās aizsardzības sistēmas pamats un, sadarbojoties arī ar sabiedroto spēkiem, sargā Latvijas valsts suverenitāti un teritoriālo nedalāmību un tie ir triju militāro formējumu – regulāro spēku, Zemessardzes un rezerves – kopums, kuru veido militāri organizēta, apmācīta un apbruņota tautas daļa – karavīri, kuri ir valsts aizsardzībā un viņu dzīvību, brīvību, godu un cieņu aizsargā likums²⁸⁹.

Tiesiskais statuss ir likuma normas, kas nosaka personas juridiski fiksētu stāvokli attiecīgā laikā un vietā, bet karavīra statuss²⁹⁰ ir karavīra tiesiskais stāvoklis, pildot aktīvo dienestu, bet elements [lat. *elementum* stihija, pirmviela] nozīmē vienu no kāda veseluma sastāvdaļām²⁹¹, vienu no kāda saliktā veselā sastāvdaļām²⁹². Autore, pētot Latvijas karavīra tiesiskā statusa elementu – tiesību, ierobežojumu, pienākumu, disciplināratbildības un goda -

²⁸⁵ Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2006-31-01, 2007, 14.2 punkts.

²⁸⁶ Malojlo, M.(2020). Par personas tiesībām izvēlēties sev vēlamo nodarbošanos. *Jurista Vārds* Nr.05(1115), 16 - 19.lpp.

²⁸⁷ Latvijas Republikas Satversme. Pieņemts 15.02.1922. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07. 1993. Pēdējie grozījumi 04.10.2018., 91. pants.

²⁸⁸ Hamkova, D.(2003). Kā, sargāt valsts amatpersonu godu un cieņu. *Jurista Vārds*.Nr. 6 (264)., 6 - 7. lpp.

²⁸⁹ Par NBS. Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/par-mums/par-nbs>

²⁹⁰ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru kabineta Ziņotājs, 14,25.07.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019. 2. panta 6 punkts.

²⁹¹ *Svešvārdu vārdnīca*.(2004). Rīga: Avots, 147.lpp.

²⁹² *Svešvārdu vārdnīca: Ap 16 500 citvalodu cilmes vārdu un terminoloģisku savienojumu*.(1969). Rīgā: Liesma, 174.lpp.

jēdzienus, būtību un lomu tajā, pievēršas jurista Pētera Kušnera, kurš pētījis tiesiskā statusa problemātiku militārpersonām Latvijā, atziņām, par to, ka militārpersonu, tāpat kā citas sabiedrības grupu – ierēdņu, policistu, tiesnešu, prokuroru vai ieslodzīto, tiesiskā statusa precīza definēšana ir būtiska, lai noteiktu un izprastu minēto personu tiesības, pienākumus un atbildību, norādot, ka militārpersonu tiesiskais stāvoklis tiek iegūts ar personas iekļaušanu tiesību regulēšanas sfērā, kas saistīta ar militārā dienesta izpildi. Tādējādi, militārpersonām iegūstot īpašu tiesisko stāvokli – statusu. Militārpersonu tiesiskā statusa īstenošana notiek, realizējot subjektīvās tiesības, pildot juridiskos pienākumus un īstenojot likumīgās intereses, tām ir visas likumā paredzētās tiesības ar ierobežojumiem, kas tiek normatīvi regulēti un ievērojot personu tiesisko statusu, ir jāizšķir trīs militārpersonu kategorijas: aktīvā dienesta karavīrus, rezerves karavīrus un rezervistus un, analizējot vienas no minētajām kategorijām – aktīvā dienesta karavīra – tiesisko statusu Kušners norāda uz karavīra legāldefinīciju, kas dota *MDL*, kur noteikts, ka karavīrs ir Latvijas pilsonis, kas pilda aktīvo dienestu un kam piešķirta militārā dienesta pakāpe. Savukārt aktīvais dienests ir militārā dienesta izpilde karavīra statusā, kas ietver profesionālo dienestu. Profesionālais dienests tiek definēts kā militārais dienests, kuru Latvijas pilsonis pilda brīvprātīgi saskaņā ar profesionālā dienesta līgumu, kas noslēgts starp viņu un Aizsardzības ministriju. Turklāt, lai personu profesionālā dienesta karavīra izpratnē atzītu par amatpersonu, tai jāatbilst šādiem kritērijiem: 1) jābūt Latvijas Republikas pilsonim; 2) jābūt piešķirtai militārā dienesta pakāpei; 3) jābūt noslēgtam profesionālā dienesta līgumam starp viņu un Aizsardzības ministriju. Un, tā kā *MDL* precīzi nosaka, ka uz karavīru neattiecas darba tiesiskās attiecības reglamentējošo normatīvo aktu normas, tad profesionālā dienesta karavīri Administratīvā procesa likuma izpratnē ir uzskatāmi par amatpersonām²⁹³. Kušners skaidro, ka amatpersonas definīcija netieši ir noteikta *LPIKNVAD*, kur par valsts amatpersonām tiek uzskatīti arī *NBS* profesionālā dienesta karavīri²⁹⁴.

Autore, kopumā piekrītot jurista Pētera Kušnera secinājumiem par to, ka karavīru tiesiskais statuss ir saistāms ar speciālu personai piederošu tiesību realizāciju, tai skaitā, tiesībām uz sociālajām garantijām un izdienas pensiju; pienākumu pildīšanu jeb militārā dienesta izpildi; personas likumisko interešu aizsardzību un disciplināratbildību²⁹⁵, savā iepriekšējā pētījumā²⁹⁶ tomēr uzskatīja par nepieciešamu tos precizēt, respektīvi, ka karavīra tiesiskais statuss ir saistāms

²⁹³ Kušners, P. (2013). Militārpersonas tiesiskā statusa regulējuma problemātika Latvijā un ārvalstīs. *Juridiskā Zinātne*. Nr.4, 101 - 110. lpp.

²⁹⁴ Likums par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā. Pieņemts 25.04.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 09. 05. 2002, Nr.69 (2644). Pēdējie grozījumi 31.10.2019. 4. panta pirmās daļas 22. punkts.

²⁹⁵ Kušners, P. (2013). Militārpersonas tiesiskā statusa regulējuma problemātika Latvijā un ārvalstīs. *Juridiskā Zinātne*. Nr.4, 101 - 110. lpp.

²⁹⁶ Golta, I. (2016). Karavīra un tā tiesiskā statusa jēdziens un būtība. *Biznesa augstskolas Turība rakstu krājums. XVII Starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Konkurētspējīgi uzņēmumi konkurētspējīgā valstī”*, 71.-80.lpp.

ne tikai ar speciālu personai piederošu tiesību realizāciju, pienākumu pildīšanu, personas likumisko interešu aizsardzību, bet arī ar disciplinārbildību, kad karavīrs, iespējams, pārkāpis militāro disciplīnu, kā rezultātā tiek ierosināta disciplinārlieta un seko speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam anulēšana, kas viennozīmīgi noved pie atvaļināšanas no dienesta, kad disciplinārbildības iestāšanos varētu uzskatīt par galveno karavīra tiesiskā statusa zaudēšanas cēloni, kas notiek pret karavīra gribu.

Karavīrs ir valsts aizstāvis²⁹⁷ un tā vērtības nosaka viņa personību un rīcības motīvus, tā kā vērtības vada un attīsta cilvēku. Karavīram ir nepieciešamas tādas vērtības, pēc kurām vadīties un dzīvot, tām jābūt nemainīgām arī nākotnē, jābalsta karavīra tieksmās pretī pilnībai un augstākajiem mērķiem dzīvē. Karavīra vērtības ir paš aizliedzība, drošība, taisnīgums, cieņa, uzticamība un mīlestība, un tādai karavīra vērtībai, kā cieņai pret citiem, ir pamats uzticībai karavīru starpā, bet cienīt otru nozīmē spriest par viņu taisnīgi, neņemot vērā statusu, ticību, rasi vai dzimumu²⁹⁸. Autore uzsverot karavīru īpašo darbu, kas ietver arī tā personīgo paš aizliedzību un ziedošanos, nozīmi Latvijas un tās sabiedrības labā, padziļināti pievērsīsies katra karavīra tiesiskā statusa elementa teorētiskajam un tiesiskajam raksturojumam, lai rastu to izpratni.

2.1.1. Karavīra tiesības un ierobežojumi

Autore karavīra tiesiskajā statusā, kā pirmo no tā elementiem ievieto tiesības (lat. *ius*), kas juridiskajā terminoloģijā tiek saukta par sarežģītu, daudzpusīgu un svarīgu sabiedrisku parādību, ko jurisprudencē un filozofijā pamatoti saucot par fenomenu, bet par to būtību ir izteikti dažādi uzskati un pastāv daudzveidīgas tiesību doktrīnas. Tiek atzīmēts, ka tiesību profesionālā izpratne parasti balstās uz tiesību izpratni objektīvā nozīmē kā uzvedības normu kopumu, ko ir noteikusi valsts un tiesības uzstājas ideju, priekšstatu formā, juridisko priekšrakstu formā, kurus nosaka valsts un darbību vai attiecību formā, kurās realizējas tiesību idejas, principi un priekšraksti²⁹⁹.

Profesors Dr.iur. Kārlis Dišlers savulaik uzskatīja, ka tiesības ir sabiedriskās dzīves produkts, jo tiesības juridiskā nozīmē varot atrast tikai cilvēku sabiedrībā³⁰⁰, Dišlers atzina arī, ka tiesību jēdzienā ir jāietilpina arī pienākumi, jo objektīvo tiesību normas (priekšraksti, pavēles, aizliegumi), patiesībā regulējot attiecības tiesību subjektu starpā, bet šīs juridiskās attiecības vienmēr sastāvot no subjektīvām tiesībām un subjektīviem pienākumiem. Un, tā kā tiesiskā

²⁹⁷Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 12. panta pirmā daļa.

²⁹⁸Karavīra vērtības un standarti. Iegūts 19.01.2021.no <https://www.mil.lv/lv/aktivaais-dienests/dienesta-gaita/karavira-vertibas-un-standarti>

²⁹⁹Dubure, V., Fogels, A., Fridrihsons, I., Indulēns, G., Krastiņš, I. u.c. (1998). *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 261 - 262.lpp.

³⁰⁰Dišlers, K. (1918). *Sabiedriskie un individuālie elementi tiesībās*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. gads. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1. lpp.

valstī, kur visi cilvēki ir tiesību subjekti un tiesiskās attiecības viņu starpā raksturojas ar tiesībām un pienākumiem, tad, Dišleraprāt, esot pamats uzskatīt, ka īstas tiesības juridiskā nozīmē vienmēr izriet no atbilstošiem pienākumiem, bet, savukārt, tiesiski pienākumi izriet no atbilstošām tiesībām³⁰¹. Profesors Dišlers, izpētot vācu jurista un tiesību filozofa Rūdolfa Stammlera (*Rudolf Stammler*)³⁰² tiesību definīciju, norāda, ka burtiski iztulkojot tās saturu izriet, ka tiesības ir gribēšana. Un norāda, ka šis gribas elements ir jāizmanto tiesību jēdziena noskaidrošanai, jo tiesību ciešais sakars ar gribu ir redzams kaut no tā, ka tiesības regulē cilvēku izturēšanos sabiedriskajā dzīvē, bet psiholoģiski šo izturēšanos vada cilvēka griba³⁰³.

Autore noskaidroja, ka tiesību teorijā atrodami tiesību jēdzieni, pārbaudot ar vienkāršas loģikas līdzekļiem, ir divi – un katrs ar citādu saturu – proti, objektīvās tiesības, kas ir normas (priekšraksti, pavēles, aizliegumi) un subjektīvās tiesības, kas ir subjektam piederoša vara, pretenzija, zināmas attiecības starp tiesību subjektiem u.t.t.³⁰⁴ Īpašu skaidrojumu sniedz krievu profesors Hvostovs norādot, ka tām normām, kuras regulē valsts dzīvi un ir dažāda rakstura, piemēram, tiesības, morāle un tikumi, ir kaut kas kopējs, kas tās atšķir no dabas likumiem, kurus nevar ietekmēt un kuri ir negrozāmi, proti, tās rada, groza vai atceļ pēc cilvēka gribas, tāpēc tās loma ir būtiska³⁰⁵.

Savukārt ar personības tiesībām tiek saprastas tās aizsargātās tiesības un tiesiskie labumi, ar kuriem persona apveltīta, pamatojoties uz savu iekšēji un vizuāli raksturojošo īpašību kopumu un vienreizīgumu³⁰⁶. No valodnieciskā viedokļa, ar jēdzienu „personība” saprotams cilvēks, kā aktīvas darbības subjekts; cilvēks ar savām individuālajām rakstura, intelekta un emociju īpašībām³⁰⁷. Latvijas normatīvajā regulējumā un līdzšinējā tiesību doktrīnā jēdziens ”personības tiesības” nav sastopams, lai gan Latvijā personības tiesības izriet no *Satversmes* 95. un 96. pantā nostiprinātajām personas pamattiesībām atvasinātās tiesības brīvi baudīt privātuma aizsardzību, pamatojoties uz savas rīcības sekām, pašas, kā personības, godu un cieņu sabiedrības acīs. Latvijā, ņemot vērā padomju laikā ieviesto totalitāro sistēmu un cilvēktiesību formālo raksturu, likumdevējs papildinot *Satversmi* ar cilvēka pamattiesību nodaļu, tās 95. pantā īpaši ir uzsvēris cilvēka goda un cieņas aizsardzību³⁰⁸.

³⁰¹Dišlers,K.(1918). *Pienākuma elements tiesībās*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. gads. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 443 - 445. lpp.

³⁰²Rudolf Stammler. Iegūts 23.04.2020. no <https://www.britannica.com/biography/Rudolf-Stammler>

³⁰³Dišlers, K.(1918).*Sabiedriskie un individuālie elementi tiesībās*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. gads. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 4 - 5. lpp.

³⁰⁴Turpat.

³⁰⁵Hvostovs, V.(1924).*Visparīgā tiesību teorija*. Rīga: Izdevējs “Leta” Rīgā, 42. lpp.

³⁰⁶Lībiņa, I.(2007). Personības tiesību aizsardzības nodrošināšana Latvijas civiltiesību sistēmā. *Likums un Tiesības*, 9.sējums. Nr.5(93), 131.lpp.

³⁰⁷ *Latviešu valodas vārdnīca: A-Ž*.(1988). Rīga: Avots, 607.lpp.

³⁰⁸Lībiņa, I.(2007). Personības tiesību aizsardzības nodrošināšana Latvijas civiltiesību sistēmā. *Likums un Tiesības*, 9.sējums. Nr.5(93), 131.lpp.

Autoresprāt, īpaši ir izceļama savulaik, kodifikācijas departamenta redaktora Kārļa Strauta, kurš atsaucoties uz Dr.iur., publisko tiesību profesora Vīnes universitātē Georga Jellineka (*Georg Jellinek*) izteikto atziņu par to, ka valsts dzīvē faktiskie apstākļi vienmēr ir pirms normām, kuras tie rada³⁰⁹, secināja, ka fakts rada tiesības³¹⁰.

Autore, pētījuma kontekstā, attiecībā par karavīra tiesiskā statusa pirmā elementa – tiesībām, veicot ieskatu vēsturē, noskaidroja, ka „Augstais nams 1930. gada 2. decembrī pieņēma pirmreizīgu likumu par dienesta gaitu armijā un flotē”³¹¹ un latviešu ģenerāļa Mārtiņa Peniņa, kā armijas komandiera, pirmais pienākums bija godprātīgi izpildīt augstākā virspavēlnieka pavēles, Saeimas un valdības pieņemtus likumus un lēmumus militārajos jautājumos.

„Likumā par dienesta gaitu armijā un flotē”³¹², kas darbojās līdz 1939. gada 19. septembrim, par karavīriem tika sauktas visas aktīvā kara dienestā esošās personas³¹³. Karavīrs dienesta laikā baudīja visas pilsoņa tiesības ar kara likumos karavīriem paredzētām priekšrocībām un ierobežojumiem³¹⁴. Karavīram bija tiesība piedalīties Saeimas un pašvaldību vēlēšanās, kā arī tautas nobalsošanā un nobalsošanas ierosinājumā³¹⁵. Karavīram uz pastāvošo likumu pamata bija atļauts piedalīties tirdznieciskos un rūpnieciskos uzņēmumos, kā arī caur pilnvarniekiem vai pārvaldniekiem tos pārvaldīt³¹⁶, bet karavīra piedalīšanās 385. pantā minētos uzņēmumos un viņam piederošā nekustamā manta un tās pārvaldīšana nedrīkstēja būt par šķērslī un kavēkli dienesta pienākumu izpildīšanai un pārvietošanai no vienas karaspēka daļas uz otru³¹⁷. Karavīram bija atļauts doties laulībā likumā par laulību paredzētā kārtā, par ko kā pirms, tā arī pēc laulības noslēgšanas bija jāziņo priekšniecībai³¹⁸. Aktīvā kara dienesta karavīru ģimenes (sieva un bērni) baudīja tiesību uz bezmaksas ārsta palīdzību, medikamentiem un ievietošanu ārstniecības iestādēs, kā arī uz pensiju un citiem pabalstiem, pēc pastāvošiem likumiem³¹⁹. Karavīram braukšanas izdevumus komandējuma gadījumos sedza valsts. Šīs tiesības baudīja arī no aktīvā kara dienesta atvaļinātie karavīri, kad tie iesaukti apmācībā un uz

³⁰⁹ Jellinek, G., & Jellinek, W. (1921). *Allgemeine Staatslehre*. Berlin: Springer-Verlag., S.356.

³¹⁰ Strauts, K. (1920). *Aizsargu tiesību psiholoģija*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1442.lpp.

³¹¹ Treijs, R.(2005). Latviešu karavīrs ar ģenerāļa zīmotnēm. *Latvijas Vēstnesis*. Nr. 156., 47.lpp.

³¹² *Valdības Vēstnesis*. Nr. 280. (1930). Iegūts 16.05.2020. no <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/1013340>

³¹³ *Likums par dienesta gaitu armijā un flotē. Likumkrājuma izvēlums par laiku no 1919. g. līdz 1934. g. 15. maijam (Lik.kr.1919. g.1-1934. g.130)* (1939)., Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas departamenta izdevums, 1. pants, 498. lpp.

³¹⁴ Turpat, 373. pants, 538. lpp.

³¹⁵ Turpat, 382. pants, 539. lpp.

³¹⁶ Turpat, 385. pants, 539. lpp.

³¹⁷ Turpat, 386. pants, 539. lpp.

³¹⁸ Turpat, 387. pants, 539. lpp.

³¹⁹ Turpat, 388. pants, 539. lpp.

pārbaudēm, par ko bija jāveic atzīmes personas apliecībā³²⁰. Aktīvā kara dienesta instruktors un kareivis brauca atvaļinājumā turp un atpakaļ trešajā klasē par puscenu uz sevišķu pieteikumu pamata, kurus izdeva karaspēka daļa³²¹ un aktīvā kara dienesta karavīru, viņu ģimenes locekļu un kara resora darbinieku atalgojums un apgādes priekšmetu normas no valsts tika noteiktas attiecīgos likumos³²². 1939. gada 19. septembrī Ministru kabinets pieņēma „Karavīru dienesta likumu”, kas stājās spēkā 1930. gada likuma "Par dienesta gaitu armijā un flotē" vietā un jaunā akta pirmās nodaļas "Vispārīgi noteikumi" noteica, ka par karavīriem jāsauc visas aktīvā kara dienestā esošās personas, un, ka karavīri iedalās virsnieku, instruktoru un kareivju grupās. Bet, ja šī jaunā likuma normas, būtiski neatšķīrās no 1930. gada likuma, tad to nevarētu teikt par karavīra svinīgā solījuma saturu, jo, ja iepriekšējais likums noteica, ka Latvijas Republikas karavīrs apsola "*Netaupot savus spēkus un dzīvību, sargāt Latvijas Demokrātiskās Republikas Satversmi, likumus un neaizskaramību pret visiem, kas to apdraud*", tad jaunajā dokumentā bija pazudis jēdziens "Latvijas Republika", un Latvijas karavīram tika nodiktēts: "*Apsolos un zvēru būt uzticīgs valsts bruņoto spēku augstākam Vadonim - Valsts prezidentam un valdībai*."³²³

Mūsdienās Latvijas Republikā esošais militāro tiesību institūta normas nosaka karavīra vispārīgās tiesības un to, ka karavīrs atrodas valsts aizsardzībā, viņa dzīvību, brīvību, godu un cieņu aizsargā likums³²⁴. Karavīram ir tiesības būt par biedru tādās biedrībās un nodibinājumos, kurām nav politiska rakstura, kā arī dibināt karavīru biedrības un nodibinājumus un piedalīties citos neparitiskos pasākumos, ja šāda darbība netraucē dienesta pienākumu izpildi³²⁵. Karavīriem ir tiesības katrā vienībā no sava vidus izvirzīt pārstāvi karavīru interešu aizstāvēšanai un sadzīves jautājumu risināšanai attiecībās ar vienības komandieri (priekšnieku) un augstākām amatpersonām. Karavīru pārstāvis savas pilnvaras realizē aizsardzības ministra noteiktajā kārtībā³²⁶. Karavīram ir tiesības pārsūdzēt tiesā attiecībā uz viņu pieņemtos amatpersonu lēmumus, ja tie nepamatoti ierobežo viņa tiesības vai aizskar viņa godu un cieņu un ja viņš ir izmantojis visas iespējas apstrīdēt lēmumu pakļautības kārtībā augstākām amatpersonām, ieskaitot aizsardzības ministru³²⁷. Karavīram ir tiesības iegūt izglītību³²⁸; tiesības uz darbu³²⁹;

³²⁰ *Likums par dienesta gaitu armijā un flotē. Likumkrājuma izvilums par laiku no 1919. g. līdz 1934. g. 15. maijam (Lik.kr.1919. g.1-1934. g.130) (1939).*, Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas departamenta izdevums, 392. pants, 540. lpp.

³²¹ Turpat, 391. pants, 540. lpp.

³²² Turpat, 395. pants, 540. lpp.

³²³ Treijs, R. (1998). Latvijas valsts un tās vīri. *Latvijas Vēstnesis*. Nr.331/332 Iegūts 30.05. 2021. no <https://www.vestnesis.lv/ta/id/50567>

³²⁴ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 10. panta pirmā daļa.

³²⁵ Turpat, 10. panta otrā daļa.

³²⁶ Turpat, 10. panta trešā daļa.

³²⁷ Turpat, 10. panta ceturrtā daļa.

³²⁸ Turpat, 11. pants.

tiesības pielietot dienesta šaujamieroči³³⁰; lietot fizisko spēku un speciālos līdzekļus³³¹; sniegt paplašināto pirmo palīdzību³³²; uz nākamās dienesta pakāpes piešķiršanu³³³, kur „pakāpe” [vācu *Rang* un fr.*rang* – rinda] nozīmē valsts ierēdņa vai kalpotāja dienesta stāvokli, tās atšķirības pamatā ir personas publiskās varas pakāpe un parasti pakāpju sistēma veido zināmu hierarhiju³³⁴, kā arī karavīriem bērnu ir tiesības ārpus kārtas iekārtot pirmsskolas izglītības iestādēs³³⁵.

Gadījumos, kad karavīrs tiek atvaļināts no profesionālā dienesta sakarā ar aktīvajam dienestam maksimālā vecuma sasniegšanu, noteiktos gadījumos pastāv iespēja, ka karavīram tiks noformēta izdienas pensija. Tā ir viena no priekšrocībām, kādā valsts kompensē karavīram dienesta izpildei veltīto laiku un uzmanību, kā arī karavīra sevis nodošanu valsts rīcībā. *MDL* nosaka, ka karavīram piešķir izdienas pensiju saskaņā ar Militārpersonu izdienas pensiju likumu³³⁶. Savukārt Militārpersonu izdienas pensijas likums³³⁷ nosaka karavīru tiesības uz izdienas pensijas saņemšanu, kā arī kārtību, kādā tas notiek, un papildus *AM* ir izdevusi arī iekšējos noteikumus par militārpersonu izdienas pensijas noformēšanas un piešķiršanas kārtību³³⁸. Lai gan ir desmitiem dažādu militārpersonām pieejamo priekšrocību, tomēr ne visas no tām ir pieejamas visām militārpersonām vai veterāniem³³⁹, tāpēc var secināt, ka izdienas pensija, līdzīgi kā citas karavīriem pieejamās priekšrocības, nav sasniedzamas visām personām, kas bijušas militārajā dienestā.

Karavīram ir tiesības uz sociālām garantijām³⁴⁰ – mēnešalgu³⁴¹, vispārējām piemaksām³⁴² un speciālām piemaksām³⁴³, prēmiju³⁴⁴, atlaišanas vai atvaļināšanas pabalstu³⁴⁵, pabalstu sakarā ar ģimenes locekļa vai apgādājamā nāvi³⁴⁶, karavīra ievainojuma, sakropļojuma

³²⁹ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 12. pants.

³³⁰ Turpat, 13. pants.

³³¹ Turpat, 14. pants.

³³² Turpat, 14.¹ pants.

³³³ Turpat, 32. panta trešā daļa.

³³⁴ *Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos*. (2001). Valters, P. (sast.). 2. papild. izd. Rīga: Divergens, 200. lpp.

³³⁵ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 53. pants.

³³⁶ Turpat, 59. panta pirmā daļa.

³³⁷ Militārpersonu izdienas pensiju likums. Pieņemts 19.03.1998. Publicēts Latvijas Vēstnesis 86, 01.04.1998. Pēdējie grozījumi 20.04.2017., 2. pants.

³³⁸ Aizsardzības ministrijas 2011. gada 8. novembra Noteikumi Nr.54-NOT „Militārpersonu izdienas pensijas noformēšanas un piešķiršanas kārtība. Nav publicēts.

³³⁹ Guina, R. (2020. gada 20. augusts). Should Military Members Receive Special Benefits? Iegūts 26.08.2020. no <https://themilitarywallet.com/should-military-members-receive-special-benefits/>

³⁴⁰ Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums. Pieņemts 01.12.2009. Publicēts Latvijas Vēstnesis Nr.199 (4185), 18.12.2009. Pēdējie grozījumi 14.11.2019.

³⁴¹ Turpat, 9. pants.

³⁴² Turpat, 14. pants.

³⁴³ Turpat, 15. pants.

³⁴⁴ Turpat, 16. pants.

³⁴⁵ Turpat, 17. pants.

³⁴⁶ Turpat, 20. pants.

vai citāda veselības bojājuma vai nāves gadījumā izmaksājamiem pabalstiem³⁴⁷, pārcelšanās pabalstu³⁴⁸, karavīram izmaksājamo izdienas pabalstu³⁴⁹, kompensāciju mācību izdevumu segšanai³⁵⁰, kvalifikācijas paaugstināšanas izdevumu segšanu³⁵¹, mācību izdevumu segšanu³⁵², transporta izdevumu kompensāciju³⁵³, ar pārcelšanos saistīto izdevumu kompensāciju³⁵⁴, kompensāciju dzīvojamās telpas īres izdevumu un komunālo maksājumu segšanai līdz 142,29 *euro* mēnesī³⁵⁵, sakaru izdevumu kompensāciju³⁵⁶, zaudējumu vai kaitējuma kompensāciju³⁵⁷, dienesta pienākumu izpildei nepieciešamā apģērba iegādes kompensāciju³⁵⁸, uzturdevas kompensāciju³⁵⁹, tiesības uz pabalstiem un kompensācijām par dienestu ārvalstīs³⁶⁰, veselības apdrošināšanu un apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem³⁶¹, apmaksātu veselības aprūpi³⁶², atvaļinājumiem³⁶³, ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu³⁶⁴, apmaksātu papildatvaļinājumu³⁶⁵, atvaļinājumu bez darba samaksas saglabāšanas³⁶⁶, mācību atvaļinājumu³⁶⁷ un tiesības uz atsaukšanu no atvaļinājuma tikai īpašu dienesta apstākļu dēļ³⁶⁸. Militārpersonas var saņemt sociālos pabalstus, līdzīgi kā visi tie, kas ieguldījuši nodokļus sociālajā sistēmā un tie parasti ir balstīti uz to, cik daudz persona sistēmā ir ieguldījusi³⁶⁹.

Karavīram nav tiesību atteikties no militārā dienesta izpildes reliģisku motīvu dēļ, kā arī izmantot dienesta stāvokli reliģiskās pārliecības uzspiešanai citiem³⁷⁰ un gan karavīra privātīpašums, gan tā pārvaldīšana nav par šķērslī vai kavēkli militārā dienesta izpildei vai viņa pārvietošanai no vienas vienības uz citu vienību³⁷¹.

³⁴⁷Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums. Pieņemts 01.12.2009. Publicēts Latvijas Vēstnesis Nr.199 (4185), 18.12.2009. Pēdējie grozījumi 14.11.2019., 21. pants.

³⁴⁸Turpat, 24. pants.

³⁴⁹Turpat, 25. pants.

³⁵⁰Turpat, 26. pants.

³⁵¹Turpat, 27. pants.

³⁵²Turpat, 28. pants..

³⁵³Turpat, 29. pants.

³⁵⁴Turpat, 30. pants.

³⁵⁵Turpat, 31. panta pirmā daļa.

³⁵⁶Turpat, 32. pants.

³⁵⁷Turpat, 33. pants.

³⁵⁸Turpat, 34. pants.

³⁵⁹Turpat, 35. panta pirmā daļa.

³⁶⁰Turpat, 36. pants.

³⁶¹Turpat, 37. pants.

³⁶²Turpat, 39. pants.

³⁶³Turpat, 40. pants.

³⁶⁴Turpat, 41. pants.

³⁶⁵Turpat, 42. pants.

³⁶⁶Turpat, 43. pants.

³⁶⁷Turpat, 44. pants.

³⁶⁸Turpat, 45. panta otrā daļa.

³⁶⁹Guina, R. (2020. gada 20. augusts). Military Members Have it Too Good and Whine Too Much. Iegūts 26.08.2020. no <https://themilitarywallet.com/military-pay-benefits/>

³⁷⁰Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019. 15. panta otrā daļa.

³⁷¹Turpat, 15. panta trešā daļa.

Autore turpina analizēt otro no karavīra tiesiskā statusa elementiem – ierobežojumus, kas noteikti tiesību normās, jo jebkuram valsts iecerētam ierobežojumam ir jābūt iekļautam likumā, turklāt ņemot vērā, ka ierobežojums var būt saistīts tikai ar indivīda tiesību vai valsts varas aizsardzību. Tādējādi ierobežojumam ir jābūt ar leģitīmu mērķi un tam jābūt arī samērojamam ar mērķi, kura dēļ tas iecerēts³⁷². Turklāt būtisks apstāklis, kas jāņem vērā likumdevējam, izšķiroties likumos noteikt personai nodarbošanās ierobežojumu un tajā pašā laikā ievērojot demokrātiskas un tiesiskas valsts darbības principus, ir izveidot tiesisko pamatu ierobežojošo apstākļu konstatēšanai un piemērošanai³⁷³.

Vēsturiskā skatījumā ierobežojumi karavīram jau ir bijuši iekļauti „Likumā par dienesta gaitu armijā un flotē”, kur noteikts, ka karavīram nav tiesības iejaukties valsts un pašvaldību iestāžu darbībā³⁷⁴ un nevienam karavīram nav tiesības celt iebildumus, kad vecāks dienestā vai augstākā dienesta pakāpē esošais dienesta pienākumu izpildīšanā padots jaunākam³⁷⁵.

Mūsdienās, no militāro tiesību normām izriet aizliegums karavīram veikt politisko darbību, pievienoties arodbiedrībām, organizēt streikus un piedalīties tajos; savienot militārā dienesta pildīšanu ar citu amatu vai darbu, kas nav atļauts ar likumu; būt par citas personas pārstāvi lietās, kas ir saistītas ar vienību (iestādi), kurā viņš ieņem amatu; piedalīties personiski vai ar citas personas starpniecību darījumos, kurus noslēdzot vai izpildot viņš var prettiesiski izmantot savu dienesta stāvokli vai nonākt interešu konfliktā³⁷⁶. Karavīriem, kā valsts amatpersonām, ir noteikti ierobežojumi savienot karavīra amatu ar citu amatu³⁷⁷.

Attiecībā uz tādām *Satversmē* nostiprinātajām personu politiskajām un pilsoniskajām tiesībām, kā tiesības uz vārda brīvību³⁷⁸ un biedrošanās tiesībām³⁷⁹, kontekstā ar *Satversmes* 116. pantu, kas paredz minētās tiesības karavīram ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību³⁸⁰, jurists Kušners norāda savā pētījumā par karavīra amata ierobežojumiem, kurā atzīst, ka viens no gadījumiem, kad minētās tiesības var ierobežot, ir militārais dienests, kurā

³⁷²Jarinovska, K. (2007). Publiskās informācijas pieejamības principi un prakse (I). *Likums un Tiesības* 9.sējums. Nr.1 (89)., 6. lpp.

³⁷³Stukāns, J. (2019). Sadarbības fakta ar VDK konstatēšana: tiesiskie aspekti un tiesvedības procesa būtība. *Jurista Vārds*. Nr.20(1078), 8.lpp.

³⁷⁴*Likums par dienesta gaitu armijā un flotē. Likumkrājuma izvilks par laiku no 1919. g. līdz 1934. g.15. maijam (Lik.kr.1919. g.1-1934. g.130)* (1939)., Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas departamenta izdevums, 21. pants, 499. lpp.

³⁷⁵Turpat, 24. pants, 501. lpp.

³⁷⁶Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.15.panta pirmā daļa.

³⁷⁷Likums par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā. Pieņemts 25.04.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 09. 05. 2002, Nr.69 (2644). Pēdējie grozījumi 31.10.2019., 7. panta sestā daļa.

³⁷⁸Latvijas Republikas Satversme. Pieņemts 15.02.1922. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07. 1993. Pēdējie grozījumi 04.10.2018., 100. pants.

³⁷⁹Turpat, 102. pants.

³⁸⁰Turpat, 116. pants.

pastāv tādi militārpersonu politisko un pilsonisko tiesību ierobežojumi kā: 1) aizliegums ņemt dalību politiskajās partijās; 2) aizliegums tikt izvirzītam politiski vēlētam amatam; 3) aizliegums dalībai publiskās manifestācijās karavīra formas tērpā; 4) ierobežojumi uz izteiksmes brīvību, jo ierobežojumu noteikšana ir saistīta ar tādiem faktoriem, kā bruņoto spēku politiskā neitralitāte; politisko domstarpību novēršanu bruņoto spēku iekšienē un civilo kontroli pār bruņotajiem spēkiem³⁸¹. Autore secina, ka ierobežojumi karavīram ir noteikti tiesību normās, kam ir leģitīms mērķis valsts aizsardzības un drošības nodrošināšanai un tāpēc tie uzskatāmi par samērīgiem un atbilstošiem.

2.1.2. Karavīra pienākumi

Trešais no karavīra tiesiskā statusa elementiem ir, pienākumi, no kā izriet, ka tiesību pamatos ir pienākumi, tāpat kā īpašuma pamatos - darbs³⁸². Karavīri, kas dienē brīvprātīgi (kā karjeras karavīri vai uz līguma pamata), tiek pakļauti īpašiem pienākumiem un noteikumiem, kas saistīti ar karavīra statusu³⁸³, atzīst mūsdienu ievērojamākais vācu militāro tiesību pētnieks Nolte (Nolte).

Atskatoties vēsturē, autore izpētīja, ka 1930. gada „Likumā par dienesta gaitu armijā un flotē” karavīru vispārīgos pienākumus regulēja Otrā nodalījumā 14.-25. pantī³⁸⁴, kuros bija uzskaitītas katra karavīra īpašības: uzticība *Satversmei*, laba griba pildīt uzlikto uzdevumu, iecietība un satiecība, ir jācenšas vispārības labā, jābūt rūpībai uzticētā amatā, nesavtībai un taisnīgi jāizturas pret visiem un minētām īpašībām ir jāizpaužas visā karavīra darbībā³⁸⁵. Katra karavīra pienākums ir pēc labākās sirdsapziņas un izpratnes visiem līdzekļiem un spēkiem aizsargāt Latvijas Republiku³⁸⁶; karavīriem, aizsargājot Latvijas Republiku pret visiem ienaidniekiem, vīrišķīgi, bez kurnēšanas jāpanes visas karadienesta grūtības un trūkumi, ziedojot pat savu dzīvību³⁸⁷ un dienesta pienākumi jāpilda pēc vislabākās sirdsapziņas, ar centību, bez liekulības, saskaņā ar attiecīgajiem likumiem, reglamentiem, noteikumiem un priekšniecības pavēlēm, neņemot vērā ne draudzību, ne naidu, ne radniecību, un bez mantkārības³⁸⁸, turklāt, katram karavīram jāpilda attiecīgie likumi, reglamentu un noteikumi un neviens nevar

³⁸¹ Kušners, P. (2013). Militārais dienests kā viens no valsts dienesta veidiem politisko un pilsonisko tiesību ierobežojumu izpratnē. *LU 71.konferences Rakstu Krājums*, 288 - 293. lpp.

³⁸² *No tieslietu ministra H. Apsīša runas 1938. gada 17. novembrī svētnīgajā sanāksmē, kas veltīta valsts 20 gadu pastāvēšanas atcerei.* (1938). Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 228.lpp.

³⁸³ Nolte, G. (2003). *European military Law System*. Berlin: De Gruyter Recht, p.302.

³⁸⁴ *Likums par dienesta gaitu armijā un flotē. Likumkrājuma izvilks par laiku no 1919. g. līdz 1934. g. 15. maijam (Lik.kr.1919. g.1-1934. g.130) (1939).*, Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas departamenta izdevums, 24. pants, 501. lpp.

³⁸⁵ Turpat, 14. pants, 499. lpp.

³⁸⁶ Turpat, 15. pants, 499. lpp.

³⁸⁷ Turpat, 16. pants, 499. lpp.

³⁸⁸ Turpat, 17. pants, 499. lpp.

aizbaidināties ar to nezināšanu³⁸⁹. Visi valsts un kara dienesta noslēpumi karavīriem jātur pilnīgā slepenībā, tie nevienam nav izpaužami³⁹⁰ un karavīram jārīkojas savas likumīgās varas robežās, un neviens tās nedrīkst pārkāpt³⁹¹. Izpildot dienesta pienākumus, karavīram nav jāļaujas iespaidoties ne no kādu personu lūgumiem, kaut tās arī ieņemtu visai augstu stāvokli, bet jārīkojas saskaņā ar likumu³⁹² un jāpilda savas priekšniecības likumīgās pavēles un rīkojumi bez iebildumiem³⁹³. Karavīriem, kā apakšniekiem, tā priekšniekiem savā starpā jādzīvo saticīgi, savstarpēji jāizpalīdzas un dienesta pienākumi jāveic ar kopīgu centību un uzcītību darbā³⁹⁴. Sodu likuma Trešais nodaļums atsevišķi regulē karavīru priekšnieku vispārīgos pienākumus, kur, piemēram, noteikts, ka katram priekšniekam jābūt saviem padotiem par labu paraugu vispār un sevišķi dienesta pildīšanā³⁹⁵ un tam pienākas raudzīties, lai viņam padotajā daļā izpildītu likumus, noteikumus un pavēles un lai visi viņam padotie karavīri izpildītu savus pienākumus³⁹⁶, jā rūpējas, lai viņam padotie karavīri zinātu savus pienākumus³⁹⁷ un jāraugās, lai viņam padotiem karavīriem pēc iespējas netiktu uzdota tādu pienākumu izpildīšana, kuriem viņi nav sagatavoti³⁹⁸ un, lai kara disciplīna un tikumība stāvētu pienācīgā augstumā³⁹⁹, turklāt, priekšniekam ir jā rūpējas par viņam padoto karavīru militāro apmācību, piegriežot sevišķu vērību visiem jaunievedumiem attiecīgajā nozarē⁴⁰⁰.

Mūsdienās, Latvijas Republikā esošais karavīru tiesiskais regulējums nosaka karavīra vispārīgos pienākumus un karavīra pienākums ir pildīt militāro dienestu saskaņā ar normatīvajiem aktiem un komandiera (priekšnieka) pavēlēm⁴⁰¹ un karavīram bez ierunām jāpilda komandiera (priekšnieka) likumīgās pavēles⁴⁰².

Militārais dienests ir valsts dienesta veids valsts aizsardzības jomā, kuru pilda karavīrs un kurš ietver aktīvo dienestu un dienestu NBS rezervē⁴⁰³, respektīvi, militārais dienests ir valsts dienesta īpašs veids, kas atšķiras no civilā dienesta ar savu mērķi, bruņota spēka piemērošanas

³⁸⁹Likums par dienesta gaitu armijā un flotē. Likumkrājuma izvilks par laiku no 1919. g. līdz 1934. g. 15. maijam (Lik.kr.1919. g.1-1934. g.130) (1939)., Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas departamenta izdevums, 18. pants, 499. lpp.

³⁹⁰Turpat, 19. pants, 499. lpp.

³⁹¹Turpat, 20. pants, 499. lpp.

³⁹²Turpat, 22. pants, 500. lpp.

³⁹³Turpat, 23. pants, 500. lpp.

³⁹⁴Turpat, 25. pants, 500. lpp.

³⁹⁵Turpat, 26. pants, 500. lpp.

³⁹⁶Turpat, 27. pants, 500. lpp.

³⁹⁷Turpat, 31. pants, 500. lpp.

³⁹⁸Turpat, 32. pants, 500. lpp.

³⁹⁹Turpat, 36. pants, 501. lpp.

⁴⁰⁰Turpat, 38. pants, 501. lpp.

⁴⁰¹Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 7.panta pirmā daļa.

⁴⁰²Turpat, 7. panta otrā daļa.

⁴⁰³Turpat, 2. panta pirmais punkts.

līdzekļiem, metodēm, iespējām un nosacījumiem mērķu sasniegšanā. Tas ir vissarežģītākais un smagākais darbības veids, kam nav normēts darba laiks, tas ir stingri reglamentēts ar noteiktu kārtību, noteikumu un standartu ievērošanu, prasa karavīru pilnu pašatdevi, augstu profesionālismu un īpašu atbildību par veicamajiem pienākumiem⁴⁰⁴, jo tad, „*Ja esi dienestā, zināmā mērā, visu laiku esi darbā. Mums nav tipiskas brīvdienas nedēļas nogalēs, sestdienās un svētdienās bieži notiek mācības*”⁴⁰⁵.

Autore noskaidroja, ka amatam nepieciešamais pamatapmācības kurss karavīram iemāca vispārīgas militārajā dienestā nepieciešamās lietas (ieroču apmācību, šaušanas apmācību, ierindas apmācību, lauka kaujas iemaņas, topogrāfiju, sakaru apmācību un citas militārās pamatiemaņas⁴⁰⁶ savukārt pēc tā pabeigšanas, kad karavīrs jau ir nosūtīts dienesta pildīšanai uz dienesta vietu, tiek pārbaudīts, vai karavīrs spēj pildīt noteiktu amatu atbilstoši savām zināšanām un prasmēm – vai karavīrs spēj dzīvē pielietot pamatapmācības kursā iegūtās zināšanas, kā arī padziļināti mācīties nepieciešamās zināšanas, lai pildītu kādus amata pienākumus. Bet, gadījumā, ja karavīrs pats iniciē atvaļināšanu no profesionālā dienesta un viņš nav nodienējis nepieciešamo laiku pēc karjeras vai kvalifikācijas kursu apgūšanas beigām, tad karavīram saskaņā ar tiesību aktos⁴⁰⁷ noteikto, būs jāatmaksā procentuāli nenodienētajam laikam atbilstoša finanšu summa no viņa mācībām izlietotajiem līdzekļiem⁴⁰⁸.

Autore norāda, ka karavīram, pildot militāro dienestu, ir jāatbilst noteiktām prasībām, un noteiktos gadījumos karavīrs var kļūt dienestam nederīgs. Karavīram kā viena no prasībām ir viņam piešķirtas tiesības piekļūt valsts noslēpumu objektiem un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas, Eiropas Savienības un ārvalstu institūciju klasificētajai informācijai. Lai karavīrs varētu piekļūt iepriekš minētajai informācijai un objektiem, karavīram, uzsākot dienestu, tiek izskatīta iespēja piešķirt atbilstošu amatam nepieciešamo atļauju. Gadījumos, kad karavīram ir atteikta pielāides izsniegšana, karavīrs nevar vairs pildīt dienesta pienākumus, jo ar NBS komandiera 2008. gada 25.aprīļa pavēli Nr.406 visiem karavīru amatiem noteiktas prasības pieejai valsts noslēpumam, kā arī karavīram ir nepieciešams drošības sertifikāts darbam ar

⁴⁰⁴Urbanovica, K., Paula, L. (2011). Karavīru apmierinātība ar dienestu Latvijas Republikas nacionālajos bruņotajos spēkos. *LLU sociālo zinātņu rakstu krājums*, 78 - 86. lpp.

⁴⁰⁵Grikevics, A. (2015. gada 10. novembris). Armija iemāca, ka ir arī pienākumi, ne tikai tiesības! Iegūts 28.03.2019. no <http://riga.pilseta24.lv/zina?slug=nbs-virssezants-armija-iemaca-ka-ir-ari-pienakumi-ne-tikai-tiesibas-56d26b633f%2F1528312&fbclid=IwAR1qzxtU500xKSjWe9sHScopv0WtdHwqqXH18X9hbEs1SCDdtFKhvXPjj98>

⁴⁰⁶Ar NBS Mācību vadības pavēlniecības komandiera 13.01.2017. pavēli Nr.14 „Par mācību programmas „Militārās pamatapmācības 1.līmeņa kurss” apstiprināšanu” apstiprinātais kursa apraksts. Nav publicēts.

⁴⁰⁷MK noteikumi Nr. 955 „Kārtība, kādā profesionālā dienesta karavīru nosūta paaugstināt kvalifikāciju mācībuursos un sedz ar kvalifikācijas paaugstināšanu saistītos izdevumus un šo izdevumu atmaksāšanas kārtība”. Publicēts Latvijas Vēstnesis, 164, 15.10.2010.

⁴⁰⁸Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.,44. panta ceturtā daļa.

Ziemeļatlantijas līguma organizācijas vai Eiropas Savienības klasificēto informāciju. No tā izriet, ka gadījumos, kad ir saņemta informācija no drošības iestādēm, ka karavīram šāda atļauja ir atteikta izsniegt, vai spēkā esoša atļauja tiek anulēta, iestādei karavīrs ir obligāti jāatvaļina no dienesta, saskaņā ar *LPVN* normu, kas nosaka, ka pieeja konfidencialiem, slepeniem un sevišķi slepeniem valsts noslēpuma objektiem tiek liegta personai, par kuru pārbaudes gaitā ir konstatēti fakti, kas dod pamatu apšaubīt tās uzticamību un spēju saglabāt valsts noslēpumu⁴⁰⁹. Turklāt paši fakti ir valsts noslēpums, ko personai, kurai nav attiecīgās atļaujas pieejai valsts noslēpumam, nesniedz. Te gan, protams, ir jautājums – vai persona pati par sevi zina mazāk, nekā drošības iestādes⁴¹⁰. Tādējādi, gadījumos, kad karavīram tiek liegta pieļaušana valsts noslēpumam, karavīrs netiek informēts par to, tieši kāpēc pieļaušana ir liegta vai anulēta. Jāsecina, ka no dažādu normatīvo tiesību aktu, tai skaitā, AM Noteikumu Nr.21-NOT „Militārā dienesta iekārtas reglamenta” 17.punkta par vispārīgiem karavīra pienākumiem⁴¹¹ satura izriet, ka karavīram vajag ievērot valsts noslēpuma, Ziemeļatlantijas līguma organizācijas, Eiropas Savienības un ārvalstu institūciju klasificētās informācijas un ierobežotas pieejamības informācijas aizsardzības prasības⁴¹² un pašam zināt un pildīt savus dienesta pienākumus un uzdevumus atbilstoši militārajiem reglamentiem un amatu aprakstam⁴¹³, bet praksē pierādījies, ka šo dažādo prasību ievērošana un zināšana nav pietiekoša, dažādu iemeslu, tai skaitā, no karavīra rīcības un gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, kas tiks analizēti pētījuma turpinājumā. Un gadījumā, ja karavīram nepiešķir vai anulē drošības sertifikātu darbam ar Ziemeļatlantijas līguma organizācijas vai Eiropas Savienības klasificēto informāciju, pazemina tā kategoriju, viņu nekavējoties atbrīvo no amata, kura pildīšanai nepieciešams minētais drošības sertifikāts, un par karavīra turpmāko dienesta gaitu lemj *NBS* komandieris⁴¹⁴. Šādus apstākļus varētu saistīt ar Satversmes tiesas⁴¹⁵ atziņu par to, ka personai ir tiesības likumā paredzētajā veidā pildīt valsts dienestu, taču valstij nav pienākums nodrošināt iespēju pildīt valsts dienestu katrai personai, kas to vēlas.

Ja karavīrs tiek atvaļināts no profesionālā dienesta, sakarā ar atteikumu pieejai valsts noslēpumam vai spēkā esošas atļaujas anulēšanu, karavīram ir pienākums atmaksāt *NBS* par viņa mācībām izlietotajiem līdzekļiem.

⁴⁰⁹ Par valsts noslēpumu. Pieņemts 17.10.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 181, 29.10.1996. Pēdējie grozījumi 10.12.2020., 9. panta trešās daļas 6.punkts.

⁴¹⁰ Kušners, P. (2014. gada 10. jūnijs). Vēlreiz par atļaujas pieejai valsts noslēpumam nozīmi. Iegūts 31.03.2019. no <https://www.tvnet.lv/5186075/velreiz-par-atlaujas-pieejai-valsts-noslepumam-nozimi>

⁴¹¹ Militārā dienesta iekārtas reglaments. Pieņemts 03.08.2012. Aizsardzības ministrijas Noteikumi Nr.21-NOT.

⁴¹² Turpat, 17. punkts.

⁴¹³ Turpat, 17.punkta ceturtais apakšpunkts.

⁴¹⁴ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 21. panta septītā daļa.

⁴¹⁵ Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2006-29-0103, 2007, 17. punkts.

Savukārt militārā disciplīna ir katram karavīram normatīvajos aktos un ar komandiera (priekšnieka) pavēlēm noteiktās kārtības ievērošana militārā dienesta izpildē⁴¹⁶ un katrs karavīrs par militārās disciplīnas ievērošanu atbild personiski, bet karavīra izdarītos pārkāpumus izskata likumā, KZMDR un citos normatīvos aktos noteiktajā kārtībā⁴¹⁷, no 01.12.2020.gada - militāro disciplīnu un tās nodrošināšanas kārtību nosaka MIDIL⁴¹⁸.

Vārds “disciplīna” ir svešvārds, aizguvums no latīņu valodas vārda *disciplina*, un nozīmē noteiktu kārtību, likumus, normas, kas ir obligāti kāda kolektīva locekļiem, noteiktība, pastāvīga kārtības ievērošana. Valsts amatpersonas un ierēdņi ir tādās publiski tiesiskajās attiecībās ar valsti, kurās, pretēji darba tiesībās noteiktajam, nedarbojas līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips. Šādas publiski tiesiskās nodarbinātības attiecības veidojas, ar administratīvo aktu ieceļot privātpersonu ierēdņa vai valsts amatpersonas amatā, t.i., nodibinot darbinieka tiesisko statusu iestādē⁴¹⁹. Disciplinēt [*to discipline*] nozīmē likt (kam) pakļauties disciplīnai, ievērot stingru kārtību⁴²⁰, bet disciplinēts ir tāds, kas ievēro disciplīnu⁴²¹.

„Disciplīna ir kara organisma sirds. Ja viņa nav prātīgi nostādīta un netiek stingri izlietota, tad armijas nav, bet ir bars, vairāk bīstams savai valstij, nekā ienaidniekam”, tā esot teicis Saksijas maršals Morics⁴²², bet 1937. gada „Kara disciplīnas reglamenta”⁴²³ normas nosaka, ka kara disciplīna ir armijā pastāvošās, uz kara likumiem, reglamentiem, priekšnieku pavēlēm un rīkojumiem dibinātas kārtības pilnīga un neatlaidīga ievērošana un disciplīna esot tas spēks, kas dod armijai iespēju vienotā darbībā sekmīgi izpildīt savu vadoņu gribu Latvijas Republikas aizsardzības labā un kara disciplīna arī uzliek par pienākumu pareizi un bez pretrunas izpildīt priekšnieku pavēles, stingri ievērot militārās pieklājības noteikumus, uzturēt kārtību uzticētā vienībā, apzinīgi izpildīt dienesta pienākumus un neatstāt bez soda pārkāpumu un nolaidību⁴²⁴ un disciplinārā kārtā ir sodāmi militārā dienesta pārkāpumi, kā arī sabiedriskās kārtības un pieklājības traucējumi, kuri nav paredzēti kara sodu likumos⁴²⁵, disciplinārsodu var uzlikt priekšnieks ar savu varu, bez tiesas sprieduma⁴²⁶, bet uzliekot sodus par disciplīnas

⁴¹⁶ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 6. panta pirmā daļa.

⁴¹⁷ Turpat, 6. panta otrā daļa.

⁴¹⁸ Turpat, 6. pants.

⁴¹⁹ Tiliks, R. (2006). Disciplinārās atbildības jautājumu krustcelēs. *Jurista Vārds*. Nr. 4 (407)., 12 - 19.lpp.

⁴²⁰ Justs, F.(2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 203.lpp.

⁴²¹ *Latviešu valodas vārdnīca: A-Ž*.(1988). Rīga: Avots, 187.lpp.

⁴²² Zavertkins,G.(1931). *Kas jāzina katram jaunkareivim? (Jaunkareivja rokas grāmata)*. Ceturtais pārlabots izdevums. Rīga: iespiests Armijas spiestuvē. Neoficiāls izdevums., 32.lpp.

⁴²³ *Valdības Vēstnesis* nr.52. (1937). Iegūts 16.05.2020. no <https://dom-acc.lndb.lv/data/obj/file/1265483>

⁴²⁴ Zavertkins,G.(1931). *Kas jāzina katram jaunkareivim? (Jaunkareivja rokas grāmata)*. Ceturtais pārlabots izdevums. Rīga: iespiests Armijas spiestuvē. Neoficiāls izdevums., 32.lpp. 1.punkts.

⁴²⁵ Turpat, 32.lpp., 13. punkts.

⁴²⁶ Turpat, 32.lpp., 12. punkts.

pārkāpumiem, bardzība nav pielaižama, ja to neattaisno dienesta prasības⁴²⁷ un sods par disciplinārpārkāpumu nav uzliekams, ja no disciplinārpārkāpuma izdarīšanas dienas līdz šī pārkāpuma atklāšanai pagājuši seši mēneši⁴²⁸.

KZMDR⁴²⁹ normās militārā disciplīna nav definēta, bet noteikts, ka karavīrs, kas pārkāpis normatīvos aktus vai komandiera (priekšnieka) pavēlē vai rīkojumā noteiktās dienesta prasības, neatkarīgi no dienesta pakāpes un amata ir saucams pie disciplinārās, administratīvās vai kriminālatbildības.

Savukārt *MIDIL* normas nosaka, ka militārā disciplīna ir normatīvajos aktos un ar komandiera (priekšnieka) pavēlēm noteiktās kārtības ievērošana militārā dienesta izpildē⁴³⁰ un karavīrs, kas pārkāpis normatīvos aktus vai komandiera (priekšnieka) pavēlē vai rīkojumā noteiktās dienesta prasības, neatkarīgi no dienesta pakāpes un amata saucams pie disciplinārās, administratīvās vai kriminālatbildības, kā arī ir materiāli atbildīgs par nodarīto zaudējumu (kaitējumu)⁴³¹.

Jēdzienam „atbildība” ir vairāki skaidrojumi, jo no valodnieciskā viedokļa tas ir jāsaprot kā pienākuma apziņa; uzdevums, pienākums atbildēt, bet „saukt pie atbildības” nozīmē likt oficiāli atbildēt, dot paskaidrojumus⁴³². Atbildība (angļu val.- *responsibility*) arī ir stāvoklis, kas nosaka pienākumu izpildīt saistības un kas ir atkarīgs no novērtējuma, prasmes, spējas, kompetences un statusa. Tā ir arī saistības, kas nosaka pienākumu atbildēt par rīcību un labot vai kompensēt radītos zaudējumus vai kaitējumu⁴³³. Atbildība ir arī ētikas un tiesību kategorija (jēdziens), kas atspoguļo personības īpašu sociālu un morāli tiesisku attieksmi pret sabiedrību (cilvēci kopumā), attieksmi, ko, raksturo cilvēka morālā pienākuma izpildīšana un tiesisko normu ievērošana⁴³⁴.

Jurists un zvērināts advokāts Artis Stucka norāda, ka karavīram noteiktās kārtības neievērošanā militārā dienesta izpildē ir jāuzņemas juridiskā atbildība⁴³⁵, kas ir valsts piespiešanas piemērošana tiesību pārkāpējam par izdarīto tiesību pārkāpumu, kam ir personisks, mantisks vai organizatorisks raksturs un kas paredzēts tiesību normās un atkarībā no pārkāpuma

⁴²⁷ Zavertkins, G. (1931). *Kas jāzina katram jaunkareivim? (Jaunkareivja rokas grāmata)*. Ceturtais pārlabots izdevums. Rīga: iespiests Armijas spiestuvē. Neoficiāls izdevums., 33.lpp., 4. punkts.

⁴²⁸ Turpat, 32.lpp., 16. punkts.

⁴²⁹ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 18 - 25.punkti. *Nav spēkā*.

⁴³⁰ Likumprojekts. Militārās disciplināratbildības likums. 4. panta pirmā daļa. Iegūts 16.06.2020. no https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/AiMlik_Milit%C4%81r%C4%81s%20disciplin%C4%81ratbild%C4%ABbas%20likums_041219%20.pdf

⁴³¹ Turpat, 3. panta pirmā daļa.

⁴³² *Latviešu valodas vārdnīca: A-Ž.* (1988). Rīga: Avots, 82.lpp.

⁴³³ *Black's Law Dictionary.* (2004). Eighth Edition. Garner, B.A. (ed.). Minnesota: Thomson/West, p.1312.

⁴³⁴ Rozentāls, M. (1974). *Filozofijas vārdnīca*. Rīga: Liesma, 36.lpp.

⁴³⁵ Stucka, A. (2006). *Administratīvās tiesības*. Rīga: Juridiskā koledža, 196 - 197.lpp.

rakstura iestājas attiecīgā atbildība un tā izpaužas likumā noteiktās sankcijās, kuras ir juridiskās atbildības līdzeklis, piemērošanā pret pārkāpēju un izšķir četrus juridiskās atbildības veidus: civiltiesisko atbildību, kriminālatbildību, administratīvo atbildību un disciplināratbildību.

Autore noskaidroja, ka juridiskās atbildības principus detalizēti ir pētījis krievu jurists Nersesjancs (*Нерсесянц*)⁴³⁶, kurš skaidro, ka tie izpauž juridiskās atbildības tiesiskos pamatus, prasības, jēgu un uzdevumu un precizē, ka juridiskās atbildības pamatprincipi ir tiesiskums, likumība, pamatotība, tiesiskā lietderība, nenovēršamība, savlaicīgums, dubultās atbildības par to pašu pārkāpumu nepieļaujamība, taisnīgums. Attiecībā uz tiesiskuma principu Nersesjancs (*Нерсесянц*) atzīmē, ka savas izpausmes un īstenošanas jomā juridiskajai atbildībai kā īpašai tiesiskajai parādībai un jēdzienam ir jāatbilst visām tām būtiskajām tiesību īpašībām un prasībām, kas izpaustas formālās līdztiesības principā, bet visas pārējās juridiskās atbildības īpašības (no tās noteikšanas līdz īstenošanai) nosaka tās tiesiskā daba. Juridiskā atbildībā, to uztverot tieši kā tiesību līdzekli, esot adekvāta tiesiskā reaģēšana uz pārkāpumu un pienācīgs tiesiskais līdzeklis pārkāpto tiesību atjaunošanai un ar juridiskās atbildības tiesisko dabu ir saistītas arī visas ar to īstenojamās regulatīvi tiesiskās funkcijas, pirmkārt, funkcija, kas izpaužas kā tiesiskā sodīšana (sods) par pārkāpumu; otrkārt, funkcija, kas izpaužas kā brīdinošs (preventīvais) tiesiskais līdzeklis, kas vērsts gan uz pašu pārkāpēju, gan uz citiem tiesību subjektiem un brīdina par esošo tiesību juridisko spēku un jaunu pārkāpumu izdarīšanas nepieļaujamību; treškārt, funkcija, kas izpaužas kā tiesiskais līdzeklis, ar kuru tiek kompensēti (atlīdzināti) zaudējumi, ko pārkāpējs nodarījis citu tiesību subjektu tiesībām un likumīgajām interesēm, kā arī tiesiskajai kārtībai kopumā un ceturtkārt, funkcija, kas izpaužas kā specifiskā juridiski audzinošā iedarbība uz pārkāpēja un citu sabiedrības locekļu apziņu un uzvedību, kas mudina ar cieņu izturēties pret tiesībām un ievērot to prasības. Nersesjancs (*Нерсесянц*) norāda, ka juridiskās atbildības tiesiskās likumības princips nozīmē, ka tā tiek noteikta, piemērota un īstenota stingrā saskaņā ar tiesiskā likuma normām, jo tiesiskās likumības princips prasa, lai juridiskā atbildība tiktu noteikta un piemērota vienīgi attiecībā pret deliktspējīga subjekta vainīgu, prettiesisku nodarījumu. Savukārt, juridiskās atbildības pamatotības princips prasa visaptveroši, pilnīgi un objektīvi izskatīt visus lietas apstākļus to kopumā ar mērķi konstatēt un noteikt pienācīgu tiesisku pamatu, lai izvēlētos konkrētu pienācīgu atbildības līdzekli par konkrēta pārkāpēja konkrētu pārkāpumu. Nersesjancs (*Нерсесянц*) uzsver, ka visi apstākļi, kas ir juridiski svarīgi lietas atrisināšanai un pārkāpuma sastāva esamības vai neesamības konstatēšanai, ir jāpierāda likumos noteiktajā procesuāli tiesiskajā kārtībā un tikai pamatojoties

⁴³⁶ Нерсесянц, В.С.(2001). *Теория права и государства*. Москва.: Издательство НОРМА, С.253 - 256.

uz šādiem juridiski pierādītiem faktiskiem datiem un to objektīvu vērtējumu, attiecīgā kompetentā iestāde ir tiesīga sniegt to juridisko kvalifikāciju un noteikt juridiskās atbildības līdzekli. Nersesjancs (*Нерсесянц*) atzīst, ka juridiskās atbildības tiesiskās lietderības princips nozīmē tās atbilstību tiesību mērķiem, jo juridiskās atbildības noteikšana un piemērošana kādos citos, netiesiskajos nolūkos (piemēram, politisku) ir pretrunā tās tiesiskajai dabai, jēgai un tiesību un tiesiskās likumības prasībām. Un ar tiesiskās lietderības principu ir saistīta virkne konkrētāku prasību, kas tiek izvirzītas juridiskās atbildības saturam un raksturam, proti: pirmkārt, juridiskās atbildības minimizācija, kur juridiskās atbildības piespiedu līdzekļu apjoms un raksturs principā nedrīkst pārsniegt to minimumu, kas nepieciešams un pietiekams, lai sasniegtu juridiskās atbildības tiesību atjaunojošo mērķi; otrkārt, juridiskās atbildības individualizācija un konkretizācija, ņemot vērā pārkāpēja personību, viņa vainas pakāpi, nodarījuma smagumu, mīkstinošus un pastiprinošus apstākļus utt.; treškārt, maksimāli iespējamā juridiskās atbildības humanizācija — tās tiesību atjaunojošā mērķa ietvaros un uz šī mērķa īstenošanas pamata. Nersesjancs (*Нерсесянц*) norāda, ka tādi juridiskās atbildības principi, kā nenovēršamības princips prasa, lai neviens pārkāpums netiktu atstāts bez attiecīgas juridiskās atbildības, kas būtu vērsta pret pārkāpēju un šī principa īstenošana viņaprāt, ir būtiskais faktors efektīvajai cīņai ar pārkāpumiem un arī galvenais rādītājs, kas atspoguļo kvalitātes pakāpi attiecībā uz visām tiesībsardzības un tiesību piemērošanas darbībām, kas veic attiecīgas valsts iestādes un amatpersonas, bet savlaicīguma princips prasa, lai juridiskā atbildība tiktu piemērota attiecīgajam pārkāpējam ātrākā iespējamā laikā, proti, saukšanas pie atbildības noilguma ietvaros, bet dubultās juridiskās atbildības par to pašu pārkāpumu nepieļaujamības princips noteic vienu no svarīgām tiesību prasībām: *non bis in idem* — ne divreiz par vienu un to pašu. Taisnīguma principu Nersesjancs (*Нерсесянц*) skaidro, kā vispārējo (sintezējošo) tiesisko vērtējumu, kas konkrēta pārkāpuma ietvaros attiecas uz konkrētas personas juridiskās atbildības pamatojumu, tās noteikšanas veidu un konkrētu saturu. Turklāt, šis princips prasot tieši juridiskās atbildības tiesisko taisnīgumu (taisnīgumu formālās līdztiesības principa ziņā), nevis taisnīgumu kādā citā netiesiskajā (piemēram, politiskā, morālā, ideoloģiskā, reliģiskā un tml.) ziņā. Būtiski, ka jebkuram netiesiskajam (un ārpus tiesiskajam) taisnīgumam pēc definīcijas nav vispārējuma un vienlīdzības, kas piemīt tam tiesiskajam taisnīgumam, kas piemērojams visiem vienādi; tam ir ierobežots raksturs (privāts vai saistīts ar kādu grupu, partiju, sociālo kārtu, klasi utt.) un būtībā tas ir vienu personu (vienas grupas) privilēģija un patvaļa pret visām pārējām personām⁴³⁷. Autore norāda, ka kontekstā ar regulējošām tiesību normām tā piekrīt vairāku militāro tiesību pētnieku atziņai, ka karavīram ir paaugstināta juridiskā atbildība.

⁴³⁷ Нерсесянц, В.С.(2001). *Теория права и государства*. Москва.: Издательство НОРМА, С.253 - 256.

2.1.3. Disciplināratbildība

Disciplināratbildība⁴³⁸, kas ir viens no četriem juridiskās atbildības veidiem, ko autore kā ceturto karavīra tiesiskā statusa elementu pētīs padziļināti, ir radniecīga kriminālatbildībai, taču, laika gaitā attīstījusies kā patstāvīgs juridiskās atbildības veids, jo disciplināratbildība [*disciplinary responsibility*] tiek definēta kā karavīra atbildība par militārās disciplīnas vai sabiedriskās kārtības pārkāpumiem⁴³⁹. Disciplināratbildība no citiem juridiskās atbildības veidiem atšķiras ar divām galvenajām pazīmēm: pirmkārt, disciplināratbildības vienīgais mērķis ir nodrošināt normālu dienesta pienākumu izpildi. Disciplinārpārkāpuma objekts (aizsargājamā interese) ir normāla dienesta pienākumu izpilde, atšķirībā no Krimināllikumā iekļautās nodaļas “Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā”, kurā iekļauto noziedzīgo nodarījumu objektīvās puses pazīmes var aptvert arī disciplinārpārkāpumu, bet kriminālatbildības mērķis nav tikai normāla dienesta pienākuma veikšanas nodrošināšana, bet arī atbildības paredzēšana par tādām kaitīgām darbībām, kuru izpaušme (kaitīgās sekas) skar ne tikai attiecīgās iestādes normālu darbību, bet arī plašākas intereses. Otrkārt, disciplināratbildības sekas – disciplinārsods - ir no dienesta attiecībām izrietošo tiesību samazināšana. Disciplinārsods nerada personai tādas sekas, kas nav saistītas ar šo tiesību apjomu (atalgojumu, amata pienākumiem), pretēji citiem juridiskās atbildības veidiem, kas rada personai jaunu pienākumu, kura izpilde tiek panākta ar piespiedu ietekmēšanas līdzekļiem. Tādējādi, disciplināratbildība var radīt personai nelabvēlīgas mantiskās sekas (piemēram, disciplinārsods – amatalgas samazināšana), taču šis sods izpaužas nevis kā naudas sods, bet gan kā jau esošo no dienesta attiecībām izrietošo tiesību samazināšanu.

Ievērojot disciplinārpārkāpuma objekta un disciplinārās atbildības seku principiālo atšķirību no citiem juridiskās atbildības veidiem, disciplināratbildības piemērošana par vienu un to pašu darbību (bezdarbību) neizslēdz iespēju piemērot krimināltiesisko, administratīvo vai civiltiesisko atbildību. Tas nav dubultās sodīšanas aizlieguma principa pārkāpums, jo gan pārkāpums, gan sods atšķiras. Tādēļ fakts, ka par valsts dienestā nodarbinātās personas darbību/bezdarbību ierosināta, krimināllieta, administratīvā lieta vai civillieta, nav šķērslis, lai vēl pirms attiecīgās lietas izskatīšanas personai piemērotu disciplinārsodu⁴⁴⁰.

Juridiskajā literatūrā tiek norādīts uz to, kaut arī disciplinārpārkāpums un disciplinārsods būtiski atšķiras no krimināltiesībām, disciplināratbildības regulējums vēsturiski esot radies un balstīts uz vispārējiem sodu tiesību principiem. Tādējādi par vienu un to pašu

⁴³⁸ Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A.(2016). *Administratīvās tiesības. Mācību grāmata*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 194. lpp.

⁴³⁹ Justs, F.(2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 202.lpp.

⁴⁴⁰ Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A.(2016). *Administratīvās tiesības. Mācību grāmata*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 194. lpp.

disciplinārpārkāpumu nevar piemērot divus disciplinārsodus, tiesību normai, kas paredz jaunu disciplinārpārkāpumu nav atpakaļvērsta spēka, savukārt tiesību normai, kas mīkstina disciplināro atbildību, ir atpakaļvērstas spēks. Un tiek arī skaidrots, ka katrai valsts dienesta attiecībās nodarbināto personu grupai disciplināratbildības regulējums ir ietverts atsevišķā normatīvā aktā, kur atšķiras arī disciplināratbildības regulējuma detalizācijas pakāpe, un būtiski esot, ka detalizētākais tās regulējums ir paredzēts tieši valsts dienestā nodarbinātajiem, piemēram, karavīru disciplināratbildību reglamentē *MDL* un *KZMDR* normas, kas uzskatāmi norādot, ka disciplināratbildība ir ļoti svarīgs instruments, lai tiktu nodrošināts normāls valsts pārvaldes darbs⁴⁴¹.

No Līguma par Eiropas Savienību 6. panta izriet vairāki pamattiesībām būtiski aspekti – Eiropas Savienības Pamattiesību harta, kā tiesību avots, nepieciešamība pievienoties Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai, kā arī tas, ka pamattiesības ir vispārējs tiesību princips, kas ņemts no nacionālajām tiesībām, un galvenās pamattiesības ir vienlīdzība, samērīgums, pamattiesības, tiesiskā palāvība u.c.⁴⁴²

Autore, balstoties uz Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Valststiesību zinātņu katedras docētāju: Dr.iur. Jautrītes Briedes, profesores, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta tiesneses, Dr. iur. Edvīna Danovska, docenta, Saeimas Juridiskā biroja vecākā juridiskā padomnieka un Mg. iur. Anitas Kovaļevskas, lektores un Administratīvās apgabaltiesas tiesneses atziņu par to, ka disciplinārsodu piemērošanā jāievēro sodu tiesībām kopīgi principi, kuri vispilnīgāk ir izstrādāti krimināltiesību apakšnozarē⁴⁴³ un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁴⁴⁴, kas Latvijā stājusies spēkā no 1997. gada 27. jūnija⁴⁴⁵, 6. panta normu, kas nosaka personas tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu, secina, ka arī karavīram piemīt no šī panta izrietošās tiesības nosakot viņam izvirzītās apsūdzības pamatotību un ir arī tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā ar likumu noteiktā tiesā (6.panta pirmais punkts); karavīram ir tiesības tikt uzskatītam par nevainīgu, kamēr viņa vaina netiek pierādīta saskaņā ar likumu (6.panta otrais punkts) un karavīram piemīt arī sekojošs tiesību minimums (6.panta trešais punkts: 1) tiesības tikt nekavējoties informētam, viņam saprotamā valodā un detalizēti, par viņam izvirzītās apsūdzības

⁴⁴¹Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A.(2016). *Administratīvās tiesības. Mācību grāmata*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 195. lpp.

⁴⁴² Kalniņa, V.(2019).Taka Tridima vieslekcija par pamattiesību nodrošināšanu ES. *Jurista Vārds*. Nr. 21(1079), 6.lpp.

⁴⁴³Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A.(2016). *Administratīvās tiesības. Mācību grāmata*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 195. lpp.

⁴⁴⁴ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. Latvija pievienojusies ar 04.06.1997. likumu „Par 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un tās 1., 2., 4., 7. un 11. protokolu.”. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 143/144, 13.06.1997.

⁴⁴⁵Turpat.

raksturu un iemeslu; 2) tiesības uz attiecīgu laiku un līdzekļiem, lai sagatavotu savu aizstāvību; 3) tiesības aizstāvēt sevi pašam vai saņemt paša izvēlētu juridisku palīdzību, vai, ja trūkst līdzekļu, lai segtu izdevumus par šo juridisko palīdzību, saņemt to par velti, ja tas nepieciešams taisnīguma interesēs; 4) tiesības uz apsūdzības liecinieku nopratināšanu vai nopratināt tos pašam un pieprasīt aizstāvības liecinieku klātbūtni un nopratināšanu tajos pašos apstākļos kā apsūdzības lieciniekus. Respektīvi, disciplinārpārkāpumi, pēc analogijas ar tām administratīvo tiesību jomām, kas sevī ietver sodīšanu, ir skatāmi līdzīgi kā krimināllietas, pēc tiem pašiem principiem un pierādījumu standartiem⁴⁴⁶, kā to atzīst Eiropas Cilvēktiesību tiesa⁴⁴⁷.

Lai iestātos disciplinārbildība, saskaņā ar reglamentu ir jākonstatē karavīra pārkāpums (prettiesiska rīcība vai bezdarbība), kas, sevī ietver gan viņa vainojamības noskaidrošanu, gan zaudējuma vai kaitējuma esamību NBS, un arī cēlonisko sakaru starp karavīra pārkāpumu un nodarīto zaudējumu vai kaitējumu NBS. Tādējādi katrā konkrētajā gadījumā konkrētajos apstākļos ir jākonstatē karavīra vainojama prettiesiska rīcība, kas ir cēloniskā sakarā konkrētiem NBS radītajiem zaudējumiem vai kaitējumam.

Autore, iepriekš, pētot nepieciešamību ieviest normas, kas nodrošinātu karavīram taisnīgu militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas jeb dienesta izmeklēšanas procedūru⁴⁴⁸, jau identificēja vainas pierādīšanas pienākuma neesamību karavīra disciplinārbildību tiesiskajā regulējumā, ko varēja uzskatīt par būtisku problēmu karavīru tiesību nodrošināšanā disciplinārbildības kontekstā, jo dienesta izmeklēšanas laikā karavīra vaina militārās disciplīnas pārkāpumā var tikt prezumēta, nevis pierādīta, un ierosināja papildināt „Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglamenta” 4.punktu ar pirmo apakšpunktu, izsakot to sekojošā redakcijā: *“Karavīru nevar atzīt par vainīgu disciplīnas pārkāpuma izdarīšanā un sodīt, kamēr viņa vaina nav pierādīta šajos noteikumos noteiktajā kārtībā”* un ar otro apakšpunktu, izsakot to sekojošā redakcijā: *“Pierādīt karavīra vainu disciplīnas pārkāpuma izdarīšanā ir komandiera (priekšnieka) pienākums”*.

Autoresprāt, konkrētie ierosinājumi ir sekmējuši jaunajā regulējumā - Militārās disciplinārbildības likumā, iekļaut tiesību normas par „Patiesības noskaidrošanas un pierādīšanas pienākumu”, no kura izriet arī prasība par to, ka nevienu nevar atzīt par vainīgu

⁴⁴⁶Golts, E.(2018). Juridiskais pieņēmums kā pierādīšanas pienākuma pārceļšanas pamats. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*. Nr. 3/2018, 121.lpp.

⁴⁴⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas lieta. *Västberga Taxi Aktiebolag and Vulic v. Sweden*, 2002, sprieduma 74. punkts.

⁴⁴⁸Golta, I.(2017). Dienesta izmeklēšana par karavīra militārās disciplīnas pārkāpumiem: teorija un prakse”. *XVIII Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences “Komunikācija globālajā ciemā: intereses un ietekmes”*, 18.05.2017. Rīga: Biznesa augstskola Turība, rakstu krājums, 76 - 87.lpp.

militārās disciplīnas pārkāpuma izdarīšanā un sodīt, kamēr viņa vaina nav pierādīta likumā noteiktajā kārtībā⁴⁴⁹.

Savulaik, Kārlis Strauts, kodifikācijas departamenta redaktors, pētot aizsargu tiesību institūta būtību un tā izcelsmi Latvijas Republikā pagājušā gadsimta divdesmitajos gados (kad 1919. gada 20. marta pirmais Latvijas Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis parakstīja noteikumus par aizsargu nodaļām pagastos), viņš dažus tiesiskus aspektus salīdzināja ar karavīru disciplināro institūtu, norādot, ka armijas disciplīna karavīriem liek paklausīt pavēlei bez jebkādam ierunām un dziļākas iztirzāšanas, kur komandiera autoritāte balstās uz reglamenta spēku jeb varu⁴⁵⁰, un karavīru reglamenti pazīst skaistu komandu, kas viņiem atgādina atnest personīgo, būt izturīgiem un cieši iekļauties vienībā⁴⁵¹, respektīvi, karavīram pildot dienestu ir pienākumus pakļauties jeb paklausīt (krievu valodā – *повиновение*)⁴⁵² augstākstāvošam bez ierunām, jo to pavēl regulējošās tiesību normas.

Autore noskaidro arī ārvalstu juristu atziņas par militāro tiesību īpatnībām, kur, piemēram, Alonso (Alonso) izpētījis, ka militārpersonu tiesiskais regulējums uzskatāms kā izņēmums administratīvajās tiesībās, ņemot vērā, ka tajā darbojas princips, nekavējoties izpildīt sankcijas militārās disciplīnas pārkāpumu gadījumā, vēl, pirms tiesa pieņem nolēmumu. Alonso (Alonso) precizē, ka tiesas nolēmumos līdz šim konkrētais izņēmums tiek iekļauts kā fakts bez jebkādas analīzes no tiesas puses pretstatā karavīra tiesībām uz efektīvu aizstāvību tiesā un norāda, ka militārās disciplīnas tiesību evolūcija ir neatraujami saistīta ar to pietuvināšanu konstitucionālām normām, kas, viņaprāt, nenoliedzami veicinātu konkrētās problēmas risināšanu un jurists aicina veikt neatliekamus pasākumus militārās disciplīnas un tiesību uz efektīvu aizstāvību tiesā nodrošināšanai⁴⁵³. Savukārt, vācu pētnieki Georgs Nolte (*Georg Nolte*) un Haike Krīgers (*Heike Krieger*), ir veikuši apjomīgu pētījumu par karavīru disciplināro procedūru un tiesiskās aizsardzības līdzekļiem dažādu Eiropas valstu, kurās Latvija neietilpa, militāro tiesību institūta ietvaros, un tiek norādīts gan uz atšķirībām disciplinārajā procedūrā, gan dažām

⁴⁴⁹ Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 8. panta otrā daļa.

⁴⁵⁰ Strauts, K. (1920). *Aizsargu tiesību psiholoģija*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1430.lpp.

⁴⁵¹ No tieslietu ministra H. Apsīša runas 1938. gada 17. novembrī svinīgajā sanāksmē, kas veltīta valsts 20 gadu pastāvēšanas atcerei. (1938). Tieslietu ministrijas Vēstnesis 1939, Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 877.lpp.

⁴⁵² Послушание. Iegūts 12.05.2020. no

<http://termini.lza.lv/term.php?term=%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5&list=%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5&lang=RU>

⁴⁵³ Alonso, F. G. (2014). Immediate enforceability of the military disciplinary measures and the right to effective judicial protection. *Revista General De Derecho Administrativo*, Volume 36. Iegūts 30.01.2016. no <http://www.scopus.com/inward/record.url?eid=2-s2.0-84903547267&partnerID=40&md5=1a23be320dc3d89d22b08722b1b600c>

kopīgām raksturīgākajām iezīmēm, respektīvi, pirmkārt, komandierim, kurš ir uzzinājis fakts, kas norāda, ka karavīrs ir izdarījis pārkāpumu, vispirms ir pašam jāuzsāk lietas izmeklēšana vai arī jādod rīkojums izmeklēt šos faktus. Otrkārt, attiecīgajam karavīram ir jāpaziņo par viņam izvirzītajām apsūdzībām, un karavīram ir jābūt tiesībām aizstāvēt sevi pret apsūdzību un parasti notiek gan karavīra mutvārdu noklausīšanās, gan liecinieku nopratināšana. Treškārt, karavīram ir jāsaņem zināma veida palīdzība, vai nu no kāda cita bruņoto spēku pārstāvja, apsūdzētā aizstāvja vai aizstāvības advokāta, bet ceturtkārt, tiesību pētnieki atzīst, ka visās pārskata valstīs karavīram pastāvot tiesības uz apelācijas sūdzību, bet vairākumā šo valstu vēl ir papildu tiesības iesniegt apelācijas sūdzību administratīvajā vai militārajā tiesā⁴⁵⁴. Autore šīm atziņām pilnībā piekrīt un saskata tās, kā pamatu šajā pētījumā izvērtējot karavīra disciplinārbildību regulējošās tiesību normas.

Saistībā ar karavīra tiesisko statusu, pildot aktīvo dienestu, kurā ietverta arī karavīra disciplinārbildība, ļoti būtisks ir apstāklis, uz ko autore norādīja pētījuma sākumā, respektīvi, par NBS komandiera noteikto prasību pēc speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam visiem NBS profesionālā dienesta karavīriem no 2014. gada 11. jūnija.

Uz šo brīdi MDL normas nosaka, ka Latvijas pilsonis karavīra statusu iegūst sākdams pildīt aktīvo dienestu, t.i., brīvprātīgi noslēdzot profesionālā dienesta līgumu un to zaudē, beigdams pildīt aktīvo dienestu⁴⁵⁵, proti, ar pavēli par karavīra izslēgšanu no personālsastāva jeb atvaļināšanu no profesionālā dienesta.

Gadījumos, kad karavīrs pats vēlas izbeigt profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa, NBS vienība ir tiesīga tomēr neņemt vērā viņa vēlmi atvaļināties, un ir tiesīga noteikt vēlāku atvaļināšanās laiku, jo šādas tiesības NBS vienībām dod AM reglamenta⁴⁵⁶ normas, kurās noteikts, ka Militārā dienesta likuma 43. pants neparedz profesionālā dienesta līguma izbeigšanu pirms termiņa pēc karavīra iniciatīvas.

Karavīru atvaļināšanas no profesionālā dienesta noteikumi⁴⁵⁷ nosaka, ka izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa pēc vadības iniciatīvas, ja ir atklājušies apstākļi, kas saskaņā ar likumu liedz karavīram pildīt aktīvo dienestu vai ieņemt amatu, un, šos apstākļus nevar novērst, tad karavīra atvaļināšanas procesu uzsāk no dienas, kad vienības komandieris (priekšnieks) konstatējis apstākļus (faktu), kas saskaņā ar likumu liedz karavīram pildīt aktīvo dienestu vai ieņemt amatu, un šos apstākļus nevar novērst un pēc iepazīšanās ar AM Augstākās

⁴⁵⁴Nolte, G. (2003). *European military Law System*. Berlin: De Gruyter Recht, pp.144 - 145.

⁴⁵⁵Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 5. panta pirmā daļa.

⁴⁵⁶Militārā dienesta likuma piemērošanas instrukcija. Apstiprināts ar Aizsardzības ministrijas 2002. gada 27. septembra pavēli Nr.238. 7.nodaļas 702.punkts. Nav publicēts.

⁴⁵⁷Karavīru atvaļināšanas no profesionālā dienesta noteikumi. Pieņemts 14.08.2012. Aizsardzības ministrijas Noteikumi Nr.26-NOT. 21.1., 21.4., 21.5. punkts.

atestācijas komisijas lēmumu, vienības personāla struktūra rakstiski informē karavīru par profesionālā dienesta līguma izbeigšanu pirms termiņa un karavīru atvaļina mēneša laikā no dienas, kad viņš ir iepazinies ar paziņojumu.

Autore secina, ka noteiktos gadījumos nav iespējams izvairīties no profesionālā dienesta līguma izbeigšanas pirms termiņa.

Turpinājumā autore analizēs apstākļus par karavīra tiesiskā statusa zaudēšanu sakarā ar profesionālā dienesta līguma izbeigšanu pirms termiņa, ja tas tiek iniciēts no vadības puses un notiek pret karavīra gribu, disciplinārbildības kontekstā.

MDL 42 panta pirmā daļa⁴⁵⁸ paredz trīs karavīra atvaļināšanas no profesionālā dienesta vispārīgos pamatus: 1)beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam sakarā ar aktīvajam dienestam noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanu; 2)beidzoties profesionālā dienesta līguma termiņam, ja līgumu nepagarina; 3)izbeidzot profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa.

Savukārt minētā likuma 43. pants izsmeļoši regulē līguma izbeigšanu pirmstermiņa noteikumus. Saskaņā ar šī panta pirmo daļu profesionālā dienesta līgumu pirms termiņa var izbeigt katrā laikā, pusēm par to vienojoties, bet panta otrā daļa noteic, ka profesionālā dienesta līgumu pēc vadības iniciatīvas ar karavīru pirms termiņa izbeidz ja: 1) karavīrs zaudējis Latvijas pilsonību; 2) karavīrs atzīts par nederīgu aktīvajam dienestam veselības stāvokļa dēļ; 3) pārbaudes laikā noskaidrojas, ka karavīrs neatbilst dienesta prasībām; 4) ir atklājušies apstākļi, kas saskaņā ar likumu liedz karavīram pildīt aktīvo dienestu vai ieņemt amatu, un šos apstākļus nevar novērst; 5) karavīra dienesta nespējas laiks slimības dēļ ir ilgāks par četriem mēnešiem (120 dienām), ja slimība vai ievainojums (trauma) nav gūti, pildot dienesta pienākumus; 6) likvidē vai reorganizē vienību (apakšvienību) vai samazina karavīru skaitu, ievērojot šā likuma 26. panta trešajā daļā noteikto, ka karavīru atvaļina tad, ja viņu nevar pārcelt citā amatā; 7) karavīram kā disciplinārsods piemērota atvaļināšana no aktīvā dienesta; 8) karavīrs ir sodīts par tīšu noziedzīgu nodarījumu, par valsts noslēpuma izpaušanu aiz neuzmanības, nonāvēšanu aiz neuzmanības, miesas bojājumu nodarīšanu aiz neuzmanības vai militārā dienesta mantas iznīcināšanu vai bojāšanu aiz neuzmanības, — neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas; 9) pret karavīru uzsāktais kriminālprocess izbeigts uz nereabilitējoša pamata; 10) karavīrs ir sodīts par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu aiz neuzmanības, ja sodāmība nav noņemta vai nav dzēsta likumā noteiktajā kārtībā⁴⁵⁹. Autore uzsver, ka šī panta otrajā daļā noteiktie gadījumi, kad līgumu izbeidz pirms termiņa pēc vadības iniciatīvas, sasaucas ar citās

⁴⁵⁸Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.,42. panta pirmā daļa.

⁴⁵⁹Turpat, 43. panta pirmā un otrā daļa.

likuma normās noteikto karavīriem obligāto prasību zudumu, kas var notikt arī pēc dažu gadu, dažu mēnešu vai pat dažu dienu ilga dienesta.

No augstākminētā autore secina, ka sakarā ar to, ka visiem *NBS* profesionālā dienesta karavīru amatiem ir noteikta prasība pēc speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam, tad speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam anulēšana viennozīmīgi ir uzskatāma par tādu apstākli, kas liedz karavīram pildīt aktīvo dienestu un ieņemt profesionālā dienesta karavīra amatu. Minētais apgalvojums izriet arī no *LPVN* 13.panta pirmajā daļā un ceturtajā daļā noteiktā, ka speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam anulēšana ir uzskatāma par tādu apstākli, ko nav iespējams novērst⁴⁶⁰. Tādējādi, šajā gadījumā ir iestājušies *MDL* 43.panta otrās daļas 4.punktā⁴⁶¹ paredzētie priekšnosacījumi profesionālā dienesta līguma izbeigšanai pirms termiņa, kas notiek nevis pēc abpusējas vienošanās, bet gan tikai un vienīgi pēc vadības iniciatīvas.

Šo autores secinājumu apstiprina tiesu prakse, kur Administratīvā apgabaltiesa norāda, ka *NBS* komandierim, kā iestādes vadītājam, tiesības noteikt amatu sarakstu ir noteiktas ar likumu, bet nepieciešamību konkrētā amatā saņemt atļauju vai drošības sertifikātu nosaka objektīvi apstākļi, nevis savstarpēja vienošanās ar karavīru⁴⁶² un, gadījumā, ja karavīram nepiešķir, vai anulē speciālo atļauju pieejai valsts noslēpumam vai drošības sertifikātu darbam ar Ziemeļatlantijas līguma organizācijas vai Eiropas Savienības klasificēto informāciju, vai nepagarina atļaujas vai sertifikāta derīguma termiņu, karavīru nekavējoties atbrīvo no amata, kura pildīšanai nepieciešama minētā atļauja vai drošības sertifikāts un tādā gadījumā par viņa turpmāko dienesta gaitu lemj Atestācijas komisija, kura, pamatojoties uz *NBS* komandiera 2008. gada 25. aprīļa pavēles Nr.406 "Par *NBS* karavīru drošības prasībām" un Militārā dienesta likuma 21.panta 7.punktu, savā sēdē atzinusi, ka ņemot vērā samazināto finansējumu karavīru atalgojumam un pamatojoties uz Pavēles Nr.406 izdošanas mērķi, kā arī vadoties no nepieciešamības minētā mērķa sasniegšanai profesionālajā dienestā atstāt tikai tos karavīrus, kuriem ir speciālās atļaujas un ņemot vērā arī, ka *NBS* ir samazinājies amatu skaits, kuriem nav nepieciešamas speciālās atļaujas, bet no 2010. gada 1. janvāra šādu amatu *NBS* nebūs vispār, tad *NBS* nav iespējams nodrošināt karavīrus ar amatiem, kuriem nav prasības pēc speciālās atļaujas un turpat arī norāda, ka *AM* atzinusi, ka karavīri, kuri nav saņēmuši speciālo atļauju, pamatā ir atvaļināmi saskaņā ar Militārā dienesta likuma 43. panta otrās daļas 4. punktu, kā gadījumā, ja ir

⁴⁶⁰ Par valsts noslēpumu. Pieņemts 17.10.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 181, 29.10.1996. Pēdējie grozījumi 10.12.2020., 13. panta pirmā un ceturtā daļa.

⁴⁶¹ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 43 panta otrās daļas 4 punkts.

⁴⁶² Administratīvā apgabaltiesa, AA43-1472-12/11, 2012, 16.1. punkts.

atklājušies apstākļi, kas saskaņā ar likumu liedz karavīram pildīt aktīvo dienestu vai ieņemt amatu, un šos apstākļus nevar novērst⁴⁶³.

Turklāt, arī Augstākās tiesas Senāts, tiesu prakses⁴⁶⁴ apkopojumā atzīst, ka 2009. gadā, nolūkā samazināt karavīru skaitu, daļai karavīru tika izvirzīta papildu prasība, lai turpinātu dienestu – speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam. Karavīri, kuri neatbilda prasībām, lai saņemtu speciālo atļauju, tika atbrīvoti no dienesta sakarā ar Militārā dienesta likuma 43. panta otrās daļas 4. punktu, jo bija atklājušies apstākļi, kas saskaņā ar likumu vai Ministru kabineta noteikumiem liedz karavīram pildīt aktīvo dienestu vai ieņemt amatu un šos apstākļus nevarēja novērst. Senāts norāda, ka šādu papildu prasību noteikšana nevar tikt uzskatīta par profesionālā dienesta līguma grozīšanu, jo iespēju noteikt nepieciešamību pēc speciālās atļaujas vai drošības sertifikāta nevar pakļaut līguma noteikumiem, proti, iestādes vadītāja rīcība, nosakot amatus, kuriem nepieciešama atļauja vai drošības sertifikāts, nav ierobežota ar līguma noteikumiem. Senāts atzīst, ka lietā nav konstatējami tādi apstākļi, kas liecinātu, ka attiecīgās prasības noteikšana pieteicēja amata pildīšanai būtu vērsta uz to, lai pieteicēju atbrīvotu no amata un uz šādiem apstākļiem nav norādījis arī pieteicējs, bet apsvērumi par to, cik saprātīgi ir ieviest attiecīgo prasību attiecībā uz visiem NBS karavīriem un, vai šāda kārtība kalpo demokrātijas un valsts aizsardzības kvalitātei, nav tiesas lietas priekšmets, tie nav vērtējami no tiesību viedokļa, tādēļ nav pakļauti tiesas kontrolei⁴⁶⁵.

Karavīrus, kuri atvaļināti ar disciplinārsodu, vai kuri atvaļināti tādēļ, ka viņiem ir atteikta vai anulēta pielaide valsts noslēpumam, šobrīd saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem ieskaita rezervē⁴⁶⁶.

Autore secina, ka regulējošās tiesību normas karavīru disciplināratbildības kontekstā, kas nosaka vairākus ierobežojumus, skar personu tiesības ne tikai uzsākt sev vēlamo nodarbošanos, bet arī šo nodarbošanos turpināt.

Autore atzīst, ka īpatnības, kas saskatāmas militāro tiesību jomā Eiropā, uz ko norāda *Alonso*, *Nolte* un *Krīgers*, ir līdzīgas ar militāro tiesību jomu Latvijas tiesiskajā sistēmā, kad strīdi karavīru disciplināratbildības sakarā, tiek uzsākti risināt attiecīgajās militārajās struktūrās pēc karavīra dienesta vietas militārā dienesta amatpersonām, piemērojot militārās tiesības regulējošās normas, bet tiesa, kas veic kontroli par pieņemtā lēmuma tiesiskumu un pamatotību administratīvā procesa ietvaros, pie gala slēdziena, iespējams, nonāk jau pēc tam, kad sākušās

⁴⁶³ Administratīvā apgabaltiesa, AA43-1903-13/7, 2013, 13. punkts.

⁴⁶⁴ Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Tiesu prakse lietās par valsts dienestu 2007. - 2013.(2013). 49 -50. lpp. Iegūts 07.11.2015. no http://www.tzpi.lu.lv/files/2014/09/Danovskis_Valsts_dienests_tiesu_prakses_apkopojums.pdf

⁴⁶⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesa, A42971809, SKA-506/2012, 2012, 13. punkts.

⁴⁶⁶ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.,42. pants.

darboties disciplinārās sankcijas un negatīvās sekas karavīram ir kļuvušas neatgriezeniskas, kas Latvijas Republikā, kā tiesiskā valstī, nav atzīstams par taisnīgu noregulējumu.

Amerikāņu tiesīzbzinātnieks, profesors un administratīvo tiesību eksperts Pols Filips Kreigs (*Paul Philip Craig*) analizējot galvenos jēdzienus publiskajās tiesībās, pievērsās likuma varai, norādot, ka pašlaik nav pareizi nodarboties ar publisko tiesību normu eksegēzi jeb kritisku interpretāciju, bet drīzāk ir jāapsver veids, kā diskusija par likuma varu izceļ pašreizējo tēmu par politiskās teorijas un juridisko vērtību attiecībām, kas, viņaprāt, ir īpaši interesanti, ņemot vērā likuma varas centrālo nozīmi diskusijās par tiesas tiesībām pārskatīt dažādu valdības līmeņu institūciju lēmumus⁴⁶⁷. Kreigs norāda, ka likuma varas formālā koncepcija attiecas uz likuma izsludināšanas veidu, sekojošās normas skaidrību un tās laika dimensiju, tomēr tā nemēģina lemt par likuma faktisko saturu. Un, ņemot vērā šo viedokli, nevienu neinteresējot, vai likums bija labs vai slikts, ja vien tiek ievēroti formālie likuma varas priekšraksti. Kreigs akcentē jurista Jozefa Raza (*Joseph Raz*) atziņu par to, ja jau tiesību norma ir labā likuma vara, tad, lai izskaidrotu tās būtību, ir jāizvirza pilnīga sociālā filozofija⁴⁶⁸, un tādā gadījumā tai trūkst jebkāda noderīga, neatkarīga funkcija⁴⁶⁹.

Autore, pētot Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk - ECT) spriedumu lietā "Ternovskis pret Latviju"⁴⁷⁰, kurā iesniedzējs norādījis, ka Rīgas apgabaltiesā tiesa notikusi bez viņa klātbūtnes, tādējādi liedzot viņam tiesības uz taisnīgu tiesu, un, ka Latvijas tiesību aktos paredzētā procedūra, kādā var apstrīdēt atteikumu piešķirt pielaidi valsts noslēpumam, nesniedz taisnīguma garantijas, nosprieda, ka attiecībā pret Ternovski ir noticis Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpums.

Satversmes tiesa norāda, ka tiesiskā valstī ir iespējams izstrādāt vairāk pārdomātu mehānismu, lai, lemjot par speciālās atļaujas izsniegšanu, vienlaikus ar valsts drošības interesēm iespēju robežās ņemtu vērā arī katras konkrētās pārbaudāmās personas intereses⁴⁷¹ un secina, ka tiesību norma nav izprotama ārpus tās funkcionēšanas tiesību jābūtības saskarsmē ar esamību, citiem vārdiem sakot – ārpus šīs normas piemērošanas prakses un tiesību sistēmas, kurā tā funkcionē⁴⁷², un, ka speciālo atļauju anulēšanas un attiecīgo lēmumu pārsūdzības procesā iesaistītajām valsts iestādēm ir katrai sava izpratne par šajā procesā nodrošināmajām personas procesuālajām tiesībām un to apjomu, jo, ja personas procesuālās tiesības nav nostiprinātas

⁴⁶⁷Harlow, C., Craig, P., Rawlings, R. (2005). *Law and administration in Europe: Essays in honour of Carol Harlow*. Oxford: Oxford University Press., p. 29.

⁴⁶⁸Raz, J.(1979). *The authority of law: Essays on law and morality*. Oxford: Oxford University Press., pp. 195 -196.

⁴⁶⁹Harlow, C., Craig, P., Rawlings, R. (2005). *Law and administration in Europe: Essays in honour of Carol Harlow*. Oxford: Oxford University Press., p. 30.

⁴⁷⁰Eiropas Cilvēktiesību tiesas lieta. Ternovskis pret Latviju, 33637/02, 2014.

⁴⁷¹Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2016-06-01, 2017, 17.4 punkts.

⁴⁷²Turpat, 17.6 punkts.

normatīvajos aktos, tad šo tiesību nodrošināšana tiek atstāta tiesību normu piemērotāju ziņā un ir atkarīga no viņu izpratnes par procesuālo taisnīgumu⁴⁷³. Satversmes tiesa sprieduma nolēmumu daļā nosprieda atzīt *LPVN* 11. panta piekto daļu un 13. panta trešo daļu, ciktāl šīs normas attiecībā uz lēmumu par speciālās atļaujas anulēšanu noteic, ka ģenerālprokurora lēmums ir galīgs un nav pārsūdzams, par neatbilstošām *Satversmes* 92. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošām no 2018. gada 1. jūlija; atzina, ka *LPVN* 13. panta ceturtās daļas otro teikumu, ciktāl tas noteic, ka persona pēc galīgā lēmuma pieņemšanas par speciālās atļaujas anulēšanu nekavējoties pārceļama darbā, kas nav saistīts ar valsts noslēpumu, vai ar to izbeidzamas darba (dienesta) attiecības, par atbilstošu *Satversmes* 106. panta pirmajam teikumam; atzina *LPVN* 13. panta ceturtās daļas otrā teikuma vārdus “*un turpmāk tai ir liegts saņemt speciālo atļauju*” par neatbilstošiem *Satversmes* 106. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošiem no 2018. gada 1. jūlija⁴⁷⁴.

Pēc šī *Satversmes* tiesas sprieduma persona, saskaņā ar *LPVN* 16. panta pirmo daļu lēmumu par speciālās atļaujas atteikumu, anulēšanu vai kategorijas pazemināšanu tagad var apstrīdēt ģenerālprokuroram 14 dienu laikā no tā paziņošanas dienas, bet šī panta otrā daļa noteic, ka ģenerālprokurora lēmumu 14 dienu laikā no tā paziņošanas dienas persona var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā, bet lēmuma apstrīdēšana un pārsūdzēšana neaptur tā darbību un tā nav apturama arī pēc personas lūguma⁴⁷⁵.

Autore norāda, ka pēc 2018. gada 1. jūlija, gadījumos kad karavīrs ir ticis atvaļināts ar disciplinārsodu un soda uzlikšanas pārsūdzēšana tomēr nav devusi rezultātus, personai tagad ir dota iespēja atgriezties valsts dienestā⁴⁷⁶. Jo *MDL* grozījumi⁴⁷⁷, kas stājās spēkā 2019. gada 1. janvārī nosaka, ka var atļaut Latvijas pilsoņa, kas ir atvaļināts no militārā dienesta vai cita valsts dienesta par disciplīnas pārkāpumiem, pieņemšanu militārajā dienestā, bet ne agrāk kā piecus gadus pēc atvaļināšanas dienas. Tomēr, autoresprāt, tā ir tikai un vienīgi formāla iespēja personai atjaunoties militārajā dienestā, nevis garantija, jo pirms atkārtotas pieņemšanas dienestā, tiks izvērtēts bijušais disciplīnas pārkāpuma veids, raksturs un kandidāta attieksme pret to, kā arī disciplīnas pārkāpuma iespējamā ietekme uz plānoto dienesta gaitu. Papildus tiks izvērtēta arī karavīra dienesta gaita, izglītība, pieredze un iespējamie riski valsts aizsardzībai pieņemot

⁴⁷³Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2016-06-01, 2017, 33.6 punkts.

⁴⁷⁴Turpat, 34.punkts.

⁴⁷⁵Par valsts noslēpumu. Pieņemts 17.10.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 181,29.10.1996. Pēdējie grozījumi 10.12.2020. 16. panta pirmā un otrā daļa.

⁴⁷⁶Balode, L. (2019. gada 8. janvārī). Disciplināri sodītu pilsoni var pieņemt gan militārajā, gan citā valsts dienestā. Iegūts 03.04.2019. no <https://lvportals.lv/skaidrojumi/301195-disciplinari-soditu-pilsoni-var-pienemtgan-militaraja-gan-cita-valsts-dienesta-2019>

⁴⁷⁷Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.,16. panta 2¹.daļa.

kandidātu atpakaļ militārajā dienestā⁴⁷⁸, un šeit būtiska loma ir karavīra disciplinārā procesa un procedūru kvalitātei, kas praksē⁴⁷⁹ dažkārt pierādījies, kā nekonsekvents, un netaisnīgs.

Taisnīgums ir morālās, tiesiskās un politiskās apziņas jēdziens⁴⁸⁰, saka bijušais Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas priekšsēdētājs, tagad Ģenerālprokurors Dr.iur. Juris Stukāns. Attiecībā uz taisnīguma jēdzienu, LU asoc. prof., Dr.iur. Aivars Līcis norādījis, ka parasti taisnīgumu saprot kā noteiktas vērtības (tikumiskas, morālas, tiesiskas vērtības) mēru⁴⁸¹ un arī autore balstās uz atziņu, ka taisnīgums attiecībā pret citām morālām vērtībām ir it kā to objektivitātes mērs⁴⁸². Bet, attiecībā par taisnīguma piemērošanu tiesībās, profesors Līcis pievienojas atsevišķu zinātnieku izteiktajam viedoklim, ka pati tiesību būtība ietver sevī taisnīguma jēdzienu⁴⁸³.

Taisnīgums, pēc Aristoteļa vārdiem, ir vispilnīgākā tikumība⁴⁸⁴ un taisnīgums kā likuma novērtēšanas kritērijs un tiesību būtība tiek saistīts ar vispārpozitīviem principiem un normām⁴⁸⁵.

Dr.habil.iur., profesors Edgars Melķis ir teicis, ka taisnīgums ir tikuma morālā smaile no valsts viedokļa, bet no indivīda viedokļa taisnīgums ir vidus starp galējībām darīt netaisnību un ciest netaisnību. Savukārt taisnīgumu no valsts viedokļa raksturojot tā sasaite ar likumu. Profesors norāda, ka taisnība pastāv tur, kur ir likums, kas, savukārt nosaka cilvēka savstarpējās attiecības un atzīst, ka likums ir taisnības mērs, taču likums ir vispārīgs, un ir nepieciešams to precizēt, papildināt trūkstošo, jo tas izriet no taisnības⁴⁸⁶. Taisnīgums prasa arī, lai pastāvētu atbilstība, sabalansētība starp indivīdu un sabiedrību, vai valsti, starp to tiesībām, pienākumiem, starp rīcību un tās novērtējumu, noziegumu un sodu, cilvēku nopelniem un to sabiedrisku atzīšanu un neatbilstība šajās attiecībās tiek vērtēta kā netaisnība⁴⁸⁷ un Dr.iur., profesors Kansādu - Trindāde (*Trindade*)⁴⁸⁸ uzskata, ka taisnīgums un likums darbojas kopā, spēcīnot likumus, kas atbilst taisnīguma jēdzienam un izskaidrojot pretrunas starp vispārējiem tiesību principiem un

⁴⁷⁸MK noteikumi Nr.820 „Kārība, kādā atļauj pieņemt militārajā dienestā Latvijas pilsoni, kas atvaļināts no militārā vai cita valsts dienesta par disciplīnas pārkāpumiem” Publicēts: Latvijas Vēstnesis Nr.251., 21.12.2018., 7. punkts.

⁴⁷⁹ Skat. Golta, I.(2017). Dienesta izmeklēšana par karavīra militārās disciplīnas pārkāpumiem: teorija un prakse”. *XVIII Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences “Komunikācija globālajā ciemā: intereses un ietekmes”, 18.05.2017. Rīga: Biznesa augstskola Turība, rakstu krājums*, 76 - 87.lpp.; Golta, I.(2016). Karavīra militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšana. *Administratīvā un kriminālā Justīcija*. Nr.4(77) 40 - 47.lpp.

⁴⁸⁰Stukāns, J.(2019). Sadarbības fakta ar VDK konstatēšana: tiesiskie aspekti un tiesvedības procesa būtība. *Jurista Vārds*. Nr.20(1078), 9.lpp.

⁴⁸¹Līcis, A. (2001). Taisnīguma princips civilprocesā. *Likums un Tiesības*. 3.sējums. Nr.10(26), 302.lpp.

⁴⁸² Kymlicka, W. (1990). *Contemporary political philosophy: An introduction*. Oxford: Clarendon Press., p.321.

⁴⁸³Līcis, A. (2001). Taisnīguma princips civilprocesā. *Likums un Tiesības*. 3.sējums. Nr.10(26), 304.lpp.

⁴⁸⁴Melķis, E.(2003). Aristotelis – Rietumu civilizācijas tiesību filozofijas pamatlicējs. *Likums un Tiesības*. Nr.2(42), 46.lpp.

⁴⁸⁵Barry, N. P. (1995). *An introduction to modern political theory*. London: Macmillan, p.158.

⁴⁸⁶Melķis, E.(2003). Aristotelis – Rietumu civilizācijas tiesību filozofijas pamatlicējs. *Likums un Tiesības*. Nr.2(42), 50.lpp.

⁴⁸⁷Stukāns, J.(2019). Sadarbības fakta ar VDK konstatēšana: tiesiskie aspekti un tiesvedības procesa būtība. *Jurista Vārds*. Nr.20(1078), 9. lpp.

⁴⁸⁸Kalniņa, V., Tamužs, K.(2019). Vispārējie tiesību principi un cilvēces sirdsapziņa kā starptautisko tiesību pamats. *Jurista Vārds*. Nr. 23(1081), 24.lpp.

pozitīvistu tiesību avotiem, pamatā līgumiem un paražām, atzīst, ka pozitīvistu tiecas minimizēt vispārējo tiesību principu nozīmi, bet vispārējos tiesību principus identificē tie, kas domā. Profesors Kansādu – Trindāde (*Trindade*), uzsver, ka noteikti ir jāatjauno vispārējo tiesību principu nozīme un pētot vispārējo tiesību principu lomu, atzīst, ka katrā tiesību sistēmā ir pamatprincipi, kas iedvesmo, sniedz informāciju un atbilst tās normām un tieši principi (etioloģiski atvasināti no latīņu valodas *principium*), kad atsaucoties uz pirmo normu un noteikumu avotiem vai izcelsmi, tiesību normām un tiesību sistēmai kopumā tiek piešķirta vienotību, saskaņotība un likumība. Viņaprāt, tieši vispārējie tiesību principi (*prima principia*) piešķir tiesiskajai kārtībai (gan nacionālai, gan starptautiskai) tās neizbēgamo aksioloģisko dimensiju un tieši vispārējie tiesību principi ir tie, kas atklāj vērtības, kuras iedvesmo visu tiesisko kārtību un kas galu galā arī veido tās pamatu. Profesors Kansādu – Trindāde (*Trindade*) akcentē, ka tieši šādā veidā viņš izprot gan principu klātbūtni un vietu jebkurā tiesiskajā kārtībā, gan arī to lomu likuma konceptuālajā kopumā un atzīst, ka pamatprincipu identificēšana *pari passu* (vienlaikus) ir pavadījusi visu likuma jomu un visu tā nozaru, arī administratīvās, rašanos un nostiprināšanos⁴⁸⁹.

Latvijā, Dr. iur., asoc. prof. Daiga Iljanova atzīst, ka gadījumos kad izskatāmo lietu ir iespējams atrisināt, pamatojoties uz kādu rakstīto tiesību normu, tad vispārējiem tiesību principiem tomēr šajā procesā esot liela nozīme, jo tie pavadot visu tiesību normu piemērošanas procesu un visos gadījumos, kad ir notikusi vispārējo tiesību principu un rakstīto tiesību normu kolīzijas, vispārējiem tiesību principiem ir prioritāte pār attiecīgo rakstīto tiesību normu, kas ir pretrunā ar tiem, jo vispārējie tiesību principi izriet no visas tiesiskās sistēmas, tie atspoguļo šīs sistēmas garu un nosaka tās saturu. Professore norāda, ka Latvijas tiesiskajā sistēmā vispārējiem tiesību principiem ir virspozitīvs spēks jeb patstāvīgo tiesību avotu hierarhijā tie atrodas virs normatīvajiem tiesību aktiem⁴⁹⁰ un skaidro, ka romāņu – ģermāņu tiesību saimes valstīs vispārējie tiesību principi norāda uz to, ka tiesības tiek pakļautas taisnīguma prasībām atbilstoši to izpratnei konkrētā laikmetā un konkrētā momentā un rietumu tiesību lokā, tostarp, romāņu – ģermāņu tiesību saimē pastāv faktiskā tiesību avotu daudzveidība, kur par tiesību avotiem tiek uzskatīti visi faktori, kas ir jāņem vērā tiesību pielietošanā un kas kalpo taisnīga lēmuma pieņemšanai, tādējādi professore atzīst, ka tiesību avotu daudzveidība ir taisnīga lēmuma pieņemšanas nenoliedzams priekšnoteikums un precizē, ka tieši tiesību avotu daudzveidība un nevis viens tiesību avots nodrošinās tiesību piemērotāja maksimālu objektivitāti, jo lēmums būs

⁴⁸⁹Trindade, A. A. (2013). *International Law for Humankind: Towards a New Jus Gentium. Second Revised Edition* (2nd ed.). Leiden: Martinus Nijhoff, p.56.

⁴⁹⁰Iljanova, D. (2005). *Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana*. Rīga: Ratio iuris, 98.lpp.

daudzpusīgāk pārbaudīts, un tādējādi tiks sekmēta vienīgā pareizā un taisnīgā lēmuma atrašana un pieņemšana konkrētajā lietā⁴⁹¹.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents un Tiesību teorijas un vēstures katedras vadītājs, kā arī Valsts prezidenta Egila Levita padomnieks tiesību politikas jautājumos Dr.iur. Jānis Pleps norādījis, ka normatīvisma doktrīnas pamatlicējs austriešu jurists, filozofs un tiesību teorētiķis *Hans Kelzens*⁴⁹² uzskatīja, ka tiesību sistēma ir tāda tiesību normu sistēma, kuru var strukturēt atkarībā no normu juridiskā spēka un viņš tiesību normu hierarhiskajā sistēmā izkārtāja pozitīvās tiesības – tiesību normas, kas tiek pieņemtas un var tikt atceltas, proti, konstitūciju un likumus, kā arī papildus tajā ietverot administratīvos aktus un tiesu nolēmumus. Kelzens izstrādājot tiesību aktu hierarhiju radīja sistēmu, kā no augstāka līmeņa tiesību normām atvasināmi arī tiesību piemērošanas akti – administratīvie akti un tiesu spriedumi, tādējādi radot iespēju personai pārbaudīt tiesību piemērošanas aktu spēkā esamību līdz visaugstākā līmeņa normai⁴⁹³, tai skaitā karavīram.

Autore secina, ka tiesībām Latvijā, kura pieder pie romāņu - ģermāņu tiesību saimes, ir jābūt taisnīgām, ko nodrošina arī vispārējo tiesību principu, kā tiesību avota, kas patstāvīgo tiesību avotu hierarhijā atrodas virs normatīvajiem tiesību aktiem, tieša piemērošana tiesu nolēmumos, jo to nosaka tiesiskā sistēma.

Dr. h. c., Ass. jur., dipl. pol. Egils Levits - Latvijas valsts prezidents, bijušais Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesis atzīst, ka demokrātiskā un tiesiskā valstī, valsts pārvaldei ir jātiecas nodrošināt taisnīgumu, un nav pieļaujama formāla apstrīdēto normu piemērošana, ignorējot faktiskos apstākļus, kas konkrētu gadījumu būtiski atšķir no citiem gadījumiem, kuros likumdevējs ir paredzējis, noteiktu valsts varas izmantošanas veidu⁴⁹⁴ un analizējot likuma taisnīgumu, Levits norāda, ka likuma jēga ir noteikt tipiskas situācijas, un tās vienādi (t.i., standartizēti) noregulēt⁴⁹⁵. Šajā nolūkā likuma norma vispirms formulē attiecīgā juridiskā siloģisma pirmo daļu – normas *tiesisko sastāvu*, kas apraksta noteikta tipa dzīves situāciju, bet pēc tam likums formulē juridiskā siloģisma otro daļu – *tiesiskās sekas*.⁴⁹⁶ Turklāt, Levits skaidro, ka likumam tā noteiktās situācijas ir jāregulē taisnīgi, jo taisnīgums ir likuma augstākā mēraukla un tādēļ tiesiskām sekām ir taisnīgi jānoregulē attiecīgā tipiskā situācija, kas noteikta likuma

⁴⁹¹ Iljanova, D. (2005). *Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana*. Rīga: Ratio iuris, 53., 56., 98 - 100.lpp.

⁴⁹² Rezevska, D. (2020. gada 31. augusts). Tiesības. Iegūts 05.09.2020. no <https://enciklopedija.lv/skirklis/26219>

⁴⁹³ Pleps, J. (2007). Normatīvo tiesību aktu hierarhija: profesors Hanss Kelzens un mūsdienas (I). *Likums un Tiesības*. Nr. 2 (90): 49 -50. lpp.

⁴⁹⁴ Levits, E. (2007). Samērīguma princips un obligātais administratīvais akts. *Jurista Vārds*. Nr. 13 (466), 1 - 4.lpp.

⁴⁹⁵ Skat. plašāk par tiesību normas struktūru: Neimanis J., (2004). *Ievads tiesībās*. Rīga: zvērināts advokāts Jānis Neimanis, 45 - 64.lpp.

⁴⁹⁶ Neimanis J. (2007). Tiesisko seku konkretizēšana, izdodot obligātu administratīvu aktu. *Jurista Vārds*. Nr.12, 20 - 21.lpp.

normas tiesiskajā sastāvā un Levits uzsver, ka tas vispirms ir likumdevēja uzdevums, nosakot tipiskajām situācijām adekvātas tiesiskās sekas un gādāt par to, ka šis noregulējums ir taisnīgs⁴⁹⁷.

Autore, pētot tiesību doktrīnu, nonāca pie atziņas, ka visu tiesību nozaru stūrakmens ir taisnīgums, un, vērtējot taisnīguma ietekmi uz dažādām tiesību jomām, ir skaidri redzams, ka jebkurai darbībai demokrātiskā valstī ir jāatbilst gan vispārējiem tiesību principiem, gan taisnīgumam. Taisnīgums ir ne vien tiesību mērķis, bet arī vispārobligāts un galēji nepieciešams nosacījums jebkuru tiesību esamībai, un taisnīgums tiesībās ir dabisko tiesību forma, no kura ir atvasināti daudzi un dažādi vispārējie tiesību principi, no kuriem, savukārt dažādu tiesību nozaru principi. Taisnīgumam ir jāprevalē pozitīvajās tiesībās, ļaujot tam ietekmēt ne tikai tiesību normas, bet arī nosakot tiesību normu taisnīgu piemērošanu. Autore uzskata, ka taisnīgums tiesībās nodrošina sabiedrības mazāk ietekmīgās un neaizsargātās daļas tiesību nodrošināšanu un aizstāvību. Taisnīga un vienlīdzīga attieksme sabiedrības dzīvē nodrošina veiksmīgu risinājumu piemērošanu, ņemot vērā indivīda un visas sabiedrības intereses, mazinot vai izskaužot pilnībā sabiedrības ietekmīgākās daļas netaisnu attieksmi pret pārējo sabiedrības daļu. Autore secina, ka taisnīgums ir jurisprudences centrālais jautājums, kas nav vienkāršs un precīzi definējams, bet ir vispār saprotams, kā cilvēka tiesības uz taisnīgumu visās dzīves sfērās, tai skaitā arī uz taisnīgumu karavīra disciplinārbildības kontekstā.

Autore, sava iepriekšējā pētījuma⁴⁹⁸ rezultātā iegūtās atziņas par to, ka karavīra tiesiskā statusa zaudēšanu sakarā ar profesionālā dienesta līguma izbeigšanu pirms termiņa, kas tiek iniciēts no vadības puses pret karavīra gribu, var notikt disciplinārbildības kontekstā, proti, kad karavīram iestājas disciplinārbildība, ja viņš ir pārkāpis militāro disciplīnu, ir ieguvušas apstiprinājumu autorei padziļināti izpētot tādu karavīra tiesiskā statusa pamatelementu, kā tiesību, ierobežojumu, pienākumu un disciplinārbildības jēdzienus, būtību un lomu tajā, norādot situācijas, kad karavīrs pildot militāro dienestu, šo statusu var zaudēt un līdz ar šī statusa zaudēšanu karavīrs tiek atvaļināts no dienesta.

Autore izpētījusi, ka karavīram, bez speciālo un vispārējo tiesību normu regulējuma, ir būtiskas un saistošas arī tādas morālās vērtības kā cieņa, nākamajā – pēdējā apakšnodaļā, turpinās pētīt, „cieņas” un ar to saistītā „goda” jēdzienu izpratni, vietu un lomu karavīra tiesiskajā statusā gan no vēsturiskā, gan mūsdienu skatupunkta, kontekstā ar karavīra disciplinārbildību, noskaidrojot arī to izcelsmi.

⁴⁹⁷ Levits, E.(2007). Samērīguma princips un obligātais administratīvais akts. *Jurista Vārds*. Nr. 13 (466), 1 - 4.lpp.

⁴⁹⁸ Golta, I.(2016). Karavīra un tā tiesiskā statusa jēdziens un būtība. *Biznesa augstskolas Turība rakstu krājums. XVII Starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Konkurētspējīgi uzņēmumi konkurētspējīgā valstī”*, 71 - 80.lpp.

2.1.4. Karavīra gods un cieņa

NBS ar vadmotīvu "Gods kalpot Latvijai!" sargā ģimeni, tautu un valsti no agresijas⁴⁹⁹. Tiesību pētnieks Lubgāns norāda, ka Latvijā karavīram, atšķirībā no citiem pilsoņiem, ir paaugstināta juridiskā atbildība un viņš ir pakļauts ārkārtīgi lielām prasībām, kuras izvirza militārā dienesta gaita⁵⁰⁰ un karavīrs ir goda vīrs [lejasvācu *gode lude, gude lude*], kas nozīmēja cilvēku, kura pilsoņa gods nav aizskarts, vai iedragāts, un, kā izriet no seno laiku un viduslaiku tiesībām, tad tikai šādas personas tika uzskatītas par pilnīgu tiesību subjektu, kurš ar vienkāršu goda vārdu vai zvērestu tiesā varēja atvairīt jebkuras aizdomas un pat apvainojumu noziegumā⁵⁰¹.

Ārvalstu tiesību pētnieks Gibsons (*Gibson*) uzsver, ka no visām armijas vērtībām tieši gods ir tas, kas iemieso visas pārējās un skaidro, ka gods ir cieņas, pienākuma, lojalitātes, nesavtīgas kalpošanas, integritātes un personīgās drosmes vērtību izrādīšana un izdzīvošana visā, ko karavīrs dara atbilstīgi armijai⁵⁰².

Autore, pievēršoties jēdziena „gods” izpratnei un būtībai karavīra profesijā, un tā lomai karavīra tiesiskā statusa kontekstā, kā arī „goda” un „cieņas” jēdzienu savstarpējās mijiedarbības analīzei, norāda uz krievu jurista Kostjuka (*Костюк*) atziņām par to, ka plašākā nozīmē ar šiem jēdzieniem ir jāsaprot valsts garantētas tiesības uz cilvēka cienīgiem dzīves apstākļiem, pieklājīga darba samaksa par padarīto darbu, kā arī valsts rūpes par cilvēka veselību un tamlīdzīgu tiesību nodrošināšanu, precizējot, ka, garantējot šīs tiesības, valsts veicina indivīda brīvību un progresīvu attīstību⁵⁰³.

Jēdzieni un izpratne civilajā dzīvē senatnē un mūsdienās

„Goda”, tāpat arī „cieņas”, kā jēdzienu, kas saistīti ar morāli, izpratnes pirmsākumi ir meklējami filosofijā, kur sengrieķu zinātnieks, filozofs un viens no visietekmīgākajiem domātājiem Rietumu kultūrā Platons⁵⁰⁴ teicis, ka nāve, kas gūta, valsti aizsargājot, nav nelaime, bet laime un gods⁵⁰⁵.

Jēdzienu „gods” sengrieķu zinātnieks un filozofs Aristotelis⁵⁰⁶, kas bija Platona skolnieks, skaidroja kā krietna cilvēka neatņemamu pazīmi, viņš atzina, ka cilvēkam

⁴⁹⁹Nacionālie bruņotie spēki. Sastāvs. Iegūts 10.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/par-mums/par-nbs/sastavs>

⁵⁰⁰Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds*. Nr.24 (282), 1., 4 - 5. lpp.

⁵⁰¹*Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos*. (2001). Valters, P. (sast.).2.papildin.izd. Rīga: Divergens, 6.lpp.

⁵⁰²Gibson, S. (2013, March 8). The code of honor; know it, embrace it. Iegūts 15.05.2020. no https://www.army.mil/article/98038/the_code_of_honor_know_it_embrace_it

⁵⁰³Костюк, В.(2002). *Нематериальные блага. Защита чести достоинства и деловой репутации*. Москва: Лекс-Книга, С.296.

⁵⁰⁴ Rotkale, L. (2020. gada 21. oktobrī). Platons. Iegūts 25.10.2020. no <https://enciklopedija.lv/skirklis/38225-Platons>

⁵⁰⁵*Valsts.Platons*.(1982). Rīga: Zvaigzne, 71. lpp.

⁵⁰⁶ Rotkale, L. (2020. gada 16. septembrī). Aristotelis. Iegūts 25.10.2020. no <https://enciklopedija.lv/skirklis/36361-Aristotelis>

pašapzinīgums liecina par savas cieņas apzināšanos, bet gods ir vislielākais no ārējiem labumiem un pašapzinīga cilvēka attieksme pret godu ir tāda, kā vajag, jo pašapzinīgums tieši izpaužas goda un pašcieņas apziņā, tā kā gods un cieņa ir vērtības, kuras ir vitāli nepieciešamas cilvēkam, lai viņa dzīvi varētu uzskatīt par laimīgu⁵⁰⁷.

Renesanses laika itāļu filozofs, garīdznieks un tulks, kurš dzīvoja XV gadsimtā - Marsilio Ficino norādīja, ka gods atrodas cita cilvēka pārziņā un nereti paši cilvēki par to neko nezina, un, viņaprāt, cilvēki visbiežāk tiek godināti neatkarīgi no to nopelniem⁵⁰⁸.

Franču apgaismības filozofs Ruso Žaks Žans savā darbā "Par sabiedrisko līgumu"⁵⁰⁹, kas bija traktāts [no latīņu valodas vārda *tractatus*] un nozīmē apcerējumu, rakstu par kādu tematu⁵¹⁰, aprakstīja savus sociāli politiskos uzskatus, tostarp, arī par brīvību un vienlīdzību, norādot arī uz atziņu par to, ka, atsakoties no savas brīvības, cilvēks atsakās būt cilvēks, atsakās no cilvēciskuma tiesībām un pat no saviem pienākumiem un Ruso uzsver, ka šāda atteikšanās nav savietojama ar cilvēka dabu, jo tā nozīmē atņemt jebkādu morāli savai rīcībai, kā arī atņemt jebkādu brīvību savai gribai.

„Goda” jēdzienu skaidrojis arī XVIII gs. itāļu jurists Čezāre Bekaria, sakot, ka gods – pieder to vārdu skaitam, kas ir kalpojuši par pamatu spīdošām diskusijām, kas diemžēl nav devušas viennozīmīgu izpratni par priekšmetu⁵¹¹, un norāda arī atziņu par to, ka, diemžēl, sabiedrībai mazāk svarīgi priekšstati par attāliem debess ķermeņiem ir vairāk nozīmīgi, nekā paši būtiskākie tikumiskie jēdzieni, pie kuriem pieder arī gods⁵¹². Bekaria atzīst, ka „gods” sastāv no ļoti daudziem elementiem, kuri savstarpēji darbojas līdzīgi kā algebras formulas, bet visa pamatā esot katra indivīda personība kontekstā sabiedrības uzskatiem katrā attiecīgajā sabiedrībā⁵¹³.

XVIII gs. vācu filozofs un domātājs Imanuels Kants⁵¹⁴ uzskatīja, ka visām lietām piemīt vai nu cena vai arī cieņa, un skaidro, ka cieņa vienmēr ir attiecināma tikai uz personām, bet nekad - uz lietām. Cieņu Kants uzskatīja par iekšējo vērtību, norādot, ka tikai tikumībai un cilvēciskumam piemīt cieņa un Kantaprāt, morālais likums prasa cieņu⁵¹⁵, bet cieņa ir nodevas [*Tribut*], kuras nevar liegt nopelniem, vai nu cilvēks to grib, vai nē un cieņas izpausmē cilvēks ārēji var būt atturīgs, taču iekšēji viņš to izjūt neatvairāmi⁵¹⁶.

⁵⁰⁷ Aristotelis. (1985). *Nikomaha Ētika*. Rīga: Zvaigzne, 87 - 89.lpp.

⁵⁰⁸ *Rietumeiropas morāles filozofija. Antoloģija*. (2006). Lasmane, S. (sast.). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 114.lpp.

⁵⁰⁹ Ruso, Ž.Ž., (2013). *Par sabiedrisko līgumu jeb politisko tiesību principi*. Rīga: Zvaigzne ABC, 17.lpp.

⁵¹⁰ *Svešvārdu vārdnīca*. (2004). Rīga: Avots, 534.lpp.

⁵¹¹ Беккария, Ч. (2000). *О преступлениях и наказаниях*. Москва: Международные отношения, С. 61.

⁵¹² Turpat, С. 61

⁵¹³ Turpat, С. 62.

⁵¹⁴ Kants Imanuels. Iegūts 07.03.2020. no http://vesture.eu/Kants_Imanuels

⁵¹⁵ Kants, I. (1988). *Praktiskā prāta kritika*. Rīga: Zvaigzne, 102. lpp.

⁵¹⁶ Turpat, 103. lpp.

XIX gs. vācu profesors Jozefs Ekšteins terminam “gods” piešķir divas pamatnozīmes: ārējais gods jeb personas atzīšana, cieņa, un iekšējais gods ir goda apzināšanās. Turklāt iekšējais gods esot pilnībā izolēts no ārējā goda, jo tas absolūti neesot atkarīgs no sabiedriskā viedokļa⁵¹⁷.

XIX gs. „Goda” un „cieņas” jēdzienu izpratnei tikušas izstrādātas arī vairākas teorijas un krievu tiesībzinātnieks un Tomskas Universitātes profesors Nikolajs Rozins (*Розин*)⁵¹⁸ tās salīdzinot, norādījis, ka Valtera teorijā tiekot uzsvērts, ka gods ir neaizskartas likumiskas cieņas stāvoklis⁵¹⁹, bet Buri teorijā gods sastāvot no tāda mēra iekšējās cieņas, kādu no indivīda pieprasa sabiedrība⁵²⁰.

Divdesmitajā gadsimtā uz „goda” un „cieņas” savstarpējo saikni norāda krievu tiesībzinātnieks krimināltiesību un kriminoloģijas jomā, profesors, Dr.iur. Josifs Nojs (*Ной*) kurš uzskatīja, ka morāles jēdziens sevī ietver cilvēka rīcības novērtējumu, no kā izriet, ka ar godu jāsaprot cilvēka cieņa, ko nosaka sabiedrība atkarībā no tā, kā persona izpilda tai saistošās morāles normas un kā indivīds saskaņo savu uzvedību ar šīm normām⁵²¹ un tieši Noja (*Ной*) goda jēdziena skaidrojums, autoresprāt, kā precīzākais un izsmelšošākais definē goda jēdzienu karavīra disciplinārbildības kontekstā Latvijā arī mūsdienās, turklāt, tas pilnībā saskan ar atziņām lūkojoties no vēsturiskā aspekta, kad, savulaik, pulkvežleitnants Linde ir skaidrojis, ka tieši morāle regulē cilvēka iekšējo dzīvi, nosakot viņa izturēšanās motīvus un iespaido cilvēka ārējo izturēšanos tikai tiktāl, ciktāl to pieļauj cilvēka iekšējā dzīve, un, morāles autoritāte ir iekšēja, jo izpildīt morāles normas cilvēkus piespiež viņa paša sirdsapziņa un pārliecība⁵²².

Mūsdienās tiesībzinātnieks Jānis Neimanis skaidro, ka jēdzienu ”norma” lieto gan tiesību zinātnēs, gan sociālajās zinātnēs un vārds ”norma” latīņu valodā nozīmē leņķi, mēru, bet cilvēku savstarpējās attiecībās norma ir cilvēka rīcības pārbaudes un novērtējuma mērs⁵²³ savukārt morāle jeb tikumības normas nosaka cilvēka sirdsapziņas pienākumus un tiesību normu jaunrades procesā morāles un ētikas normu ievērošanai ir liela nozīme⁵²⁴. Neimanis uzsver, ka morāles normas nereti tiek iekļautas tiesību normās, lai pastiprinātu to saistošo raksturu un nostiprinātu noteiktas morālās vērtības visaugstākajā līmenī vai arī palīdzētu tiesību

⁵¹⁷ Экштейн, И.(2016). *Честь в философии и в праве*. Москва: Ленанд, С. 9 - 23.

⁵¹⁸ Коллектив авторов. (2009). *Правовая наука и юридическая идеология России*. Сырых, В.М. (Отв. ред.). Москва: РАП, С. 617.

⁵¹⁹ Розин, Н.И. (1910). *Оглавление книги: Об оскорблении чести: Уголовно-юридическое исследование* *Общая часть*. Опозорение 2-е изд., Томск: Т-во "Печатня С. П. Яковлева", С. 21.

⁵²⁰ Turpat.

⁵²¹ Ной, И.С. (1959). *Охрана чести и достоинства личности в советском уголовном праве*. Саратов: Издательство Саратовского университета, С. 5.

⁵²² Linde, A. (1926). *Kaŗa sodu un kaŗa tiesu likumi*. Rīga: Armijas spiestuve, 112.lpp.

⁵²³ Neimanis J., (2004). *Ievads tiesībās*. Rīga: zvērināts advokāts Jānis Neimanis, 42.lpp.

⁵²⁴ Turpat, 43.lpp.

piemērotājam sarežģītus neviennozīmīgus gadījumus atrisināt, ievērojot ne tikai tehniskos tiesību risinājumus, bet arī morāles kategorijas⁵²⁵.

Mūsdienās Latvijas tiesību doktrīnā dominē arī atziņa, ka „gods” ir personas sabiedriskais novērtējums. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Krimināltiesisko zinātņu katedras profesore Dr.iur. Valentija Liholaja⁵²⁶ definē godu, kā personības sabiedrisko novērtējumu, kura mēraukla ir paša indivīda uzvedība, gan viņa attieksme pret sociālām un garīgām vērtībām, sabiedrību, līdzcilvēkiem. Baltijas Starptautiskās akadēmijas asociētais profesors Dr. iur. Dainis Mežulis uzsver, ka gods prezumē indivīda ārējo atzīšanu un novērti, diferencē cilvēka novērti pēc viņa nopelniem un sociālā stāvokļa, kā arī gods tiek saistīts ar cilvēka darba rezultātiem un panākumiem⁵²⁷.

Attiecībā uz jēdziena ”cieņa” satura mūsdienās, noskaidrošanu, jāatzīst, ka arī tam nav viennozīmīga izpratne, jo, piemēram, krievu juriste Lipatova (*Липатова*), norāda, ka cilvēka tiesības uz cieņu ir visu citu cilvēka pamattiesību mērķis un tāpēc cilvēka cieņa ir viņa tiesību un brīvību avots⁵²⁸, bet profesors Mežulis cieņu definē kā visu cilvēku morālo vienlīdzību un cilvēka kā augstākās morālās vērtības atzīšanu⁵²⁹.

Mūsdienās personas gods un cieņa ir konstitucionāli aizsargājamas tiesības un Dr.iur. Satversmes tiesas priekšsēdētāja, LU JF profesore Sanita Osipova, analizējot cilvēka cieņas principu bioētikas, kas ir arī cilvēka dzīves kvalitātes aizsardzība, kontekstā, norāda uz Satversmes tiesas atziņu⁵³⁰ par to, ka cilvēka cieņa un katra indivīda vērtība ir cilvēktiesību būtība un tāpēc demokrātiskā tiesiskā valstī gan likumdevējam, pieņemot tiesību normas, gan tiesību normu piemērotājam, tās piemērojot, ir jārespektē cilvēka cieņa, turklāt, cilvēka cieņa ir demokrātiskas tiesiskas valsts augstākā vērtība⁵³¹, Osipova atzīst arī, ka juridiski cilvēka paša būtību visās tās niansēs aizsargā cilvēka cieņas koncepts⁵³².

Gods ir izšķirošs jebkuras organizācijas panākumiem, un tas ir svarīga sastāvdaļa misijas izpildes uzlabošanā un, ja atnākat uz darbu, koncentrējies uz pamatuzdevumu un visu to cilvēku labklājības palielināšanu, ar kuriem jūs strādājat un kuriem kalpojat, jūs demonstrējat godu un

⁵²⁵ Neimanis J., (2004). *Ievads tiesībās*. Rīga: zvērināts advokāts Jānis Neimanis, 44.lpp.

⁵²⁶ Liholaja, V.(1999). *Krimināllikuma komentāri. Sevišķā daļa*. 4.grāmata. Rīga: AFS, 100.lpp.

⁵²⁷ Mežulis, D.(2001). *Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu*. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.lpp.

⁵²⁸ Липатова, С. Понятие чести и достоинства в Российском праве. Iegūts 10.12.2019. no <https://www.dissercat.com/content/zashchita-konstitutsionnykh-prav-cheloveka-na-chest-i-dostoinstvo-ot-posyagatelstv-v-kompyut>

⁵²⁹ Mežulis, D.(2001). *Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu*. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.lpp.

⁵³⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2017-02-03, 2017, 19.1. punkts.

⁵³¹ Turpat, 19.3. punkts.

⁵³² Osipova, S.(2019). Bioētikas diskurss Latvijas Republikas Satversmes tiesas judikatūrā. *Jurista Vārds*. Nr.32 (1090), 11.lpp.

esat tam piemērs un ir būtiski, ka cilvēki izrāda godu, darot godpilno lietu pat tad, kad neviena nav klāt un neredz, turklāt, cenšoties vienmēr rīkoties pareizi, jo to darot, veidojas laba reputācija, kas apkārtējiem cilvēkiem ļauj uzticēties⁵³³.

"Bez goda nevar pašauties, ka cilvēks rīkosies pareizi, ja vien jūs viņu nepārtraukti nevērosiet, un to nav iespējams izdarīt," sacīja Kevins Fleišmans (Kevin Fleischmann), "Six Sigma" nepārtraukta procesa uzlabojuma/zema atkritumu līmeņa metodoloģijas konsultants Redstounas izmēģinājumu centrā (Redstone Test Center) Hantsvilā (Hantsvilla), Alabamas štatā (Ala.), kurš turpina, ka viņam gods nozīmē rīkoties pareizi, lai pārstāvētu sevi, savu ģimeni un savu uzņēmumu⁵³⁴.

Jēdziens un izpratne militārajā zinātnē

Par „goda” jēdzienu militārajā zinātnē veicama īpaša analīze, jo, kā savulaik rakstījis Hobss, mieram un drošībai, ko civilā sabiedrība uzskata par augstāko labumu, nepieciešama militārpersona, kas, savukārt var pastāvēt tikai balstoties uz dažu cilvēku gatavību nest upurus citu drošībai un, būtiski, ka attiecībā uz bruņotajiem spēkiem, morālā autonomija mūsdienu ideoloģijā un cilvēka ekonomiskos uzskatos nav mazinājusies⁵³⁵.

Komandējošais augstākais virsseržants Keits Vests (*Keith West*), YPG komandējošais augstākais virsseržants teicis, ka katru dienu, kad viņš pamostas, neatkarīgi no tā, vai viņš atrodas formas tērpā vai civilā apģērbā, viņa rīcība un tas, kā viņš sevi parāda militārā vai civilā sabiedrībā, vienmēr ir vērsti un koncentrēti uz viņa pienākumu un saistībām cienīt militāro profesiju.

Autore, pētot ārvalstu literatūrā atrodamās atziņas par goda jēdzienu un tā nozīmi karavīra profesijā, konstatē, ka, ja personu uzskata par godājamu, tad cilvēki uzticas tās sniegtajai informācijai un veiktajām darbībām, turklāt tieši gods palīdz noteikt, kāds cilvēks jūs esat, vienlaikus tas kalpo arī par ceļa rādītāju gan cilvēka izaugsmei, gan raksturam. To, ka gods nosaka katra cilvēka vērtību citiem ir teikusi Minerva Peters, YPG nepārtrauktās procesa uzlabošanas vadītāja un gods esot arī saistības jeb apņemšanās aizstāvēt to, ko cilvēks saka un dara, un vienkārši ir jārīkojas pareizi, negaidot atlīdzību vai uzslavas⁵³⁶.

Goda jēdziens ir iespaidīgs, tas ir viens no sarežģītākajiem terminiem angļu valodā, kas ietver vairākus nozīmes līmeņus, bagāts ar morālām konotācijām un emocionālām papildnozīmēm un gods tā dažādajās formās ir karavīru pamats. Vestpointas devīzē “Pienākums,

⁵³³Gibson, S. (2013, March 8). The code of honor; know it, embrace it. Iegūts 15.05.2020. no https://www.army.mil/article/98038/the_code_of_honor_know_it_embrace_it

⁵³⁴Turpat.

⁵³⁵Olsthoorn, P. (2005). Honor as a Motive for Making Sacrifices. *Journal of Military Ethics*, 4(3), p. 190.

⁵³⁶Gibson, S. (2013, March 8). The code of honor; know it, embrace it. Iegūts 15.05.2020. no https://www.army.mil/article/98038/the_code_of_honor_know_it_embrace_it

gods, valsts” ietvertais „gods” prasa augstu, iekšējās uzvedības standartu, tā ir personīga un ētiska goda šķautne, kas militārā vidē nozīmē godīgumu un drosmi⁵³⁷.

Autorei, meklējot militārā goda izpratni un lomu senatnē redzams, ka viedoklis par to, ka drosmei nepieciešama atlīdzība, galvenokārt bija sastopams romiešu vidū. Jo laikā, kad grieķi apsvēra ideālo falangas dziļumu, romieši pievērsās jautājumam par to, kas liek vīriešiem cīnīties un viņi ne tikai saskatīja kaut ko cēlu vēlmē pēc goda un vārda, kas nekad nemirst, bet arī karā tam piešķir svarīgu funkciju. Romieši domāja, ka neviens neriskēs ar savu dzīvību un neatteiksies no savām interesēm augstākā labuma dēļ, ja vien nevar izpelnīties godu. Šo viedokli var atrast ne tikai romiešu vēsturnieku, bet arī romiešu filozofu, piemēram, Marka Tullija Cicerona, kurš ir pazīstamākais un izsmalcinātākais Romas goda ētikas pārstāvis, darbos⁵³⁸.

Aristotelis definēja drosmi kā pareizo attieksmi saistībā ar pārliecību un bailēm, cenšoties sasniegt morāli pamatotu mērķi. Aristoteļa uzskats ir svarīgs arī mūsdienās, jo militārpersonas ir atkarīgas no gatavības upurēties un pieņemt zaudējumus morāli pamatotu mērķu dēļ, piemēram, savas valsts aizstāvēšanai⁵³⁹.

Francijā 1789.–1815. gadā papildus pārejai uz *esprit de corps* jeb garu, kas grupas locekļiem liek gūt panākumus⁵⁴⁰, Goda armijai bija nepieciešams vairāk uzsvērt gan virsnieku, gan karavīru personīgās intereses, jo katrā ziņā personīgās intereses ir uzskatāmas par pastāvīgu izdzīvošanas faktoru, taču šeit ir domāta vēlme gūt labumu un statusu. Gods un militāro apbalvojumu piešķiršana, kas tam nepieciešams, ir saistīti ar sarežģītu apelēšanu pie personīgajām interesēm, izmantojot normatīvo atbilstības sistēmu un savā ziņā tie nav tikai personīgi, jo, lai indivīds tos varētu novērtēt, tiem ir jābūt konkrētās kopienas un kopīgai vērtībai⁵⁴¹.

1802. gada 16. martā ASV Kongress pieņēma aktu, ar kuru tika izveidota Vestpointas militārā akadēmija⁵⁴², kuras kredo ir “Pienākums, gods, valsts” un tās Goda kodeksā tiek definēts, ka kadets nemelo, nekrāpj un nezog, kā arī nepieļauj, ka to dara citi. Vestpointā gods ir integritātes sinonīms un kadets ievēro kodeksu tāpēc, ka viņš to pieņem, nevis tāpēc, ka viņam rūp tas, ko citi par viņu varētu domāt, ja viņš to pārkāpj⁵⁴³.

⁵³⁷Lynn, J. A. (1989). Toward an Army of Honor: The Moral Evolution of the French Army, 1789-1815. *French Historical Studies*, 16(1), p. 153.

⁵³⁸Olsthoorn, P. (2005). Honor as a Motive for Making Sacrifices. *Journal of Military Ethics*, 4(3), p. 185.

⁵³⁹Turpat, p.183.

⁵⁴⁰Esprit de corps. Iegūts 19.05.2020. no <https://www.vocabulary.com/dictionary/esprit%20de%20corps>

⁵⁴¹Lynn, J. A. (1989). Toward an Army of Honor: The Moral Evolution of the French Army, 1789-1815. *French Historical Studies*, 16(1), p. 166.

⁵⁴²Krops, J.(2015. gada 16. marts). Vestpointas militārās akadēmijas izveide. Iegūts 19.05.2020. no <https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/sii-diena-vesture/16.-marts.-vestpointas-militaras-akademijas-izveide.a49490/>

⁵⁴³Olsthoorn, P. (2005). Honor as a Motive for Making Sacrifices. *Journal of Military Ethics*, 4(3), p. 184.

Mūsdienās vārdnīca definē goda kodeksu kā "vispārīgos noteikumus, ko, atzīst noteiktas profesijas pārstāvji" un militārajā profesijā šiem noteikumiem ir īpaša nozīme attiecībā uz drosmi un uzticību. Bet karavīra godā ietilpst arī īpašības, kas tiek prasītas no jebkura godājama cilvēka, un šīs papildu raksturīgās īpašības iekļauj arī cieņu un integritāti⁵⁴⁴. Gods ir karavīra raksturīga iezīme, un kopumā karavīra godu veido viņa kopējā reakcija uz pienākuma prasībām un godu var uzskatīt par karavīra drosmes, uzticības, cieņas un integritātes summu, ņemot vērā, ka gods ir iekšējā liesma, kas baro un uztur karavīra ārējo izturēšanos un stāju, ļaujot viņam rīkoties drosmīgi, kad nepieciešama drosmē, un vienmēr izrādīt savu labāko gatavību un apņēmību⁵⁴⁵.

Bet, kas notiks, ja šis ideāls, upurēties tādiem abstraktiem mērķiem kā brīvība un cilvēktiesības izrādīsies pārmērīgi augsts? Lai arī tradicionālā militārā ētika uzsver drosmes nozīmi, daži autori norāda, ka Rietumu pasaules valstīs kopības sajūta ir mazinājusies un ka vēlme upurēties ir samērā zema (Makintairs – MacIntyre 1981)⁵⁴⁶.

Vēsturiski cilvēka tiesības bieži vien bija atkarīgas no piederības konkrētam slānim, šķirai vai kārtai, un, atskatoties vēsturē, disciplinārbildības kontekstā, redzams, ka saskaņā ar „Pagaidu nolikumu par Latvijas kara tiesām”, Latvijā tikuši pieņemti Krievijas kara likumi, kādi tie, bijuši spēkā, līdz 1917. gada 1. februārim un uz nolikuma pamata pie mums Latvijā bija spēkā arī krievu kara likumu kopojuma XXIII. grāmata ”Disciplinārais reglaments”, kur daži no spēkā esošā disciplinārā reglamenta nosacījumiem pastāvēja tikai formāli, jo nesaskanēja ar mūsu tā laika karaspēka iekārtu⁵⁴⁷, turklāt, autore konstatē, ka tādu speciālo normu esamība, kā goda un cieņas aizsardzība, pastāvēja jau 1903.gada Sodū likumā⁵⁴⁸. Vēlāk, 1931. gada 16.martā izsludinātā „Likuma par virsnieka goda tiesām”⁵⁴⁹ (goda tiesa ir militarizēta formējuma kolektīvā izveidota sabiedriska institūcija, kurai pēc šā formējuma komandiera vai priekšnieka lēmuma var nodot izskatīšanai šī kolektīva biedra izdarīto disciplināro pārkāpumu vai nodarījumu, kas aizskar militārā formējuma godu, lai viņu ietekmētu sabiedriski⁵⁵⁰) 1.pants noteica, ka goda tiesas pastāv virsnieku cieņas un goda aizsargāšanai, bet 2.panta norma regulēja piekritību goda tiesai, tā kā tai nepiekrīta izšķirt lietas par disciplinārā kārtā sodāmiem pārkāpumiem un par tādiem nodarījumiem, kas bija paredzēti Sodū likumā, izņemot gadījumus, kad pret virsnieku celtā apsūdzība norādījis uz tādu viņa rīcību, kas no militāri ētiskā viedokļa nav savietojama ar

⁵⁴⁴ Department of the Army, U. S. (1963). *A soldier's honor*, 200th-214th ed., Vol. 355., p.2.

⁵⁴⁵ Turpat, p.5.

⁵⁴⁶ Olsthoorn, P. (2005). Honor as a Motive for Making Sacrifices. *Journal of Military Ethics*, 4(3), p. 183.

⁵⁴⁷ Linde, A. (1922). *Disciplinārais reglaments*. Rīga: E.Pīpiņa, J.Upmaņa drukātava, 2. lpp.

⁵⁴⁸ Hamkova, D.(2003). Kā, sargāt valsts amatpersonu godu un cieņu. *Jurista Vārds*. Nr. 6 (264)., 6 - 7. lpp.

⁵⁴⁹ Likums par virsnieka goda tiesām.Pieņemts 1931. gada 6. martā. Publicēts Latvijas valdības oficiāls laikraksts. Valdības Vēstnesis. 16.03.1931. Nr.60.

⁵⁵⁰ Dubure, V., Fogels, A., Fridrihsons, I., Indulēns, G., Krastiņš, I. u.c. (1998). *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 76.lpp.

virsnieku godu un cieņu. 7.pants noteica, ka goda tiesas iedalās: zemākā goda tiesa virsniekiem līdz kapteiņa dienesta pakāpei, to ieskaitot, un pulkvežiem un pulkvežiem-leitnantiem, kuriem nav piešķirtas atsevišķas daļas priekšnieka tiesības un augstākā - pulkvežiem un pulkvežiem-leitnantiem ar atsevišķas daļas priekšnieka tiesībām, ģenerāļiem un admirāļiem. Saskaņā ar 19. pantu, pirms lietas caurskatīšanas goda tiesā jāizdara izziņa, pieprasot paskaidrojumus arī no apsūdzētā, bet 22.pants noteica, ka pēc izziņas caurskatīšanas priekšniekam, kura pārziņā goda tiesa atradās, bija jālemj, vai vaininieks ir nododams goda tiesai, vai nav un pirmā gadījumā lietu nodeva goda tiesas priekšsēdētājam tālākai rīcībai. Ja kādu nodeva goda tiesai, tad viņam uzrādīja izdarīto izziņu un viņam bija tiesības lūgt tiesas priekšsēdētājam izsaukt jaunus lieciniekus, izprasīt dokumentus un savākt uzziņas un, ja goda tiesa lūgumu atzina par ievērojamu, tā lūgumu apmierināja, bet pretējā gadījumā sastādīja lēmumu, kurā norādīja noraidīšanas iemeslus saskaņā ar 24.pantu. 28. pantā bija noteikts, ka goda tiesas darbība aptver visu lietā savāktu ziņu caurskatīšanu, paša apsūdzētā aicināšanu uz tiesu, viņa paskaidrojumu noklausīšanos, liecinieku nopratināšanu un pārējo apsūdzētā uzdoto pierādījumu pārbaudīšanu. Apsūdzētais, pamatojoties uz 30.pantu, varēja lūgt tiesu noraidīt kādu no tiesas locekļiem, noteikti norādot noraidījuma pamatus, iesniedzot vai arī uzrādot pierādījumus, kas tos apstiprina. Tāpat arī tiesneši varēja lūgt sevi atstatīt no piedalīšanās lietas izspriešanā. Goda tiesas spriedums, kas bija taisīts saskaņā ar 36.pantu, un tā priekšsēdētāja un locekļu parakstīts, nekavējoties bija jāpasludina apsūdzētam un tanī pašā dienā ar visiem pielikumiem un ar priekšsēdētāja parakstītu ziņojumu jāiesniedz tam priekšniekam, kas bija pavēlējis tiesu sasaukt. Tiem virsniekiem, kuriem piespriesta atvaļināšana no dienesta vai pārceļšanās uz citu karaspēka daļu, bija tiesības trīs dienu laikā no tiesas sprieduma pasludināšanas dienas iesniegt tam priekšniekam, kura pārziņā goda tiesa atrodas, sūdzību par tiesas noteikumu pārkāpšanu, kā to noteica 37.pants un, saskaņā ar 39. pantu, zemākās goda tiesas spriedumu pēc būtības pārsūdzot (34.p.), notiesātam sūdzība bija jāiesniedz trīs dienu laikā pēc sprieduma pasludināšanas tam priekšniekam, kuram goda tiesa bija padota, kuram, savukārt, nekavējoties sūdzība padotības kārtībā bija jāiesniedz kara ministram nodošanai augstākai goda tiesai, kuras lēmums bija galīgs, bet to varēja atcelt tikai 37.pantā minētos gadījumos - kara ministrs. Ja spriedums par vainīgā virsnieka atvaļināšanu no dienesta bija stājies spēkā, tad priekšnieks, kura pārziņā goda tiesa atrodas, ierosināja vainīgam iesniegt atlūgumu no dienesta, saskaņā ar 40.pantu. Ar 1931. gada 16.marta „Likumu par virsnieka goda tiesām” tika atcelta Krievijas kara likumu kopojuma 23. gr. XIV nodaļa.

Turpinot vēsturisko atkāpi Latvijas kontekstā, autore noskaidroja arī, ka 1921. gada 16. oktobrī tika nodibināta jauna komisija piecpadsmit cilvēku sastāvā, lai izstrādātu jaunu Latvijas Republikas Sodlu likumu. Komisijas sastāvs vairākkārt mainījies, vienīgi Pjotrs Jakobi un

profesors Pauls Mincs (1868–1941) darbojušies bez pārtraukuma⁵⁵¹, un izskatīts vairākos lasījumos, šis likums stājās spēkā 1933. gada 1. augustā⁵⁵² vienlaicīgi ar Disciplinārsodu likumu, kas attiecās uz valsts, valsts autonomo uzņēmumu un pašvaldību dienestā esošām personām, kuras dienesta pārkāpumus izdarījušas valsts robežās vai ārzemēs⁵⁵³, un kurā bija iekļauti kopumā 28 panti, no kā izrietēja, ka šī likuma materiālā daļa bija uzskatāma par Sodu likuma turpinājumu, jo abi kodeksi tikuši savstarpēji saskaņoti, tāpēc lietās, kuras saistītas ar dienesta noziedzīgajiem nodarījumiem tiesa vajadzības gadījumā varēja pāriet no kriminālnormām uz disciplinārnormām⁵⁵⁴. Par Sodu likumu savulaik izteicies arī prokurors Teodors Ūdris, kurš norādīja, ka Latvijas pirmais nacionālais sodu likums, būdams daudzējādā ziņā savdabīgs latviešu likumdošanas auglis, savas pirmās nodaļas pantus par "sodu likuma piemērošanas robežām"(4.-12.p.) lielā mērā negrozītā veidā esot aizguvis no bijušā Krievijas 1903.gada Sodu likuma, kurš visai Latvijai bijis spēkā no 1918.gada 6.decembra līdz 1933.gada 1.augustam. Ūdris norāda, ka par svarīgāko normu šai principiālajā nozīmē esot uzskatāms tieši likuma 4.pants, kas noteica, ka Latvijas sodu likuma represija vienlīdz piemērojama visiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas pastrādāti Latvijas teritorijā, no kā izrietot, ka sodu likuma pamatā esot tieši teritoriālais sodīšanas princips⁵⁵⁵.

Sodu likums, ko uz franču valodu iztulkoja profesors Dr.iur. Pauls Mincs⁵⁵⁶, ar nosaukumu "*Code P'enal Letton*" tika izdots Parīzē, kā krimināltiesību asociācijas izdevums atsevišķas grāmatas veidā. To iespieda Francijas Augstākās tiesas un Valsts padomes grāmatnīcā, tādējādi dodot iespēju ārzemju tiesībniekiem – praktiķiem un teorētiķiem iepazīties ar „labi izdevušos likumu” un, ja līdz šim zinātnieki savos rakstos parasti mēdza atsaukties uz Polijas un Dānijas jaunajiem sodu likumiem, kurus arī izdevusi Starptautiskā krimināltiesību asociācija, tad turpmāk jo bieži tikšot minēts Latvijas vārds un iztīrīts tās jaunais Sodu likums, teikts likuma skaidrojums⁵⁵⁷.

1934. gadā tika izdots Sodu likums ar likumdošanas sīkiem komentāriem un motīviem, kuru bija izveidojuši Pjotrs Jakobi, prof. P. Mincs, Saeimas Kodifikācijas nodaļas vadītājs Herberts Ēlerss (1882–1960) un Saeimas Kodifikācijas nodaļas sekretārs Jānis Lauva

⁵⁵¹ *Tieslietu ministrijas un tiesu vēstures.1918-1938.*(1939). Tieslietu ministrijas izdevums.Veitmanis, K., Meņģelsons, A. (sast.). Rīgā:Valsts Dzelzceļu Tipogrāfija, 39.lpp.

⁵⁵² *Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī alfabētisko un citiem rādītājiem.* (1934). Mincs, P., Ehlerss,H., Jakobi,P., Lauva, J.(sast.). Neoficiāls izdevums. 220.lpp.

⁵⁵³ Turpat, 215.lpp.

⁵⁵⁴ Turpat, 219.lpp.

⁵⁵⁵ Ūdris, T.(1920). *Tvaikoņa "Margarete" lieta. Latvijas 1933. gada sodu likumos ietvertie sodu iedarbības principi.* Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums.Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1154 - 1155.lpp.

⁵⁵⁶ Kraukle, I.(2011). Lasītājus gaida reta un vērtīga tieslietu literatūra. *Jurista Vārds.* Nr. 42 (689)., 22 - 25. lpp.

⁵⁵⁷ Dzirkalis, A.(1919). *Latvijas Sodu likums franču valodā.* Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1182.lpp.

(1873–1943), kur autori Priekšvārdā ir norādījuši, ka jaunpieņemtais Sodu likums ir vairāk, kā 13 gadu neatlaidīga darba rezultāts⁵⁵⁸. Sodu likuma Trīsdesmit otrās nodaļas 508. - 518. pantī⁵⁵⁹ regulēja „Goda aizskaršanu” (goda aizskaršana ir personas goda un pašcieņas pazemošana, nepiedienīgi ar viņu apejoties, noniecinot viņas pašcieņas jūtas, kas var izpausties mutvārdos, rakstveidā vai ar darbībām⁵⁶⁰), kas, kā profesors Pauls Mincs atzinis, ir visabstraktākais no personas tiesību aizskārumiem, jo labums, pret kuru tas vērsts, esot abstrakts un par šeit piederīgo noziedzīgā nodarījuma objektu parasti tiekot saukts „gods”⁵⁶¹, kas esot cilvēka vērtība tā apkārtnes acīs («*der Verkehrskurs des Menschen*», «*Verkehrswert*»)⁵⁶², bez tam Sodu likuma 54.pants noteica vainas noteikšanas nepieciešamību, piemēram, tiem divpadsmit līdz astoņpadsmit gadus veciem nepilngadīgiem, kuriem viņu izdarītais noziedzīgais nodarījums pieskaitāms par vainu⁵⁶³, ir piemērojami īpaši noteikumi, piemēram, aresta un naudas soda vietā viņi ir norājami, izteicot brīdinošu pamācību vai arī - visu pārējo brīvības atņemšanas sodu vietā viņi esot ievietojami audzināšanas - labošanas vai labošanas iestādē.

Savulaik, Eiropas Padomes 1950. gada 4. novembra Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁵⁶⁴ 3. pantā tika noteikts, ka nevienam cilvēkam nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt, bet 10. pants, paredzot indivīda tiesības uz vārda brīvību, satur šo tiesību ierobežojumu, lai aizsargātu citu indivīdu cieņu.

Citos starptautiskajos tiesību aktos, kā, piemēram, ANO Ģenerālās Asamblejas 1948. gada 10. decembrī pieņemtās „Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas” 12. pants sevī ietvēra aizliegumu apdraudēt cilvēka godu un reputāciju⁵⁶⁵, bet ANO Ģenerālās Asamblejas 1966. gada 16. decembrī pieņemtā Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām⁵⁶⁶ 17. pantā tika noteikts, ka nedrīkst patvarīgi vai nelikumīgi iejaukties neviena personiskajā, ģimenes

⁵⁵⁸Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī alfabētisko un citiem rādītājiem. (1934). Mincs, P., Ehlerss, H., Jakobi, P., Lauva, J. (sast.). Neoficiāls izdevums. 3.lpp.

⁵⁵⁹Turpat, 156 - 159.lpp.

⁵⁶⁰Dubure, V., Fogels, A., Fridrihsons, I., Indulēns, G., Krastiņš, I. u.c. (1998). *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 76.lpp.

⁵⁶¹Mincs, P. (1939). *Krimināltiesības. Sevišķā daļa*. Otrs pārstrādāts un papildināts iespiedums. Rīgā, Latvijas Universitāte, 286.lpp.

⁵⁶²Turpat, 287 - 288.lpp.

⁵⁶³Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī alfabētisko un citiem rādītājiem. (1934). Mincs, P., Ehlerss, H., Jakobi, P., Lauva, J. (sast.). Neoficiāls izdevums. 54. pants, 26.lpp.

⁵⁶⁴Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. Latvija pievienojusies ar 04.06.1997. likumu „Par 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un tās 1., 2., 4., 7. un 11. protokolu.”. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 143/144, 13.06.1997

⁵⁶⁵ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. 217. Iegūts 28.04.2020. no <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-vispareja-cilvektiesibu-deklaracija>

⁵⁶⁶ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ar fakultatīvo protokolu. Iegūts 28.04.2020. no <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-starptautiskais-pakts-par-pilsoniskajam-un-politiskajam-tiesibam-ar-fakultativo-protokolu-pienem>

dzīvē, pārkāpt dzīvokļa neaizskaramību vai korespondences noslēpumu vai nelikumīgi apdraudēt viņa godu vai reputāciju.

Latvijas judikatūrā norādīts, ka gods un cieņa ir ētikas un morāles kategorijas. Ar godu tiek saprasts personas sabiedriskais novērtējums, kas izveidojies personas darbības rezultātā, ar cieņu – personas sabiedriskā vērtējuma atspoguļojums viņa paša apziņā (personas pašnovērtējums). *Satversmes* 95. pants⁵⁶⁷ nosaka, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. *Satversmes* komentāru Ievadā norādīts, ka personas normāla eksistence nevar notikt, nerespektējot tās personību, vai arī necienīgi izturoties pret to⁵⁶⁸ un 95. pants deklarējot valsts apņemību aizsargāt cilvēka godu un cieņu⁵⁶⁹, kad, Latvijas judikatūrā, ar godu saprot personas sabiedrisko novērtējumu, kas ir izveidojies personas darbības rezultātā, bet ar cieņu – personas sabiedriskā vērtējuma atspoguļojumu viņas pašas apziņā, t.i. personas pašnovērtējumu⁵⁷⁰, tādējādi autore secina, ka termins "gods", nevis „cieņa”, būtu ierindojams karavīra tiesiskajā statusā, kā viens no tā elementiem.

Autore norāda arī uz Vācijas Federālās administratīvās tiesas taisīto nolēmumu lietā BVerwG 2 WD 14.02. kāda Jūras spēku virsnieka lietā, kurā tā atzina, ka, jo augstāku dienesta stāvokli ieņem virsnieks, jo augstākas morālās prasības tiek izvirzītas viņa cieņai un uzticībai, godprātībai un pienākuma apziņai. Tiesa norādīja arī uz konstatētajām problēmām, respektīvi, ka zemākie virsnieki neuzņemas iniciatīvu informēt vadību par augstāku virsnieku pārkāpumiem, jo viņi baidās no iespējamām sekām, turklāt ne vienmēr esot iespējams savākt pietiekamus jeb neapgāžamus pārkāpumu pierādījumus⁵⁷¹.

Autore secina, ka Latvijā „gods” ir karavīra pazīme – tas ir neatraujami saistīts ar karavīra profesiju un gan vēsturiskā aspektā, gan mūsdienās, lai arī tieši nav definēts, „gods” ir iekļaujams karavīra tiesiskajā statusā, kā militāri ētiska prasība, kas tiek izvirzīta viņa cieņai un uzticībai, godprātībai un pienākuma apziņai pildot militāro dienestu. Līdz ar to, autoresprāt karavīra tiesisko statusu var definēt nosakot, tas ir tiesības, ko garantē valsts, likumā noteiktie pienākumi un gods, kā militāri ētiska prasība, ierobežojumi un disciplinārbildība.

2.2. Karavīra tiesiskā statusa ģenēze

Autore, izpētot karavīra „goda” jēdzienu un lomu karavīra tiesiskajā statusā gan vēsturiskajā, gan mūsdienu aspektā, turpinās pētīt karavīra tiesiskā statusa vēsturisko izcelsmi un

⁵⁶⁷Latvijas Republikas Satversme. Pieņemts 15.02.1922. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07. 1993. Pēdējie grozījumi 04.10.2018.,95. pants.

⁵⁶⁸Autoru kolektīvs.(2011). *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 206.lpp.

⁵⁶⁹Turpat.

⁵⁷⁰Turpat, 207.lpp.

⁵⁷¹Vācijas Federālās administratīvās tiesa, BVerwG 2 WD 14.02, 2002, spriedums.

transformāciju, ņemot vērā Latvijas Universitātes mācībspēka Jāņa Vālberga, atziņas, kurš, savulaik, pētot, analizējot un salīdzinot Eiropas kontinenta valstu tiesību principus un angļu – amerikāņu common law⁵⁷², kā divas tiesību doktrīnas un atsaucoties uz ASV Augstākās tiesas tiesneša un ievērojamā jurista Benjamina Kordoza (*Benjamin N. Cardozo*) secinājumiem darbā „*The Growth of the Law*” (Likuma izaugsme), norādījis, ka tiesību ģenēze, tiesību augšana, tiesību funkcionēšana un tiesību izbeigšanās ir termini, kas liekas vispārēji un abstrakti, „*tālu atdalīti no īstenības, par daudz augstu pacelti virs zemes, lai skartu tiesību praktiķi*”. Bet, tā tas neesot, jo tieši „*vispārības un abstrakcijas ir tās, kas ierosina juridisku domāšanu, iespaido tiesnešu prātus un iznes lēmumus sarežģītās prāvās, kad trūkst līdzsvara likumos*”. Tiesību mērķa un tiesību izcelšanās filozofija ir nepieciešama katrā lēmumā, „*kaut gan aizsegta, patiesībā ir pēdējais arbitrs, tā akceptē vienu pierādījumu grupu, modificē otru, noraida trešo u.t.t. vienmēr stāvēdama rezervē kā pēdējās apelācijas tiesa*”. Vālbergs turpina, ka mācība par tiesībām ir mācība par mūžīgās kārtības principiem, atklājot šo principu vienādības pagātnē un nākotnē. Un, „*kad vienādības ir pietiekoši konstatētas, lai tās ar zināmu drošību pieņemtu kā pieņēmuma pamatu, tad varētu teikt, ka tiesības eksistē*”⁵⁷³.

Autoresprāt, tika noskaidrots, ka Latvijas Republikā karavīri pilda valsts dienestu valsts aizsardzības jomā un karavīra tiesiskais statuss ir tiesības, ko garantē valsts, likumā noteiktie pienākumi un gods, kā militāri ētiska prasība, ierobežojumi un disciplināratbildība un mūsdienās to regulē gan militāro tiesību, gan administratīvo tiesību un administratīvā procesa tiesību normas, tomēr izprotot disciplināratbildības būtisko lomu karavīra tiesiskajā statusā, autore uzskatīja par lietderīgu veikt padziļinātu pētījumu par karavīra tiesiskā statusa vēsturisko ģenēzi Latvijas teritorijā⁵⁷⁴, atkāpjoties ļoti senā pagātnē - Zviedru Vidzemes (1629. - 1721.) periodā, izpētot, vai konkrētajā vēstures tiesību avotā ir ietverti karavīra tiesiskā statusa elementi, un, lai varētu spriest par to, vai mūsdienās ir notikusi konkrēto tiesību transformācija [lat. *transformatio*], kas nozīmē pārveidošanos vai pārvēršanos⁵⁷⁵.

Zviedru Vidzeme jeb Zviedru Livonija, kā organizēta teritoriāla vienība uz agrākās Līvzemes un Pārdaugavas hercogistes drupām, sāka veidoties, nonākot Zviedrijas pakļautībā pēc poļu zviedru kara 1629. gadā, un šajā periodā bija spēkā daudz, un dažādi tiesību avoti, tostarp arī ģenerālgubernatoru izdotie normatīvie akti un daļa no tiem izskaidroja Zviedrijas karaļa

⁵⁷²Vālbergs, J.(1920). *Eiropas kontinenta valstu tiesību principi un angļu – amerikāņu common law*. (Divas tiesību doktrīnas.). Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 153.lpp.

⁵⁷³Cardozo, B. N. (1973). *The growth of the law*. Revised edition. New Haven: Yale Univ. Press.,pp. 25., 37., 43.

⁵⁷⁴Golta, I. (2016). Karavīra tiesiskais statuss Zviedrijas Kara artikusos Latvijas teritorijā. *V starptautiskās zinātniskās konferences „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” rakstu krājums*, 372 - 376. lpp.

⁵⁷⁵Svešvārdu vārdnīca.(2004). Rīga: Avots, 535.lpp.

likumus. Tomēr arī paši ģenerālgubernatori kā karaļa vietnieki bija tiesīgi patstāvīgi izdot rīkojumus un noteikumus ar likuma spēku, ko sauca par patentēm⁵⁷⁶. 1683. gadā tika izdoti Zviedrijas kara artikuli, kas bija zviedru tiesību avots un pēc Zviedrijas izstumšanas no Baltijas šo aktu pārņēma arī Krievijas impērija 18.gs.

1935. gada žurnālā “Tieslietu Ministrijas Vēstnesis” tika publicēts “Kara artikulu” teksts, ko analizējis profesors Arveds Švābe. Dr.iur. Romāns Apsītis⁵⁷⁷, komentējot A. Švābes nozīmīgākos secinājumus Zviedrijas kara artikulu sakarā, norāda, ka 1683. gada 2. martā izdots Kārļa XI kara sodu likums un tajā pašā dienā publicētie seši atsevišķie likumi par kara tiesām un tiesāšanās kārtību bija adresēti visiem Zviedrijas armijas karavīriem neatkarīgi no viņu tautības. Tāpēc Vidzemes ģenerālgubernators E. Dālbergs 1696.gada 19.oktobrī ar savu patentu publicēja Kara artikulu (Sodu likuma) izvilcumu kareivjiem vācu un pat latviešu valodā ar nosaukumu “Savādi Kara Tiesas Likumi” un Švābe konstatējis, ka tas ir viens no visvecākajiem sodu likumiem latviešu valodā, par kuru vecāka ir tikai 1684.gada 15.novembra patente par bērnu slepkavību jeb mušināšanu. 1969.gada patenti latviešu valodā bija tulkojis Rīgas Jāņa baznīcas mācītājs Liborijs Depkins, bet mūsdienās tās teksts ir ļoti grūti uztverams, jo valoda ir arhaiska un vietumis nav izprotama. Tomēr, patentes tulkojums ir uzskatāms par vienu no pirmajiem mēģinājumiem formulēt krimināltiesību normas latviešu valodā. Savukārt, A. Švābe Kara artikulu (Sodu likuma) izvilcuma latviešu tekstā atsevišķus artikulus iestarpinājis zem attiecīgajiem 1683.gada teksta pantiem izskaidrojot, ka tas ir nepieciešams, lai būtu vieglāk pārskatāma tā metode, ar kādu toreiz sagatavoja likumu publicēšanai tautas, bet konkrētajā gadījumā, vienkāršo kareivju vajadzībām⁵⁷⁸.

Zviedrijas Kara artikuli (turpmāk – Kara artikuli) sastāvēja no 145 pantiem, kuri bija sakārtoti 25 nodaļās jeb titulos⁵⁷⁹. Kārlis XI 1683. gada likuma ievadā bija norādījis, ka viņa ieceltā komisija nav izstrādājusi gluži jaunu likumu, bet gan pārstrādājusi iepriekšējos kara sodu likumus, lai tie atbilstu jaunajiem apstākļiem un profesors Švābe izpētījis, ka 1683. gada Kara artikulu galvenais avots ir Zviedrijas karaļa Gustava Ādolfa 1621. gada 15.jūlija kara sodu likums. Zviedrijas 1683.gada Kara artikuli tapuši laikā, kas Eiropas valstu krimināltiesībās militārie noziegumi vēl nebija nodalīti no vispārīgiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kas turpinājās vēl 18.gadsimtā, piemēram, Krievijā Pētera Lielā 1716.gada Kara artikulu normas piemēroja ne vien kara tiesas, bet arī parastās civilās tiesas, jo arī šajā tiesību avotā daudzām tiesību normām nebija specifiski militārs saturs. Turklāt, identiska situācija bija izveidojusies ar

⁵⁷⁶ *Latvijas tiesību avoti. Teksti un komentāri 2.sējums. Poļu un zviedru laiku tiesību avoti (1561 – 1795).*(2006) Blūzma, V. (red.). Rīga: Juridiskā koledža, 290.lpp.

⁵⁷⁷ Turpat, 311.lpp.

⁵⁷⁸ Turpat, 312.lpp.

⁵⁷⁹ Turpat.

Krievijas Kara artikulu pirmavotu – Kārļa XI Kara artikuliem, kur pirmo triju nodaļu 22 pantos bija formulēti krimināltiesiska rakstura nodarījumi pret Dievu un dievkalpojuma kārtību, kā arī noteikumi par karalauka mācītājiem. Tikai sākot ar 4.nodaļu, proti, 23.pantu Kara artikuli pievēršas militārajiem nodarījumiem, bet tālāk sākot ar 15., 16. un daļēji arī 17.nodaļu, likumdevējs atgriežas pie vispārīgajiem noziegumiem. Turklāt, Dr.iur. Romāns Apsītis⁵⁸⁰ īpaši uzsver, ka profesors Švābe ir pareizi norādījis uz to, ka Gustava Ādolda un Kārļa XI Kara artikuli ir nevien sodu likumi, bet arī karaspēka iekārtas likumi un lauka reglamenti, jo daudzos to pantos vispār neesot nekādu krimināltiesisku pazīmju. Kara artikuli ietvēra sevī trīs noziedzīgu nodarījumu grupas: 1) nodarījumus pret pakļautību, proti, pienācīgas cieņas un goda neparādīšanu priekšniekam, viņa apvainošana vārdiem vai ar vardarbīgu rīcību, nepaklausība, draudēšana, sišana vai citāda pretošanās, priekšnieka ievainošana, piedalīšanās sapulcēs, kuru rezultātā varētu izcelties dumpis, sacelšanās vai nemieri, kā arī piedalīšanās dumpī vai kautiņā (Kara artikulu 4. un 14.nodaļa); 2) nodarījumi pret karavīra uzticības pienākumu, proti, dezertēšanu, militāru nodevību, patvaļīgu prombūtni, dienesta pienākumu pārkāpšanu sardzē, sava posteņa atstāšanu kaujas laukā, padošanos gūstā, sava zobena atkailināšanu ļaunā nolūkā, uzbrukšanu sardzei, nevajadzīgas trauksmes radīšanu (Kara artikulu 5. - 13.nodaļa); 3) nodarījumi pret svešu mantu, kas ietvēra sevī gan valsts mantas, gan ieroču atsavināšanu vai bojāšanu (Kara artikulu 19.nodaļa), gan trofeju un kara laupījuma piesavināšanos un slēpšanu (Kara artikulu 14.nodaļa)⁵⁸¹.

Attiecībā, uz Gustava Ādolda un Kārļa XI Kara artikus iekļauto sodu sistēmu, profesors Švābe norāda, ka tā atspoguļo dažādas krimināltiesību attīstības pakāpes. Turklāt Zviedrijas 1683. gada Kara artikus atsevišķi sodu veidi nav tikuši saskaņoti un bijuši arī nesamērīgi, kas nozīmēja, ka tiesa varēja noteikt sodus brīvi pēc saviem ieskatiem, tādējādi, tiesa valdījusi pār tiesībām, nevis tiesības pār tiesu. Sodu sistēmas priekšgalā atradies visbargākais sods – nāvessods, ko piemēroja 62 gadījumos un to izpildes veidi bija dažādi: galvas nociršana ar zobenu; nošaušana; pakāršana; sadedzināšana uz sārta un saraustīšana gabalos. Pastāvēja arī miesassodi – gan kropļojošie, gan sāpinošie, kur Zviedrijas 1683. gada Kara artikula 100. pantā tika noteikts sods ekstremitātes nociršanas veidā jeb sods pie locekļiem. Citos Kara artikula pantos paredzēts arī brīvības atņemšanas sods, kas formulēts kā sods pie maizes un ūdens, jo tas varēja būt gan, kā arests disciplinārā kārtībā, gan arī cietuma sods, ko piespriedusi karatiesa. Par vairākiem noziegumiem tika noteikts arī naudas sods, kuru uzlika ne tikai virsniekiem, bet arī kareivjiem. Piemēram, naudas sods bija jāmaksā kareivjiem laulības pārkāpējiem. Virsniekiem

⁵⁸⁰ *Latvijas tiesību avoti. Teksti un komentāri 2.sējums. Poļu un zviedru laiku tiesību avoti (1561 – 1795).*(2006) Blūzma, V. (red.). Rīga: Juridiskā koledža, 313.lpp.

⁵⁸¹ Turpat, 314.lpp.

kā muižnieku kārtas locekļiem miesas sodus nepiemēroja. Tos aizstāja vai nu nāvēssods vai arī kāds no tā sauktajiem goda sodiem un, kā norāda profesors Apsītis, tad profesors Švābe pamatoti ir izcēlis faktu par to, ka, tā kā muižnieku aprindās, gods tika uzskatīts par lielu tiesisku labumu, tad tā atņemšana nozīmēja tiesību zaudēšanu. Viens no smagākajiem goda sodiem bija izsludināšana par bezgodi vai blēdi, kas ietverts Zviedrijas 1683. gada Kara artikula 142. pantā, turklāt goda zaudēšana parasti bija saistīta arī ar mantas konfiskāciju, piemēram, 73. pantā⁵⁸² bija noteikts, ka gadījumā, ja, ienaidniekam bez galējas nepieciešamības tiktu atdots kāds cietoksnis, tad tā komandants un komandieri jāsoda ar nāvi, godu un mantu, bet ierindniekiem jādien bez karoga ārpus nometnes un tā jātīra, līdz viņi savu noziegumu izpirkuši ar vīrišķīgu rīcību vai citādi derīgu dienestu. Vieglāks virsnieka goda sods bija viņa degradēšana uz laiku par kareivi, atcelšana no amata vai izslēgšana no dienesta. Kareivjiem goda sods bija kalpošana bez karoga vai viņa nodošana kara pārmācības rotā, kur viņiem vajadzēja izpildīt dažādus visai pazemojošus palīgdarbus, piemēram, IX nodaļas “Par bēgļiem un dezertieriem” 66.pantā noteikts, ka ja notiek tā, ka komandieri vai ierindnieki šajā noziegtos vienlaicīgi, tad uz komandieriem attiecas iepriekšminētais sods, proti, ja vainojams komandieris, tad viņš zaudē godu, dzīvību un mantu, un mantas eksekūcija notiek pēc zviedru likumiem⁵⁸³, taču no ierindniekiem katrs desmitais pēc izlozes jāpakar, bet ar pārējiem jārikojas tā, ka viņiem jādien bez karoga, jāguļ ārpus nometnes, un viņi tiek turēti tam, lai uzkoptu visu, kas netīrs un tīrāms, līdz viņi savus noziegumus izpirkuši ar vīrišķīgiem darbiem vai īpaši vērtīgu dienestu. Taču, ja viens vai vairāki no viņiem karatiesai pierādītu, ka konkrēti viņiem nav pierādāma nekāda vaina, tādā gadījumā viņiem vienkārši jābaida savs nevainīgums⁵⁸⁴. Vēlāk, 18. gadsimtā, virsniekiem un kareivjiem tika izstrādāti divi dažādi dienesta un soda reglamenti, bet Kārļa XI Kara artikuli attiecās gan uz virsniekiem, gan arī uz kareivjiem, kur kareivjiem tika noteikti bargāki sodi. Tomēr, pārāk bargi sodi ne vienmēr tikuši izpildīti⁵⁸⁵ un šajā pētījumā autore, mūsdienu karavīra disciplinārbildības kontekstā par būtisku uzskatīja Kara artikulu tekstā norādīto un karavīriem zināmo faktu, ka gadījumā, ja karavīra vai virsnieka vaina netiek pierādīta, viņu sodīt par militārā dienestā izdarīto pārkāpumu nevarēja⁵⁸⁶.

Autore secina, ka Latvijas teritorijā karavīra vainas pierādīšana Kārļa XI Kara artikusos bija noteikta ar likumu, mūsdienās - KZMDR nebija vainas pierādīšanas regulējuma, bet ar

⁵⁸²Latvijas tiesību avoti. Teksti un komentāri 2.sējums. Poļu un zviedru laiku tiesību avoti (1561 – 1795).(2006). Blūzma, V. (red.). Rīga: Juridiskā koledža, 330.lpp.

⁵⁸³Turpat, 329.lpp.

⁵⁸⁴Turpat, 329.lpp.

⁵⁸⁵ Turpat, 313.lpp.

⁵⁸⁶Golta, I. (2016). Karavīra tiesiskais statuss Zviedrijas Kara artikusos Latvijas teritorijā. *V starptautiskās zinātniskās konferences „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” rakstu krājums*, 372 - 376. lpp.

jauno- Militārās disciplinārbildības likumu - karavīra vainas pierādīšana atkal ir kļuvusi par obligātu, tātad transformācija ir notikusi.

Autore secina, ka Kara artikulu teksts ietver sevī karavīru tiesības, pienākumus, kuros ietilpst arī gods, kā militāri ētiska prasība, atbildību (kriminālu un disciplināru) un sodu, tādējādi konkrētajā vēstures tiesību avotā ir ietverti visi karavīra tiesiskā statusa elementi mūsdienu izpratnē, un to var uzskatīt par šo tiesību izcelsmes avotu Latvijas teritorijā.

Autore nākamā – 3.nodaļā, ņemot par pamatu augstākminētās atziņas par karavīra tiesisko statusu, raksturojot karavīra disciplinārbildības teorētiskā un tiesiskā regulējuma īpatnības Latvijā, veiks padziļinātu pētījumu par disciplināro procesu un ar to saistītajām disciplinārajām procedūrām, kā arī tiem karavīra tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, kas ietilpst speciālā militāro tiesību institūtā, kā administratīvo tiesību sastāvdaļā.

3.KARAVĪRA DISCIPLINĀRATBILDĪBA UN DISCIPLINĀRAIS PROCESS

Process [*lat. processus* iešana uz priekšu] ir secīgu stāvokļa maiņa, secīgu, ciešā sakarībā esošu attīstības stadiju nepārtraukta, vienota kustība⁵⁸⁷, bet procedūras [*lat.procedere* virzīties uz priekšu] termins tiek skaidrots, kā kārtība, ko ievēro, izskatot, apspriežot, izpildot vairākus sarežģītus pasākumus, darbības kādā sarežģītā lietā⁵⁸⁸, no kā izriet, ka karavīra disciplināratbildība ir saistāma ar disciplīnu, atbildību, saistībām un tiesībām.

3.1. Karavīra disciplināratbildības teorētiskais un tiesiskais raksturojums

Disciplīna militārajās tiesībās tiek skaidrota arī kā prāta stāvoklis, kas mudina nekavējoties pakļauties likumīgai pavēlei, neraugoties uz to, cik nepatīkama vai bīstama šāda pakļaušanās varētu būt⁵⁸⁹, atbildība - kā īpašība vai stāvoklis, kad personai ir juridiskas saistības vai atbildība pret kādu citu personu vai pret sabiedrību, ko var realizēt ar civilu tiesiskās aizsardzības līdzekli vai sodu, arī dēvētu par „juridisko atbildību”⁵⁹⁰, kur terminam „atbildība” ir vismaz divējāda nozīme - vienā no nozīmēm, tas ir sinonīms *pienākumam*, korelatīvs (savstarpēji saistīts ar) tiesībām un šajā nozīmē tas ir pretējs *privilēģijai* vai *brīvībai*, jo, ja kādai pusei ir *pienākums*, tad sabiedrība no tās pieprasa izpildi un draud ar sodu. Bet otrajā nozīmē, termins „atbildība” ir korelatīvs „*varai*” un pretējs „*imunitātei/neaizskaramībai*” un šajā gadījumā sabiedrība vēl nepieprasa izpildi, bet tā to pieprasīs, ja tas, kam ir vara, veiks kādu operatīvu darbību, respektīvi, ja vienam ir vara, tad otram - atbildība. Savukārt, skaidrojot atbildības vai saistības jēdzienus un savstarpējo saikni, secināms, ka saistības vai atbildība ir nepieciešamības saite, kas pastāv starp pārkāpēju un netaisnības atlīdzināšanu un šis *vinculum juris* jeb juridiskā saikne nav tikai kā vienkāršs pienākums vai saistības, tas attiecas nevis uz „vajadzētu”, bet uz „jādara” sfēru⁵⁹¹. Turklāt, atbildību var skaidrot arī kā ētikas un tiesību kategoriju (jēdzienu), kas atspoguļo personības īpašu sociālu un morāli tiesisku attieksmi pret sabiedrību (cilvēci kopumā), attieksmi, kuru raksturo cilvēka morālā pienākuma izpildīšana un tiesisko normu ievērošana⁵⁹².

Dr. habil. iur. Ilmārs Bišers teicis, ka Latvijā, tāpat kā daudzās citās valstīs, pastāv trīs tiesisku procesu veidi – civilprocess, kriminālprocess un administratīvais process, un, ka katrs no šiem procesiem, ietverot vairākus lietvedības veidus, turklāt visos nosauktajos procesos pastāvot arī atsevišķu kategoriju lietu izskatīšanas īpatnības, bet īpaša likuma sadaļa regulējot arī sevišķo

⁵⁸⁷ *Svešvārdu vārdnīca: Ap 16 500 citvalodu cilmes vārdu un terminoloģisku savienojumu.* (1969). Rīgā: Liesma, 531. lpp.

⁵⁸⁸ Turpat.

⁵⁸⁹ *Black's Law Dictionary.* (1999). 7th Edition. Garner, B.A., (ed.). St. Paul, MN: West Group., p.476.

⁵⁹⁰ Turpat, p. 925.

⁵⁹¹ Turpat, p. 925.

⁵⁹² Rozentāls, M. (1974). *Filozofijas vārdnīca*. Rīga: Liesma, 36.lpp.

tiesāšanas kārtību, kura aptverot veselu virkni dažādu lietvedību, kas būtiski atšķīroties no vispārējās lietvedības. Bišers uzskata, ka visvairāk īpašu lietvedību esot administratīvajā procesā, to esot daudz un tās esot visdažādākās, jo to nosakot valsts pārvaldes iestāžu darbības daudzpusība. Bīšerpāt, īpašās lietvedības ir sastopamas visās valsts pārvaldes nozarēs un apakšnozarēs un bieži vien samērā daudz to esot pat vienā valsts pārvaldes apakšnozarē⁵⁹³, papildinot autore norāda, ka tās sastopamas arī speciālo militāro tiesību institūtā, kas ir administratīvo tiesību sastāvdaļa.

Veicot nelielu atkāpi karavīra disciplinārbildības vēsturiskajā tiesiskajā regulējumā, autore atrod, ka savulaik, pulkvežleitnants Linde norādījis, ka ja kāds no sabiedrības locekļiem izdara kaut ko, kas sabiedrībai var nākt par ļaunu, vai neievēro noteikto kārtību, tad šāds sabiedrības loceklis no citiem tiek nosodīts un nosodīšana var pastāvēt pelšanā, brīdinājuma izteikšanā, nievāšanā, un beidzot - izstumšanā no sabiedrības⁵⁹⁴, bet tiesību zinātņu students Kārlis Strauts, savukārt, secinājis, ka militārā iekārta balstās uz spaidu disciplīnu⁵⁹⁵, kas, autorespāt, pilnībā korelē ar tā laika tiesisko regulējumu, kad 1930. gada „Likuma par dienesta gaitu armijā un flotē” 379. pants⁵⁹⁶, kas regulēja karavīra disciplinārbildības pamatu, noteica, ka karavīrs par šī likuma 374.panta, kas aizliedza karavīriem, pirmkārt „skaitīties par biedriem savienībās, biedrībās, sabiedrībās, partijās un tamlīdzīgās organizācijās, kas nodibinātas politiskos nolūkos un ar politiskiem mērķiem”; otrkārt ”būt klāt un piedalīties visādās sapulcēs, kurās apspriež un pārrunā politiskus jautājumus”: treškārt ”tieši piedalīties vai būt klāt visāda veida manifestācijās un mītiņos”; ceturtkārt ”turēt politiska satura runas un”, piektkārt” publicēt politiskas satura rakstus”⁵⁹⁷ un 378.panta, ar kuru „Aktīvā kara dienesta karavīram noliegts bez pulka komandiera atļaujas ievietot laikrakstos, žurnālos un citos preses izdevumos ziņas, kas viņam pēc sava dienesta stāvokļa zināmas vai pieejamas”⁵⁹⁸, nosacījumu nepildīšanu vai nu nes kriminālatbildību vai arī ir sodāms disciplinārā kārtā. Vēlāk, 1933. gada Sodu likuma 111. panta⁵⁹⁹ normas noteica sodu ar cietumu vai pārmācības namu par noziedzīgu aģitāciju personai, kas izteikusi uzaicinājumu, atklāti turējusi vai lasījusi runu vai sacerējumu, izplatījusi vai atklāti izlikusi sacerējumu vai notēlojumu, kuros musina: 1)[...], 2) karavīrus pārkāpt kara dienesta pienākumus, 3) nepaklausīt vai rīkoties pretim likumam, vai saistošam noteikumam, vai varas

⁵⁹³ Bišers, I. (2003). Kam un kā ir tiesības administratīvi sodīt. *Jurista Vārds*. Nr. 14 (272), 2.,4. lpp.

⁵⁹⁴ Linde, A. (1926). *Kara sodu un kara tiesu likumi*. Rīga: Armijas spiestuve, 4 - 5.lpp.

⁵⁹⁵ Strauts, K. (1920). *Aizsargu tiesību psiholoģija*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1433.lpp.

⁵⁹⁶ *Likums par dienesta gaitu armijā un flotē. Likumkrājuma izvilks par laiku no 1919. g. līdz 1934. g. 15. maijam (Lik.kr.1919. g.1-1934. g.130) (1939).*, Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas departamenta izdevums, 539.lpp.

⁵⁹⁷ Turpat, 538.lpp.

⁵⁹⁸ Turpat, 539.lpp.

⁵⁹⁹ *Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī alfabētisko un citiem rādītājiem*. (1934). Mincs, P., Ehlerss,H., Jakobi,P., Lauva, J.(sast.). Neoficiāls izdevums. Rīgā, 111. pants, 45.lpp.

likumīgam rīkojumam, 4)[..], 5) uz naidu starp atsevišķām iedzīvotāju daļām un sods sabardzinās, sasniedzot 10 gadus spaidu darbos, ja vainīgais musinājis rīkoties daudzu personu dzīvībai bīstamā kārtā, vai ja musinājuma sekas bijušas smaga nozieguma izdarīšana. Arī mēģinājums bija sodāms. Ar cietumu vai pārmācības namu uz laiku ne ilgāku par diviem gadiem sodīja par musināšanu karaspēkā karavīriem pārkāpt kara dienesta pienākumus⁶⁰⁰. Turklāt, vainīgajam piemērojot sodus, administratīvās varas orgāni, tāpat kā tiesas bija obligāti saistīti ar Sodu likuma 4.panta prasību ievērot tā vispārējo un speciālo daļu nosacījumus par nodarījuma subjektīvo un objektīvo sastāvdaļu konstatēšanu personas rīcībā, proti vainu, tās veidu, mīkstinājošiem un pastiprinošiem apstākļiem, faktiskiem apstākļiem, tai skaitā, kas sodīšanas nepieļaujamību⁶⁰¹. Bet, saskaņā ar 1937.gada „Kara disciplīnas reglamenta” 13.pantu, disciplinārā kārtā bija sodāmi militārās dienesta pārkāpumi, kā arī sabiedriskās kārtības un pieklājības traucējumi, kuri nebija paredzēti kara sodu likumos⁶⁰².

No mūsdienu skatupunkta raugoties, Latvijas Republikas Robežsardzes virsnieks Raitis Tiliks skaidro, ka valsts amatpersonas un ierēdņi ir tādās publiski tiesiskajās attiecībās ar valsti, kurās, pretēji darba tiesībās noteiktajam, nedarbojas līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un šādas publiski tiesiskās nodarbinātības attiecības veidojas, ar administratīvo aktu ieceļot privātpersonu ierēdņa vai valsts amatpersonas amatā, t.i., nodibinot darbinieka tiesisko statusu iestādē⁶⁰³. Amatpersona ir apveltīta ar zināmu publiskās varas minimumu, tās tiesisko stāvokli reglamentē attiecīgie normatīvie akti un saskaņā ar dotās kategorijas personu darbības publisko raksturu ir noteikta speciāla procedūra, kuru ievērojot persona tiek apstiprināta amatā un, neatkarīgi no amata tiesībām un pienākumiem, valsts piešķir amatpersonai arī subjektīvās tiesības un, galvenais, visai specifiskus pienākumus. Tieši amatpersonas darbības publiskais raksturs uzliek tai pienākumu kalpot sabiedrības un valsts interesēm⁶⁰⁴, arī Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta tiesnese Rudīte Vīduša, savulaik, pētot tiesību piemērošanas aspektus amatpersonu darbībā, norādīja uz šo aspektu kā vissvarīgāko, pamatojot ar to, ka valsts pārvalde, saskaņā ar tiesiskas valsts principu, var strādāt tikai likuma ietvaros un, ja amatpersona nezina likumu, viņa darbība var pārsniegt likuma ietvarus, tāpēc praksē (tieši neprasmes dēļ) tiek pieņemti likumam neatbilstoši lēmumi. Turklāt, Vīduša atzīst, ka tiesneša

⁶⁰⁰Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī alfabētisko un citiem rādītājiem. (1934). Mincs, P., Ehlerss, H., Jakobi, P., Lauva, J. (sast.). Neoficiāls izdevums. Rīgā, 112. pants, 46.lpp.

⁶⁰¹Zilbers, F. (1918). *Pie jautājuma par administratīvo sodīšanu un administratīvām tiesām*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 146.lpp.

⁶⁰²Zavertkins, G. (1931). *Kas jāzina katram jaunkareivim? (Jaunkareivja rokas grāmata)*. Ceturtais pārlabots izdevums. Rīga: iespiests Armijas spiestuvē. Neoficiāls izdevums., 35.lpp.

⁶⁰³Tiliks, R. (2006). Disciplinārās atbildības jautājumu krustcelēs. *Jurista Vārds*. Nr. 4 (407), 12 - 19.lpp.

⁶⁰⁴Hamkova, D. (2003). Kā, sargāt valsts amatpersonu godu un cieņu. *Jurista Vārds*. Nr. 6 (264), 6 - 7. lpp.

un amatpersonas juridiskais darbs būtībā ir identisks – viņiem abiem ir jāpieņem tiesiski pareizi lēmumi⁶⁰⁵.

Profesors Pols Kreigs (*Paul Craig*), savukārt norāda uz pastāvošu ievērojamu viedokļu dažādību attiecībā uz administratīvā likuma raksturu un mērķi, jo apraksts un priekšraksts neesot vienkārši nodalīti. Profesors uzsver, ka dažiem tas nozīmējot tādu likumu, kas attiecas uz valdības varas kontroli, kuras galvenais mērķis ir aizsargāt individuālās tiesības, bet citiem savukārt - noteikumus, kuri ir paredzēti, lai nodrošinātu to, ka administrācija efektīvi veic tai piešķirtos uzdevumus. Un, profesoraprāt, neviens no augstākminētajiem viedokļiem zināmā absolūtā nozīmē neesot nedz pareizs, nedz nepareizs, jo tomēr tie visi esot atzīstami par nepilnīgiem un, lai pienācīgi izprastu administratīvā likuma raksturu un mērķi, esot nepieciešams dziļāk izpētīt veidu, kā sabiedrība tiek pārvaldīta, bet konkrētāku juridisko tēmu, kuras veido administratīvo likumu, piemēram, (dabiskais, bez aizspriedumiem) taisnīgums un tiesas tiesības revidēt, lomu varot pienācīgi novērtēt vienīgi šādā tvērumā. Kreiga (*Craig*) ieskatā tādiem jēdzieniem, kā, piemēram, līdzdalība un tiesības, neesot tikai viena nozīme, kuru var analizēt, veicot tīri „faktu” izmeklēšanu, jo šo jēdzienu nozīme un nozīmīgums, viņaprāt, atšķirsies atkarībā no demokrātiskā režīma, kuru tie atbalsta, tā kā izsakot šo domu citādi, katrai demokrātiskai sabiedrībai būs savi priekšstatī par, piemēram, tiesībām, tomēr tie atšķirsies, atkarībā no šīs sabiedrības rakstura, bet administratīvo likumu vieglāk esot izprast, ja šīs pamata idejas tiekot atsegtas, tieši tāpēc, ka jautājumu, kas tajā ietilpst, loģiskais pamatojums un mijiedarbība, kļūstot skaidrāki⁶⁰⁶.

Loģiku [gr. *logikē*] saprot kā saprātīgumu, pareizību un iekšējo likumību⁶⁰⁷, un tās nozīmi un lomu zinātnē ir pētījis filosofijas doktors Edmunds Apsolons, kurš uzsvēris, ka katrā zinātnē būtiska loma ir argumentācijai par vai pret kādu apgalvojumu, un, kā vienu no galvenajām zinātniskās argumentācijas formām, viņš nosauc zinātnisko pierādījumu, kad ikkatras zinātnes mērķis ir izteikt noteiktus apgalvojumus par pasaules lietām, to īpašībām un to attiecībām, bet kāda apgalvojuma pamatojuma demonstrāciju zinātnē Apsolons sauc par argumentāciju⁶⁰⁸. Arī krievu filosofijas doktors Ivļevs (*Ивлев*) skaidro, ka loģikā ar jēdzienu „argumentācija” saprot kāda apgalvojuma pilnīgu vai daļēju pamatošanu, izmantojot citus apgalvojumus. Ivļevs (*Ивлев*) uzskata, ka pareizā argumentācijā citi apgalvojumi ir pilnīgi vai vismaz daļēji pamatoti, ja pierādāmais apgalvojums no tiem loģiski izriet un argumentējot adresāts tiek pārliecināts par

⁶⁰⁵Vīduša, R.(2003). Ierēdņa profesija un valsts pārvaldes pašuzlabošanās mehānismi Latvijā. *Likums un Tiesības*, Nr.12 (52), 371.lpp.

⁶⁰⁶Craig, P.P.(2003). *Administrative Law*. 5th Edition. Sweet & Maxwell Ltd, p. 3.

⁶⁰⁷*Svešvārdu vārdnīca: Ap 16 500 citvalodu cilmes vārdu un terminoloģisku savienojumu*.(1969). Rīgā: Liesma, 397. lpp.

⁶⁰⁸Apsalons, E.(2011). *Valodas lietojuma loģika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 13.lpp.

kāda apgalvojuma pareizību. Ivļevs (*Ивлев*) pamatojamo apgalvojumu sauc par argumentācijas tēzi, bet tēzes pamatošanai izmantojamus apgalvojumus - par argumentiem un skaidro, ka argumentācijas loģiskā struktūra, tas ir, loģiskais sakars starp argumentiem un tēzi, veido argumentācijas formu⁶⁰⁹. Tādējādi, argumentācija ir process, kura gaitā ar citu apgalvojumu (argumentu) palīdzību tiek pierādīts kāda apgalvojuma (hipotēzes) patiesums⁶¹⁰, savukārt, arguments nozīmē tēzes vai izteiktā apgalvojuma pamatojumu vai arī spriedumu kopumu, kuru lieto citu spriedumu kopuma patiesuma apstiprināšanai⁶¹¹ un jebkurš tiesisks arguments satur trīs posmus – likuma izskaidrošanu, likuma piemērošanu un vēlamā rezultāta sasniegšanu, to veido tēze (apgalvojums, kas ir jāpierāda) un tiesību avotu izklāsts⁶¹². Likumi liek domāt deduktīvi, respektīvi, paņemot vispārīgo likuma apgalvojumu, tas faktiski ir jāpiemēro konkrētajai situācijai. Likumi ir orientēti perspektīvi uz nākotnes problēmām un varbūtībām, taču likumdevējs visus iespējamus apstākļus, kādi varētu iestāties nākotnē nevar paredzēt, tādēļ likuma jēga to piemērojot situācijai, nereti var kļūt neskaidra⁶¹³, no kā izriet, ka likumdevējam ir jānodrošina ikviena karavīra juridiskā aizsardzība un tiesiskie instrumenti tās īstenošanā.

Autore izpētīja, ka starp NBS un karavīru pastāv publiski tiesiskas attiecības, jo, lai nošķirtu publiski tiesiskās attiecības no privāttiesiskām attiecībām, ir jāatbild uz jautājumu par to, vai saskaņā ar tiesību normu šādu lēmumu, līgumu vai rīcību var veikt tikai ar valsts varu apveltīts subjekts. Un, ja tiesību normas noteic, ka to var veikt tikai ar valsts varu apveltīts subjekts, tad attiecīgais nolēmums, līgums, vai rīcība rada publiski tiesiskas attiecības jeb notiek publisko tiesību jomā⁶¹⁴. Līdz ar to var secināt, ka sākot jau ar profesionālā dienesta līguma noslēgšanu līdz pat karavīra atvaļināšanai, starp karavīru un NBS pastāv publiski tiesiskās attiecības, jo karavīrs ir valsts dienestā un tās NBS amatpersonas, kuras piedalās profesionālā dienesta līguma noslēgšanā un karavīra atvaļināšanā, pārstāv NBS kā publisko tiesību subjektu. Līdz ar to, strīdi, kas izriet no publiski tiesiskajām attiecībām, ir risināmi Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā administratīvajā tiesā⁶¹⁵ un šeit pievienojama arī Dr.iur. Jāņa Plepa atziņa par to, ka procesuālās tiesības balstās uz pieņēmumu, ka taisnīgumu iespējams sasniegt, tikai ievērojot tiesību normās noteikto procesuālo kārtību un visu procesuālo tiesību mērķis ir nodrošināt taisnīgu konkrētās lietas izspriešanu⁶¹⁶. Autore piekrīt atziņai par to, ka pārliccināties,

⁶⁰⁹ Ивлев, Ю. В. (2000). *Логика для юристов*. Учебник для вузов. Москва: Дело, 2000, С.182.- 183.

⁶¹⁰ Gaidele, I. (2002). Nolēmumu argumentācija: teorija un prakse (I). *Likums un Tiesības*. Nr.8(36), 240 - 250.lpp.

⁶¹¹ Apinis, M. (2002). *Latviešu – angļu, angļu – latviešu juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Kamene, 18.lpp.

⁶¹² Broka, B., Džohansens, S. (2008). *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 97.lpp.

⁶¹³ Turpat, 98 - 99.lpp.

⁶¹⁴ Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A. (2016). *Administratīvās tiesības. Mācību grāmata*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 25.lpp.

⁶¹⁵ Turpat, 24.lpp.

⁶¹⁶ Pleps, J. (2005). Administratīvā tiesas procesa avoti. *Likums un Tiesības*. Nr.9 (73), 280.lpp.

vai valsts pārvaldes pieņemtais lēmums ir taisnīgs, var meklējot atbildes uz jautājumiem par to, vai pieņemot lēmumu, bijušas ievērotas visas tiesību normas, administratīvā procesa un valsts pārvaldes principi, kuri atspoguļo dažādus taisnīguma aspektus, ņemot vērā, ka pieņemot lēmumu un izdodot administratīvo aktu, valsts pārvaldes uzdevums ir panākt iespējami augstāku taisnīgumu attiecībā ar personu, tai ir jāsasniedz pēc iespējas lietderīgāks rezultāts, kas atbilst tiesību sistēmai, jo svarīgs tiesiskuma nosacījums ir taisnīgums, proti, ja lēmums nav taisnīgs, tad tas ir uzskatāms par prettiesisku⁶¹⁷.

Analizējot karavīra disciplinārbildības vispārīgos noteikumus mūsdienās, autore, pētījuma kontekstā, uzsver Dr.iur Valda Birkava⁶¹⁸, bijušā Latvijas Republikas tieslietu ministra atziņu par to, ka, likumi ir paredzēti Latvijas iedzīvotājiem, un demokrātiskas sabiedrības pienākums ir radīt iespēju piedalīties to veidošanā ikvienam pilsonim, tāpēc ir nepieciešams izstrādāt normas, kas veicinātu uzticēšanos valsts pārvaldes institūcijām, kā arī mazināt šķietamos un pastāvošos interešu konfliktus.

Tiesīzbzinātniece, Dr.iur. Jautrīte Briede pētot un iztulkvojot divu Eiropas Padomes dokumentu - Eiropas Padomes 1977. gada 28. septembra rezolūciju Nr.(77)31 "Par indivīdu aizsardzību attiecībā uz valsts pārvaldes izdotajiem aktiem" (turpmāk – *RPIA*) un Eiropas Padomes 1980. gada 11. marta rekomendācija Nr.(80)2 „Par diskretās varas izmantošanu valsts pārvaldē”⁶¹⁹ (turpmāk - *RPDVI*) ietekmi uz Latvijas administratīvi procesuālo tiesību normu jaunradi un administratīvo praksi, norādīja, ka abi minētie dokumenti ietver vispārējos administratīvi procesuālos principus, kuru ievērošana izriet no Eiropas Padomes statūtiem⁶²⁰ un kļūdaina par Eiropas Padomes dalībvalsti, arī Latvija ir piekritusi ievērot noteiktus principus, tanī skaitā, tos, kas nosaka valsts iestāžu attiecības ar privātām personām⁶²¹, secina Briede un pieņemot *RPIA* dalībvalstis ir vienojušās par pieciem pamatprincipiem: tiesībām būt uzklautam, tiesībām uz informāciju, tiesībām uz tiesisko palīdzību un juridisko konsultāciju, pamatojuma izskaidrošanu un informēšanu par pārsūdzības iespējām⁶²², turklāt, šie principi ir attiecināmi tikai uz administratīvo aktu izdošanas procesu⁶²³. Autore norāda, ka Latvijai, kā Eiropas Padomes dalībvalstij, minētie pamatprincipi ir saistoši arī tādu normatīvo aktu, kas regulē karavīra disciplinārbildību, ieviešanā, izstrādē un izpildē.

⁶¹⁷ Baltais, M. (2005). Iestādes rīcības brīvība un lietderības apsvērumi. *Jurista vārds*. Nr. 18 (373), 7 - 13.lpp.

⁶¹⁸ Birkavs, V. (1999). Būtībā mums ir viena prioritāte. *Likums un Tiesības*. Nr.1, 5.lpp.

⁶¹⁹ STENOGRAMMA Satversmes tiesas sēde lietā Nr.04-02(99) "Par Ministru kabineta 1997. gada 21. janvāra noteikumu Nr.46 "Noteikumi par vadības līgumiem" atbilstību 1998. gada 20. novembra likumam "Informācijas atklātības likums", 14.lpp. Iegūts 03.11.2020. no https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0299_Stenogramma.pdf

⁶²⁰ Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 20 - 60. lpp.

⁶²¹ Turpat, 22. lpp.

⁶²² Turpat, 25. lpp.

⁶²³ Turpat, 24. lpp.

Pirmais pamatprincips - tiesības būt uzklautam (angļu "right to be heard") jeb tiesības izteikt savus argumentus lietā, kuras lēmums var būt personai nelabvēlīgs, Eiropas tiesību sistēmā ir pārmantots no angļu dabiskajām tiesībām un princips nozīmē ne tikai to, ka persona var izteikties, bet arī to, ka šie izteikumi (pierādījumi un citi fakti) tiek izvērtēti un ņemti vērā⁶²⁴. Tiesības būt uzklautam ir ietvertas arī RPIA, kuras normās noteikts, ka gadījumā, ja administratīvais akts var nelabvēlīgi ietekmēt attiecīgās personas tiesības, brīvības vai tiesiskās intereses, šī persona var iesniegt faktus un argumentus, kā arī atkarībā no lietas apstākļiem pieaicināt lieciniekus, bet iestādei šī informācija ir jāņem vērā⁶²⁵. Tiesības būt uzklautam ir nostiprinātas arī Eiropas Savienības pamattiesību hartā, kur noteikts, ka ikvienai personai ir tiesības uz objektīvu, godīgu un pieņemamā termiņā veiktu jautājumu izskatīšanu Savienības iestādēs un struktūrās⁶²⁶ un šīs tiesības ietver arī normu, ka ikvienai personai ir tiesības tikt uzklautai, pirms tiek veikts kāds individuāls pasākums, kas to varētu nelabvēlīgi ietekmēt⁶²⁷ un Dr.iur. Briede skaidro, ka procesa dalībnieka uzklautāšana kalpo kā svarīgs informācijas iegūšanas avots⁶²⁸.

Jau savulaik, Senāta virsprokurors Zilbers atzina, ka gadījumos, kad tiesa izskata lietu, tad personai tiek izskaidrota lietas būtība un tiek dota iespēja arī iepazīties ar lietā esošiem viņas vainas pierādījumiem, kā arī dota iespēja atspēkot to ar citiem pierādījumiem un paskaidrojumiem no savas puses. Tāpēc, viņaprāt, arī administratīvām institūcijām ir jābūt pienākumam iepazīstināt personu ar lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, vainas pamatojumu, esošiem pierādījumiem un to pienākums ir arī dot iespēju personai no savas puses izklāstīt visus notikuma faktiskos apstākļus un attaisnoties⁶²⁹.

Arī Kreigs (*Craig*), mūsdienās, norāda, ka administratīvā procesa dalībnieku uzklautāšana ir viens no svarīgākajiem procesuālā taisnīguma nodrošināšanas līdzekļiem un uzklautāšanas loģiskais pamatojums ir tas, ka uzklautāšanas stadijā jau pirms lēmuma pieņemšanas ir iespējams noskaidrot visas domstarpības un atrast pareizāko risinājumu⁶³⁰ turklāt, personai ir tiesības ne tikai izteikt savu viedokli, bet tai ir arī tiesības pieprasīt, lai šis viedoklis tiktu ņemts vērā, jo, kā Senāts atzīst, tiesības tikt uzklautam, iekļaujas taisnīgas tiesas jēdzienā un izriet no tiesiskā taisnīguma principa, kas, cita starpā, nozīmē procesa dalībnieka iespēju

⁶²⁴Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 25. lpp.

⁶²⁵ *The administration and you. A handbook*.(1996) Strasbourg:Council of Europe Publishing, p.337.

⁶²⁶Eiropas Savienības pamattiesību harta, 2016/C 202/02, 14. panta pirmā daļa.

⁶²⁷Turpat, 14. panta otrās daļas „a” apakšpunkts.

⁶²⁸Autoru kolektīvs.(2013). *Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa*. Briede. J.(red.). Rīga: TNA, 581.lpp.

⁶²⁹Zilbers, F. (1918). *Pie jautājuma par administratīvo sodīšanu un administratīvām tiesām*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. Tieslietu ministrijas izdevums.Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 146 - 147.lpp.

⁶³⁰ Craig, P.P.(1993). *Procedures and administrative decision making*. In *European Review of Public Law. The Procedure of Administrative Acts*. London: Esperia Publications, Ltd.,pp. 55 - 57.

izteikt savu viedokli par visiem jautājumiem, faktiem un tiesību normām pirms tiesas nolēmuma pieņemšanas⁶³¹. Būtiski, ka personu neuzklausīšana var ietekmēt administratīvā akta atcelšanu tiktāl, ciktāl šāda rīcība ir ietekmējusi administratīvā akta saturu, respektīvi, ja personas uzklausīšanas gadījumā būtu izdots satura ziņā citāds administratīvais akts, tad apstrīdētais akts ir atceļams⁶³².

Turklāt tiesības iepazīties ar lietu, ir tiesību būt uzklausītam sastāvdaļa, kas ietverta Eiropas Savienības pamattiesību hartā, kur noteikts, ka tiesības uz labu pārvaldību ietver ikvienas personas tiesības piekļūt materiāliem, kas uz to attiecas, ievērojot konfidencialitātes, kā arī profesionālā noslēpuma un komercnoslēpuma tiesiskas aizsardzības apsvērumus⁶³³ un Dr.iur. Briede skaidro, ka lieta, pirmkārt, ir atsevišķa dokumentu mape, kurā iestāde ievieto dokumentus, kurus iegūst vai izstrādā administratīvā akta sagatavošanas procesā. Taču ar „lietu” saprotama arī jebkura informācija uz jebkura informācijas nesēja – uz papīra, elektroniskā formā, skaņu un vizuālie un audiovizuālie ieraksti u.c., kuri satur ziņas, kas tieši ir saistītas ar attiecīgo administratīvo procesu un var tikt izmantots administratīvo aktu⁶³⁴. Arī Eiropas Padomes administratīvā procesa rokasgrāmatā lasāms ieteikums iepazīstināt lietas dalībniekus ne tikai ar lietu, bet arī tiesisko pamatu, respektīvi, tiesību normām, ar kurām iestāde gatavojas pamatot savu administratīvo aktu⁶³⁵. Tiesības uz informācijas pieejamību ir patstāvīgas tiesības, kuras piemīt neatkarīgi no citu tiesību esamības⁶³⁶.

Otrais pamatprincips – par tiesībām uz informāciju nosaka, ka persona pirms administratīvā akta izdošanas atbilstoši jāinformē par apsvērumiem, kas tiks ņemti vērā, izdodot attiecīgo aktu un minētie apsvērumi ietver gan faktiskos, gan tiesiskos apsvērumus un šī informācija ir jāsniedz pēc tam, kad persona to ir pieprasījusi, bet to var darīt arī jebkurā gadījumā⁶³⁷.

Tiesiskās palīdzības un bezmaksas juridiskās konsultācijas princips, kā trešais pamatprincips, nosaka, ka lietas dalībniekiem administratīvajā procesā ir tiesības (bet ne pienākums) piedalīties ar pārstāvju palīdzību, kā arī, ka, tiem ir tiesības uz juridisko palīdzību no

⁶³¹Latvijas Republikas Augstākā tiesa, A42538107, 2011, 1.lpp.

⁶³²Autoru kolektīvs. (2013). *Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa*. Briede J. (red.). Rīga: TNA, 592.lpp.

⁶³³Eiropas Savienības pamattiesību harta, 2016/C 202/02, 14. panta otrās daļas „b” apakšpunkts.

⁶³⁴Autoru kolektīvs. (2013). *Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa*. Briede J. (red.). Rīga: TNA, 573.lpp.

⁶³⁵*The administration and you. A handbook*.(1996) Strasbourg:Council of Europe Publishing, p.23 - 24.

⁶³⁶Ragnemalm, H.(2000). The Community Courts and Openness within the European Union. *Yearbook of European Law*, pp.19 - 20.

⁶³⁷Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 26. lpp.

valsts puses, un Latvijas tiesību normās pārstāvība administratīvajā procesā šobrīd tiek regulēta⁶³⁸.

Būtiska ir pamatojuma izskaidrošana, kas ir ceturtais pamatprincips, jo katrai personai, kuras tiesības ar administratīvo aktu ir aizskartas, ir tiesības zināt šī lēmuma pamatojumu, kas var saturēt gan norādi uz tiesību normu, gan faktisko apstākļu izklāstu. Bet svarīgākais ir, lai pamatojums būtu pietiekoši skaidrs un, lai tas saturētu visu to informāciju, kas personai nepieciešama, lai persona saprastu attiecīgā administratīvā akta izdošanas nepieciešamību un varētu izvērtēt savas iespējas to apstrīdēt vai pārsūdzēt⁶³⁹. Turklāt, kā uzskata angļu profesors Veids (Wade), cilvēka taisnīguma sajūta prasa, lai darbība, kas vērsta pret viņu, būtu pamatota⁶⁴⁰. Rakstisks administratīvā akta pamatojums ir tiesiskas valsts pamatprasība, tā kā tas nodrošina šī akta kontroles iespējamību, teikts Eiropas Padomes izdotajā administratīvo tiesību rokasgrāmatā un valsts pārvaldei ir jāuzlabo administratīvā akta pamatošanas institūts, tādā veidā nodrošinot, ka, administratīvie akti tiktu izdoti tikai pamatotu iemeslu dēļ, nepieļaujot patvaļību⁶⁴¹.

Savulaik, profesors Kārlis Dišlers uzsvēra, ka administratīvais akts nav tiesas spriedums, bet gan publiskas iestādes vai amatpersonas formāls juridisks akts kam līdz iet legālā prezumpcija jeb prezumpcija ka aktu izdevusi kompetenta iestāde vai amatpersona un ka tā saturs un forma atbilst likuma prasībām. Bet, tiesa, savukārt pārbauda administratīvā akta likumību. Profesora Dišleraprāt, šādās lietās vienkārši varot atšķirt formālo pusi no lietas būtības, respektīvi, jautājumi par attiecīgās iestādes vai amatpersonas kompetenci, apstrīdētā akta formu u.c. ir attiecināmi uz formālo pusi, bet jautājumi par attiecīgā administratīvā akta tiesisko pamatojumu un tā satura saskaņu ar attiecīgiem likuma noteikumiem – uz lietas būtību un tomēr par vissvarīgāko viņš uzskatīja noskaidrot tiesību normu piemērošanas un iztulkošanas aspektu⁶⁴².

Arī tā laika Senāta virsprokurors Frīcis Zilbers norādīja, ka esošajās tiesību normās ir ietverti nosacījumi, ka lietas izlemjamas, pēc lēmēja iekšējās pārliecības, un pamatojot uz visu lietas materiālu kopību, bet lēmumā ir obligāti norādāmi apsvērumi, uz kuriem tas pamatots. Zilberaprāt, šie nosacījumi saistīja iestāžu darbību ar likuma prasībām un notikuma reāliem faktiem un ar nodarījumu, kā izdarītājs ir sodāms tikai tad, kad viņa rīcībā atrodams nodarījuma sastāvs. Viņaprāt, šādai prasībai bija dziļš pamats, jo, to izpildot, lietas izlēmējs ir spiests

⁶³⁸ Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 26. lpp.

⁶³⁹ Turpat, 27. lpp.

⁶⁴⁰ Wade, H.W.R., Forsyth, C.F.(1994). *Administrative Law*. 7th ed. Oxford: Clarendon Press, p.542.

⁶⁴¹ *The administration and you. A handbook*.(1996) Strasbourg:Council of Europe Publishing, p.21.

⁶⁴² Dišlers, K.(1919). *Instanču sistēma administratīvā tiesā*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 142.lpp.

uzmanīgi un dziļi ieskatīties notikumā un tā izdarītāja rīcībā un mērot to ne ar sava patvaļīga ieskata, simpātiju vai antipātiju, bet gan, ar likuma, un dzīves īstenības mērogu⁶⁴³. Turklāt, neesot nekāda likumīga pamata ieskatam par pilnīgas slepenības ievērošanu administratīvās sodīšanas lietās, nedodot pienācīgu iespēju personai iepazīties ar lietā esošiem faktiskajiem apstākļiem un pierādījumiem un arī ierobežojot šo personu sniegt savus paskaidrojumus un pierādījumus, tādējādi neļaujot viņam attaisnoties. Šādu rīcību virsprokurors Zilbers vērtēja, kā noziedzīgu un ņemot vērā visus apstākļus, kvalificēja kā prettiesisku, saskaņā ar Sodu likuma 121., 124., un 147.pantiem⁶⁴⁴.

Mūsdienās profesore Briede norāda, ka Latvijas administratīvā procesa normas paredz, ka administratīvā akta obligātā sastāvdaļa ir arī administratīvā akta pamatojums un gadījumā, ja tiesību norma, nosaka noteikta satura administratīvā akta izdošanu, tad pamatojumā varot norādīt tikai piemērotās tiesību normas, bet, ja, tiesību norma nenosaka noteikta satura administratīvā akta izdošanu, un tas aizskar adresāta intereses, tad esot jāpamato administratīvā akta lietderība (nepieciešamība, atbilstība un samērīgums), turklāt, ja ar to tiek noraidīts iesniegums, tas ir argumentēti jāpamato⁶⁴⁵, bet, profesore atzīst, ka diemžēl, praksē šī norma darbojoties nepilnīgi un esot sastopami piemēri, kad administratīvajos aktos pamatojuma vai nu nav vispār, vai tas ir tāds, ka akts tiek padarīts nevis skaidrāks un saprotamāks, bet, gluži otrādi - vēl nesaprotamāks⁶⁴⁶.

Uz šādu praksi norāda arī Mg. iur. Mārgers Zeitmanis, uzsverot, ka tiesību normu iztulkošanas rezultāts ir viens no galvenajiem juridiska strīda objektiem un, gan pozitīvos, gan negatīvos tiesību normu iztulkošanas piemērus, viņaprāt, visbiežāk varot sastapt dažādu institūciju darbā, kur tiek pieņemti lēmumi, pamatojoties uz "likuma burtu"⁶⁴⁷. Iztulkošanas rezultāts attiecībā uz normas teksta gramatisko saturu un tās mērķi varot būt burtisks, paplašinošs vai sašaurinošs, un, ja par standarta pozīciju tiek pieņemta burtiskā atbilstība, tad pārējos divos gadījumos normas piemērotāja izvēle ir attiecīgi jāpamato⁶⁴⁸. Zeitmanis skaidro, ka gan tiesību normu paplašinātas iztulkošanas, gan tiesību normas sašaurinātas iztulkošanas mērķis ir noskaidrot attiecīgi maksimāli plašāko un maksimāli šaurāko normatīvā akta nozīmi, ko nosakot tekstā lietoto vārdu iespējamās nozīmes, tā kā nepamatota tiesību normu paplašinātas vai sašaurinātas iztulkošanas piemērošana, izšķirot attiecīgu gadījumu, novedot pie attālināšanās no

⁶⁴³ Zilbers, F. (1918). *Pie jautājuma par administratīvo sodīšanu un administratīvām tiesām*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 147.lpp.

⁶⁴⁴ Turpat, 148.lpp.

⁶⁴⁵ Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 28. lpp.

⁶⁴⁶ Turpat.

⁶⁴⁷ Zeitmanis, M.(2004). Tiesību normu iztulkošanas un tiesību tālākveidošanas robežšķirtnes problēmas(1). *Likums un Tiesības*, Nr.5 (57), 153 - 155. lpp.

⁶⁴⁸ Melkšis, E. (1999). *Tiesību normu iztulkošana*. Rīga: Latvijas Universitāte, 48.lpp.

normatīvā tiesību akta pamata un mērķa. Turklāt, tiesību normas sašaurinātas vai paplašinātas iztulkošanas rezultātā tiesību normai (normatīvā tiesību akta) mērķim tiek attiecīgi samazināts vai paplašināts tā apjoms, kā arī tiekot samazināts vai paplašināts izšķiramo dzīves gadījumu subjektu vai objektu loks un tiesību piemērotājs, iztulkojot tiesību normas būtību pārāk sašaurināti vai paplašināti, var nonākt pretrunā ar attiecīgās tiesību normas saturošo tiesību sistēmu⁶⁴⁹. Un, tā kā tiesību normu piemērošanas akts var pasliktināt personas tiesisko stāvokli, tiesību piemērotājam ir jāparāda, ka lēmums tapis tiesību normu objektīvas piemērošanas gaitā, nevis pamatojoties uz emocionālu attieksmi⁶⁵⁰. Dipl. iur. Inese Gaidele, uzskatīja, ka, lai ikviens nonāktu pie atziņas, ka tiesību normu piemērotājs ir izvēlējis faktiskajiem apstākļiem taisnīgāko un lietderīgāko risinājumu, ir nepieciešams to argumentēti pierādīt un parādīt, ka tiesību normu piemērošana nav tikai mehāniska, pēc loģikas likumiem veidota procedūra, bet ir sabiedrības vērtībām un tiesību pamatprincipiem atbilstoša izvēle starp konkurējošām alternatīvām un to paredzamajām sekām⁶⁵¹.

Tiesīzbzinātnieks un profesors Aleksandrs Peczeniks (*Aleksander Peczenik*), savukārt tiesību normu piemērošanu atzīst kā vienu no tiesību regulatīvās funkcijas īstenošanas veidiem, kas prezumē arī tiesību normas piemērojamību piespiedu kārtā, tādējādi radot argumentēšanas nepieciešamību⁶⁵². Viņaprāt, lēmuma argumentācijas prasība ir tieši saistīta ar tiesiskas valsts izpratni⁶⁵³, bet kopumā – argumentācija esot lēmuma rezolutīvajā daļā ietvertā secinājuma pierādīšana ar atbilstošiem argumentiem⁶⁵⁴.

Piektais pamatprincips - informēšana par pārsūdzības iespējām nosaka, ka, ja administratīvais akts izdots rakstiski un nelabvēlīgi ietekmē attiecīgās personas tiesības, brīvības vai tiesiskās intereses, tam jāsaturs norāde uz iespējām to pārsūdzēt, kā arī termiņu, kādā to var izdarīt, tādējādi, nepieciešama norāde, ka adresāts administratīvo aktu var apstrīdēt viena mēneša laikā kopš tā spēkā stāšanās, bet, ja aktam nav pievienota norāde, kur un kādā termiņā tas var tikt apstrīdēts, tad viena gada laikā no tā spēkā stāšanās⁶⁵⁵.

Latvijas tiesību sistēmai būtiski ir arī *RPDVI* ietvertie principi, un, kaut gan rekomendācija vairāk attiecas uz administratīvajiem aktiem, kuri izdoti, izmantojot diskrēto varu, tos var ievērot arī citos administratīvo aktu izdošanas gadījumos un ar diskrēto varu tiek saprasta

⁶⁴⁹ Zeitmanis, M.(2004). Tiesību normu iztulkošanas un tiesību tālākveidošanas robežšķirtnes problēmas(1). *Likums un Tiesības*, Nr.5 (57), 153 –155. lpp.

⁶⁵⁰ Cueto – Rua, J.(1981). *Judicial methods of interpretation of law*. Louisiana: The Publications Institute Paul M. Herbert Law Center, p. 202.

⁶⁵¹ Gaidele, I.(2002). Nolēmumu argumentācija: teorija un prakse(I). *Likums un Tiesības*. Nr.8(36)., 240 - 250.lpp.

⁶⁵² Peczenik, A.(1989). *On law and reason*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, p.342.

⁶⁵³ Gaidele, I.(2002). Nolēmumu argumentācija: teorija un prakse(I). *Likums un Tiesības*. Nr.8(36)., 240 - 250.lpp.

⁶⁵⁴ Turpat.

⁶⁵⁵ Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 28 - 29. lpp.

rīcības izvēles brīvība, kas noteiktās robežās ar tiesību normu piešķirta kādai valsts institūcijai. Diskrētā vara tiek izmantota tad, kad tiesību norma konkrēti nenosaka noteiktu rīcību noteiktos apstākļos, bet ļauj iestādei pašai izvērtēt apstākļus un pieņemt attiecīgajai situācijai atbilstošāko administratīvo aktu. Profesore Briede atzīst, ka vēl vairāk diskrētā vara tiek izmantota, valsts pārvaldes subjektiem pildot uzdevumus, kuri normatīvajā aktā noteikti ļoti vispārīgi, piemēram, kontrolēt kāda likuma ievērošanu un uzsvēr, ka šādos gadījumos vispārējo principu ievērošana ir jo sevišķi svarīga⁶⁵⁶, tā kā tieši vispārējie tiesību principi esot vieni no tiem, kas ļaujot noskaidrot likuma jēgu, kur kontinentālās Eiropas tiesību loka valstīs, tostarp arī Latvijā, vispārējie tiesību principi kā juridiskais arguments tiek izmantoti arvien biežāk, tādējādi arvien pieaugot šāda juridiska argumenta spēkam, par ko liecinot veiktie juridiskie pētījumi par vispārējo tiesību principu un to lietojumu Satversmes tiesas nolēmumos. Juriste Baiba Broka norāda arī, ka tiesiskā valstī vispārējie tiesību principi tiek uzskatīti par sava veida “augstākajām tiesībām” un tādēļ tie dažreiz esot nozīmīgāks juridiskais arguments, nekā likumpamatots⁶⁵⁷.

RPDVI minētās diskrētās varas izmantošanas atbilstoši likumīgajam mērķim princips nosaka, ka valsts vara var tikt izmantota tikai tiem mērķiem, sakarā ar kuriem tā vispār ir piešķirta. Turklāt šo varu drīkst izmantot tikai tas, kuram tā ar tiesību normu ir piešķirta un deleģētais nevar deleģēt to tālāk (*delegatus non potest delegare*). Princips ir cieši saistīts ar tiesiskuma principu, jo valsts varas izmantošana var notikt tikai saskaņā ar likumu vai citu normatīvo aktu. Profesore Briede skaidro, ka vienkāršā valodā diskrētās varas izmantošanu atbilstoši mērķim varot izprast tādējādi, ka piešķirtā diskrētā vara neatļauj cilvēkam darīt visu, ko tas vēlas vienkārši tāpēc, ka viņš ir iedomājies to darīt tieši tā - izmantojot diskrēto varu, viņš nevar darīt to, kas patīk, bet gan to, kas viņam ir jā dara⁶⁵⁸.

Objektivitātes un neieinteresētības princips, kas ietverts RPDVI nozīmē, ka jebkuram administratīvajam aktam ir jābūt pieņemtam, ņemot vērā visus būtiskos un tikai būtiskos apstākļus. Savukārt patvaļas aizlieguma princips nosaka, ka administratīvais akts un tiesas nolēmums var balstīties tikai uz tiem faktiem, kas ir nepieciešami lēmuma pieņemšanai, un no tiem izrietošiem objektīviem un racionāliem juridiskiem apsvērumiem. Būtiski, ka administratīvā lēmuma pieņēmējs nevar būt attiecīgajā lietā ieinteresēts. *Nemo iudex in re sua* – proti, neviens nevar būt tiesnesis savā vietā, ir jāatiecina ne tikai uz tiesnešiem, bet arī uz jebkuru administratīvā akta izdevēju. Turklāt profesore Briede atzīmē, ka vairākās Eiropas valstīs lietu

⁶⁵⁶ Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 29. lpp.

⁶⁵⁷ Broka, B., Džohansens, S. (2008). *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 99.lpp.

⁶⁵⁸ Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 29. lpp.

nevar izlemt arī tā persona, kura nebūt lietā nav ieinteresēta, bet par kuras objektivitāti ir radušās šaubas un, saskaņā ar zviedru likumu, pamats šaubām, varot būt, piemēram, draudzība. Profesore Briede uzskata, ka interešu konfliktu novēršanu Latvijā daļēji nodrošina Korupcijas novēršanas likums, taču ar to vien neesot iespējams nodrošināt lēmuma objektivitāti, tā kā likums ir apejams gan ar attālāku radinieku, gan labu draugu palīdzību. Profesore Briede apšaubā, ka to būtu iespējams uzlabot ar vēl stingrākām normām, viņasprāt, lielāku uzmanību būtu jāpievērš ētiskā klimata uzlabošanai valsts pārvaldē⁶⁵⁹. Autore nepiekrīt profesores Briedes ieteiktajam risinājumam, jo ētikas normu „svars” nav salīdzināmas ar tiesību normu „svaru” Latvijas tiesību sistēmā, tā kā tiesību normas ir vispārēja satura uzvedības noteikumi, kam piemīt visiem obligāts raksturs, kas apveltī tiesību subjektus ar tiesībām un pienākumiem un noteikumu neievērošanas gadījumā paredz atbildību, bet morāles normu skaidrojums ir atkarīgs no tā, vai pieņemam, ka ar morāli jāsaprot tikai normu kopumu, kas nosprauž zināmu sabiedrības atzītu uzvedības veidu minimumu, bez tam, Rokasgrāmatā kriminālprocesā prokuroriem skaidrots, ka tiesību zinātnē ir pamatoti norādīts, ka darbība interešu konflikta situācijā jāvērtē kā būtisks procesuāls formas defekts⁶⁶⁰.

Dr.phil. Skaidrīte Lasmane norāda, ka likums vai morāles norma ir tekstuāli izteikta un pieejama dabiskā valodā un normas teksta piemērojums pieļauj nevis vienu, bet vairākas interpretācijas, kuras var izmantot ne tikai patiesības noskaidrošanas mērķu vārdā, bet arī savtīga labuma nolūkā. Lasmanesprāt, normas interpretācija ir atkarīga no tās piemērotāja patiesi taisnīgiem vai šaubīgi manipulatīviem nolūkiem⁶⁶¹.

Savukārt Mg.iur. Oskars Kulmanis, attiecībā par interešu konflikta ietekmes uz pierādījumu pieļaujamību, norāda, ka, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 130. panta ceturto daļu, interešu konflikta situācijā iegūtie pierādījumi ir pieļaujami tikai tad, ja apsūdzības uzturētājs spēj pierādīt, ka interešu konflikts nav ietekmējis kriminālprocesa objektīvu norisi un viņa ieskatā, vienīgais gadījums, kad interešu konflikts neietekmē kriminālprocesa objektīvu norisi, ir tad, ja persona nav zinājusi par interešu konflikta apstākļiem, jo tas par ko persona nezina, nevar ietekmēt viņas attieksmi. Bet visos citos gadījumos, viņasprāt, ir principā neiespējami pierādīt, ka nav ietekmēta personas attieksme un objektīva procesa norise⁶⁶². Skaidrojot noteikumus par interešu konfliktu atsaucoties uz 2013. gada *Flash Eurobarometer* izlaidumu Nr. 374. Komisijas ziņojumā Padomei un Eiropas Parlamentam, norādīts, ka interešu

⁶⁵⁹Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti* / Prof. U. Krastiņa redakcijā, 30. lpp.

⁶⁶⁰Kalniņš, A., Kalnmeiers, Ē., Kerno, S., Maizītis, J., Zvejnieks, Ē.(2010). *Rokasgrāmata kriminālprocesā prokuroriem*. G.Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 20. lpp.

⁶⁶¹Lasmane, S.(2018). Daži apsvērumi par tiesu varas ētisko kontekstu. *Jurista Vārds*. Nr.23(1029), 12.lpp.

⁶⁶²Kulmanis, O. (2019). Pierādījumu pieļaujamības teorētiskie un praktiskie aspekti. *Jurista Vārds*. Nr. 22(1080), 15.lpp.

konflikti atspoguļo situāciju, kurā amatpersonas rīkojas vai plāno rīkoties vai rada iespaidu, ka rīkojas kādās personiskās interesēs⁶⁶³.

Autore, pētījuma kontekstā, intervējot Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – KNAB) Administratīvo pārkāpumu izmeklēšanas nodaļas priekšnieci Skaidrīti Jaungaili - Gaili par KNAB lēmumiem pret karavīriem, tai skaitā, iespējamām interešu konflikta situācijām, ieguva informāciju, ka KNAB pārbauda, vai valsts amatpersonas, tajā skaitā NBS profesionālā dienesta karavīri, ievēro *LPIKNVAD* likumā noteiktos ierobežojumus un aizliegumus, un laika posmā no 2012.gada līdz šim brīdim karavīriem vidēji gadā tiek ierosinātas līdz piecām administratīvā pārkāpuma lietām, pārsvarā par amata savienošanas ierobežojumu neievērošanu⁶⁶⁴, ko apstiprina arī bijušā KNAB priekšnieka Jaroslava Streļčenoka pieredzē esošie gadījumi, kad juridiski izglītota karavīra, kurš uz pilnvaras pamata sniedz juridisko palīdzību citam karavīram disciplinārlietas izmeklēšanas laikā, rīcība var tikt traktēta kā amatu savienošanas aizlieguma neievērošana, par ko palīdzību sniedzošais karavīrs tiek sodīts, kas, autoresprāt, norāda uz nepieciešamību veikt padziļinātu analīzi par karavīra pārstāvības institūtu disciplinārā procesa laikā.

Saskaņā ar vienlīdzības principu – pastāvēt vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem valsts pārvaldei ir jāpieņem vienāds lēmums, neatkarīgi no dažādiem blakus apstākļiem un šī principa ievērošana īpaši svarīga ir cilvēktiesību jomā⁶⁶⁵. Vienlīdzības princips galvenokārt nosaka to, ka valsts nedrīkst vai arī tikai pie zināmiem nosacījumiem drīkst pret pilsoņiem izturēties nevienlīdzīgi. Turklāt prasību izturēties vienlīdzīgi pret visiem papildina diskriminācijas aizliegums un abi šie principi ir vērsti pret valsts patvaļu⁶⁶⁶, tādējādi, autoresprāt, jebkurš process valsts iestādēs un institūcijās ir jāveic godprātīgi, neatkarīgi, pret kādu personu tas tiek izskatīts, tai skaitā, arī disciplinārais.

Īpaša uzmanība jebkurā administratīvajā procesā, arī disciplinārā, ir pievēršama proporcionalitātes jeb samērīguma principam, kas nozīmē iespējamā guvuma samērīgumu ar iespējamajiem zaudējumiem, kas, izdodot administratīvu aktu, var rasties personu tiesībām, brīvībām un interesēm. Proporcionalitātes princips pieprasa izvērtēt saistību starp līdzekļiem un mērķi, it īpaši, lai izvēlētie līdzekļi būtu piemēroti un pielietoti īstajā vietā un lai tie nebūtu

⁶⁶³Komisijas ziņojums padomei un Eiropas parlamentam ES pretkorupcijas ziņojums. Iegūts 05.11.2020. no <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52014DC0038>

⁶⁶⁴KNAB lēmumi par NBS karavīriem (29.12.2020). Nav publicēti.

⁶⁶⁵Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 3. lpp.

⁶⁶⁶Vildbergs. H.J., Mesersmits K., Niedre L. (2004). *Pilsonis tiesiskā valstī. Vācu konstitucionālo un administratīvo tiesību pamati*. Rīga: Latvijas Universitāte, 265. lpp.

ierobežojoši vairāk, nekā tas ir nepieciešams likumīga mērķa sasniegšanai⁶⁶⁷. Un, saskaņā ar šo principu, valsts pārvalde nevar uzlikt pilsonim pienākumus, kas pārsniedz tās nepieciešamības robežas, kuras izriet no publiskajām interesēm, lai sasniegtu šo mērķi. Gadījumā, ja uzliktais pienākums acīmredzami ir neproporcionāls sasniedzamajam mērķim, lēmums ir atceļams. Profesore Briede skaidro, ka proporcionalitāte ir samērīgums starp mērķi un tā sasniegšanas līdzekļiem, kas nozīmē to, ka ir izvēlēti labākie līdzekļi, ar kuriem ir iespējams sasniegt mērķi, savukārt zaudējums tām personām, kuru intereses tiek aizskartas, nav neproporcionāls sabiedrisko interešu labā iegūtajam pozitīvajam rezultātam⁶⁶⁸. Latvijas administratīvo tiesību normās proporcionalitātes princips parādās kā lietderības apsvērumi, saskaņā ar kuriem ir jāizvērtē administratīvā akta nepieciešamība, lai sasniegtu mērķi, administratīvā akta piemērotība attiecīgā mērķa sasniegšanai (vai nav iespējams šo mērķi sasniegt ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem) un administratīvā akta samērīgums, salīdzinot personas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu guvumu⁶⁶⁹.

RPDVI minētais pamatotā laika perioda princips attiecas uz tiem gadījumiem, kad personas interesēs ir saņemt no valsts iestādes administratīvo aktu. Latvijā tiesiski šis jautājums ir noregulēts un dažādi termiņi ir noteikti arī speciālajos likumos un par to neievērošanu paredzēts sods⁶⁷⁰.

Priekšrakstu ievērošanas princips attiecas uz valsts pārvaldes institūciju iekšējiem aktiem, ar kuriem tiek noteikta kādu likumu vai citu normatīvo aktu piemērošanas vai izpildes kārtība un tās var būt instrukcijas, piemērošanas kārtības, skaidrojumi, pavēles u.tml. un, saskaņā ar Latvijas tiesību sistēmu, iekšējie normatīvie akti ir saistoši tikai tam publisko tiesību subjektam, kas to ir izdevis, kā arī, ja tas attiecīgajā aktā ir noteikts, tam padotajām institūcijām. Citām fiziskām un juridiskām personām iekšējie normatīvie akti nav saistoši un uz tiem, izdodot administratīvo aktu, atsaukties nevar⁶⁷¹.

To, ka pavēle par karavīra disciplināro sodīšanu ir administratīvais akts, kura definīcija, kā arī tā obligāto elementu uzskaitījums⁶⁷² ir dots Administratīvā procesa likuma 1. panta trešajā daļā, atzīst militāro tiesību pētnieks Pēteris Kušners, jo tā atbilstot administratīvā akta pazīmēm, respektīvi, pavēli izdod iestāde (amatpersona) – NBS komandieris, kas ir pakļauts aizsardzības ministram, tas ir, izpildvarai, un Kušners secina, ka pavēle izdota valsts pārvaldes jomā,

⁶⁶⁷Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 31. lpp.

⁶⁶⁸ Turpat, 32. lpp.

⁶⁶⁹ Turpat, 32. lpp.

⁶⁷⁰ Turpat, 33. lpp.

⁶⁷¹ Turpat.

⁶⁷² Vaivods, K., Statkus S.(2005). Administratīvais process un valsts pārvalde: daži pamatjautājumi. *Jurista Vārds*. Nr.10 (365). Iegūts 15.04.2020. no <https://juristavards.lv/doc/103572-administrativais-process-un-valsts-parvalde-dazi-pamatjautajumi/>

respektīvi, publisko tiesību jomā, un tā izdota attiecībā uz individuāli noteiktu personu - uz NBS karavīru. Par administratīvo aktu tiek atzīts arī atsevišķai iestādes amatpersonai adresēts lēmums, konkrēti lēmums, kas skar attiecīgās personas disciplinārsodīšanu. Kušners norāda, ka ar pavēli par karavīra disciplinārsodīšanu tiek izbeigtas konkrētas tiesiskās attiecības, jeb militārā dienesta attiecības gadījumā, ja pavēlē noteikts karavīru sodīt disciplināri, atvaļinot viņu no dienesta pirms līgumā paredzētā laika un minētais disciplinārsods esot vienīgais, kas izbeidz militārā dienesta attiecības. Pārējie disciplinārsodi un līdz ar to arī attiecīgās pavēles par karavīra disciplinārsodīšanu, kas esot administratīvie akti, tikai groza militārā dienesta attiecības, kurās disciplināri nesodīts karavīrs kļūst par disciplināri sodītu karavīru, ar visām no tām izrietošajām sekām – liegtām tiesībām saņemt apbalvojumus, prēmijas un iespējamu brīvas pārvietošanas ierobežošanu, ja piemēroti tādi disciplinārsodi, kā arests, stingrā uzraudzība vai aizliegums atstāt dienesta vietu⁶⁷³.

Ar administratīvā akta kontroles iespējamības principu, personai tiek dotas iespējas apstrīdēt vai pārsūdzēt administratīvo aktu, ar kuru persona nav apmierināta un profesore Briede uzsver, ka tiesiskais valsts jeb valsts, kurā valda likuma vara, stūrakmeņi no administratīvo tiesību viedokļa ir sekojoši: pirmkārt, valsts pārvalde var darboties, pamatojoties uz likumu, otrkārt, likumiem jātiek interpretētiem un piemērotiem objektīvi un taisnīgi un treškārt, ir jābūt nodrošinātai iespējai vērsties administratīvajā vai parastajā tiesā, kam, protams ir jābūt neatkarīgai un objektīvai tiesai⁶⁷⁴ un Prof. Dr. jur. h. c. Ass. jur. Dipl.- Pol. Egils Levits, Eiropas Kopienas tiesas tiesnesis, kā papildinot profesores Briedes teikto, uzsver, ka demokrātiskā tiesiskā valstī valsts pārvaldei ir jātiecas nodrošināt taisnīgumu un nav pieļaujama formāla apstrīdēto normu piemērošana, ignorējot faktiskos apstākļus, kas konkrētu gadījumu būtiski atšķir no citiem gadījumiem, kuros likumdevējs ir paredzējis noteiktu valsts varas izmantošanas veidu⁶⁷⁵.

Sūdzības par bezdarbību no valsts puses princips nodrošina tiesības personai sūdzēties par valsts pārvaldes iestādi arī tad, ja persona ir griezies attiecīgā iestādē ar kādu iesniegumu vai lūgumu, bet iestāde uz to neatbild un neko nedara lietas labā un Latvijas tiesību normas šo iespēju nodrošina jebkuram indivīdam⁶⁷⁶.

Visbeidzot, kontroles institūcijas tiesības saņemt informāciju princips paredz tiesības augstākajai institūcijai, tiesai vai citai īpašai kontroles institūcijai pieprasīt no attiecīgās valsts

⁶⁷³Kušners, P.(2009). Pavēle par karavīra disciplinārsodīšanu, tās apstrīdēšanas kārtība. *Jurista Vārds*.Nr.35 (578), 23 - 28.lpp.

⁶⁷⁴Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 33 - 34. lpp.

⁶⁷⁵ Levits, E.(2007). Samērīguma princips un obligātais administratīvais akts. *Jurista Vārds*. Nr. 13 (466), 1- 4.lpp.

⁶⁷⁶Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 35. lpp.

pārvaldes iestādes, kas ir izdevusi vai kurai būtu bijis jāizdod administratīvais akts, informāciju par attiecīgo lietu. Profesore Briede norāda, ka šādas tiesības mūsu likumdošanā ir paredzētas un vēl vairāk, normās ir paredzēta iestāžu sadarbība jeb savstarpējās palīdzības sniegšana administratīvajā procesā⁶⁷⁷.

Izpētot un izanalizējot Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā, profesore Briede secina, ka administratīvā procesa normas Latvijā vairāk vai mazāk atspoguļo Eiropas Padomē atzītos administratīvā procesa principus, tomēr, Briedesprāt, problēmas slēpjas nevis pašās tiesību normās, bet gan to iedzīvināšanā. Turklāt, profesore Briede, citējot Eiropas cilvēktiesību tiesneša E. Levita atziņu, norāda, uz problēmu, ka Latvijas ierēdņi, juristi nav apmācīti atbilstoši tiesiskas valsts līmenim, kaut arī, sabiedrības prasība pēc taisnīgas rīcības no valsts puses esot lielāka nekā valsts iestāžu un tiesas spēja pieņemt taisnīgus lēmumus, un kas visdrīzāk esot neprasme, nevis negribēšana⁶⁷⁸.

Autore pievēršas arī Administratīvo lietu departamenta spriedumam SKA-110-04, kurā Administratīvo lietu departaments atzinis, ka, izdodot administratīvo aktu, iestādei jāievēro sava prakse, un privātpersonai ir tiesības prasīt tās iekšējo normatīvo aktu vienveidīgu piemērošanu, savukārt ja valsts pārvalde, izmantojot rīcības brīvību, atkāpjas no iekšējiem normatīvajiem aktiem un tādējādi nelabvēlīgi ietekmē attiecīgo personu tiesības, brīvības vai intereses, šī persona ir jāinformē par attiecīgā lēmuma iemesliem. Minētajā lēmumā tiesa ņēmusi vērā arī Eiropas Padomes Ministru komitejas rezolūciju (77) 31 „Par indivīdu aizsardzību attiecībā uz valsts institūciju aktiem” un Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendāciju (80) 2 „Par rīcības brīvības izmantošanu valsts pārvaldē”, no kurām izriet, ka, iestādei izmantojot rīcības brīvību, personas tiesību aizskārumu var izraisīt jebkura veida priekšrakstu pārkāpšana, līdz ar to iestādei, atkāpjoties no iekšējo normatīvo aktu ievērošanas administratīvajā procesā, šī atkāpšanās jāpamato⁶⁷⁹.

Atbilstoši *Satversmes* 92. pantā⁶⁸⁰ nostiprinātai nevainīguma prezumpcijai jāpierāda ir personas vaina pārkāpuma izdarīšanā, nevis tās nevainīgums, respektīvi, nevainīgums tiek prezumēts, ja nav pierādījumu par pretējo⁶⁸¹. Tādējādi, ja persona tiek atzīta par vainīgu pārkāpuma izdarīšanā, lai gan lietā nav pierādījumu, kas pierādītu tās vainu, tiek pārkāpta nevainīguma prezumpcija.

⁶⁷⁷Briede, J.(1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 35. lpp.

⁶⁷⁸Turpat, 36. lpp.

⁶⁷⁹Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments un Judikatūras nodaļa 2006. g. Tiesu prakses vispārīgums. 10.lpp. Iegūts 10.04.2020. no <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/administrativas-tiesibas>

⁶⁸⁰ Latvijas Republikas Satversme. Pieņemts 15.02.1922. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07. 1993. Pēdējie grozījumi 04.10.2018.,92. pants.

⁶⁸¹Latvijas Republikas Augstākā tiesa,P129058107 SKA-48/2009,2009, 9. punkts.

No *Satversmes* 92. panta pirmajā⁶⁸² un ceturtajā⁶⁸³ teikumā ietvertajām *Satversmē* garantētajām cilvēka pamattiesībām, kas noteic, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumīgās intereses taisnīgā tiesā un ikvienam ir tiesības uz advokātu, izriet tiesības uz aizstāvību. Tiesības uz aizstāvību nosaka arī tādas starptautiskās tiesību normas kā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pants⁶⁸⁴ un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 14. panta⁶⁸⁵ normas, kur tā trešās daļas "d" apakšpunkts noteic personas tiesības par to, lai tā tiktu sodīta, tai klātesot un varētu aizstāvēt sevi pati vai ar tās izraudzīta aizstāvja starpniecību, bet, gadījumā, ja tai nav aizstāvja, tad, lai personai tiktu paskaidrotas šīs tiesības un tiktu iecelts aizstāvis jebkurā gadījumā, kad tas nepieciešams tiesas spriešanas interesēs, turklāt, bez maksas, ja personai nav pietiekamu līdzekļu šāda aizstāvja atalgošanai⁶⁸⁶.

Vācu tiesībzinātnieks un profesors Roberts Aleksijs (*Robert Alexy*) teicis, ka doktrīnas atziņas esot vēl viens līdzeklis, ar kuru varot argumentēt lēmuma pieņemējs, un kaut gan atsaukšanās uz tiesību zinātņi gan neesot obligāts pienākums, tomēr būtu nesaprātīgi šādu iespēju neizmantojot, jo Aleksijaprāt, ar doktrīnas atziņām varot pārliecinoši argumentēt gadījumos, kad kāda apgalvojuma pierādīšanai citi argumenti nav pietiekami⁶⁸⁷.

Dr. iur. Ringolds Balodis, savukārt analizējot doktrinālo tiesību avotu, būtību atzīst, ka nav šaubu, ka ikviens viedoklis, ko pauž pētnieks, arī tiesībzinātnieks, ir subjektīvs un par vispāratzītu tas var kļūt tikai tādā gadījumā, ja to pieņēmuši pārējie pētnieki vai akceptējusi tiesa un sabiedrība. Balodis uzsver, ka tiesību piemērotājiem ir pienākums rēķināties ar tiesību zinātņi, vienlaikus arī kritiski to izvērtējot, lai, balstoties uz teorētisko viedokli, praksē spētu pareizi atrisināt konkrēto jautājumu⁶⁸⁸.

⁶⁸² Latvijas Republikas Satversme. Pieņemts 15.02.1922. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07. 1993. Pēdējie grozījumi 04.10.2018., 92. panta pirmais teikums.

⁶⁸³ Turpat, 92. panta ceturtais teikums

⁶⁸⁴ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. Latvija pievienojusies ar 04.06.1997. likumu „Par 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un tās 1., 2., 4., 7. un 11. protokolu.”. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 143/144, 13.06.1997., 6. pants.

⁶⁸⁵ ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ar fakultatīvo protokolu, 14. pants. Iegūts 28.04.2020. no <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-starptautiskais-pakts-par-pilsoniskajam-un-politiskajam-tiesibam-ar-fakultativo-protokolu-pienem>

⁶⁸⁶ ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ar fakultatīvo protokolu, 14.panta trešās daļas "d" apakšpunkts. Iegūts 28.04.2020. no <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-starptautiskais-pakts-par-pilsoniskajam-un-politiskajam-tiesibam-ar-fakultativo-protokolu-pienem>

⁶⁸⁷ Alexy, R. (1989). *A theory of legal argumentation: The theory of rational discourse as theory of legal justification*. Oxford:Clarendon Press, pp. 255 - 256.

⁶⁸⁸ Balodis, R.(2004). Konstitucionālo tradīciju īpatnības Apvienotajā Karalistē. *Likums un Tiesības*. Nr.5 (57) maijs, 139.lpp

Mg. iur. Sanita Armagana⁶⁸⁹, kura pētījusi administratīvā pārkāpuma procesa norisi, skaidro, ka tiesības uz aizstāvību ietver divus elementus: pirmkārt, personas tiesības sevi aizstāvēt, respektīvi, tiesības zināt, kāda pārkāpuma izdarīšanā to tur aizdomās, un arī tiesības izvēlēties savu aizstāvības pozīciju; otrkārt, personas tiesības realizēt aizstāvību ar pārstāvja starpniecību vai aizstāvja līdzdalību. Kur, pirmais elements, attiecībā uz informāciju par izdarīto pārkāpumu aptver personas tiesības pēc iespējas ātrāk saņemt pilnu informāciju par administratīvo pārkāpumu, kura izdarīšanā to tur aizdomās un šajā gadījumā ar to jāsaprot informācijas faktiska saņemšana, nevis prezumpcija par saņemšanu. Savukārt, ar pilnu informāciju ir jāsaprot visi lietas materiāli, izņemot, ja kāda daļa no lietā esošās informācijas ir īpaši aizsargājama, piemēram, valsts noslēpuma aizsardzības nolūkos, to var neizpaust pie atbildības saucamai personai. Bet, tiesības izvēlēties sev aizstāvības pozīciju nozīmē ne tikai pietiekamu laiku, lai iepazītos ar visiem lietas materiāliem, bet arī adekvātas iespējas iepazīties ar lietu un sagatavoties aizstāvībai un aizstāvības pozīcija aptver personas rīcību administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas laikā, kas var būt kā aktīva aizstāvība, iesniedzot pierādījumus un nopratinot lieciniekus, vai arī, gluži pretēji – atturēšanās no aktīvas darbības, nesniedzot liecības un nepaužot savu attieksmi pret administratīvo pārkāpumu. Mg. iur. Sanita Armagana uzsver, ka administratīvā pārkāpuma procesā pie atbildības saucamā persona var brīvi izvēlēties, vai tiesības uz aizstāvību realizēs pati vai ar aizstāvja palīdzību, pie tam viena procesa ietvaros pie atbildības saucamā persona var mainīt vairākus aizstāvjus, kā arī var izvēlēties pieaicināt aizstāvi tikai uz konkrētu darbības veikšanu procesa laikā, piemēram, pieaicināt aizstāvi tikai uz administratīvā pārkāpuma izskatīšanu tiesas sēdē.

Aizstāvības terminu skaidro Dr.iur., profesore Ārija Meikališa, respektīvi, aizstāvība ir procesuāla darbība, kuras laikā ar likumā norādītiem un atļautiem līdzekļiem un paņēmieniem, noskaidro aizdomās turētā, apsūdzētā vai tiesājamā attaisnojošos vai atbildību mīkstinošos apstākļus un sniedz viņam visu nepieciešamo palīdzību un aizstāvību iedala divos veidos, pirmais ir personiskā aizstāvība, ko savu tiesību un likumisko interešu aizsardzībai personīgi veic pati persona, bet otrais – oficiālā aizstāvība, ko aizdomās turētā, apsūdzētā vai tiesājamā tiesību un likumisko interešu aizsardzībā veic aizstāvis⁶⁹⁰, kas ir persona, kam likumā noteiktā kārtībā un robežās uz aizdomās turētā, apsūdzētā vai tiesājamā vēlēšanos vai pēc izziņas izdarītāja, prokurora vai tiesas iniciatīvas atļauts īstenot krimināllietā aizdomās turētā, apsūdzētā vai tiesājamā aizstāvību un Latvijā par aizstāvi var būt tikai Latvijas Republikas advokāts⁶⁹¹.

⁶⁸⁹ Autoru kolektīvs. (2012). *Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi*. Danovska, E., Kūtris, G. (zin.red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 162 - 163.lpp.

⁶⁹⁰ Meikališa, Ā., Strada, K. (2000). *Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca*. 2.labotais un papildinātais izdevums. Rīga: RaKa, 14.lpp.

⁶⁹¹ Turpat, 15 - 16. lpp.

Savukārt pārstāvim pārstāvības jeb tiesiskajās attiecībās, saskaņā ar kurām, viena persona (pārstāvis) viņai piešķirtā pilnvarojuma robežās, uzstājas otras personas (pārstāvamā) vārdā, aizstāvot tās tiesības un likumīgās intereses, kā arī veicot darbības, kas rada, groza vai izbeidz pārstāvamā tiesības un pienākumus ar citām, trešajām personām, ir nepieciešams zināms tiesību kopums jeb pilnvarojums un līgumisko pārstāvības pilnvarojuma apjomu civiltiesībās nosaka pilnvara, bet procesuālajās tiesībās – likums un pilnvara⁶⁹². Civillikuma (turpmāk – CL) 2289. panta norma noteic, ka ar pilnvarojuma līgumu viena puse (pilnvarnieks, uzdevuma ņēmējs) uzņemas izpildīt otrai (pilnvaras devējam, pilnvarotājam, uzdevuma devējam) - zināmu uzdevumu, bet pilnvaras devējs apņemas pilnvarnieka rīcību atzīt sev par saistošu⁶⁹³. Pilnvarojums sevī ietver pārstāvja darbības saturu un rīcības ietvarus, ko nosaka pilnvaras devējs un pilnvaru un, kaut gan CL vispārēju obligātu notariālu apliecinājumu pilnvarojuma līgumam un pilnvarai neparedz, taču to vienmēr ir ieteicams apliecināt pie zvērināta notāra, jo vairumā gadījumu notariālu apstiprinājumu pieprasa gan privātpersonas, gan iestādes⁶⁹⁴.

Tādējādi, ja karavīrs vēlas izdot pilnvaru pārstāvim par savu tiesību aizstāvēšanu, tas, saskaņā ar zvērinātu notāru taksēm par pilnvaru taisīšanu, ir maksas pakalpojums un atkarībā no pilnvaras veida, izmaksā, piemēram, par ģenerālpilnvaru 20,35 euro⁶⁹⁵, kad autoresprāt, visticamāk, arī pārstāvis viņam uzticēto karavīra uzdevumu nepildīs *pro bono* jeb bez maksas⁶⁹⁶.

Mg. iur. Gints Bērziņš, Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta prokurors norāda, ka pārstāvis rīkojas pārstāvamās personas vārda uz likuma vai līguma pamata un pārstāvja pilnvarojumā nepieciešams norādīt to procesuālo darbību apjomu, kādā tas pilnvarots, jo tikai šajā apjomā pārstāvim ir tiesības izpildīt procesuālās darbības pārstāvamā vārdā. Par pārstāvi var būt pilngadīga persona, kuras rīcībspēja nav ierobežota, kā arī pārstāvis nedrīkst uzņemties pārstāvību, ja atrodas interešu konflikta situācijā un būtiski, ka pārstāvim jāspēj pilnvērtīgi pārstāvēt personu un patiesi aizsargāt pārstāvamā intereses⁶⁹⁷.

Pētot ārvalstu regulējumu, autore apskatīs dažus aspektus, saistībā ar karavīra pārstāvības, kas palīdz aizsargāt tā tiesības disciplinārā procesa ietvaros, institūtu, ilustrējot to noteikšanu attiecīgo valstu tiesību normās. Piemēram, Vācijā, Militārā disciplinārkodeksa (*Wehrdisziplinarordnung (WDO)*) norma nosaka, ka jebkura persona disciplinārā procesa

⁶⁹² Dubure, V., Fogels, A., Fridrihsons, I., Indulēns, G., Krastiņš, I. u.c. (1998). *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 195.lpp.

⁶⁹³ Civillikums. Pieņemts 28.01.1937. Publicēts Valdības Vēstnesis 41, 20.02.1937. Pēdējie grozījumi 05.12.2019.

⁶⁹⁴ Bogdāns V. Pilnvaras - to veidi un noformēšana. Iegūts 22.03.2021. no <https://lvportals.lv/skaidrojumi/287516-pilnvaras-to-veidi-un-noformesana-2017>

⁶⁹⁵ MK noteikumi Nr. 737 "Noteikumi par zvērinātu notāru atlīdzības taksēm un to noteikšanas kārtību". Publicēts Latvijas Vēstnesis 174, 06.09.2013., 8.2.punkts.

⁶⁹⁶ Kane, S. (2021). Pro bono likuma definīcija. Iegūts 23.03.2021. no <https://lv.chalized.com/pro-bono-likuma-definicija/>

⁶⁹⁷ Autoru kolektīvs. (2012). *Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi*. Danovska, E., Kūtris, G. (zin.red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 226 - 227.lpp.

ietvaros var pieprasīt disciplinārsoda atcelšanu, ja tā uzskata, ka disciplinārsods ir piemērots vienam no viņa padotajiem, kaut arī viņš nebija vainīgs vai nebija uzskatāms par vainīgu⁶⁹⁸, bet Beļģijā, Likumā par Bruņoto spēku disciplinārajiem noteikumiem (*Loi portant le règlement de discipline des Forces armées*) noteikts, ka militārā hierarhija balstās uz pakāpi un dienesta pakāpi, bet šie noteikumi nekādā gadījumā nevar būt šķērslis karavīram visu individuālo tiesību aizstāvībā⁶⁹⁹. Disciplinārā procesa ietvaros karalis regulē disciplinārlietu pirmajā instancē, kā arī apelācijas procedūru un karavīrs tiesības uz aizstāvību var realizēt saskaņā ar karaļa pieņemtajiem noteikumiem⁷⁰⁰.

Īpašu uzmanību autore pievērš Nīderlandes Militārā disciplinārlikuma (*Wet militair tuchtrecht (WMT)*) normām, kur 2.§. regulē Padomdevēja institūtu, kas nosaka, apsūdzētā padomdevēja tiesības aizstāvēt apsūdzēto jebkurā disciplināratbildības lietas izskatīšanas posmā pirmās instances tiesā⁷⁰¹, un karavīrs drīkst izvēlēties savu padomdevēju no militārā un civildienesta ierēdņu loka un par padomdevēju var būt tāds, kas nodarbināts Nacionālās drošības aizsardzības departamentā un ir nosūtīts misijā vai nodarbināts uz tā paša kuģa, tajā pašā objektā vai kazarmās, vai arī tajā pašā militārajā bāzē vai vienībā, kurā ir nodarbināts pats apsūdzētais⁷⁰², bet īpašos gadījumos komandierim ir tiesības atļaut apsūdzētajam izvēlēties arī citas personas kā viņa padomdevēju⁷⁰³. Komandierim ir tiesības atbrīvot padomdevēju no turpmākās apsūdzētā aizstāvēšanas disciplinārlietā pirmās instances tiesā, ja tiek uzskatīts, ka padomdevēja klātbūtne rada šķēršļus taisnīga tiesas procesa izskatīšanai⁷⁰⁴ un tādā gadījumā apsūdzētajam, pēc viņa lūguma, tiek sniegta iespēja 24 stundu laikā izvēlēties jaunu padomdevēju⁷⁰⁵. Padomdevēju uzskata par profesionālu pakalpojumu sniedzēju⁷⁰⁶. Apsūdzētajam un viņa padomdevējam ir tiesības saņemt un izskatīt visus ar disciplinārlietu saistītos dokumentus pēc apsūdzības iesniegšanas, ja vien datu konfidencialitātes vai trešo personu interešu aizsardzības likums nenosaka citādi⁷⁰⁷. Apsūdzētais un viņa padomdevējs drīkst lūgt uzklaut arī citus lieciniekus un

⁶⁹⁸ Militārais disciplinārkodekss (Vācija), Wehrdisziplinarordnung (WDO). Pieņemts 16.08.2001. Publicēts Federālais likuma vēstnesis. Pēdējie grozījumi 14.08.2019. 44. paragrāfa 1.punkts. Iegūts 05.11.2020. no https://www.gesetze-im-internet.de/wdo_2002/

⁶⁹⁹ Likums par Bruņoto spēku disciplinārajiem noteikumiem (Beļģija), *Loi portant le règlement de discipline des Forces armées (RDF)*. Pieņemts 14.01.1975. Publicēts 01.02.1975., Nr.1975011405. Pēdējie grozījumi 23.12.2016. 3.nodaļas 13.punkta otrais paragrāfs. Iegūts 05.11.2020. no http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1975011432&table_name=loi

⁷⁰⁰ Turpat, 3.nodaļas 38.punkts.

⁷⁰¹ Militārais disciplinārlikums (Nīderlande), *Wet militair tuchtrecht (WMT)*. Valsts likums. Pieņemts 14.06.1990. Pēdējie grozījumi 01.04.2020., 56. panta pirmā daļa. Iegūts 05.11.2020. no <https://wetten.overheid.nl/BWBR0004788/2020-04-01#HoofdstukV>

⁷⁰² Turpat, 57. panta pirmā daļa.

⁷⁰³ Turpat, 57. panta otrā daļa.

⁷⁰⁴ Turpat, 59. panta pirmā daļa.

⁷⁰⁵ Turpat, 59. panta otrā daļa.

⁷⁰⁶ Turpat, 60. pants.

⁷⁰⁷ Turpat, 62. pants.

ekspertus un komandieris izpilda šo lūgumu, ja vien tādējādi netiek nodarīts kaitējums lietas izmeklēšanai vai ja šāds lūgums ir pamatots⁷⁰⁸. Komandieris sniedz iespēju apsūdzētajam un viņa padomdevējam uzdot jautājumus lieciniekiem un ekspertiem⁷⁰⁹, turklāt, nosodīto personu vienmēr drīkst pārstāvēt viņa padomdevējs, kamēr tiek izskatīta lieta par nosodītā tiesību aizsardzības procedūras ievērošanu⁷¹⁰. Nosodītā persona un viņa padomdevējs drīkst lūgt uzklaut arī citus lieciniekus un ekspertus un lietas par nosodītā tiesību aizsardzību uzraugs izpilda šo lūgumu, ja vien tādējādi netiek nodarīts kaitējums lietas izmeklēšanai vai ja šāds lūgums ir pamatots⁷¹¹ un padomdevējam tiek sniegta iespēja arī izteikties⁷¹².

Pētot esošās karavīra pārstāvības institūta tiesību normas, autore noskaidroja, ka *MDL* 10. panta trešās daļa nosaka, ka karavīriem ir tiesības katrā vienībā no sava vidus izvirzīt pārstāvi karavīru interešu aizstāvēšanai un sadzīves jautājumu risināšanai attiecībā ar vienības komandieri (priekšnieku) un augstākām amatpersonām un karavīru pārstāvis savas pilnvaras realizē aizsardzības ministra noteiktajā kārtībā⁷¹³, bet Reglamenta Nr.14-REGL "Apelācijas komisijas darba reglaments" (turpmāk - *AKDR*) normās noteikts, ka *AK* sēdē lietas dalībnieks var piedalīties ar pārstāvja palīdzību vai starpniecību⁷¹⁴ un karavīra pārstāvību var noformēt gan ar notariāli apstiprinātu pilnvaru, gan karavīrs var pilnvarot savu pārstāvi mutvārdos sēdes laikā⁷¹⁵, tādējādi secināms, ka karavīra pārstāvis disciplinārtbildības kontekstā karavīra aizstāvību var sākt realizēt tikai apelācijas stadijā, nevis no disciplinārlietas ierosināšanas brīža, kas būtu karavīra interesēs.

Autore norāda, ka ne *KZMDR*, ne *MIDIL* normatīvajā regulējumā nav ietverts karavīra padomdevēja institūts un nav iekļauta norma par karavīra tiesībām realizēt aizstāvību ar pārstāvja starpniecību visa disciplinārā procesa laikā, kas karavīram liedz pilnvērtīgu iespēju sevi aizstāvēt, tāpēc esošais tiesisko aizsardzības līdzekļu regulējums ir uzskatāms, kā nepilnīgs un karavīra tiesību realizēt savu aizstāvību ar pārstāvja starpniecību, kas izriet no karavīra tiesībām uz aizstāvību, ierobežojošs.

Pētot esošās disciplinārā procesa regulējošās tiesību normas Latvijā, autore secina, ka tāda persona - ar juridisko izglītību, neitrāla, ar saņemtu pielaidi valsts noslēpumam un kura

⁷⁰⁸ Militārais disciplinārlikums (Niederlande), Wet militair tuchtrecht (WMT). Valsts likums. Pieņemts 14.06.1990. Pēdējie grozījumi 01.04.2020., 65. panta otrā daļa.. Iegūts 05.11.2020. no <https://wetten.overheid.nl/BWBR0004788/2020-04-01#HoofdstukV>

⁷⁰⁹ Turpat, 68. panta otrā daļa.

⁷¹⁰ Turpat, 80.e.panta pirmā daļa.

⁷¹¹ Turpat, 80.h.panta trešā daļa.

⁷¹² Turpat, 80.l.panta trešā daļa.

⁷¹³ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.,10. panta trešā daļa.

⁷¹⁴ Reglaments Nr.14-REGL "Apelācijas komisijas darba reglaments". Pieņemts 11.09.2011. Aizsardzības ministrija. Pēdējie grozījumi 31.01.2012.,41. punkts. Nav publicēts.

⁷¹⁵ Turpat, 43. punkts.

neatrodas *NBS* pakļautības attiecībās, un kas varētu realizēt karavīra aizstāvību visa disciplinārā procesa laikā, bez maksas, būtu atrodama starp Ģenerālinspekcijas (turpmāk – *ĢI*), kas ir *AM* departamenta, kas tieši pakļauts *AM* valsts sekretāram, struktūrvienība⁷¹⁶ amatpersonām. Pētot konkrēto iekšējo normatīvo tiesību aktu autore konstatē, ka *ĢI* personālam ir tiesības jebkurā diennakts laikā, uzrādot dienesta apliecību, kā arī informējot attiecīgo *AM* un tās padotības iestāžu (t.sk. *NBS*) struktūrvienību priekšnieku (komandieri) vai citu atbilstošu amatpersonu, ierasties un uzturēties visās *AM* un tās padotības iestāžu (t.sk. *NBS*) atbildībā esošajās teritorijās (telpās)⁷¹⁷. Autore uzsver, ka viena no *ĢI* funkcijām ir veikt dienesta pārbaudes ministrijas padotībā esošajās iestādēs (t.sk. *NBS*)⁷¹⁸, bet tās uzdevumi, savukārt, sevī ietver inspekciju un pārbaužu *AM* un tās padotības iestāžu (t.sk. *NBS*) veikšanu, kā arī ziņojumu par inspekciju un pārbaužu rezultātiem sagatavošanu⁷¹⁹, *NBS* vienību un apakšvienību karavīru aptaujāšanu par dienesta gaitu un pārkāpumiem militārajā dienestā⁷²⁰, kā arī ziņojumu, iesniegumu un sūdzību izskatīšana⁷²¹ un disciplināro sodu uzlikšanas un apbalvojumu piešķiršanas kārtības ievērošanas, kā arī disciplināro sodu uzlikšanas un apbalvojumu piešķiršanas uzskaites un analīzes izpildes *NBS*, pārbaudi⁷²², *NBS* veiktās dienesta izmeklēšanas kontroli, kā arī nepieciešamības gadījumā dienesta pārbaudes *AM* un tās padotības iestādēs (t.sk. *NBS*) vadīšanu⁷²³. *ĢI* amatpersonām ir jāatbilst *LPVN* 9.panta⁷²⁴ par valsts noslēpuma pieejamību, prasībām, Valsts civildienesta likuma 7. panta⁷²⁵ par pretendenta uz ierēdņa amatu izvirzāmām obligātām prasībām⁷²⁶ un jābūt iegūtai augstākai akadēmiskai vai otrā līmeņa augstākai profesionālajai izglītībai.

Lai uzlabotu esošo tiesisko regulējumu, kurā nav ietverts karavīra padomdevēja institūts un nav iekļauta norma par karavīra tiesībām realizēt aizstāvību ar pārstāvja starpniecību visa disciplinārā procesa laikā, kas karavīram liedz pilnvērtīgu iespēju sevi aizstāvēt un samazina karavīra tiesību tvērumu visa disciplinārā procesa laikā, autoresprāt, karavīra tiesību aizstāvību kā karavīra padomdevējs visa disciplinārā procesa ietvaros bez maksas varētu realizēt kāda no *ĢI* amatpersonām.

⁷¹⁶ Aizsardzības ministrijas Reglaments Nr.1REGL. Audita un inspekcijas departamenta nolikums. Izdots saskaņā ar Ministru kabineta 2003. gada 29.aprīļa noteikumu Nr.236 „Aizsardzības ministrijas nolikums”. 9.2.punkts. Nav publicēts.

⁷¹⁷ Turpat, 17.punkts.

⁷¹⁸ Turpat, 18.8 punkts.

⁷¹⁹ Turpat, 25.2.punkts.

⁷²⁰ Turpat, 25.3.punkts.

⁷²¹ Turpat, 25.4.punkts.

⁷²² Turpat, 25.12.punkts.

⁷²³ Turpat, 25.15.punkts.

⁷²⁴ Par valsts noslēpumu. Pieņemts 17.10.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 181,29.10.1996. Pēdējie grozījumi 10.12.2020., 9. pants.

⁷²⁵ Valsts civildienesta likums. Pieņemts 07.09.2000. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 331/333, 22.09.2000. Pēdējie grozījumi 08.10.2020., 7. pants.

⁷²⁶ Aizsardzības ministrija.(2019. gada 23. oktobrī). Vakance audita un inspekcijas departamenta Ģenerālinspekcijas vecākā inspektora ierēdņa amatam. Iegūts 06.11.2020. no <https://www.mod.gov.lv/en/node/8184>

Autore domā, ka šis uzdevums būtu iekļaujams 2010. gada 5. janvāra AM Reglamenta Nr.1REGL „Audita un inspekcijas departamenta nolikuma” (turpmāk – *AUIDN*) 25.14. punktā, kurā minēts, ka *GI*, pamatojoties uz ziņojumos, iesniegumos un sūdzībās minētajiem faktiem un veikto pārbaužu rezultātiem, nepieciešamības gadījumā ir jāsniedz konsultācijas karavīriem ar normatīvajiem aktiem noteikto tiesību aizsardzībai vai iesniedzot priekšlikumus aizsardzības ministram un AM valsts sekretāram par dienesta pārbaudes ierosināšanu⁷²⁷, un ierosina 25.14. punktu papildināt ar jaunu apakšpunktu, nosakot, ka *GI* uzdevums ir arī piedalīties visā disciplinārā procesa laikā kā „karavīra padomdevējam”, kas realizē karavīra aizstāvību”.

Autore izsaka priekšlikumu *AUIDN* 25.14. punktu izteikt sekojošā redakcijā:

„25. Ģenerālinspekcijas uzdevumi: 25.14. [...] 25.14.1. piedalīties visa disciplinārā procesa laikā kā padomdevējam, kas realizē karavīra aizstāvību kā pārstāvis”.

Mūsdienās, līdz 2020. gada 1. decembrim karavīru disciplināratbildību regulēja *MDL* un *KZMDR*⁷²⁸ normas, kurā norādīta gan disciplinārā procesa norises kārtība, gan arī definētas šajā procesā veicamās procedūras.

MDL 6. panta pirmā daļa nosaka, ka militārā disciplīna ir katram karavīram normatīvajos aktos un ar komandiera (priekšnieka) pavēlēm noteiktās kārtības ievērošana militārā dienesta izpildē, bet otrās daļas norma – ka katrs karavīrs par militārās disciplīnas ievērošanu atbild personiski un ka karavīra izdarītos pārkāpumus izskata likumā, *KZMDR* un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā⁷²⁹, 9.panta otrās daļas 3.punkts regulē to, ka Ministru kabinets nosaka karavīra disciplināro atbildību - *KZMDR*⁷³⁰, 10.panta trešās daļas normas dod karavīriem tiesības katrā vienībā no sava vidus izvirzīt pārstāvi karavīru interešu aizstāvēšanai un sadzīves jautājumu risināšanai attiecībās ar vienības komandieri (priekšnieku) un augstākām amatpersonām un karavīru pārstāvis savas pilnvaras realizē aizsardzības ministra noteiktajā kārtībā⁷³¹, bet 75.panta pirmās daļas 1.- 8.punktos minēti par militārās disciplīnas pārkāpumu karavīram piemērojamie disciplinārsodi – rājiens, ārpuskārtas norīkojums, aizliegums vai ierobežojums atstāt dienesta vietu, stingrā uzraudzība, arests līdz 10 diennaktīm, brīdinājums par neatbilstību ieņemamajam amatam, pazemināšana amatā, mēneša mēnešalgas samazināšana līdz 20 procentiem uz laiku, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem un atvaļināšana no dienesta pirms

⁷²⁷ Aizsardzības ministrijas Reglaments Nr.1REGL. Audita un inspekcijas departamenta nolikums. Izdots saskaņā ar Ministru kabineta 2003. gada 29.aprīļa noteikumu Nr.236 „Aizsardzības ministrijas nolikums”. 25.14.punkts. Nav publicēts.

⁷²⁸ Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A.(2016). *Administratīvās tiesības. Mācību grāmata*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 195.lpp.

⁷²⁹ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 6. panta pirmā un otrā daļa.

⁷³⁰ Turpat, 9. panta otrās daļas 3. punkts.

⁷³¹ Turpat, 10. panta trešā daļa.

līgumā paredzētā laika⁷³², bet šī panta trešās daļas normas nosaka, ka militārās disciplīnas pārkāpumu izmeklēšanas, izskatīšanas, disciplinārsodu uzlikšanas un izpildes kārtību nosaka *KZMDR*⁷³³.

Autore secina, ka līdz 2020. gada 1. decembrim karavīra disciplinārtbildība tika realizēta *KZMDR* noteiktajā kārtībā, kad katra komandiera (priekšnieka) pienākums bija nodrošināt militāro disciplīnu un dienesta kārtību pakļautajā vienībā (apakšvienībā), veicināt centību un priekšzīmīgu uzvedību, piešķirot apbalvojumus, kā arī taisnīgi sodīt par militārās disciplīnas pārkāpumiem⁷³⁴. Par militārās disciplīnas pārkāpumiem tika uzskatīta karavīra rīcība (darbība vai bezdarbība), kas izdarīta, ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības pārkāpjot normatīvos aktus, militāros reglamentus, komandiera (priekšnieka) pavēles, rīkojumus vai norādījumus⁷³⁵. Disciplinārsods bija piespiedu līdzeklis, ko karavīram, kas izdarījis pārkāpumu, uzlika militārās disciplīnas reglamentā noteiktajā kārtībā un to uzlika, lai karavīru sodītu par izdarīto pārkāpumu, kā arī audzinātu, jo disciplinārsoda mērķis nebija pazemot karavīra cieņu, bet gan lai panāktu, ka vainīgais, kā arī citi karavīri neizdarītu jaunus pārkāpumus⁷³⁶. Militārās disciplīnas pārkāpumus izskatīja komandieris (priekšnieks)⁷³⁷ un izskatot sarežģītus un smagus pārkāpumus, varēja veikt dienesta izmeklēšanu⁷³⁸. Militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas mērķis bija noskaidrot pārkāpuma izdarīšanas apstākļus un tā raksturu, pārkāpumā iesaistītās personas, pārkāpumā iesaistītās personas vainu, kā arī disciplinārtbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus. Izskatīšanai bija jābūt neitrālai un objektīvai, ietverot visu informāciju (pozitīvu un negatīvu) par pārkāpumu un pārkāpēju⁷³⁹. Komandieris (priekšnieks) dienesta izmeklēšanu varēja veikt pats vai uzdot to veikt sev padotai amatpersonai vai komisijai (turpmāk – izmeklēšanas veicējam), nosakot dienesta izmeklēšanas atzinuma iesniegšanas termiņu. Veikt dienesta izmeklēšanu tika uzdota ar rakstisku pavēli⁷⁴⁰ un izmeklēšanas veicējs atzinuma sniegšanai varēja pieaicināt speciālistu, ja objektīvas izmeklēšanas nodrošināšanai bija nepieciešamas speciālas zināšanas atsevišķā darbības jomā vai specialitātē⁷⁴¹. Ja izmeklēšanas veicējs bija tieši vai netieši ieinteresēts dienesta izmeklēšanas iznākumā vai pastāvēja citi apstākļi, kas liedza veikt dienesta izmeklēšanu, viņam bija jāiesniedz pamatots ziņojums tam komandierim (priekšniekam), kurš

⁷³² Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 75. panta pirmā daļa 1 - 8.punkts.

⁷³³ Turpat, 75. panta ceturtdaļa.

⁷³⁴ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 7.punkts. *Nav spēkā*.

⁷³⁵ Turpat, 18.punkts.

⁷³⁶ Turpat, 26.punkts.

⁷³⁷ Turpat, 61.punkts.

⁷³⁸ Turpat, 63.punkts.

⁷³⁹ Turpat, 64.punkts.

⁷⁴⁰ Turpat, 80.punkts.

⁷⁴¹ Turpat, 82.punkts.

bija izdevis pavēli, bet ziņojuma iesniegšana neatbrīvoja izmeklēšanas veicēju no pienākuma veikt dienesta izmeklēšanu⁷⁴². Dienesta izmeklēšanas atzinumā nenorādīja uzliekamo disciplinārsodu⁷⁴³ un dienesta izmeklēšana tika uzskatīta par pabeigtu, ja komandieris bija apstiprinājis dienesta izmeklēšanas atzinumu⁷⁴⁴. Komandierim pēc dienesta izmeklēšanas atzinuma saņemšanas un pirms disciplinārsoda uzlikšanas bija rakstiski jāinformē karavīrs par viņa tiesībām iepazīties ar militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem (tai skaitā viņa vainas pierādījumiem), tiesībām iesniegt paskaidrojumus un pierādījumus sevis aizstāvēšanai vai atbildības mīkstināšanai⁷⁴⁵. Komandierim (priekšniekam), pamatojoties uz militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas (dienesta izmeklēšanas) rezultātiem, bija jāpieņem lēmums par pārkāpēja sodīšanu, nosakot soda veidu⁷⁴⁶. Komandierim (priekšniekam) rakstiskā pavēlē par disciplinārsoda uzlikšanu bija jānorāda pārkāpuma izdarīšanas vieta, laiks, pārkāpuma būtība un piemērotās tiesību normas (norādot normatīvā akta nosaukumu un attiecīgo tiesību normu), kā arī disciplinārsoda apstrīdēšanas iespējas un termiņš tā apstrīdēšanai⁷⁴⁷. Disciplinārsodu uzlika atbilstoši pārkāpuma izraisīto vai iespējamo seku smagumam un nosakot disciplinārsoda veidu un apmēru, bija jāņem vērā pārkāpuma raksturs, apstākļi, kādos tas izdarīts, pārkāpēja līdzšinējā uzvedība, kā arī disciplināratbildību mīkstinošie vai pastiprinošie apstākļi⁷⁴⁸. Disciplinārsodu karavīrs varēja apstrīdēt mēneša laikā no dienas, kad tas viņam tika paziņots, iesniedzot rakstisku iesniegumu AM Apelācijas komisijā⁷⁴⁹ un kuras pieņemto lēmumu karavīrs bija tiesīgs pārsūdzēt⁷⁵⁰ iesniedzot pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā. Autore norāda uz būtisku aspektu par to, ka tāda disciplinārsoda, kā pazemināšana amatā un atvaļināšanas no dienesta pirms līgumā paredzētā laika apstrīdēšana vai pārsūdzēšana neapturēja to izpildi⁷⁵¹.

Autore secina, ka *KZMDR* ietverti disciplinārās atbildības regulējuma pamatelementi: militārā disciplinārpārkāpuma jēdziens; konkrēti disciplinārpārkāpumu sastāvi; disciplinārsodu piemērošanas noteikumi un disciplinārlietu izskatīšanas process, respektīvi, par militārās disciplīnas pārkāpumiem tiek uzskatīta rīcība (darbība vai bezdarbība), kas izdarīta, ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības pārkāpjot normatīvos aktus, militāros reglamentus, komandiera

⁷⁴² MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 83.punkts.

⁷⁴³ Turpat, 86.punkts.

⁷⁴⁴ Turpat, 87.punkts.

⁷⁴⁵ Turpat, 65.punkts.

⁷⁴⁶ Turpat, 66.punkts.

⁷⁴⁷ Turpat, 67.punkts.

⁷⁴⁸ Turpat, 68.punkts.

⁷⁴⁹ Turpat, 89.punkts.

⁷⁵⁰ Turpat, 94.punkts.

⁷⁵¹ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 75. panta ceturtdaļa.

(priekšnieka) pavēles, rīkojumus vai norādījumus un ir saistīta ar karavīra pienākumu pildīšanu. No kā izriet, ka pie disciplināratbildības saucama tikai tāda persona, kura disciplinārpārkāpuma izdarīšanas un disciplinārsoda piemērošanas laikā ir karavīrs un, tā kā disciplinārsods izpaužas kā personas dienesta tiesību samazināšana, tad nav iespējams piemērot disciplinārsodu tādai personai, kas tā piemērošanas brīdī neatradās karavīra statusā. Attiecībā uz nodomu un neuzmanību, kas ir vainas formas, to izpratne ir līdzīga šo terminu izpratnei krimināltiesībās, jo arī vainas formām disciplinārās atbildības piemērošanā ir līdzīga nozīme, kā krimināltiesībām, ņemot vērā, ja tiek prezumēts, ka disciplināros pārkāpumus ir iespējams izdarīt tikai ar tiešu nodomu, tad vainas formai pamatā ir nozīme gan attiecībā par materiālajiem disciplinārpārkāpumiem, proti, tādiem, kuru kvalifikācijā nepieciešams konstatēt kaitīgu seku (piemēram, būtiska zaudējuma vai kaitējuma) iestāšanos, gan arī par karavīra izdarītajiem formālajiem disciplinārpārkāpumiem, un to ir nepieciešams noskaidrot. Būtiski, ka praktiski visus no *KZMDR* paredzētajiem disciplinārajiem pārkāpumiem bija iespējams izdarīt tikai saistībā ar karavīra amata pienākumiem, proti, to sastāvs sevī jau ietvērapazīmi - pildot karavīra amata pienākumus.

Tiesiskais regulējums par disciplināratbildību karavīriem līdz 2020. gada 1. decembrim bija tiešā veidā piesaistīts militārās disciplīnas jautājumam, ņemot vērā to, ka karavīra pienākums, pildot dienestu, ir bez ierunām pakļauties militārajai disciplīnai un vienmēr pildīt savu komandieru (priekšnieku) likumīgās pavēles un rīkojumus. *MDL* 6. pants definēja militārās disciplīnas jēdzienu un noteica, ka katrs karavīrs par militārās disciplīnas ievērošanu atbild personiski. Vienlaikus *MDL* 6. panta otrās daļas norma noteica, ka karavīra izdarītos pārkāpumus izskata likumā, *KZMDR* un citos normatīvos aktos noteiktajā kārtībā. Atsauci uz *KZMDR*, kuru atbilstoši *MDL* 9. panta otrās daļas 3. punktam apstiprina Ministru kabinets, paredz arī *MDL* 75. panta trešā daļa un tā nosaka *KZMDR* tvērumu, proti, ka šis reglaments regulē militārās disciplīnas pārkāpumu izmeklēšanas, izskatīšanas, disciplinārsodu uzlikšanas un izpildes kārtību, bet karavīram piemērojamo disciplinārsodu uzskaitījums savukārt tika regulēts likuma līmenī, ko paredzēja *MDL* 75. panta pirmā daļa. Tādējādi, ņemot vērā iepriekš minēto, secināms, ka līdz 2020.gada 1.decembrim disciplināratbildības jautājums karavīriem tika regulēts vairākos dažāda līmeņa normatīvajos aktos un, lai novērstu tiesiskā regulējuma sadrumstalotību un vienkāršotu tā piemērošanu, *AM* sagatavoja *MIDIL*, ar kuru turpmāk disciplināratbildības jautājumu karavīriem tiek noteikts regulēt vienotā likumā, kas pēc būtības ietver līdz šim noteikto tiesisko regulējumu disciplināratbildības jomā karavīriem. *MIDIL* tiesību normas lielā mērā ir balstītas uz *KZMDR* paredzētā regulējuma bāzes, vienlaikus jaunajā likumā inkorporējot arī *MDL* likuma normas par karavīriem piemērojamajiem disciplinārsodiem. Ar jaunā likuma pieņemšanu attiecīgi tiks izdarīti grozījumi *MDL*, bet *KZMDR*, savukārt, zaudēs spēku. Attiecīgi, ar jaunā *MIDIL*

pieņemšanu, netiek ieviestas būtiskas izmaiņas tiesiskajā regulējumā, kāds pastāvējis līdz šim attiecībā uz disciplinārbildības jautājumu karavīriem⁷⁵².

Salīdzinot ar iepriekšējo - *KZMDR* tiesisko regulējumu, jaunajā *MIDIL*, kura projektu Saeima pirmajā lasījumā atbalstīja 2020. gada 14. maijā⁷⁵³ un kurš stājās spēkā 2020. gada 1. decembrī, ir iekļauti arī patiesības noskaidrošanas un pierādīšanas, kas ir jaunas normas, pienākums, kad visos gadījumos augstākas dienesta pakāpes karavīram, vai augstākā amatā esošam karavīram, vai citai aizsardzības nozares amatpersonai, kas konstatējusi karavīra pārkāpumu, par to nekavējoties ir jāziņo komandierim (priekšniekam), kuram ir tiesības pieņemt lēmumu par šī karavīra saukšanu pie disciplinārbildības⁷⁵⁴, bet nevienu nevar atzīt par vainīgu militārās disciplīnas pārkāpuma izdarīšanā un sodīt, kamēr viņa vaina nav pierādīta likumā noteiktajā kārtībā⁷⁵⁵. *MIDIL* 12. pantā ir sniegtas būtiska mantiska zaudējuma un būtiska kaitējuma definīcijas, respektīvi, par būtisku mantisku zaudējumu ir atzīstams mantisks zaudējums, kura apmērs militārās disciplīnas pārkāpuma izdarīšanas brīdī pārsniedz piecu attiecīgajā laikposmā valstī noteikto minimālo mēneša darba algu summu⁷⁵⁶, par būtisku personisku kaitējumu - tāds personisks kaitējums, ko nav iespējams novērst, novēršot attiecīgā militārā disciplīnas pārkāpuma tiešās sekas⁷⁵⁷, un, ja militārās disciplīnas pārkāpuma dēļ ir radīts kaitējums svarīgām valsts vai sabiedrības interesēm un šo kaitējumu nav iespējams novērst, novēršot attiecīgā militārā disciplīnas pārkāpuma sekas, tas uzskatāms par būtisku kaitējumu valstij⁷⁵⁸. *MIDIL*, atšķirībā no *KZMDR*, normās ir iekļauti disciplinārsodi un norādītas disciplinārās varas tiesības un noteikts, ka disciplinārsods ir piespiedu līdzeklis, ko karavīram, kas izdarījis militārās disciplīnas pārkāpumu, uzliek šajā likumā noteiktajā kārtībā⁷⁵⁹. Par militārās disciplīnas pārkāpumu karavīram var piemērot šādus disciplinārsodus: rājienu⁷⁶⁰; ārpuskārtas norīkojumu līdz trim reizēm⁷⁶¹; ierobežojumu atstāt dienesta vietu līdz 15 diennaktīm⁷⁶²; stingro uzraudzību līdz 15 diennaktīm⁷⁶³; brīdinājumu par neatbilstību

⁷⁵² Likumprojekta "Militārās disciplinārbildības likums" projekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Iegūts 15.04.2020. no

https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/AiManot_Milit%C4%81r%C4%81s%20disciplin%C4%81ratbild%C4%ABbas%20likums_041219.pdf

⁷⁵³ Saeima konceptuāli atbalsta jauna Militārās disciplinārbildības likuma projektu (2020. gada 14. maijs). Iegūts 01.06.2020. no <https://lvportals.lv/dienaskartiba/316161-saeima-konceptuali-atbalsta-jauna-militaras-disciplinaratbildibas-likuma-projektu-2020>

⁷⁵⁴ Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 8. panta pirmā daļa.

⁷⁵⁵ Turpat, 8. panta otrā daļa.

⁷⁵⁶ Turpat, 12. panta pirmā daļa.

⁷⁵⁷ Turpat, 12. panta otrā daļa.

⁷⁵⁸ Turpat, 12. panta trešā daļa.

⁷⁵⁹ Turpat, 3. panta pirmā daļa.

⁷⁶⁰ Turpat, 14. panta pirmās daļas 1.punkts.

⁷⁶¹ Turpat, 14. panta pirmās daļas 2.punkts.

⁷⁶² Turpat, 14. panta pirmās daļas 3.punkts.

ieņemamajam amatam⁷⁶⁴; mēneša algas samazināšana līdz 20 procentiem uz laiku, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem⁷⁶⁵; pazemināšanu amatā⁷⁶⁶; miera laikā - atvaļināšanu no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika⁷⁶⁷. Gadījumā, ja karavīrs izdarījis militārās disciplīnas pārkāpumu, bet šis pārkāpums ir mazsvarīgs vai nav radījis nelabvēlīgas sekas, komandieris (priekšnieks) karavīram var izteikt aizrādījumu, nepiemērojot disciplinārsodu un pirms aizrādījuma izteikšanas karavīram pieprasa paskaidrojumu⁷⁶⁸, arī karavīru administratīvās atbildības jautājumus, nosakot, ka par administratīvo pārkāpumu, kas izdarīts ārpus dienesta, karavīru sauc pie administratīvās atbildības, bet par administratīvo pārkāpumu, ko karavīrs izdarījis, pildot dienesta pienākumus – pie disciplinārās atbildības.

Tā kā mūsdienu drošības vides apstākļos, īpaši hibrīdapdraudējuma situācijās, karavīru iesaiste valsts aizsardzības uzdevumu īstenošanā ir kritiski svarīga arī pirms kara laika iestāšanās, jaunais *MIDIL* kara laika režīmu papildina vēl ar vienu tiesisko režīmu – izņēmuma stāvokli, kas prasa karavīra paaugstinātu atbildību, bet grozījumi *MDL* novērš atsevišķu, ar karavīru disciplināratbildību saistītu normu dublēšanos. Un, kaut arī tika plānots, ka *MIDIL* stāsies spēkā 2020. gada 1. jūlijā, vienlaikus ar *AAL*⁷⁶⁹, tomēr tas notika tikai 2020. gada 1. decembrī.

Autore secina, ka pētījuma kontekstā, *MIDIL* nosaka karavīra disciplināratbildības pamatu, kārtību, kādā karavīri saucami pie disciplināratbildības, militārās disciplīnas pārkāpumu izskatīšanas, izmeklēšanas, karavīriem piemērojamo un uzliekamo disciplinārsodu, kā arī to uzlikšanas, izpildes un apstrīdēšanas kārtību un tajā ir iekļauti konkrēti disciplinārsodi, kas agrāk bija norādīti *MDL*.

Autoresprāt, *KZMDR* un *MDL*, kur norādīti disciplinārsodu veidi, tāpat *MIDIL* (kurā disciplinārsodu veidi ir ietverti) normu kopumu, kas regulē karavīra disciplināratbildību, respektīvi, disciplināratbildības pamatu, kārtību, kādā karavīri saucami pie disciplināratbildības, militārās disciplīnas pārkāpumu izskatīšanas un izmeklēšanas procedūras, karavīriem piemērojamo un uzliekamo disciplinārsodu, kā arī to uzlikšanas, izpildes un apstrīdēšanas procedūru, var definēt kā disciplināro procesu pēc analogijas ar kriminālprocesu, tā kā termins – kriminālprocess (lat. *criminalis* uz noziegumiem attiecīgs + *processus* virzīšanās uz priekšu) tiek skaidrots, kā noteikta darbību sistēma, ko veido izziņas iestādes, prokuratūra un tiesu institūcijas

⁷⁶³ Militārās disciplināratbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav., 14. panta pirmās daļas 4. punkts.

⁷⁶⁴ Turpat, 14. panta pirmās daļas 5. punkts.

⁷⁶⁵ Turpat, 14. panta pirmās daļas 6. punkts.

⁷⁶⁶ Turpat, 14. panta pirmās daļas 7. punkts.

⁷⁶⁷ Turpat, 14. panta pirmās daļas 8. punkts.

⁷⁶⁸ Turpat, 15. panta pirmā daļa.

⁷⁶⁹ Valdība apstiprina jaunu militārās disciplināratbildības regulējumu. (2020. gada 14. aprīlī) Iegūts 16.04.2020. no <https://www.sargs.lv/lv/nbs/2020-04-14/valdiba-apstiprina-jaunu-militaras-disciplinaratbildibas-regulejumu>

sakarā ar krimināllietas pirmstiesas izmeklēšanu un iztiesāšanu⁷⁷⁰. Lingvistiskā nozīmē "kriminālprocess" ir saliktenis, radies no diviem latīņu vārdiem – *crimen* (noziegums) un *processus* (kustība, norise), un šajā nozīmē kriminālprocess ir likumā noteiktā izziņas iestādes, prokuratūras un tiesas darbība nolūkā noskaidrot, brīdināt, ātri un pilnīgi atklāt noziedzīgus nodarījumus, noskaidrot vainīgos un nodrošināt likumu pareizu piemērošanu, lai katra persona, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu tiktu taisnīgi sodīta, bet neviens nevainīgais netiktu saukts pie kriminālatbildības un notiesāts, kā arī sakarā ar šo darbību izveidojušās tiesiskās attiecības starp iestādēm un personām, kas piedalās procesā. Kriminālprocesa jēdziens ietver gan kompetentu iestāžu un amatpersonu darbību, kurai ir stingri noteikta kārtība un sistēma, gan arī attiecības, kas izveidojas starp kriminālprocesuālajā darbībā iesaistītajiem procesa subjektiem, ņemot vērā, ka attiecības neveidojas patvaļīgi, bet gan rodas un eksistē saskaņā ar likumā noteikto kārtību. Kriminālprocesa jēdzienā ietilpst trīs pamatelementi: pirmkārt, stingri likumā noteikta valsts iestāžu, to amatpersonu un procesa dalībnieku darbība, respektīvi – noteiktā kārtībā izveidota darbību sistēma; otrkārt, tiesiskās attiecības, kas izveidojas procesuālā darbībā un treškārt, obligāta un precīza un uz tās pamata izveidojušos attiecību reglamentācija⁷⁷¹, kas, no lat./fr. *reglement*, nozīmē rīkojumu, priekšrakstu un tā ir sabiedrisko attiecību tiesiskās regulācijas veids, nosakot šo attiecību dalībniekiem subjektīvās juridiskās tiesības un uzliekot tiem juridisku atbildību⁷⁷².

Autore, pētījuma turpinājumā, pētot un analizējot karavīra disciplināro procesu, ar to saistītās disciplinārās procedūras un tiesisko aizsardzību pamatā *KZMDR* tiesību normu ietvaros, veiks ieskatu arī tajos *MIDIL* tiesiskā regulējuma aspektos, kurus uzskata par nozīmīgiem Promocijas darba kontekstā tos salīdzinot, lai identificētu iespējamās problēmas un sniegtu risinājumu arī jaunajā karavīra disciplināratbildības tiesiskajā regulējumā (*MIDIL*).

3.2. Karavīra disciplinārā procesa un disciplināro procedūru teorētiskais un tiesiskais raksturojums

Autoresprāt, būtiski ir nostiprināt starp karavīru un *NBS* pastāvošajās publiski tiesiskajās attiecībās karavīra disciplināratbildību regulējošās tiesību normās noteiktās procesuālās kārtības un procesuālo tiesību mērķa izpratni, ko apstiprina arī Latvijas tiesībzinātnieku atziņas, gatavojot ziņojumu Tieslietu padomei, kad Augstākajā tiesā 2020. gada jūlijā dažādu institūciju ekspertu diskusijā tika secināts, ka administratīvais process sākas iestādē, un attiecīgi procesa kvalitāte

⁷⁷⁰Dubure, V., Fogels, A., Fridrihsons, I., Indulēns, G., Krastiņš, I. u.c. (1998). *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 123 - 124.lpp.

⁷⁷¹ Meikališa, Ā., Strada, K.(2000). *Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca*.2.labotais un papildinātais izdevums. Rīga: RaKa, 126 - 127.lpp.

⁷⁷² Turpat, 243.lpp.

primāri ir atkarīga no efektīva un kvalitatīva administratīvā procesa iestādē un, lai, citastarpā uzlabotu arī šo procesu, esot nepieciešams nostiprināt prasmes kvalitatīva administratīvā akta sagatavošanā⁷⁷³. Autore, karavīra disciplinārbildības kontekstā, piekrīt atziņai, ka procesa ievērošana ir objektīvi nepieciešama, lai noskaidrotu patiesību lietā un pieņemtu taisnīgu nolēmumu, bet process ir likumā paredzētā kārtība, virkne juridisku darbību un paņēmieni vajadzīgā mērķa sasniegšanai⁷⁷⁴.

Mūsdienās taisnīgums tiek uzskatīts par morālās, tiesiskās un politiskās apziņas jēdzienu⁷⁷⁵, bet Aristoteļa laikos pēc viņa vārdiem taisnīgums nozīmēja vispilnīgāko tikumību, reizē kā vidu jeb sabalansētību starp galējībām, kas esot pareizais mērs⁷⁷⁶, no kā līdz mūsdienām ir saglabājusies taisnīguma prasība par to, lai pastāvētu atbilstība, sabalansētība starp indivīdu un sabiedrību vai valsti, starp to tiesībām, pienākumiem, starp rīcību un tās novērtējumu, noziegumu un sodu, cilvēku nopelniem un to sabiedrisku atzīšanu, bet neatbilstība šajās attiecībās ir vērtējama kā netaisnība⁷⁷⁷.

Savulaik, senators Kārlis Ducmanis, analizējot pārvaldes darbības ietvaru tiesiskā valstī, norādīja, ka pēc tiesiskas valsts uztveres, to valsts, pašvaldību un citu publisku savienību darbību, ko sauc par pārvaldību, respektīvi, administrāciju, nedrīkst veikt citādi, kā vien zināmās tiesiski normētās robežās, jo likums un ar likumu saistītās citas pozitīvās tiesību normas nosaka šīs robežas ar vispārēja rakstura normām, tāpēc, lai novērstu patvaļu, kad tiek risināti konkrēti dzīves gadījumi. Ducmanis uzsvēra, ka, ja pārvaldei jārisina gadījumi, kad likums pieļauj zināmu rīcības brīvību un bez kuras tās darbs nemaz nevarētu notikt, arī tad pārvaldes amatpersona nedrīkst rīkoties patvaļīgi, bet tai uz savu atbildību likuma robežās esot jārīkojas tā, kā to prasa vispārības labums un individuāla taisnība, saskaņā ar lietā dotiem apstākļiem⁷⁷⁸.

Profesors Kārlis Dišlers savulaik ir teicis, ka tiesība dot likumīgas pavēles un vajadzības gadījumā lietot likumīgus līdzekļus to izpildīšanai ir viena no demokrātiskas valsts varas

⁷⁷³ Diskutē par tiesvedības ilgumu administratīvajā procesā. (2000). *Jurista Vārds*. Nr.32(1142), 4.lpp.

⁷⁷⁴ Baltais, M.(2005). Iestādes brīvības un lietderības apsvērumi. *Jurista Vārds*. Nr.18.,7 - 13.lpp.

⁷⁷⁵ Stukāns, J.(2019). Sadarbības fakta ar VDK konstatēšana: tiesiskie aspekti un tiesvedības procesa būtība. *Jurista Vārds*. Nr.20(1078), 9. lpp.

⁷⁷⁶ Melkšis, E.(2003). Aristotelis – Rietumu civilizācijas tiesību filozofijas pamatlicējs. *Likums un Tiesības*. Nr.2. (42), 46. lpp.

⁷⁷⁷ Stukāns, J.(2019). Sadarbības fakta ar VDK konstatēšana: tiesiskie aspekti un tiesvedības procesa būtība. *Jurista Vārds* Nr.20(1078), 9. lpp.

⁷⁷⁸ Ducmanis, K. (1920). *Administratīvā justice, īpaši Skandināvijas valstīs. Pārvalde un administratīvā justice tiesiskā valstī*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1129.lpp.

pazīmēm⁷⁷⁹, bet cilvēkiem vienmēr ir jābūt pārliecinātiem, ka valsts spēs nodrošināt pamatotu vienveidību taisnīguma izpratnē⁷⁸⁰.

Savulaik, amerikāņu militāro tiesību pētnieks Georgs Deiviss (*George B. Davis*) skaidroja, ka militārās tiesības galvenokārt, bet neizsmeļoši, ir noteiktas ar likumu, tās noteic pienākumus dažādām bruņotajos spēkos dienējošajām personām, kā arī tiesības, ko šīs personas var izmantot, tās veido militāros tribunālus, nodrošina tiem atbilstošu jurisdikciju un regulē tiesvedību tajos, tās arī definē militāros noziegumus un cenšas novērst to izdarīšanu, noteicot atbilstošus sodus⁷⁸¹ saskaņā ar militārās justīcijas⁷⁸² jēdzienu, kas ir soda pasākumu struktūra, kas paredzēta kārtības, morāles un disciplīnas veicināšanai bruņotajos spēkos.

Mūsdienās militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca norāda, ka disciplinārā kārtība [*disciplinary rule*] ir obligāts regulējums, kas nosaka profesionālās uzvedības minimālo līmeni, kas profesionālim jāievēro, lai izvairītos no disciplinārbildības⁷⁸³, bet disciplinārais reglaments [*Disciplinary Regulations*] ir viens no bruņoto spēku reglamentiem, kurā ietvertas normas, kas nosaka militāro disciplīnu, karavīru tiesības un pienākumus disciplīnas nostiprināšanā, apbalvojumus un disciplinārsodus, sūdzību un iesniegumu izskatīšanas kārtību⁷⁸⁴.

Autore norāda, ka KZMDR un MDL, kur norādīti disciplinārsodu veidi, tāpat MIDIL (kur disciplinārsodu veidi ir ietverti) tiek definēts karavīra disciplinārbildības pamats, norādīta secība, kādā to noteikt; kārtība, kādā karavīri saucami pie disciplinārbildības; militārās disciplīnas pārkāpumu izmeklēšanas, izskatīšanas, karavīriem piemērojamo un uzliekamo disciplinārsodu, kā arī to uzlikšanas, apstrīdēšanas, pārsūdzēšanas un izpildes kārtība, respektīvi, disciplinārais process. Tādējādi, disciplinārajā procesā ir veicamas ar to saistītas disciplinārās procedūras: militārās disciplīnas pārkāpumu izskatīšana, izmeklēšana, disciplinārsodu uzlikšana un izpilde, un katrai no šīm procedūrām ir reglamentēta tās norises kārtība, ko, savukārt, var iedalīt trīs sastāvdaļās: pirmā ir disciplinārlietas ierosināšana; otrā - disciplinārlietas izskatīšana, bet trešā ir disciplinārlietas pabeigšana, ņemot vērā, ka disciplinārlieta ir lieta, kas ierosināta nolūkā izteikt rājienu, atstādināt no pienākumu pildīšanas vai izslēgt licencētu profesionāli vai citu personu no profesijas vai kādas citas grupas neprofesionālas, neētiskas, nepareizas vai

⁷⁷⁹Dišlers, K.(1924). *Latvijas valsts varas organi un viņu funkcijas*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. Nr.11. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 449. lpp.

⁷⁸⁰Vainovskis, M.(2000). Tiesu prakses atšķirības lietās par vardarbību pret bērniem. *Likums un Tiesības*. Nr.3 (7) 84.lpp.

⁷⁸¹Davis, G. B. (1915). *A treatise on the military law of the United States together with the practice and procedure of courts-martial and other military tribunals* (3rd ed.). New York: J. Wiley & Sons., p.1.

⁷⁸²*Black's Law Dictionary*.(2004). Eighth Edition. Garner, B.A. (ed.). Minnesota: Thomson/West, p.1013.

⁷⁸³*Black's Law Dictionary*.(1999). 7th Edition. Garner, B.A. (ed.). St. Paul, MN: West Group,p. 476.

⁷⁸⁴Justs, F.(2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 202.lpp.

nelikumīgas rīcības dēļ⁷⁸⁵, turklāt, karavīra disciplinārā procesā pastāv princips, ka pierādīšanas smagums gulstas uz to, kas apgalvo, bet nevis uz to, kas noliedz (*Ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat*)⁷⁸⁶.

3.2.1. Disciplinārlietas ierosināšana un izskatīšana

KZMDR normas noteica, ka militārās disciplīnas pārkāpumus izskatīja komandieris (priekšnieks)⁷⁸⁷ un ja viņš konstatē militārās disciplīnas pārkāpumu vai saņem informāciju par to, tad nekavējoties ir jānoskaidro lietas būtība, komandierim (priekšniekam) ir jāpārliedz arī par pakļautā karavīra vainu, jānoskaidro pārkāpuma apstākļi un jāpieprasa, tā karavīra paskaidrojumu, kurš ir izdarījis disciplīnas pārkāpumu⁷⁸⁸. Izskatot sarežģītus un smagus pārkāpumus, var veikt dienesta izmeklēšanu⁷⁸⁹. Militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas mērķis ir noskaidrot pārkāpuma izdarīšanas apstākļus un tā raksturu, pārkāpumā iesaistītās personas, pārkāpumā iesaistītās personas vainu, kā arī disciplinārbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus. Izskatīšanai ir jābūt neitrālai un objektīvai, ietverot visu informāciju, gan pozitīvu, gan negatīvu par pārkāpumu un pārkāpēju⁷⁹⁰. Komandieris (priekšnieks) dienesta izmeklēšanu var veikt pats vai uzdot veikt sev padotai amatpersonai vai komisijai, respektīvi, dienesta izmeklēšanas veicējam, nosakot dienesta izmeklēšanas atzinuma iesniegšanas termiņu un veikt dienesta izmeklēšanu uzdod komandieris (priekšnieks) ar rakstisku pavēli⁷⁹¹.

MIDIL 18. pants regulē militārās disciplīnas pārkāpumu izskatīšanu⁷⁹², kad komandieris (priekšnieks) dienesta izmeklēšanu var veikt pats vai uzdot to veikt sev padotai amatpersonai vai komisijai (turpmāk – izmeklēšanas veicējam), nosakot dienesta izmeklēšanas atzinuma iesniegšanas termiņu, un veikt dienesta izmeklēšanu viņš uzdod ar rakstisku pavēli⁷⁹³, bet dienesta izmeklēšanas atzinuma sastāvdaļas noteiktas MIDIL 20.pantā⁷⁹⁴.

Autore secina, ka, amatpersona, kura ir tiesīga ierosināt disciplinārlietu, ir komandieris (priekšnieks), kurš ar pavēli par dienesta izmeklēšanas uzsākšanu pret karavīru ierosina disciplinārlietu. Attiecīgā amatpersona izdod pavēli par disciplinārlietas lietas ierosināšanu, ja

⁷⁸⁵Black's Law Dictionary.(1999). 7th Edition. Garner, B.A. (ed.). St. Paul, MN: West Group,p. 476.

⁷⁸⁶ Jakubaņecs, V. (2006). *Tiesiskā apziņa*. Ceturtais papildinātais izdevums. Rīga: P&K, 59. lpp.

⁷⁸⁷MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016. , 61. punkts. *Nav spēkā*.

⁷⁸⁸ Turpat, 62. punkts.

⁷⁸⁹ Turpat, 63. punkts.

⁷⁹⁰ Turpat, 64. punkts.

⁷⁹¹ Turpat, 80. punkts.

⁷⁹² Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 18. pants.

⁷⁹³ Turpat, 19. panta pirmā daļa.

⁷⁹⁴ Turpat, 20. pants.

vien nav konstatējams kāds no *KZMDR*⁷⁹⁵ vai *MIDIL*⁷⁹⁶ normās norādītajiem apstākļiem, kas nepieļauj disciplinārlietas ierosināšanu noilguma dēļ, jo disciplinārsodu nevar uzlikt gadījumā, ja no pārkāpuma izdarīšanas dienas vai pārkāpuma pabeigšanas dienas līdz tā atklāšanai ir pagājuši divi gadi.

Attiecībā uz disciplinārlietas izskatīšanu *KZMDR* VI. nodaļas⁷⁹⁷ „Dienesta izmeklēšana” normas noteica, ka militārās disciplīnas pārkāpumus izskata komandieris (priekšnieks)⁷⁹⁸ un izskatot sarežģītus un smagus pārkāpumus, varēja veikt dienesta izmeklēšanu⁷⁹⁹. Militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas mērķis bija noskaidrot pārkāpuma izdarīšanas apstākļus, tā raksturu, pārkāpumā iesaistītās personas, pārkāpumā iesaistītās personas vainu, kā arī disciplināratbildību mīkstinājošos un pastiprinošos apstākļus. Izskatīšanai bija jābūt neitrālai un objektīvai, ietverot visu informāciju (pozitīvu un negatīvu) par pārkāpumu un pārkāpēju⁸⁰⁰. Komandieris (priekšnieks) dienesta izmeklēšanu varēja veikt pats vai uzdot veikt sev padotai amatpersonai vai komisijai – izmeklēšanas veicējam, nosakot dienesta izmeklēšanas atzinuma iesniegšanas termiņu, un veikt dienesta izmeklēšanu uzdeva ar rakstisku pavēli⁸⁰¹. Izmeklēšanas veicējs atzinuma sniegšanai varēja pieaicināt speciālistu, ja objektīvas izmeklēšanas nodrošināšanai bija nepieciešamas speciālas zināšanas atsevišķā darbības jomā vai specialitātē⁸⁰². Ja izmeklēšanas veicējs bija tieši vai netieši ieinteresēts dienesta izmeklēšanas iznākumā vai pastāvēja citi apstākļi, kas liedz veikt dienesta izmeklēšanu, viņam bija jāiesniedz pamatots ziņojums komandierim (priekšniekam), kurš izdeva šo pavēli, bet ziņojuma iesniegšana neatbrīvoja izmeklēšanas veicēju no pienākuma veikt dienesta izmeklēšanu⁸⁰³. Dienesta izmeklēšanas atzinumu veidoja četri pamatelementi: *ievaddaļa*⁸⁰⁴, kurā bija jānorāda komandiera – pavēles par dienesta izmeklēšanu izdevēja apstiprinājuma uzraksts, amata nosaukums, dienesta pakāpe, vārds, uzvārds, parakstīšanas vieta un datums, bet, ja komandieris (priekšnieks) dienesta izmeklēšanu veica pats, šo informāciju nebija jānorāda⁸⁰⁵, vēl arī dienesta izmeklēšanas atzinuma

⁷⁹⁵ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 75. punkts. *Nav spēkā*.

⁷⁹⁶ Militārās disciplināratbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 21. panta otrā daļa.

⁷⁹⁷ Valsts kanceleja. Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata. Iegūts 29.10.2020. no <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/114>

⁷⁹⁸ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 61. punkts. *Nav spēkā*.

⁷⁹⁹ Turpat, 63. punkts.

⁸⁰⁰ Turpat, 64. punkts.

⁸⁰¹ Turpat, 80. punkts.

⁸⁰² Turpat, 82. punkts.

⁸⁰³ Turpat, 83. punkts.

⁸⁰⁴ Turpat, 85.1. punkts.

⁸⁰⁵ Turpat, 85.1.1. punkts.

sastādīšanas vieta, datums⁸⁰⁶ un izmeklēšanas veicējs, pavēle, ar kuru saskaņā tas darbojas, un pavēlē dotais uzdevums⁸⁰⁷; *konstatējošā daļā*⁸⁰⁸, bija jānorāda pārkāpuma izdarīšanas laiks, vieta, veids un citi apstākļi⁸⁰⁹, pārkāpuma būtība un tā izklāsts hronoloģiskā secībā⁸¹⁰, paskaidrojumu, argumentu un pierādījumu izklāsts un analīze⁸¹¹, pārkāpumu izdarījušā karavīra īpašības, aktīvā dienestā un amatā pavadītais laiks, piešķirtie apbalvojumi un uzliktie disciplinārsodi, atestāciju rezultāti un jebkura cita informācija, kas raksturo personu⁸¹², kā arī tos normatīvos aktus un normas, kas saistītas ar pārkāpumu⁸¹³, disciplināratbildību mīkstināšie un pastiprinošie apstākļi⁸¹⁴; *secinājumu daļā*⁸¹⁵ bija jānorāda: pārkāpuma juridiskā kvalifikācija⁸¹⁶, iespējamie pasākumi pārkāpuma, tā seku, cēloņu un veicinošo apstākļu novēršanai, kā arī izmeklēšanas materiālu tālākā virzība⁸¹⁷ un *parakstu daļa*, ko veidoja norāde uz izmeklēšanas veicēju un viņa apstiprinājuma uzraksts⁸¹⁸. Dienesta izmeklēšanas atzinumā nenorādīja uzliekamo disciplinārsodu⁸¹⁹ un dienesta izmeklēšana tika uzskatīta par pabeigtu, ja komandieris bija apstiprinājis dienesta izmeklēšanas atzinumu⁸²⁰.

Pašlaik, *MIDIL IV*. nodaļa regulē militārās disciplīnas pārkāpumu izskatīšanas un disciplinārsodu uzlikšanas procedūras, bet šī likuma 19. pants nosaka dienesta izmeklēšanas kārtību⁸²¹ un dienesta izmeklēšanas atzinumu, kuru, tāpat kā *KZMDR* regulējumā, veido⁸²²: *ievaddaļa*⁸²³; *konstatējošā daļa*⁸²⁴, kas, salīdzinot ar *KZMDR* normām, ir papildinātas ar pārkāpēja vainas formas⁸²⁵ un ar pārkāpumu radītā zaudējuma vai kaitējuma⁸²⁶ noteikšanu. *Secinājumu daļā* ir jānorāda pārkāpuma juridiskā kvalifikācija, iespējamie pasākumi pārkāpuma, tā seku, cēloņu un veicinošo apstākļu novēršanai, kā arī izmeklēšanas materiālu tālākā virzība⁸²⁷

⁸⁰⁶ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 85.1.2 punkts. *Nav spēkā*.

⁸⁰⁷ Turpat, 85.1.3 punkts.

⁸⁰⁸ Turpat, 85.2 punkts.

⁸⁰⁹ Turpat, 85.2.1 punkts.

⁸¹⁰ Turpat, 85.2.2 punkts.

⁸¹¹ Turpat, 85.2.3 punkts.

⁸¹² Turpat, 85.2.4 punkts.

⁸¹³ Turpat, 85.2.5 punkts.

⁸¹⁴ Turpat, 85.2.6 punkts.

⁸¹⁵ Turpat, 85.3 punkts.

⁸¹⁶ Turpat, 85.3.1 punkts.

⁸¹⁷ Turpat, 85.3.2 punkts.

⁸¹⁸ Turpat, 85.3.4. punkts.

⁸¹⁹ Turpat, 86. punkts.

⁸²⁰ Turpat, 87. punkts.

⁸²¹ Militārās disciplināratbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 19. pants.

⁸²² Turpat, 20.1. pants.

⁸²³ Turpat, 20.1.1. pants.

⁸²⁴ Turpat, 20.1.2. pants.

⁸²⁵ Turpat, 20.1.2.e. pants.

⁸²⁶ Turpat, 20.1.2.f. pants.

⁸²⁷ Turpat, 20.1.3. pants.

un *parakstu daļa*⁸²⁸. Dienesta izmeklēšanas atzinumā nenorāda uzliekamo disciplinārsodu⁸²⁹ un tā ir pabeigta, ja komandieris ir apstiprinājis dienesta izmeklēšanas atzinumu⁸³⁰.

Autoresprāt, dienesta izmeklēšanas veicējam (neieinteresētai personai) ir pienākums pārbaudīt un novērtēt visus lietā esošos pierādījumus un darīt to juridiski pareizi, proti, pierādījumi ir jāvērtē arī kopumā, tai skaitā, to forma un saturs, ņemot vērā pierādījumu nozīmību saistībā ar lietā konstatētajiem apstākļiem. Autoresprāt, būtiski ir arī katru pierādījumu salīdzināt un novērtēt cita pierādījuma kontekstā, no kā izriet, ka visi lietas apstākļi ir jāvērtē loģiskā to kopsakarā, lai varētu izdarīt secinājumus par to, vai karavīrs ir vai nav izdarījis militārās disciplīnas pārkāpumu.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents Dr. iur. Erlens Kalniņš rakstā norāda, ka, lai tiesību normas īstenotu savu regulatīvo funkciju, tās ir jāpiemēro, respektīvi, tiesību piemērotājam izšķirot kādu konkrētu dzīves gadījumu, jāatrod uz šo gadījumu attiecināma jeb piemērojama tiesību norma un ar šo tiesību normas piemērošanas aktu ir jānosaka un jākonkretizē šajā normā paredzētās tiesiskās sekas, kur tiesību normu piemērošanai ir nepieciešami divi pamatelementi, pirmkārt, dzīves gadījums, jeb faktiskais elements un otrkārt, tiesību norma, kas piemērojama attiecībā un minēto dzīves gadījumu jeb normatīvais elements⁸³¹ un tiesību normu piemērošanas procesa struktūra pamatojas uz šķietami vienkāršu loģisku shēmu, kad dzīves gadījums tiek pakārtots piemērojamās tiesību normas sastāvā raksturotajām juridiskajām pazīmēm, nosakot un konkretizējot šajā normā paredzētās tiesiskās sekas, tādējādi, tiesību normu piemērošanas loģiskā shēma juridiskās metodes mācībā tiek apzīmēta kā juridiskais siloģisms⁸³². Juridiskā siloģisma izejas punkts ir piemērojamā tiesību norma un, ņemot vērā to, ka tiesību norma ir vērsta uz noteiktu tiesisku seku nodibināšanu, tā vienlaicīgi nosaka arī šo seku iestāšanās priekšnoteikumus⁸³³.

Autore secina, ka dienesta izmeklēšanas atzinumā tiesību piemērotājam, tiesību normu piemērošanas loģiskās shēmas militārās disciplīnas pārkāpumu konstatēšanas gadījumos būs jāpakārto juridiskā siloģisma nosacījumiem, kā pareizai juridiskajai metodei katra gadījuma tiesisko seku izvērtēšanā, no kā izriet, ka militārās disciplīnas pārkāpuma izdarīšana būs pierādīta, ja karavīrs normatīvajos aktos, pavēlēs un rīkojumos noteiktās kārtības izpildē būs pieļāvis prettiesisku darbību vai bezdarbību, kas izdarīta, ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības

⁸²⁸ Militārās disciplināratbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav., 20.1.4. pants.

⁸²⁹ Turpat, 20.2. pants.

⁸³⁰ Turpat, 20.3. pants.

⁸³¹ Kalniņš, E. (2003). Tiesību normu piemērošanas loģiskā shēma. Melkīsis, E. (zin.red.). *Juridiskās metodes pamati: 11 soļi tiesību normu piemērošanā: rakstu krājums*. Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte. Rīga: Ratio iuris, 19.lpp.

⁸³² Turpat, 20.lpp.

⁸³³ Turpat, 21.lpp.

pārkāpjot normatīvos aktus, militāros reglamentus, komandiera (priekšnieka) pavēles, rīkojumus vai norādījumus, respektīvi, pārkāpuma faktiskie apstākļi atbildīs tiesību normas tiesiskajam sastāvam.

Autore secina, ka pēc tam, kad komandieris (priekšnieks) ar pavēli ir iecēlis dienesta izmeklēšanas veicējus - vienu sev padotu amatpersonu vai komisiju, kas, sastāv no vairākām amatpersonām, ir būtiski, ka neviens no izmeklēšanas veicējiem nedrīkst būt tieši vai netieši ieinteresēts dienesta izmeklēšanas iznākumā. Viņu pienākumos ir noskaidrot, vai pastāv faktiskas un tiesisks pamats saukt karavīru pie disciplinārās atbildības, kā arī sagatavot dienesta izmeklēšanas atzinumu. Un, tā kā dienesta izmeklēšanas atzinums, kā tiesību piemērošanas akts, rada noteiktas tiesiskās sekas karavīram, tad tā konstatējošā daļā tiesību piemērotājam ir jāpierāda tieši šo seku nepieciešamība un arī jāpārlicina karavīrs par konkrētā risinājuma pareizību, turklāt, pamatojot to ar konkrētām tiesību normām, pierādījumiem, daudzveidīgiem argumentiem un apsvērumiem, izklāstot tos noteiktā secībā, un tikai pēc tam tiesību piemērotājs dienesta izmeklēšanas atzinumu var nodot disciplinārlietas ierosinātājam, lai tas varētu lemt par karavīram piemērojamo vai nepiemērojamo disciplinārsodu.

3.2.2. Disciplinārlietas pabeigšana

KZMDR, disciplinārsodu atbilstoši savai disciplinārajai varai varēja uzlikt vienīgi karavīra tiešais komandieris (priekšnieks)⁸³⁴ un pēc dienesta izmeklēšanas atzinuma saņemšanas un pirms disciplinārsoda uzlikšanas komandieris (priekšnieks) rakstiski informēja karavīru par viņa tiesībām iepazīties ar militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem, tai skaitā, viņa vainas pierādījumiem un sniegt paskaidrojumus un pierādījumus sevis aizstāvēšanai vai atbildības mīkstināšanai⁸³⁵. Komandieris (priekšnieks), pamatojoties uz militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas jeb dienesta izmeklēšanas rezultātiem, pieņēma lēmumu par pārkāpēja sodīšanu, nosakot soda veidu⁸³⁶. Disciplinārsodu uzlika atbilstoši pārkāpuma izraisīto vai iespējamo seku smagumam un, nosakot disciplinārsoda veidu un apmēru, bija jāņem vērā pārkāpuma raksturs, apstākļi, kādos tas izdarīts, pārkāpēja līdzšinējā uzvedība, kā arī disciplināratbildību mīkstinošie vai pastiprinošie apstākļi⁸³⁷. Komandierim (priekšniekam) rakstiskā pavēlē par disciplinārsoda uzlikšanu bija jānorāda pārkāpuma izdarīšanas vieta, laiks, pārkāpuma būtība un piemērotās tiesību normas (norādot normatīvā akta nosaukumu un attiecīgo tiesību normu), kā arī disciplinārsoda apstrīdēšanas iespējas un termiņu tā apstrīdēšanai⁸³⁸. Ja

⁸³⁴ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 60. punkts. *Nav spēkā*.

⁸³⁵ Turpat, 65. punkts.

⁸³⁶ Turpat, 66. punkts.

⁸³⁷ Turpat, 68. punkts.

⁸³⁸ Turpat, 67. punkts.

komandieris (priekšnieks) uzskatīja, ka pārkāpuma smaguma dēļ viņa disciplinārā vara karavīra sodīšanai nav pietiekama, viņš lūdza augstākam komandierim (priekšniekam) sodīt militārās disciplīnas pārkāpēju⁸³⁹. Disciplinārsodu karavīram uzlika ne vēlāk kā mēneša laikā, kopš komandierim (priekšniekam) kļuvis zināms par izdarīto pārkāpumu, bet, ja nepieciešama dienesta izmeklēšana, – ne vēlāk kā mēneša laikā, kopš bija apstiprināts dienesta izmeklēšanas atzinums. Disciplinārsoda uzlikšanas termiņu varēja pagarināt Administratīvā procesa likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā⁸⁴⁰ un par uzlikto disciplinārsodu karavīram paziņoja personīgi (ar rakstisku pavēli) vai līdzīgas vai augstākas dienesta pakāpes karavīru klātbūtnē (ierindas priekšā, dienesta sanāksmē)⁸⁴¹.

Pašlaik, pamatojoties uz *MIDIL* 21. panta⁸⁴² normām, disciplinārsodu atbilstoši savai disciplinārajai varai uzliek karavīra tiešais komandieris (priekšnieks) vai augstāks komandieris (priekšnieks) atbilstoši šā likuma 16. pantā noteiktajām disciplinārās varas tiesībām ar noteikumu, ka, sodot karavīrus, nedrīkst pārkāpt normatīvajos aktos noteiktās tiesības un pienākumus un pieļaut nepamatotu bardzību⁸⁴³. *MIDIL* 22.pants regulē atsevišķu disciplinārsodu uzlikšanas īpatnības⁸⁴⁴.

Autore secina, ka saskaņā ar disciplināro procesu, kas noteikts *KZMDR* un *MIDIL* regulējumā, lai karavīram piemērotu disciplināratbildību, viņa komandierim (priekšniekam) ir nepieciešams pieņemt lēmumu par disciplinārlietas ierosināšanu, pēc tam dienesta izmeklēšanas laikā ir jāiegūst pietiekami pierādījumi, obligāti arī - karavīra vainai. Amatspersonai vai komisijai, kas izmeklē disciplinārlietu un kuri nevar būt tieši vai netieši ieinteresēti dienesta izmeklēšanas iznākumā, ir jāizvērtē visi faktiskie apstākļi, jāpiemēro tiesību normas un jāizstrādā gan uz faktiskiem apstākļiem, gan un uz tiesību normām balstīts dienesta izmeklēšanas atzinums, disciplinārlietas ierosinātāja noteiktā laikā. Pēc tam komandierim (priekšniekam), pamatojoties uz dienesta izmeklēšanas atzinumu, ar pavēli par disciplinārsodu vainīgajam karavīram, ir jāuzliek *MDL* līdz *KZMDR* zaudēja spēku vai *MIDIL*, kas stājās spēkā 01.12.2020., normās paredzētais disciplinārsods, un, piemērojot konkrēta disciplinārsoda veidu karavīra disciplinārpārkāpuma gadījumā, ir jāņem vērā arī izdarītā pārkāpuma smagums, nodarītā zaudējuma/kaitējuma apmērs, apstākļi, kādos disciplīnas pārkāpums ir izdarīts, karavīra vaina un viņa iepriekšējās dienesta gaitas vērtējums.

⁸³⁹ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 73. punkts. *Nav spēkā*.

⁸⁴⁰ Turpat, 74. punkts.

⁸⁴¹ Turpat, 76. punkts.

⁸⁴² Militārās disciplināratbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 21. pants.

⁸⁴³ Turpat, 21. panta trešā daļa.

⁸⁴⁴ Turpat, 22. pants.

3.3. Karavīra disciplinārsoda izpilde un disciplinārbildības sekas

Savulaik, Senāta virsprokurors Zilbers teicis, ka gadījumā, ja administratīvā vara uzliek sodu, tad būtu loģiski, ka sodošos lēmumus varētu izpildīt tikai tad, kad tie stājušies spēkā, respektīvi, kad notecējuši pārsūdzības termiņi un pārsūdzība nav iesniegta, bet, ja tā, iesniegta laikus, tad līdz tās izskatīšanai vai sūdzības noraidīšanai administrācijas sodošais lēmums nebūtu izpildāms⁸⁴⁵, kam autore pilnībā piekrīt un turpinājumā pētīs šīs atziņas atspoguļojumu tiesību aktos mūsdienās.

KZMDR bija noteikts, ka disciplinārsods jāizpilda triju mēnešu laikā pēc tā uzlikšanas un pēc minētā termiņa disciplinārsodu neizpildīja, bet disciplinārsoda neizpildīšanā vainīgo amatpersonu sauca pie disciplinārbildības⁸⁴⁶. Ja disciplinārsodu bija uzlicis augstāks komandieris (priekšnieks), viņš noteica arī, vai rīkojumu (pavēli) par soda izpildīšanu izdos pats vai vainīgā karavīra tiešais komandieris (priekšnieks)⁸⁴⁷. Ja no aktīvā dienesta atvaļināmais karavīrs kādu iemeslu dēļ nebija izcietis viņam uzlikto arestu, viņu atvaļināja tikai pēc disciplinārsoda izciešanas un aresta laikā viņš saņēma tikai karavīra uzturdevu⁸⁴⁸. Ārpuskārtas norīkojumu karavīrs izpildīja no dienesta brīvajā laikā. Šo norīkojumu varēja uzdot pildīt arī naktī, paredzot sodītajam četras stundas nakts atpūtai, bet tas nedrīkstēja ilgt trīs nakts pēc kārtas, turklāt, ārpuskārtas norīkojumu bija jāpilda papildus paredzētajiem kārtējiem norīkojumiem⁸⁴⁹. Ierobežojums atstāt dienesta vietu tika izpildīts pēc tam, kad komandieris (priekšnieks), kuram ir tiesības šo disciplinārsodu uzlikt, noteica laiku, kad sodītajam kareivim katru dienu jāatrodas dienesta vietā, un kārtību, kādā viņš drīkstēja to atstāt (parasti no vakara atsaucēs līdz rīta celšanās laikam), kā arī laiku, kad viņam jāatrodas savā deklarētajā dzīvesvietā vai citā noteiktā vietā un šī disciplinārsoda laikā karavīrs nedrīkstēja apmeklēt sabiedriskās atpūtas vietas⁸⁵⁰. Stingrā uzraudzība, savukārt, tika noteikta kā speciāls dienesta režīms, kura laikā karavīrs veica pienākumus komandiera vai viņa norīkotas personas tiešā uzraudzībā un tā laikā uz karavīru bija attiecināms ierobežojums atstāt dienesta vietu⁸⁵¹. Arests nozīmēja disciplināri sodītā karavīra piespiedu ievietošanu virssardzes aresta telpās regulējošās tiesību normās noteiktajā kārtībā un tā laikā karavīrs saņēma tikai karavīra bezmaksas uzturdevu⁸⁵², un, ja karavīram tika piemērots arests, viņš nepildīja dienesta pienākumus, izņemot ierindas un

⁸⁴⁵ Zilbers, F. (1918). *Pie jautājuma par administratīvo sodīšanu un administratīvām tiesām*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 150.lpp.

⁸⁴⁶ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 96. punkts. *Nav spēkā*.

⁸⁴⁷ Turpat, 97. punkts.

⁸⁴⁸ Turpat, 98. punkts.

⁸⁴⁹ Turpat, 99. punkts.

⁸⁵⁰ Turpat, 100. punkts.

⁸⁵¹ Turpat, 101. punkts.

⁸⁵² Turpat, 102. punkts.

militāro reglamentu apmācību⁸⁵³. Autore norāda, ka ikviens disciplinārsods, kas tika uzlikts karavīram, bija spēkā tik ilgi, kamēr to neatcēla vai kamēr nebija beidzies *KMZDR* 107., 108. vai 109.punktā minētais termiņš par disciplinārsoda spēkā esamību⁸⁵⁴.

Pašlaik, saskaņā ar *MIDIL* 25. panta normu, disciplinārsodu, izņemot īpašus likumā minētos gadījumos, sāk izpildīt ne vēlāk kā triju mēnešu laikā no brīža, kad beidzies tā apstrīdēšanas (pārsūdzēšanas) termiņš, un tas nav apstrīdēts (pārsūdzēts) vai arī ir stājies spēkā *AK* lēmums vai tiesas spriedums, ar kuru karavīra iesniegums vai pieteikums noraidīts un pēc minētā termiņa disciplinārsodu neizpilda, savukārt, kara un izņēmuma stāvokļa laikā disciplinārsodu izpilda nekavējoties pēc tā piemērošanas⁸⁵⁵. Ārpuskārtas norīkojumu karavīrs izpilda no dienesta brīvajā laikā, šo norīkojumu var uzdot pildīt arī naktī, paredzot sodītajam četras stundas nakts atpūtai, bet tas nedrīkst ilgt trīs nakts pēc kārtas⁸⁵⁶. Ierobežojums atstāt dienesta vietu tiek izpildīts pēc tam, kad komandieris (priekšnieks), kuram ir tiesības šo disciplinārsodu uzlikt, nosaka laiku, kad sodītajam kareivim katru dienu jāatrodas dienesta vietā, un kārtību, kādā viņš drīkst to atstāt (parasti no vakara atsaucēs līdz rīta celšanās laikam), kā arī laiku, kad viņam jāatrodas savā deklarētajā dzīvesvietā vai citā noteiktā vietā, bez tam, šī disciplinārsoda laikā kareivju sastāva karavīrs nedrīkst apmeklēt sabiedriskās atpūtas vietas⁸⁵⁷. Stingrā uzraudzība ir speciāls dienesta režīms, kura laikā karavīrs veic pienākumus komandiera vai viņa norīkotas personas tiešā uzraudzībā un stingrās uzraudzības laikā uz karavīru ir attiecināms ierobežojums atstāt dienesta vietu⁸⁵⁸.

Savukārt, pievēršoties karavīra disciplināratbildības sekām, autore noskaidroja, ka disciplinārās atbildības sekas, pirmkārt, ir disciplinārsods jeb no dienesta attiecībām izrietošo tiesību samazināšana un otrkārt, disciplinārā sodāmība, kas ir laikā ierobežotas un tiesību normās noteiktas tiesiskas sekas, kuras pieļauj turpmākajās tiesiskajās attiecībās ar karavīru izmantot faktu, ka karavīrs ir disciplināri sodīts⁸⁵⁹.

Dr.iur. Ilgvars Krastiņš sankciju vai soda normas skaidro kā tiesību normas, kas noteiktu darbību saista ar sankciju (soda) draudiem, turklāt sankcija tiek izprasta kā nelikumīgas darbības sekas, t.i., kā reakcija uz nelikumīgu rīcību⁸⁶⁰ un pareizi sankcija ir jāsaprot kā nelikumīgas darbības sekas, kas nav tikai sankcionētas darbības saturošas uzvedības normas sekas, bet gan,

⁸⁵³ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 103. punkts.. *Nav spēkā*.

⁸⁵⁴ Turpat, 106. punkts.

⁸⁵⁵ Militārās disciplināratbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 25. panta pirmā daļa.

⁸⁵⁶ Turpat, 25. panta otrā daļa.

⁸⁵⁷ Turpat, 25. panta trešā daļa.

⁸⁵⁸ Turpat, 25. panta ceturrtā daļa.

⁸⁵⁹ Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A.(2016). *Administratīvās tiesības. Mācību grāmata*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 197.lpp.

⁸⁶⁰ Krastiņš, I.(2000). *Tiesību izpratne, funkcijas un normas*. Rīga: LU, 44.lpp.

gluži pretēji, ir tās priekšnoteikums, jo katra sankciju norma kaut kādā mērā jau sevī ietver arī uzvedības normu, neatkarīgi no tā, vai šī uzvedības normas likumā ir skaidri noteikta vai nav⁸⁶¹.

3.3.1. Disciplinārsods

Sods (disciplinārs) [*disciplinary punishment*] ir ietekmēšanas līdzeklis pārkāpumu izdarījušai personai, un disciplinārsods ir viens no soda veidiem⁸⁶², bet LU Juridiskās fakultātes profesore Dr.iur. Ārija Meikališa norāda, ka līdzekļiem, kas paredzēti lietai būtisku apstākļu izzināšanai, ir jābūt tiesiskiem⁸⁶³.

Disciplinārsoda termins tiek skaidrots kā bruņoto spēku karavīriem piemērojama piespiedu līdzeklis, ko lieto ne vien, lai sodītu par izdarīto pārkāpumu, bet arī lai audzinātu un dotu iespēju laboties, tā mērķis nav pazemot karavīra cieņu, bet gan panākt, lai vainīgais, kā arī pārējie karavīri neizdarītu citus pārkāpumus. Disciplinārsodus lieto, ja pārkāpta disciplinārā atbildība, kas tiek piemērota KMZDR noteiktajā kārtībā un disciplināri soda par militārā dienesta pārkāpumiem. Disciplinārsods neatbrīvo no administratīvās, civilās un kriminālās atbildības, tas atšķiras pēc tā piemērošanas veida un ilguma, ievērojot konkrētā karavīra dienesta pakāpi un ieņemamo amatu⁸⁶⁴ un sodīt [*to punish*] nozīmē noteikt vai piespriest, kā arī izpildīt (kādam) sodu⁸⁶⁵.

KZMDR neregulēja karavīriem piemērojamus disciplinārsodus, tie bija atrodamī *MDL*, kur 75. panta pirmās daļas 1.- 8. punkta normās bija minēti par militārās disciplīnas pārkāpumu karavīram piemērojamie disciplinārsodi – rājiens, ārpuskārtas norīkojums, aizliegums vai ierobežojums atstāt dienesta vietu, stingrā uzraudzība, arests līdz 10 diennaktīm, brīdinājums par neatbilstību ieņemamajam amatam, pazemināšana amatā, mēneša mēnešalgas samazināšana līdz 20 procentiem uz laiku, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem un atvaļināšana no dienesta pirms līgumā paredzētā laika⁸⁶⁶, šī panta trešajā daļā bija noteikts, ka militārās disciplīnas pārkāpumu izmeklēšanas, izskatīšanas, disciplinārsodu uzlikšanas un izpildes kārtību nosaka KZMDR reglamenta normas⁸⁶⁷, turklāt, tādi karavīram piemēroto disciplinārsodu, kā pazemināšana amatā⁸⁶⁸ vai atvaļināšana no dienesta pirms līgumā paredzētā laika⁸⁶⁹ apstrīdēšana vai pārsūdzēšana neapturēja to izpildi.

⁸⁶¹ Krastiņš, I.(2000). *Tiesību izpratne, funkcijas un normas*. Rīga: LU, 45.lpp.

⁸⁶² Justs, F.(2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 878.lpp.

⁸⁶³ Meikališa, Ā.(2007). Cilvēktiesību ievērošana, veicot izmeklēšanas darbības. *Jurista Vārds*. Nr.11(464), 8-15.lpp.

⁸⁶⁴ Justs, F.(2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 203.lpp.

⁸⁶⁵ Turpat, 878.lpp.

⁸⁶⁶ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 75. panta pirmās daļas 1 - 8.punkts.

⁸⁶⁷ Turpat, 75. panta trešā daļa.

⁸⁶⁸ Turpat, 75. panta septītā daļa.

Savukārt *MIDIL* III nodaļas „Disciplinārsodi un disciplinārās varas tiesības” normās ir ietverts disciplinārsoda jēdziens un mērķis, respektīvi, disciplinārsods ir piespiedu līdzeklis, ko karavīram, kas izdarījis militārās disciplīnas pārkāpumu⁸⁷⁰, ko uzliek, lai sodītu vainīgo karavīru par izdarīto militārās disciplīnas pārkāpumu, kā arī lai audzinātu un panāktu, ka vainīgais, kā arī citi karavīri ievēro militāro disciplīnu un atturas no jaunu militārās disciplīnas pārkāpumu izdarīšanas. Bez tam, disciplinārsoda mērķis nav pazemot karavīra cieņu⁸⁷¹ un par militārās disciplīnas pārkāpumu karavīram var piemērot šādus disciplinārsodus: rājienu, ārpuskārtas norīkojumu līdz trim reizēm, ierobežojumu atstāt dienesta vietu līdz 15 diennaktīm, stingro uzraudzību līdz 15 diennaktīm, brīdinājumu par neatbilstību ieņemamajam amatam, mēneša algas samazināšanu līdz 20 procentiem uz laiku, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem, pazemināšanu amatā un miera laikā - atvaļināšanu no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika⁸⁷².

Autore secina, ka disciplinārsodi regulējošās *MDL* un *MIDIL* normās tiek norādīti secībā, sākot ar vieglāko - ar rājienu, un beidzot ar smagāko - atbrīvošanu no dienesta pirms termiņa. To, kādu sodu, iespējams, piemērot par konkrētu disciplinārpārkāpumu, nosaka attiecīgā disciplinārā pārkāpuma sankcija. Tādējādi visi disciplinārsodi rada ar karavīra dienesta tiesību apjomu saistītas nelabvēlīgas sekas.

KMZDR, disciplinārsodu apstrīdēšanu regulēja tā VII. nodaļa, kur bija noteikts, ka disciplinārsodu karavīrs varēja apstrīdēt *AK*, kuras sastāvu un darba reglamentu (*AKDR*)⁸⁷³ apstiprina aizsardzības ministrs⁸⁷⁴, mēneša laikā no dienas, kad tas viņam ir paziņots, iesniedzot *AK*⁸⁷⁵ rakstisku iesniegumu, kas noformēts kā veidlapa un kurā karavīram, bez personas datiem ir jānorāda arī uzliktā disciplinārsoda apstrīdēšanas iemesli, atsauce uz dokumentiem un normatīvo aktu normām, ar kurām pamatots iesniegums un tam ir jāpievieno arī pavēle par disciplinārsoda uzlikšanu citi dokumenti, uz kuriem iesniegumā izdarīta atsauce⁸⁷⁶. Un, ja karavīrs iesniedza iesniegumu *AK*, tad disciplinārsoda izpilde tika apturēta līdz *AK* lēmuma pieņemšanai⁸⁷⁷, bet uzlikto disciplinārsodu izpildīja nekavējoties pēc pavēles izdošanas par disciplinārsoda

⁸⁶⁹ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 75. panta astotā daļa.

⁸⁷⁰ Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 13. panta pirmā daļa.

⁸⁷¹ Turpat, 13. panta otrā daļa.

⁸⁷² Turpat, 14. panta pirmās daļas 1- 8.punkts.

⁸⁷³ Reglaments Nr.14-REGL ”Apelācijas komisijas darba reglaments”. Pieņemts 11.09.2011. Aizsardzības ministrija. Pēdējie grozījumi 31.01.2012. Nav publicēts.

⁸⁷⁴ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 88. punkts. Nav spēkā.

⁸⁷⁵ Turpat, 89. punkts.

⁸⁷⁶ Turpat, pielikums.

⁸⁷⁷ Turpat, 90. punkts.

uzlikšanu, ja karavīram uzlika disciplinārsodu – pazemināšanu amatā vai (miera laikā) atvaļināšanu no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika⁸⁷⁸.

Pašlaik, *MIDIL* V. nodaļas, kas regulē arī disciplinārsodu apstrīdēšanas un izpildes kārtību, tiesiskais regulējums pēc būtības neatšķiras no *KZMDR*, bet noteikumi, ka kara un izņēmuma stāvokļa laikā, disciplinārsodu karavīrs var apstrīdēt Apelācijas komisijā mēneša laikā, kopš valstī beidzas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā izsludinātais izņēmuma stāvoklis, vai beidzies karš⁸⁷⁹, ir jauna norma salīdzinot ar *KZMDR*. Analogiski, tāpat kā *KZMDR* normās bija noteikts, arī *MIDIL* nosaka, ka gadījumā, ja karavīrs iesniedzis iesniegumu *AK*, disciplinārsoda izpilde tiek apturēta līdz *AK* lēmuma pieņemšanai⁸⁸⁰, bet uzlikto disciplinārsodu izpilda nekavējoties pēc pavēles izdošanas par disciplinārsoda uzlikšanu, ja karavīram uzlikts disciplinārsods – pazemināšana amatā vai (miera laikā) atvaļināšana no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika⁸⁸¹.

AK izskata karavīra iesniegumu par disciplinārsoda apstrīdēšanu pamatojoties uz *AKDR* normu par piekritību, izvērtējot uzliktā disciplinārsoda pamatotību un atbilstību izdarītajam pārkāpumam⁸⁸². *AKDR* normās noteikts, ka *AK* sēdē lietas dalībnieks var piedalīties ar pārstāvja palīdzību vai starpniecību⁸⁸³ un karavīra pārstāvību var noformēt gan ar notariāli apstiprinātu pilnvaru, gan karavīrs var pilnvarot savu pārstāvi mutvārdos sēdes laikā⁸⁸⁴. Pilnvarojums vest lietu dod pārstāvim tiesības pārstāvamā vārdā izpildīt visas procesuālās darbības un īpaši pilnvarā norādot par tiesībām pilnīgi vai daļēji atteikties no iesniegumā norādītā prasījuma, vainas pilnīgu vai daļēju atzīšanu un komandiera pavēles apstrīdēšanu⁸⁸⁵. Pārstāvamajam ir saistošas visas procesuālās darbības, ko pārstāvis izpildījis viņam dotā pilnvarojuma ietvaros⁸⁸⁶ un pārstāvamais var katrā laikā atsaukt pārstāvim doto pilnvarojumu, paziņojot par to rakstveidā vai mutvārdos⁸⁸⁷. *AK* pēc militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem novērtē uzliktā disciplinārsoda pamatotību un atbilstību izdarītajam pārkāpumam un nepieciešamības gadījumā tai ir tiesības pieprasīt informāciju, kas saistīta ar militārās disciplīnas pārkāpumu, arī

⁸⁷⁸ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 90.1.punkts. Nav spēkā.

⁸⁷⁹ Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 25. panta otrā daļa.

⁸⁸⁰ Turpat, 25. panta trešā daļa.

⁸⁸¹ Turpat, 25. panta trešās daļas 1.punkts.

⁸⁸² Reglaments Nr.14-REGL "Apelācijas komisijas darba reglaments". Pieņemts 11.09.2011. Aizsardzības ministrija. Pēdējie grozījumi 31.01.2012., 15. punkts. Nav publicēts.

⁸⁸³ Turpat, 41. punkts.

⁸⁸⁴ Turpat, 43. punkts.

⁸⁸⁵ Turpat, 45. punkts.

⁸⁸⁶ Turpat, 46. punkts.

⁸⁸⁷ Turpat, 47. punkts.

uzklausi personu, kuras var sniegt nepieciešamo informāciju^{888 889}. AK ir tiesīga: noraidīt iesniegumu un atstāt spēkā komandiera (priekšnieka) uzlikto disciplinārsodu^{890 891}; apmierināt iesniegumu un pilnīgi atcelt uzlikto disciplinārsodu^{892 893} vai arī daļēji apmierināt iesniegumu un piemērot vieglāku disciplinārsodu par karavīram uzlikto^{894 895}. Savukārt karavīram ir noteiktas tiesības AK lēmumu pārsūdzēt tiesā APL noteiktajā kārtībā^{896 897}.

Nemot vērā īpatnības, ka karavīra disciplinārbildību regulē gan militāro tiesību, gan administratīvo tiesību un administratīvā procesa tiesību normas, kā arī to, ka karavīrs militārajā dienestā atrodas pakļautības attiecībās, autore uzskata, ka karavīra disciplinārbildību regulējošās normās būtu norādāmas sekojošas obligātās prasības, pirmkārt, komandiera, kurš ir uzzinājis faktus, kas norāda, ka karavīrs ir izdarījis pārkāpumu, pirmā darbība ir pašam uzsākt lietas izmeklēšanu vai dot rīkojumu izmeklēt faktus. Otrkārt, attiecīgajam karavīram jāpaziņo par viņam izvirzītajām apsūdzībām, un karavīram jābūt tiesībām aizstāvēt sevi pret apsūdzību, turklāt, jānotiek karavīra mutvārdu noklausīšanai un liecinieku nopratināšanai. Treškārt, karavīram visas dienesta izmeklēšanas laikā ir jāsaņem zināma veida palīdzība, no kāda cita civila vai militāra bruņoto spēku pārstāvja, kas ir profesionāls jurists un neitrāla persona, kuram ir pielaide valsts noslēpumam un ceturkārt, karavīram ir jāpastāv tiesībām uz sūdzības iesniegšanu AK un arī papildus tiesībām iesniegt sūdzību administratīvajā tiesā par AK lēmumu.

Autore jau iepriekš norādīja, ka, saskaņā ar AKDR normām, tikai AK sēdē lietas dalībnieks jeb iesniegumu par disciplinārsoda apstrīdēšanu iesniegušais karavīrs var piedalīties ar pārstāvja palīdzību vai starpniecību, bet ne iepriekšējā - KZMDR normatīvajā regulējumā, ne esošā - MIDIL regulējumā nav iekļauta norma par karavīra tiesībām realizēt aizstāvību ar pārstāvja starpniecību visa disciplinārā procesa laikā, kas karavīram liedz pilnvērtīgu iespēju aizstāvēt sevi, tādējādi sašaurinot karavīra tiesību tvērumu disciplinārbildības kontekstā.

⁸⁸⁸MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 92. punkts. *Nav spēkā*.

⁸⁸⁹Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 24. panta ceturtdaļa.

⁸⁹⁰MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 93.1. punkts. *Nav spēkā*.

⁸⁹¹Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 24. panta piektās daļas 1.punkts.

⁸⁹²MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 93.2. punkts. *Nav spēkā*.

⁸⁹³Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 24. panta piektās daļas 2.punkts.

⁸⁹⁴MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 93.3. punkts. *Nav spēkā*.

⁸⁹⁵Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 24. panta piektās daļas 3.punkts.

⁸⁹⁶MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 94. punkts. *Nav spēkā*.

⁸⁹⁷Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 24. panta sestā daļa.

Autoresprāt, pamatojoties uz *MDL* 10. panta trešās daļas normu, par to, ka karavīriem ir tiesības katrā vienībā no sava vidus izvirzīt pārstāvi karavīru interešu aizstāvēšanai un sadzīves jautājumu risināšanai attiecībās ar vienības komandieri (priekšnieku) un augstākām amatpersonām, kas savas pilnvaras realizē aizsardzības ministra noteiktajā kārtībā⁸⁹⁸, būtu nepieciešams izdarīt grozījumus *MIDIL* normās, papildinot 18. panta "Militārās disciplīnas pārkāpumu izskatīšana" otro daļu ar papildteikumu par to, ka dienesta izmeklēšanas ierosināšanas gadījumā komandierim (priekšniekam) ir pienākums pieaicināt „karavīra padomdevēju”, kas realizē karavīra aizstāvību visā disciplinārā procesa laikā kā pārstāvis.

Autore izsaka priekšlikumu *MIDIL* 18. panta "Militārās disciplīnas pārkāpumu izskatīšana" otro daļu izteikt sekojošā redakcijā:

*„(2) Militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanu komandieris (priekšnieks) uzsāk nekavējoties vai ne vēlāk kā piecu darbdienu laikā, kopš viņam kļuvis zināms par iespējamo militārās disciplīnas pārkāpumu. Izskatot militārās disciplīnas pārkāpumus, var veikt dienesta izmeklēšanu šajā likumā noteiktajā kārtībā. **Dienesta izmeklēšanas ierosināšanas gadījumā komandierim (priekšniekam) ir pienākums pieaicināt padomdevēju, kas realizē karavīra aizstāvību visa disciplinārā procesa laikā kā pārstāvis**”.*

3.3.2. Disciplinārā sodāmība

KZMDR bija noteikts gan sodāmības ilgums, gan sodāmības sekas un attiecībā uz karavīriem tā 106. punkts⁸⁹⁹ noteica, ka ikviens disciplinārsods, kas uzlikts karavīram bija spēkā, kamēr to neatcēla vai kamēr nebija beidzies atbilstoši tā 107.punkta, kas noteica, ka disciplinārsods (izņemot pazemināšana amatā vai atvaļināšana no dienesta pirms noteiktā laika) profesionālā dienesta karavīram bija spēkā sešus mēnešus no soda uzlikšanas dienas un, ja šajā laikā karavīrs izdarīja jaunu pārkāpumu, tad iepriekšējā disciplinārsoda laiks tika pagarināts līdz jaunā soda termiņa beigām, ja iepriekšējais sods nebija atcelts agrāk⁹⁰⁰ vai 109.punkta, kas noteica, ka profesionālā dienesta karavīru kurš tika pazemināts amatā, varēja atjaunot iepriekšējā amatā ne agrāk kā pēc gada⁹⁰¹, normām. *KZMDR* īpaši noteikumi bija iekļauti 110. punktā⁹⁰², kad komandieris (priekšnieks), kas uzlicis disciplinārsodu, vai sodītā karavīra tiešais komandieris (priekšnieks), kura disciplinārā vara bija augstāka par sodu uzlikušā komandiera (priekšnieka) disciplināro varu, varēja disciplinārsodu atcelt un attiecīgais komandieris (priekšnieks) ar rakstisku pavēli varēja atcelt disciplinārsodu pirms termiņa (bet ne agrāk kā 60

⁸⁹⁸Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.,10. panta trešā daļa.

⁸⁹⁹MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 88. punkts. *Nav spēkā*.

⁹⁰⁰Turpat, 107. punkts.

⁹⁰¹Turpat, 109. punkts.

⁹⁰²Turpat, 110. punkts.

dienas pēc disciplinārsoda uzlikšanas), ja bija pārliecināts, ka karavīrs bija apzinājies uzlikto sodu, tas viņu bija ietekmējis, un sodītais karavīrs ar savu uzvedību bija pierādījis, ka ir labojies.

Pašlaik, arī *MIDIL* ir ietverti šie īpašie noteikumi⁹⁰³ un disciplināro sodāmību regulē 25. panta⁹⁰⁴ normas, kur, tā pirmajā daļā noteikts, ka disciplinārsodu sāk izpildīt ne vēlāk kā triju mēnešu laikā no brīža, kad beidzies tā apstrīdēšanas (pārsūdzēšanas) termiņš un tas nav apstrīdēts (pārsūdzēts) vai arī ir stājies spēkā *AK* lēmums vai tiesas spriedums, ar kuru karavīra apstrīdēšanas iesniegums vai pieteikums noraidīts, bet karavīru, kurš pazemināts amatā, var atjaunot iepriekšējā amatā ne agrāk kā pēc gada⁹⁰⁵.

Autore uzsver, ka karavīra disciplinārai sodāmībai ir nozīmīga loma viņa turpmākajā karjerā, kas sabiedrībai tiek atspoguļota arī masu medijos, kad *LETA*⁹⁰⁶ ziņoja par to, ka 2019. gada 15. jūlijā, Administratīvajā apgabaltiesā pirmo reizi Latvijā ir atcelts ģenerālprokurora lēmums par speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam atteikumu, anulēšanu vai kategorijas pazemināšanu, jo konkrētajā lietā atzīts, ka ne sākotnējā, ne pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī nebija konstatējams tiesību normā norādītais pamats pieejas valsts noslēpuma objektiem liegšanai, kā dēļ, autore skaidro, karavīrs tika atvaļināts no dienesta. *LETA* skaidroja arī, ka kopumā kopš 2018. gada 1. jūlija (viena gada laikā), kad stājās spēkā likuma grozījumi, kas ļauj šādu ģenerālprokurora lēmumu pārsūdzēt, tiesā tikušas saņemtas sešas sūdzības, no kurām triju izskatīšana tikusi pabeigta ar spriedumu - divās no tām pieteicēju pieteikumi tikuši noraidīti, bet vienā gadījumā - prasība apmierināta. *LETA* precizē, ka tiesiskais regulējums ticis pilnveidots saskaņā ar Satversmes tiesas spriedumu, jo iepriekšējā kārtībā bijusi neatbilstoša *Satversmei* un tagad valsts drošības iestāde informēs pārbaudāmo personu par iemesliem, kuru dēļ tai var tikt liegta vai ir liegta pieeja valsts noslēpumam, kad iepriekšējais regulējums personas informēšanu nepieļāva.

Autore norāda, ka saskaņā ar *MDL* grozījumiem, kas stājās spēkā 2019. gada 1. janvārī un papildināja likuma 16. pantu ar 2.¹ daļu⁹⁰⁷, gadījumos, kad karavīrs ir ticis atvaļināts ar disciplinārsodu un soda uzlikšanas pārsūdzēšana tomēr nav devusi rezultātus, personai no šī datuma tiek dota vēl viena iespēja atgriezties dienestā, jo aizsardzības ministra izveidota komisija Ministru kabineta noteiktajā kārtībā var atļaut Latvijas pilsoņa, kas ir atvaļināts no

⁹⁰³ Militārās disciplināratbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 26. panta ceturrtā daļa.

⁹⁰⁴ Turpat, 25. pants.

⁹⁰⁵ Turpat, 26. panta trešā daļa.

⁹⁰⁶ Tiesā pirmo reizi atcelts ģenerālprokurora lēmums liegt pielaidi valsts noslēpumam. (2019. gada 21. jūlijs). Iegūts 01.11.2020. no <https://www.apollo.lv/6734857/tiesa-pirmo-reizi-atcelts-generalprokurora-lemums-liegt-pielaidi-valsts-noslepumam>

⁹⁰⁷ Grozījumi Militārā dienesta likumā. Pieņemti 16.11.2017. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 236, 29.11.2017. Iegūts 11.01.2021. no <https://likumi.lv/ta/id/295394-grozijumi-militara-dienesta-likuma>

militārā vai cita valsts dienesta par disciplīnas pārkāpumiem, pieņemšanu militārajā dienestā, bet ne agrāk kā piecus gadus pēc atvaļināšanas dienas.

Autore, balstoties uz savu profesionālo pieredzi un pausto atziņu par to, ka likumdevējam ir jānodrošina ikviena karavīra juridiskā aizsardzība un tiesiskie instrumenti tās īstenošanā, konkrētajos grozījumos ietverto nosacījumu jēgu un lietderību vērtē piesardzīgi, jo vērtē tos, kā mazticamu iespēju, nevis garantiju personai atgriezties militārajā dienestā, tā kā pirms atkārtotas pieņemšanas dienestā, domājams, balstoties uz to iepriekš realizēto disciplināro procesu un tajā konstatētajiem apstākļiem un faktiem, uz kuru pamata karavīru atvaļināja no dienesta, tagad tiks izvērtēts bijušais disciplīnas pārkāpuma veids, raksturs un kandidāta attieksme pret to, kā arī disciplīnas pārkāpuma iespējamā ietekme uz plānoto dienesta gaitu, kā arī papildus tiks izvērtēta arī karavīra dienesta gaita, izglītība, pieredze un iespējamie riski valsts aizsardzībai pieņemot kandidātu atpakaļ militārajā dienestā⁹⁰⁸, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.820 „Kārtība, kādā atļauj pieņemt militārajā dienestā Latvijas pilsoni, kas atvaļināts no militārā vai cita valsts dienesta par disciplīnas pārkāpumiem”, prasībām (turpmāk – MK Nr.820).

Autoresprāt, no augstākminēto MK Nr.820 izriet, ka attiecībā uz personu, kura pēc 5 gadu termiņa notecējuma gribēs atgriezties militārajā dienestā, noteicošā loma būs tieši iepriekš sastādītajam dienesta izmeklēšanas atzinumam iepriekšējā disciplinārā procesa ietvaros, kas, gadījumos, ja dienesta izmeklēšana tikusi veikta nekvalitatīvi un neprofesionāli, ja dienesta izmeklēšanas atzinumu ir sastādījušas personas, kuras tieši vai netieši bijušas ieinteresētas dienesta izmeklēšanas iznākumā, personai liegs atgriešanos militārajā dienestā.

Militāro tiesību pētnieks Mg. iur. Pēteris Kušners analizējot tiesas spriedumus atzinis, ka kļūdās visi, arī tiesneši, un kļūdīties taču esot cilvēcīgi⁹⁰⁹, bet autoresprāt, disciplinārā procesa laikā amatpersona kļūdas pieļaut nedrīkst, jo tam var būt ļoti smagas sekas arī ilgtermiņā, no kā izriet secinājums, ka par karavīru pārkāpumiem, kuri ir netaisnīgi, nepilnīgi izvērtēti vai pat vispār nav vērtēti, var tikt piespriesti disciplinārsodi ar visām no tiem izrietošajām sekām, tāpēc karavīra vaina nevar tikt prezumēta, tā, disciplinārā procesa laikā, ir jāpierāda.

Autore piekrīt atziņai, ka jebkuras iestādes, tai skaitā, NBS struktūrvienības, darbībai vienmēr jābūt juridiski attaisnojamai, ko rod izdarot racionālus apsvērumus un tās, galvenais uzdevums administratīvajā procesā ir tai noteikto kompetenču ietvaros nodrošināt tiesību normu, tiesisku, efektīvu un precīzu piemērošanu, kā arī pieņemt atbilstošus lēmumus objektīvi noskaidrojot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus⁹¹⁰. No kā izriet, ka gan dienesta izmeklēšanas

⁹⁰⁸ MK noteikumi Nr.820 „Kārtība, kādā atļauj pieņemt militārajā dienestā Latvijas pilsoni, kas atvaļināts no militārā vai cita valsts dienesta par disciplīnas pārkāpumiem”. Publicēts: Latvijas Vēstnesis Nr.251., 21.12.2018., 7.punkts.

⁹⁰⁹ Kušners, P.(2012). Par kļūdainu Augstākās tiesas Senāta spriedumu militārā dienesta jomā. *Jurista Vārds*. Nr.39, 23. lpp.

⁹¹⁰ Baltais, M. (2005). Iestādes rīcības brīvība un lietderības apsvērumi. *Jurista Vārds*. Nr. 18 (373), 7 - 13.lpp.

un vēl vairāk dienesta izmeklēšanas atzinuma sastādīšanas laikā, lai taisnīgi izšķirtu tiesiski nozīmīgu dzīves gadījumu, būtiski ir atrast nepieciešamo un piemērojamo tiesību aktu bāzi. Bet, lai attiecīgās normas pareizi piemērotu, tās ir jāsaprot, ir jāizprot arī piemērojamo (vai nepiemērojamo) tiesību normu jēga, kad izpratne par tiesību normas jēgu un pārliecība par tās piemērotību izšķiramajam dzīves gadījumam var rasties tiesību normas iztulkošanas rezultātā, jo tikai veicot iepriekšminēto juridiskās analīzes darbu, izmantojot spēkā esošo tiesību normu bāzi, tiesību piemērotājs nonāk pie secinājuma kā izšķiramais dzīves gadījums atrisināms. Turklāt, tiesību normu iztulkošanai jānotiek tikai tiesību teksta robežās, tam nekas nevar tikt pielikts klāt un nekas noņemts nost, bet praksē tomēr ir sastopami gadījumi, kad tiesību norma tiek nepareizi iztulkota, kas noved pie izšķiramā dzīves gadījumu netaisnīga risinājuma⁹¹¹.

Termins - prakse [gr. *praxis* darbība, rīcība] tiek skaidrots kā pieredze kādā darbā⁹¹², tāpēc autore secina, ka katra NBS struktūrvienība ikdienā ilgstošā laika periodā, realizējot disciplināro procesu un ar to saistītas disciplinārās procedūras - militārās disciplīnas pārkāpumu izskatīšanu, izmeklēšanu, disciplinārsodu uzlikšanu un izpildi, veido katra savu praksi, ko var nosaukt par disciplināro praksi.

Disciplināro praksi autore pētīs Promocijas darba pēdējā – 4.nodaļā, izmantojot AK, kas, saņemot karavīra iesniegumu pēc militārā disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem, novērtē NBS struktūrvienībā uzliktā disciplinārsoda pamatotību un atbilstību izdarītajam pārkāpumam, lēmumus laika periodā no 2012. gada līdz 2019. gadam, ieskaitot, kā rezultātā karavīram disciplinārsodu var atcelt, samazināt vai atstāt spēkā, apstrīdēšanas iesniegumu noraidot.

⁹¹¹Zeitmanis, M.(2004). Tiesību normu iztulkošanas un tiesību tālākveidošanas robežšķirtnes problēmas(1). *Likums un Tiesības*. Nr.5 (57), 153 - 155.lpp.

⁹¹² *Svešvārdu vārdnīca: Ap 16 500 citvalodu cilmes vārdu un terminoloģisku savienojumu.*(1969). Rīgā: Liesma, 704. 1pp.

4. KARAVĪRA DISCIPLINĀRĀ PRAKSE

Militāro jēdzienu vārdnīcā skaidrots, ka disciplinārā prakse [*disciplinary practice*] ir bruņotajos spēkos izveidojusies karavīru apbalvošanas un disciplinārsodu lietošanas sistēma, kas paredzēta, lai sekmētu viņu audzināšanu un militārās disciplīnas, kas balstās uz likumu un militāro reglamentu punktuālu izpildi, nostiprināšanu⁹¹³.

4.1. Disciplinārlieta par valsts noslēpuma normu pārkāpumu

Dr. Norbets Horns (*Norbert Horn*) štata profesors Ņelnes Universitātē ir teicis, ka tiesības ir cilvēku kopdzīves nepieciešama sastāvdaļa, bet taisnīgums, kā cilvēku kopdzīves pamatjautājums, pastāvīgi kļūstot aktuāls kopsakarā ar tiesībām un, viņaprāt, attiecības starp tiesībām un taisnīgumu ir pieskaitāmas pie konstantajām problēmām katram, kurš nodarbojas ar tiesībām vai kuru skar tiesiskie regulējumi un nolēmumi, bet, savukārt, jautājums par taisnīgumu, tā atpazīstamību un pamatotību, par taisnīguma iespējamo transponēšanu konkrētos tiesiskos regulējumos un nolēmumos, esot tiesību zinātnes īstenais filozofiskais jautājums, jo demokrātiskā tiesiskā valstī, kura ir ietvars un pamats kompleksām, modernām sabiedrībām un ļaujot pastāvēt lielām personiskām brīvībām normālas vai pat augstas labklājības apstākļos, visa vara piederot tautai⁹¹⁴.

Egils Levits, kā Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesis⁹¹⁵ savulaik norādīja, ka no tiesiskas valsts viedokļa raugoties ir būtiski svarīga pārvaldes iestāžu prakse un tiesu kontrole pār to darbību, bet ierēdņiem, grūtības sagādājot, nepieciešamība katrā konkrētā gadījumā patstāvīgi piemērot abstrakti formulētas tiesību normas, izprast to jēgu un ievērot tiesiskas valsts administratīvos tiesību principus. Viņaprāt, būtisks esot aspekts, ka pārvaldes darbības rezultāts nedrīkst būt pretējs tiesību normas jēgai, netaisnīgs un patvaļīgs un tiesību piemērotājiem ir jāizprot tie pamatprincipi un tiesības, uz ko balstās demokrātiskas un tiesiskas valsts tiesību sistēma, bet īpaši - publisko tiesību pamati, cilvēktiesību un galveno administratīvā procesa pamatprincipu – proporcionalitātes un tiesiskās palāvēības pielietošana valsts pārvaldē. Turklāt, tiesību piemērotājiem esot jāprot tiesību normu pielietošanas metodoloģija, tai skaitā, tiesību normu interpretācija un pareizo tiesisko seku izvēle, lai spēkā esošās tiesību normas spētu saprātīgi un juridiski korekti piemērot katrā konkrētā gadījumā.

Mg. iur. Mārgers Zeitmanis savukārt atzīmē, ka, praksē esot, sastopami nepamatoti sašaurināti tiesību normu iztulkošanas gadījumi, kas noved pie netaisnīga dzīves gadījuma izšķiršanas, un, raksturojot nepamatoti sašaurinātu tiesību normas iztulkošanu praksē, Zeitmanis

⁹¹³ Justs, F.(2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 203 lpp.

⁹¹⁴ Horns, N.(1999). Ievads tiesību zinātnē un tiesību filozofijā. *Likums un Tiesības*. Nr.1., 16.lpp.

⁹¹⁵ Levits, E.(1999). Latvijas tiesiskā iekārta transformācijas procesā. *Likums un Tiesības*. Nr.1.,10.lpp.

secina, ka tas parasti esot saistīts ar neapzinātu (vai apzinātu) vēlēšanos "neriskēt", attiecinot atsevišķu tiesību normu uz plašāku attiecīgās tiesību normas subjektu vai objektu loku un šādos gadījumos tiesību normu piemērotājs aprobežojas ar izteikti gramatisku pieeju tiesību normu iztulkošanā, neiedziļinoties tiesību normas jēgā kopumā un nemeklējot normatīvā tiesību akta mērķi⁹¹⁶.

Savā praksē⁹¹⁷ autore sastapās ar gadījumu, kad, pamatojoties uz *MDL* 8. panta pirmo daļu, 9. panta pirmās daļas 1. un 2. punktu, otrās daļas 3.punktu, uz *KMZDR* 64.punktu, 80.punktu un virsnieka A.B. ziņojumu, vienības komandieris E.B., uzdeva izveidot dienesta izmeklēšanas komisiju (turpmāk - DIK) un kā vienu no tās locekļiem noteica arī virsnieku A.B., kurš vienības komandierim E.B. nepaziņoja par atrašanos ieinteresētās personas statusā un neatstatīja sevi no dalības DIK. Pamatojoties uz minēto pavēli, DIK veica dienesta izmeklēšanu un sagatavoja dienesta izmeklēšanas atzinumu, kurā tika konstatēti deviņu karavīru, tajā skaitā virsnieka A.B. militāras disciplīnas pārkāpumi. DIK ierosināja izvērtēt attiecīgo amatpersonu disciplināratbildību. DIK atzinumu apstiprināja vienības komandieris E.B., un, neskatoties uz to, ka dienesta izmeklēšanas atzinumā tika konstatēti deviņu amatpersonu, tostarp, virsnieka A.B. militārās disciplīnas pārkāpumi, pie disciplinārās atbildības tika saukti tikai 2 karavīri, kuri atradās tiešā virsnieka A.B. pakļautībā un vēlāk tika atvaļināti no dienesta. Viens no šiem karavīriem – seržants A.J. ar vienības komandiera A.B. 2013.gada 10.oktobra pavēli Nr.8-3⁹¹⁸ par MK 06.01.2004.gada 6.janvāra noteikumu Nr.21"Par Valsts noslēpuma, Ziemeļatlantijas līguma organizācijas, Eiropas Savienības un ārvalstu institūciju klasificētās informācijas aizsardzības noteikumu" 21.2., 22. un 25 punkta prasību pārkāpumu, 2008.gada 3.decembra NBS Noteikumu Nr.13."Drošības režīma noteikumu NBS" 58. un 61.punkta prasību pārkāpumu; 2010.gada 12.janvāra NBS Noteikumu Nr.1." NBS datortīkla drošības procedūru noteikumu" 18.1.punkta un 45.punkta prasību pārkāpumu un [...] [...] komandiera 2012.gada 21.jūnija pavēles Nr. 173d "Par datoriem, kurus izmanto informācijas „dienesta vajadzībām "apstrādei 3.2. un 3.4. punkta prasību neievērošanu, nolēma sodīt A.J. disciplināri - izsākot rājienu, bet, tā kā seržanta A.J. pārkāpums bija saistīts ar valsts noslēpuma normām, tad viņš no dienesta tika atvaļināts, bet virsnieks A.B. pie disciplināratbildības tajā reizē netika saukts. Vēl vairāk, virsnieks A.B. ar meliem un ar draudiem panāca to, ka seržants neapstrīdēja pavēli par disciplinārsodīšanu AK regulējošās normās noteiktajā laikā un tādējādi, konkrētais gadījums līdz AK izvērtēšanai nemaz nenonāca. Ietekmētais seržants A.J., uzskatot, ka 2013.gada dienesta izmeklēšanas komisijas

⁹¹⁶Zeitmanis, M.(2004). Tiesību normu iztulkošanas un tiesību tālākveidošanas robežšķirtnes problēmas(1). *Likums un Tiesības*. Nr.5 (57), 153 - 155.lpp.

⁹¹⁷ Golta, I.(2016). Karavīra militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšana. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*. Nr. 4 (77) 40 - 47.lpp.

⁹¹⁸ NBS [...] komandiera E.B. 2013. gada 10. oktobra pavēle Nr.8-s "Par seržanta A.J. sodīšanu". Nav publicēts.

sastāvs ir bijis prettiesisks, tās pieņemtais atzinums arī - prettiesisks, dienesta izmeklēšana kopumā ir prettiesiska un arī no tās izrietošās sekas – disciplinārsods un tam sekojošā atļaujas pieejai valsts noslēpumam anulēšana un atvaļināšana no dienesta bijusi prettiesiska, vēršās pie dažādām tiesībsargājošām iestādēm, lai tās izvērtētu situāciju un iespējams pieņemtu taisnīgu risinājumu, tai skaitā, arī Apelācijas komisijā un Aizsardzības ministrijā⁹¹⁹, kas noraidīja visus A.J. lūgumus, bet sūdzības atzina par nepamatotām. Savukārt, NBS Apvienotais štābs (turpmāk - AŠ) norādīja, ka 2013.gada dienesta izmeklēšanā bijusi procesuāla nepilnība; ka ir saskatāmas KZMDR 83.punktā noteiktās pazīmes par A.B. ieinteresētību; ka dienesta izmeklēšanā tika konstatēti disciplināri pārkāpumi un, ka A.B. iekļaušana 2013.gada dienesta izmeklēšanas komisijā varētu tikt traktēta kā pretlikumīga⁹²⁰. Specializētās vairāku nozaru prokuratūras prokurore Ē.R., saistībā ar 2013.gada dienesta izmeklēšanu savā lēmumā norāda, ka A.J. bija tiesības pārsūdzēt AK lēmumu Administratīvajā rajona tiesā un, ka viņam ne AK, ne NBS AŠ rakstveidā nav izskaidrojis komisijas lēmuma pārsūdzības kārtību⁹²¹ un arī sava lēmuma skaidrojumā prokurore Ē. R. atkārtoti apliecināja, ka A.J. ir tiesības pārsūdzēt 2013.gada dienesta izmeklēšanas komisijas secinājumus un piemēroto disciplinārsodu. Specializētās vairāku nozaru prokuratūras virsprokurore S. D. apliecināja, ka prokurore Ē. R. ir pareizi norādījusi kā A.J. rīkoties attiecībā uz 2013.gada dienesta izmeklēšanas komisijas sastāvu un dienesta komisijas slēdzienu⁹²². Turklāt, arī Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras⁹²³ virsprokurors A. Č. apliecina, ka prokurores Ē. R. un virsprokurores S. D. lēmumi ir vērtējami kā atbilstoši likuma prasībām. GI norāda, ka par 2013.gada dienesta izmeklēšanu virsnieks A.B. ir saucams pie disciplināratbildības un ir nepieciešams informēt KNAB par amatpersonu – kapteiņa A.B. un komandleitinanta E.B. – rīcību, jo tajā ir LPIKNVAD pārkāpuma pazīmes⁹²⁴. KNAB⁹²⁵ savā 2016.gada 13.janvāra vēstulē norāda, ka, veicot 2013.gada dienesta izmeklēšanu, A.B. rīcībā ir saskatāma personiskā ieinteresētība un viņš ir bijis interešu konfliktā un tāpēc KNAB ir saucis A.B. pie administratīvās atbildības.

Autore norāda, ka nav noliedzams fakts, ka virsnieks A.B. ir veicis dienesta izmeklēšanu, kurā piedalījās kā DIK loceklis, un parakstījis dienesta izmeklēšanas atzinumu. Tā kā dienesta izmeklēšanas process viennozīmīgi ir uzskatāms par uzraudzības un kontroles funkciju veikšanu, tad virsnieka A.B. rīcībā ir saskatāma personiska ieinteresētība, jo viņš DIK sastāvā veica

⁹¹⁹ 10.09.2015. AM vēstule Nr. MV-N/2112. Nav publicēts.

⁹²⁰ NBS Apvienotā štāba 2014. gada 5. septembra Ziņojums Nr.1 „Par dienesta pārbaudes rezultātiem”. Nav publicēts.

⁹²¹ 2015. gada 3. jūnija lēmums Nr.3/168.-4/342.2015.Nav publicēts.

⁹²² 2015. gada 12. novembra lēmums Nr.3//303;3/315.-4/1136.2015. Nav publicēts.

⁹²³ 2015. gada 28. decembra lēmums Nr.4/4116-2015. Nav publicēts.

⁹²⁴ AM Audita un inspekcijas departamenta Ģenerālinspekcijas 2015. gada 29. jūnija ziņojums. Nav publicēts.

⁹²⁵ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2016. gada 13. janvāra vēstule. Nav publicēts.

dienesta izmeklēšanu un parakstīja dienesta izmeklēšanas atzinumu, kurā tika vērtēta arī viņa darbība un konstatēti izdarītie militārās disciplīnas pārkāpumi, kas norāda uz to, ka virsnieks A.B. bija ieinteresēts dienesta izmeklēšanas iznākumā. Secināms, ka KMZDR izpratnē personas ieinteresētībai ir jābūt tieši saistāmai ar dienesta izmeklēšanas iznākumu. Turklāt, virsnieks A.B., veicot amata pienākumus DIK sastāvā un parakstot dienesta izmeklēšanas atzinumu, viennozīmīgi atradās interešu konfliktā, jo dienesta izmeklēšanas laikā tika vērtēti, konstatēti un dienesta izmeklēšanas atzinumā iekļauti arī virsnieka A.B. izdarītie militārās disciplīnas pārkāpumi. Būtiski, ka virsnieks A.B. nav rakstveidā informējis augstāku valsts amatpersonu, t.i., komandieri E.B. par savu mantisko vai citu personisko ieinteresētību kādas darbības veikšanā, kura ietilpst viņa amata pienākumos. Konstatējams, ka virsnieks A.B. piedaloties DIK sastāvā un sagatavojot dienesta izmeklēšanas atzinumu, veica ar amatpersonas amatu saistītas darbības, kuras ietekmēja vai varēja ietekmēt viņa personiskās vai mantiskās intereses un atradās interešu konflikta situācijā, pārkāpjot likuma *LPIKNVAD* 11. panta pirmo daļu, kā arī šī likuma 21.panta pirmās daļas 1.punktu. Turklāt, izvērtējot komandiera E.B., kurš uzdevis veikt dienesta izmeklēšanu, amata pienākumus un kompetenci, jāsecina, ka, saskaņā ar *LPIKNVAD* 20. panta pirmo daļu, viņam, kā publiskas personas institūcijas vadītājam ir pienākums nepieļaut, lai šajā institūcijā strādājošās valsts amatpersonas nonāktu interešu konflikta situācijā un šādā situācijā īstenotu valsts amatpersonas amata pilnvaras. Komandierim E.B. ir saistošs arī šī panta otrajā daļā noteiktais publiskas personas institūcijas vadītāja pienākums - ar rakstveida rīkojumu nodot kādas funkcijas vai uzdevuma izpildi citai valsts amatpersonai, ja valsts amatpersona, kurai konkrētā funkcija vai uzdevums atbilstoši tās amata pienākumiem būtu jāveic, ir interešu konflikta situācijā. Tādējādi, komandierim E.B. bija ne tikai jākonstatē valsts amatpersonas lēmuma attiecībā uz sevi pieņemšanas fakts, bet arī savas kompetences un pienākumu ietvaros, jāizvērtē iespējamā valsts amatpersonas personiskā vai mantiskā interese attiecīgā lēmuma pieņemšanā. Tāpat, konkrētajā gadījumā komandierim E.B. pieļaujot to, ka virsnieks A.B. nonāca interešu konflikta situācijā un, ka virsnieks A.B. īstenoja pilnvaras, kas tika uzdotas ar komandiera E.B. pavēli, ir saskatāmas *LPIKNVAD* 20.panta pirmās daļas pārkāpuma pazīmes. Bez tam, komandiera E.B. bezdarbībā, neizdodot rakstveida pavēli, ar kuru virsnieka A.B. uzdevuma izpilde jeb dienesta izmeklēšanas veikšana konkrētajā gadījumā būtu nodota citai amatpersonai, ir saskatāmas likuma *LPIKNVAD* 20 .panta otrās daļas pārkāpuma pazīmes.

Autore piebilst, ka seržants A.J. tika atvaļināts no dienesta, bet virsnieks A.B. par to, ka nav rakstveidā iesniedzis ziņojumu *NBS* [.] komandierim par savu personisko ieinteresētību dienesta izmeklēšanas veikšanā un kā izmeklēšanas veicējs ir bijis ieinteresēts dienesta izmeklēšanas iznākumā, pastāvot apstākļiem, kas liedza veikt dienesta izmeklēšanu un parakstīt dienesta izmeklēšanas atzinumu, nekādu sodu nav saņēmis un nesaņems, kaut arī *NBS*

komandiera p.i. 2015.gada 13.augustā izdeva pavēli Nr.58-sa/ip “Par disciplinārsodīšanu” (Pavēli), ar kuru virsnieks A.B. iepazīnās 2015.gada 18.augustā un tika disciplināri sodīts ar rājieniem, bet AK 2015.gada 28.oktobrī⁹²⁶ izskatot virsnieka A.B. iesniegumu par Pavēles apstrīdēšanu, norādīja, ka no dienesta pārbaudes uzsākšanas brīža *NBS AŠ līdz AM ĢI* pārbaudes rezultātu nosūtīšanai *NBS* komandierim lēmuma pieņemšanai par A.B. disciplinārsodīšanu, bija pagājuši vairāk kā četri mēneši, kad tiesības pagarināt administratīvā akta izdošanas termiņu saskaņā ar *APL* 64.panta otro daļu līdz vienam gadam bija augstākai iestādei. Un, ņemot vērā, ka iepriekš izklāstītās procesuālās darbības nav veiktas, *AK* secināja, ka nav ievērots likumā paredzētais disciplinārsoda uzlikšanas termiņš, kā arī tiesiskās palāvības princips, kas paredz privātpersonas tiesības palauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa, jo karavīrs varot palauties, ka pēc disciplinārlietas izbeigšanas un soda uzlikšanas termiņa beigām viņam netiks piemērots disciplinārsods, ja vien lietā netiks konstatēti apstākļi, kas saskaņā ar likumu iestādei ļautu veikt procesuālās darbības pēc lēmuma pieņemšanas un procesuālo termiņu izbeigšanās, tāpēc *AK* nolēma virsnieka A.B. iesniegumu apmierināt un atcelt viņam uzlikto disciplinārsodu. Konkrēto *AK* lēmumu, tās tiesiskos un faktiskos pamatojumus, argumentus un atziņas autore padziļināti pētīs kopā ar citiem tās lēmumiem, ar kuriem karavīru disciplinārsodu apstrīdēšanas iesniegumi tika apmierināti un uzliktie disciplinārsodi atcelti.

Autore, pamatojoties uz augstākminēto gadījumu, jau iepriekš pētīja disciplināro praksi *NBS* struktūrvienībās, nonākot pie secinājumiem, ka dienesta izmeklēšanas komisijā tiek iekļautas ieinteresētas personas, kuras nav neitrālas; dienesta izmeklēšanas veicējam bez juridiskās izglītības nav attiecīgo kompetenču visā dienesta izmeklēšanas procesa laikā, tai skaitā, paskaidrojumu, argumentu un pierādījumu izklāstā un analizē, pārkāpuma juridiskās kvalifikācijas noteikšanā, tiesību normu piemērošanā un normatīvām prasībām atbilstoša dienesta izmeklēšanas atzinuma sastādīšanā. Karavīram nav saprotams, par kādu pārkāpumu viņš tiek sodīts un kādā veidā izpaužas viņa darbība vai bezdarbība. Karavīrs netiek pienācīgi un savlaicīgi iepazīstināts ar dienesta izmeklēšanas atzinuma materiāliem. Karavīram netiek izsniegti dienesta izmeklēšanas atzinuma materiāli un viņš nevar sagatavot *AK* pamatotu un argumentētu iesniegumu, saskaņā ar reglamentējošām normām, kā dēļ nokavē noteikto termiņu pārsūdzēšanai un termiņi netiek atjaunoti. Karavīrs visa disciplinārā procesa laikā neizprot dienesta izmeklēšanas un sastādītā dienesta izmeklēšanas atzinuma būtību, lomu un nozīmību

⁹²⁶ 02.12.2015. Nr. 8-23.2015.7. LĒMUMS Par [...] 2015. gada 15. septembra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 18. septembrī, Nr. B-PV/149). Nav publicēts.

viņa tālākajā dienesta gaitā. Karavīrs nesaprot arī, ka arī viņam, kā pakļautībā esošajam, arī ir tiesības sevi aizstāvēt pret apsūdzību⁹²⁷.

Autoresprāt, seržanta A.J. atvaļināšana no dienesta, kas notikusi pie apstākļiem, kad dienesta izmeklēšanas komisijas sastāvs un tās pieņemtais atzinums ir atzīstami par prettiesiskiem, kad dienesta izmeklēšana kopumā bija atzīstama par prettiesisku un, tāpat arī no tās izrietošās sekas – disciplinārsods un tam sekojošā atļaujas pieejai valsts noslēpumam anulēšana, nebūtu bijusi iespējama, ja regulējošās tiesību normās disciplināratbildības kontekstā būtu iekļauts padomdevējs, kas, kā pārstāvis realizētu karavīra aizstāvību visa disciplinārā procesa laikā, nevis kā pārstāvis tikai AK sēdes laikā, tādējādi apstiprinot autores identificēto nepieciešamību paplašināt esošo karavīra tiesību uz aizstāvību, kas noteiktas regulējošās tiesību normās, tvērumu.

Saskaņā ar informāciju no AM⁹²⁸ Tabulā Nr.2. „Disciplināri sodītie karavīri” ir redzami statistikas dati par sodīto karavīru skaitu laika posmā no 2012. līdz 2019. gadam, ieskaitot un šajos skaitļos nav ietverti zemessargi un rezerves karavīri.

2.tabula

Disciplināri sodītie karavīri (AM, 2020)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Disciplināri sodīti	198	219	167	136	155	151	178	201

No tabulas secināms, par laika periodu no 2012. gada līdz 2019. gadam ieskaitot, disciplināri sodīti kopā 1254 NBS karavīri.

Autore, atgādinot, ka disciplinārais process ir karavīru disciplināratbildību regulējošās tiesību normās noteiktā secība, kādā noteikt karavīra disciplināratbildības pamatu; kārtība, kādā karavīri saucami pie disciplināratbildības; militārās disciplīnas pārkāpumu izmeklēšanas, izskatīšanas, karavīriem piemērojamo un uzliekamo disciplinārsodu, kā arī to uzlikšanas, apstrīdēšanas, pārsūdzēšanas un izpildes kārtība, ko realizē katra NBS struktūrvienība ikdienā ilgstošā laika periodā, norāda, ka pētījuma turpinājumā analizēs AK, kas, pēc karavīra iesnieguma saņemšanas, saskaņā ar KZMDR⁹²⁹, kas bija spēkā līdz 2020.gada 1.decembrim, 92.punktu, pēc militārā disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem novērtēja uzliktā

⁹²⁷ Golta, I.(2017). Dienesta izmeklēšana par karavīra militārās disciplīnas pārkāpumiem: teorija un prakse”. XVIII Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences “Komunikācija globālajā ciemā: intereses un ietekmes”, 18.05.2017. Rīga: Biznesa augstskola Turība, rakstu krājums, 76 - 87.lpp.

⁹²⁸ AM 28.07.2020.gada vēstule Nr. MV-N/1631. Nav publicēts.

⁹²⁹ MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments". Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016., 92. punkts. Nav spēkā.

disciplinārsoda pamatotību un atbilstību izdarītajam pārkāpumam, atbilstoši savai kompetencei pieņemot vienu no lēmumiem – noraidot karavīra iesniegumu, atstājot spēkā uzlikto disciplinārsodu⁹³⁰; apmierinot iesniegumu un pilnīgi atceļot uzlikto disciplinārsodu⁹³¹ vai arī iesniegumu apmierinot daļēji un piemērojot vieglāku disciplinārsodu par karavīram uzlikto⁹³² (turpmāk – *AK Lēmums*), par laika periodu no 2012.gada līdz 2019.gadam, ieskaitot.

AK, pēc būtības veicot NBS attiecīgajā struktūrvienībā īstenotās disciplinārās prakses izvērtēšanu un kontroli, savā lēmumā, bez *ievaddaļas*, kur jānorāda lēmuma pieņemšanas vieta, datums, komisijas sastāvs, sekretārs, procesā iesaistītās un piedalījušās personas⁹³³, iekļauj arī *aprakstošo daļu* ar pārkāpuma būtību un juridisko kvalifikāciju⁹³⁴, *motīvu daļu* - ar paskaidrojumu, argumentu un pierādījumu analīzi⁹³⁵ un *rezolutīvo daļu*, kurā tiek atspoguļots balsojuma rezultāts, nolēmums, termiņš, kad lēmums stājas spēkā, un kur un kādā termiņā to var pārsūdzēt⁹³⁶.

Autore, sagrupējot *AK Lēmumus* hronoloģiskā kārtībā, sākot no jaunākiem uz vecākiem, vispirms analizēs tos lēmumus, ar kuriem karavīru iesniegumi tika apmierināti, pilnībā atceļot uzliktos disciplinārsodus, pēc tam, lēmumus, ar kuriem iesniegumi tika apmierināti daļēji, piemērojot vieglāku disciplinārsodu par karavīram uzlikto, bet nobeigumā tiks apskatīti tie *AK Lēmumi*, ar kuriem karavīru iesniegumi noraidīti, atstājot spēkā viņiem uzlikto disciplinārsodu.

4.2.AK Lēmumi, ar kuriem apmierināti karavīru iesniegumi

2019. gada 20. jūnijā⁹³⁷ AK izskatīja seržanta [...] iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par disciplinārsoda uzlikšanu” (turpmāk – Pavēle) apstrīdēšanu. Ar Pavēli seržantam [...] tika uzlikts disciplinārsods – rājiens, jo seržants [...] kā inventarizācijas komisijas loceklis, veicot [...] 2018. gada slēguma inventarizāciju un inventarizāciju saistībā ar kuģa [...] komandiera materiālo vērtību un lietu nodošanu un pieņemšanu, nav veicis detonējošās auklas [...] mērīšanu dabā, jo nav piedalījies tās pārbaudē. Seržants [...] ir parakstījis 2018.gada [...] Krājumu inventarizācijas sarakstu Nr. [...] par veikto 2018.gada slēguma inventarizāciju uz [...] par stāvokli uz 2018.gada [...]. Ņemot vērā iepriekš minēto, secināts, ka seržants [...] ir pārkāpis *MDL 7.panta* pirmo daļu, Ministru kabineta 2003.gada 21.oktobra noteikumu Nr.585 “Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju” 48.punktu un 49.punktu, *MDIR 17.4. apakšpunktu* un 17.10.

⁹³⁰ Reglaments Nr.14-REGL “Apelācijas komisijas darba reglaments”. Pieņemts 11.09.2011. Aizsardzības ministrija. Pēdējie grozījumi 31.01.2012., 63.1.punkts. Nav publicēts.

⁹³¹ Turpat, 63.2.punkts.

⁹³² Turpat, 63.3.punkts.

⁹³³ Turpat, 64.1.punkts.

⁹³⁴ Turpat, 64.2.punkts.

⁹³⁵ Turpat, 64.3.punkts.

⁹³⁶ Turpat, 64.4.punkts.

⁹³⁷ 16.07.2019. Nr.1/16-8.2019.6 LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...]seržanta [...] 2019. gada 17. maija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 22. maijā Nr. [...]). Nav publicēts.

apakšpunktu. AK secina, ka disciplinārsoda pamats, kā izriet no dienesta izmeklēšanas atzinuma un Pavēles, ir seržanta [...] pieļautā detonējošās auklas [...] faktiskā atlikuma nemērīšana uz [...] un apstākļi, ka inventarizācijas laikā komisijas locekļiem tika sadalīti pienākumi par attiecīga dienesta inventāra pārbaudi un, ka viņš pats personīgi V klases materiāltechnisko līdzekļu (t.sk. detonējošās auklas [...]) pārbaudē nav piedalījies, neatbrīvo viņu no atbildības par inventarizācijas aktā pārbaudes rezultātiem. Tieši šādi kvalificēts viņa disciplīnas pārkāpums atbilstoši KZMDR 18.punktam. AK veidojās priekšstats, ka disciplinārsods Iesniedzējam uzlikts, ietekmējoties no uzskata, ka par konstatēto detonējošās auklas [...] 20 metru pārpalikumu uz [...] inventarizācijas komisijas locekļiem jāatbild kolektīvi, tajā skaitā seržantam [...] tādēļ, ka viņš parakstījis Krājumu inventarizācijas sarakstus, kuros detonējošās auklas [...] daudzums neatbilst tās faktiskajam daudzumam dabā. AK nekonstatēja viennozīmīgu apstiprinājumu Iesniedzēja prettiesiskai rīcībai, situācijā, kurā viņš godprātīgi ir izpildījis inventarizācijas komisijas priekšsēdētāja un pakāpē augstākas militārpersonas rīkojumu par sfēru, kurā jāveic pārbaude - klāja komandas materiāltechniskie līdzekļi, nepārprotami ievērojot MDL 7.panta otro daļu par to, ka karavīram bez ierunām jāpilda komandiera (priekšnieka) likumīgās pavēles. AK ieguva pārliecību, ka piemērojot disciplinārsodu seržantam [...], nav līdzsvaroti vērtēti faktiski duālā situācija, kādā viņš atradies inventarizācijas laikā, ievērojot normatīvos aktus, militāros reglamentus, komandiera (priekšnieka) pavēles, rīkojumus vai norādījumus, apstākļi, ka viņam nebija pamata nepaļauties uz pārējiem inventarizācijas komisijas locekļiem, kuru veikumam viņš godprātīgi uzticējās, un nosacījums, ka katrs karavīrs par militārās disciplīnas ievērošanu atbild personiski, kad pie šādiem apstākļiem disciplinārsods Iesniedzējam ir atceļams. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka seržanta [...] iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods atceļams.

2019. gada 27. maijā⁹³⁸ AK izskatīja kaprāles [...]iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par disciplinārsodišanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli kaprālei [...], pildot [...] amata pienākumus, tika uzlikts disciplinārsods – rājiens, jo tika konstatēts, ka 2014. gada [...] kaprālei [...] ir izsniegts lietošanā materiāli tehniskais līdzeklis “Mugursomas komplekts, 2.kat.”, kas neatrodas kaprāles[...] rīcībā. Kaprāle [...] pēc iztrūkuma atklāšanas nav ziņojusi savam tuvākajam tiešajam komandierim par iztrūkuma faktu, bet ar ziņojumu par iztrūkumu vērsusies pie [...] komandiera tikai 2019. gada [...] un šāda rīcība esot vērtējama kā disciplīnas pārkāpums, jo kaprāle [...]pārkāpusi MDIR 17.6. apakšpunktu un 21. punktu; AM 2015.gada 6.oktobra noteikumu Nr.27-NOT “Noteikumi par apgādes nosacījumiem, normām un kārtību, kādā profesionālā dienesta karavīru, rezerves karavīru un zemessargu nodrošina ar materiāltechniskajiem līdzekļiem

⁹³⁸ 20.06.2019. Nr. 1/16-8/71 Par kaprāles [...] 2019. gada 9. maija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 9. maijā Nr. [...]) un 2019. gada 13. maijā saņemts papildu iesniegums Nr. [...]). Nav publicēts.

un kādā tos atdod atpakaļ vai atlīdzina to atlikušo vērtību” 50.punktu. AK secina, ka 2019.gada [...] dienesta izmeklēšanas atzinumā norādīts, ka kaprāle [...] savā 2019.gada 8.aprīļa ziņojumā [...] paskaidrojusi, ka pēc kopdzīves pārtraukšanas 2015. gada augustā, seržants [...] ar viltu paņēma līdzīgu viņas uzskaitē esošo ekipējumu, ko kategoriski atteicās viņai to atdot. Tādējādi, dienesta izmeklēšanas komisija kā vienīgo pierādījumu, kas apliecina MTL iztrūkuma fakta atklāšanos laiku – 2015. gada augustu, ir pieņēmusi kaprāles [...] sniegtos paskaidrojumus. AK norāda, ka tai nav pamata apšaubīt kaprāles [...] paskaidrojumu patiesumu, līdz ar to tā uzskata, ka ir pierādīts MTL iztrūkuma atklāšanās brīdis - 2015. gada augusts. Kaprāle [...] 2019.gada 9.maija iesniegumā AK norāda, ka dienesta pārbaudes atzinumā nav pievienots paskaidrojums no viņas tuvākā tiešā priekšnieka par apstākli, kas pierāda, ka viņa nav nekavējoties ziņojusi par MTL iztrūkuma faktu. AK norāda, ka šajā lietā izšķirošā nozīme disciplinārlietas izlemšanai nav šī lēmuma 8.punktā norādīto faktu vērtējumam, bet gan KZMDR 75.punktā norādītajam disciplinārsoda uzlikšanas noilguma termiņam, proti, disciplinārsodu neuzliek, ja no pārkāpuma izdarīšanas vai pārkāpuma pabeigšanas dienas līdz tā atklāšanai pagājuši divi gadi. Līdz ar to dienesta pārbaudes komisijai, pieņemot kā pierādītu faktu, ka kaprāle [...] MTL trūkumu atklāja 2015. gadā, dienesta izmeklēšanas atzinuma secinājuma daļas 6.2.3. apakšpunkts par to, ka ir pamats kaprāli [...] saukt pie disciplināratbildības, ir nepamatots. Līdz ar to pavēle izdota neievērojot KZMDR 75.punktā noteikto noilgumu un AK izvērtējusi komisijā iesniegtos lietas materiālus nolēma, ka kaprāles [...] iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods – rājiens, atcelams.

2019. gada 29. martā⁹³⁹ AK izskatīja dižkareivja [...]iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par disciplinārsoda uzlikšanu” apstrīdēšanu. Ar Pavēli dižkareivis [...]sodīts disciplināri – izsakot rājienu, jo sakarā ar Iesniedzēja paviršu padoto karavīru kontroli 2018. gada [...] virzienā no [...] krustojumā ar auto ceļu [...] ap plkst.18.35 notika ceļu satiksmes negadījums, pildot dienesta pienākumus, kurā tika iesaistīti [...] 4 (četri) autotransportlīdzekļi. Ar savu rīcību dižkareivis [...] pārkāpis: MDIR 17.p., 17.1., 17.6., 17.13., 107., 108.1.,295. un 296. punktu. AK norāda, ka dienesta izmeklēšanas materiālos tā nerod pierādījumus Iesniedzēja prettiesiskai rīcībai – paviršai padoto karavīru kontrolei. Abu dienesta izmeklēšanas atzinumu 4.punktā secināts, ka [...] dižkareivis [...] pārkāpis MDIR normas, bet secinājumu pamatā nav konstatēta un dienesta izmeklēšanas atzinumā nav apstiprināta Iesniedzēja reāla (faktiska) darbība vai bezdarbība, ar kuru pārkāpti šie MDIR punkti, kā arī nav nostiprināts ar pierādījumiem kādā veidā notikusi (izpaudusies) pavirša padoto karavīru kontrole. AK ir guvusi pārliecību, ka disciplinārsoda piemērošana dižkareivim [...] nav notikusi, balstoties uz dienesta izmeklēšanas laikā iegūtiem un

⁹³⁹ 14.05.2019. Nr. 1/16-8/50 LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...] dižkareivja [...] 2019. gada 15. marta iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 21. martā Nr. [...]). Nav publicēts.

atzinumos ietvertiem faktiem un vērtējumiem, kas būtu gūti pārkāpuma vispusīgas un objektīvas novērtēšanas rezultātā. Disciplinārsods Iesniedzējam uzlikts, ietekmējoties no uzskata, ka pārkāpumam ir formāls raksturs, tādēļ neesot nepieciešama dziļāka pārkāpuma sastāva analīze, kam AK nepiekrīt. Lietas materiālos nav pietiekoši kvalitatīvi un nepārprotami izdarīts dižkareivja [...] pārkāpumu veidojošo faktu un ārējo apstākļu līdzsvarots konstatējums, kas pilnvērtīgi atspoguļotu pārkāpuma būtību, kā arī apliecinātu disciplinārpārkāpuma sastāva klātbūtni viņa rīcībā. Pie šādiem apstākļiem disciplinārpārkāpums uzskatāms par nepierādītu, bet disciplinārsods atceļams. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka dižkareivja [...] iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods pilnīgi atceļams.

2019. gada 29. martā⁹⁴⁰ AK izskatīja kaprāļa [...]iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par disciplinārsoda uzlikšanu” (turpmāk – Pavēle) apstrīdēšanu. Ar Pavēli kaprālis [...]sodīts disciplināri – izsakot rājienu, jo, pamatojoties uz [...] 2018. gada [...] dienesta izmeklēšanas atzinumu Nr. [...] un atkārtoto 2019. gada [...] dienesta izmeklēšanas atzinumu Nr. [...] konstatēts, ka sakarā ar Iesniedzēja paviršu padoto karavīru kontroli 2018.gada [...] Embūtes pagastā uz ceļa [...] virzienā no Vaiņodes uz Embūtes pusi krustojumā ar auto ceļu [...] ap plkst.18.35 notika ceļu satiksmes negadījums, pildot dienesta pienākumus, kurā tika iesaistīti [...] 4 (četri) autotransportlīdzekļi. Kaprālis [...] 2019.gada 27.februārī tika informēts par [...]komandiera nodomu viņu saukt pie disciplinārās atbildības un paskaidrojumu par disciplināro pārkāpumu kaprālis [...] iesniedza norādītajā termiņā un savu vainu neatzina. Ar savu rīcību kaprālis [...]pārkāpis *MDIR* 17., 17.1., 17.6., 17.13., 5.1., 110.p., 110.3., 111.9., 111.11., 111.15., 114.p., 114.2., 114.3., 295.p. un 296. punktu, *KZMDR* 18. un 19. punktu nosacījumus. AK konstatē, ka lietā nepastāv strīds par apstākļiem, kādos notika ceļu satiksmes negadījums 2018.gada [...] un tā sekām, tomēr AK dienesta izmeklēšanas materiālos nerod pierādījumus Iesniedzēja prettiesiskai rīcībai – paviršai padoto karavīru kontrolei. Abu dienesta izmeklēšanas atzinumu 4.punktā secināts, ka [...]kaprālis [...] pārkāpis *MDIR* 17.4., 111.3.punktu un 295.punktu; *NBS* sauszemes mehānisko transportlīdzekļu ekspluatācijas organizēšanas kārtības reglamenta MR 4-2-2 619.punktu, bet secinājumu pamatā nav konstatēta un dienesta izmeklēšanas atzinumā nav apstiprināta Iesniedzēja reāla (faktiska) darbība vai bezdarbība, ar kuru pārkāpti šie *MDIR* punkti, kā arī nav nostiprināts ar pierādījumiem kādā veidā notikusi (izpaudusies) pavirša padoto karavīru kontrole. AK guva pārliecību, ka disciplinārsoda piemērošana kaprālim [...] nav notikusi, balstoties uz dienesta izmeklēšanas laikā iegūtiem un atzinumos ietvertiem faktiem un vērtējumiem, kas būtu gūti pārkāpuma vispusīgas un objektīvas novērtēšanas rezultātā. Disciplinārsods Iesniedzējam uzlikts, ietekmējoties no uzskata, ka pārkāpumam ir formāls

⁹⁴⁰ 10.05.2019. Nr.1/16-8.2019.3 LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...]kaprāļa [...] 2019. gada 15. marta iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 21. martā Nr. [...]). Nav publicēts

raksturs, tādēļ neesot nepieciešama dziļāka pārkāpuma sastāva analīze, kam AK nepiekrīt. Lietas materiālos nav pietiekoši kvalitatīvi un nepārprotami izdarīts kaprāļa [...] pārkāpumu veidojošo faktu un ārējo apstākļu līdzsvarots konstatējums, kas pilnvērtīgi atspoguļotu pārkāpuma būtību, kā arī apliecinātu disciplinārpārkāpuma sastāva klātbūtni viņa rīcībā. Pie šādiem apstākļiem disciplinārpārkāpums uzskatāms par nepierādītu, bet disciplinārsods atceļams un izvērtējusi lietas materiālus un noklausījies lietas dalībnieku sniegto informāciju un paskaidrojumus, AK uzskatīja, ka kaprāļa [...] iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods pilnīgi atceļams.

2016. gada 22. jūlijā⁹⁴¹ AK izskatīja [...] (Iesniedzējs) iesniegumu par pavēles Nr. 56-AŠP "Par disciplinārsodīšanu" apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs sodīts disciplināri, uzliekot disciplinārsodu – rājienu, jo 2016. gada 25. maijā mācību komandējuma laikā (*Army Command and Staff course*) Viļņā, Lietuvas militārās kara akadēmijas kopmītnēs atrodies alkoholisko vielu ietekmē un, skaļi uzvedoties Lietuvas militārās kara akadēmijas teritorijā, pārkāpa *MDIR* 17.10.apakšpunktu un 27.punktu. [...] pārkāpis arī *NBS* komandiera 2012.gada 15.februāra pavēles Nr.45 "Par preventīviem pasākumiem *NBS* 2.1.apakšpunktu, kā arī [...] nav ievērojis iekšējās kārtības noteikumus Lietuvas militārajā akadēmijā, kas aizliedz būt alkoholisko vielu ietekmē akadēmijas teritorijā. AK secina, ka pārkāpuma fakts nav pienācīgi konstatēts, tomēr sēdes gaitā lietas dalībnieku sniegtie skaidrojumi apliecina, ka informācija par pārkāpumu ir kļuvusi zināma *NBS AŠ* priekšniekam līdz 2016.gada 7.jūnijam. Ņemot vērā minēto, kā arī *KZMDR* 74.punktu, sods bija uzliekams līdz 2016.gada 6.jūlijam vai bija jāpieņem lēmums par soda uzlikšanas termiņa pagarināšanu, kas netika izdarīts. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka Iesniedzēja iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods ir atceļams.

2016. gada 30. martā⁹⁴² AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr. 9ae "Par disciplinārsoda uzlikšanu" apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs sodīts disciplināri, uzliekot disciplinārsodu – rājienu, jo Iesniedzējs nav savlaicīgi sakārtojis dokumentāciju par MTL izlietojumu, uzstādot elektrības kabeli konteineros, kā arī nav pildījis savu pienākumu ziņot komandierim arī tad, ja rodas apstākļi, kas aizkavē pienākumu izpildi. Pamatojoties uz *MDL* 75. pantu, *KZMDR* 18., 37., 61., 88., 89.punktu un 27.3.1.apakšpunktu un *MDIR* 45.punktu Iesniedzējs tika disciplināri sodīts ar rājienu. AK konstatē, ka Dienesta izmeklēšanas atzinumā Nr.[...] nav secināts, kādu pārkāpumu Iesniedzējs ir izdarījis. Nav minēti normatīvie akti, kuri nav ievēroti un kāda veida pārkāpums izdarīts. Tāpat dienesta izmeklēšanas secinājumu daļā nav sniegta Iesniedzēja izdarītā pārkāpuma juridiskā kvalifikācija. AK lietas izskatīšanas gaitā secina,

⁹⁴¹ 05.08.2016. Nr. 8-23.2016.5. LĒMUMS Par [...] 2016. gada 12. jūlija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 13. jūlijā, Nr. [...]). Nav publicēts.

⁹⁴² 14.04. 2016. Nr. 8-23.2016.1. LĒMUMS Par [...] 2016. gada 9. marta iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 10. martā, Nr. [...]). Nav publicēts.

ka nav gūti pierādījumi, ka Iesniedzējs būtu izdarījis disciplīnas pārkāpumu, par ko būtu saucams pie disciplinārās atbildības. AK konstatē arī, ka Iesniedzējs disciplināri bijis sodīts divas reizes – 2008. un 2014. gadā, bet disciplinārsodiem beidzies soda termiņš un izvērtējot lietas materiālus, AK uzskatīja, ka Iesniedzēja iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods ir atcelams.

2015. gada 28. oktobrī⁹⁴³ AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēli Nr.58-sa/ip “Par disciplinārsodišanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli [...] disciplināri tika sodīts ar rājienu, jo [...] ir veicis dienesta izmeklēšanu, kurā ir piedalījies kā komisijas loceklis saskaņā ar NBS [...] komandiera 2013. gada 10. maija pavēli Nr.128 “Par dienesta izmeklēšanu”, un ir parakstījis 2013.gada 10.septembra dienesta izmeklēšanas atzinumu. [...] rīcībā saskatāma personiskā ieinteresētība un viņš ir atradies interešu konfliktā, jo dienesta izmeklēšanas laikā tika konstatēti, vērtēti un iekļauti dienesta izmeklēšanas atzinumā arī viņa izdarītie militārās disciplīnas pārkāpumi. [...] ir valsts amatpersona un viņš ir pārkāpis likuma *LPIKNVAD* 11.panta pirmo daļu; [...] nav rakstveidā iesniedzis ziņojumu NBS [...] komandierim par savu personisko ieinteresētību dienesta izmeklēšanas veikšanā. Līdz ar to viņš ir pārkāpis likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 21.panta pirmās daļas 1.punktu, un [...] kā izmeklēšanas veicējs ir bijis ieinteresēts dienesta izmeklēšanas iznākumā, pastāvot apstākļiem, kas liedza veikt dienesta izmeklēšanu un parakstīt dienesta izmeklēšanas atzinumu. [...] nav sniedzis pamatotu ziņojumu NBS [...] komandierim un ar šādu rīcību ir pārkāpis *KZMDR* 83.punktu. AK sēdē [...] atzīst, ka konkrētajā situācijā nav iesniedzis [...] komandierim rakstisku ziņojumu un tādējādi nav ievērojis *KZMDR* 83.punkta prasības, taču mutiski par to bija informējis gan 1.RNC [...] komandieri, gan štāba priekšnieku un šo ziņojumu [...] neiesniedza viņam mutiski sniegto norādījumu dēļ. [...] nožēlo, ka paļāvies uz šo amatpersonu norādījumiem un neiesniedza šādu ziņojumu rakstiski. AK norāda, ka NBS AŠ ziņojumā norādīts, ka ir konstatēta dienesta izmeklēšanas procesuālā nepilnība, kas nav ietekmējusi dienesta izmeklēšanas slēdziena objektivitāti. NBS [...] ar NBS [...] komandiera 2013.gada 10.maija pavēli Nr.128 “Par dienesta izmeklēšanu” tika iekļauts dienesta izmeklēšanas komisijas sastāvā kā viens no komisijas locekļiem. Dienesta izmeklēšanas atzinumā [...] ir arī viens no pie disciplinārās atbildības saucamajiem karavīriem. Vērtējot minēto gadījumu NBS AŠ ziņojumā norādīts, ka ir saskatāmas *KZMDR* 83.punktā noteiktās pazīmes par iespējamā [...] ieinteresētību, jo [...] kā viens no komisijas locekļiem ir veicis dienesta izmeklēšanu par pārkāpumiem, kuros pats ir bijis netiešā veidā iesaistīts. Tālāk ziņojumā norādīts, ka dienesta izmeklēšanā tika konstatēti disciplināri pārkāpumi, bet kriminālsodāmi noziedzīgi nodarījumi netika konstatēti. NBS [...] komandiera 2013.gada 10.maija pavēle Nr.128 “Par dienesta izmeklēšanu” attiecībā uz [...] iekļaušanu

⁹⁴³ 02.12.2015. Nr. 8-23.2015.7. LĒMUMS Par [...] 2015. gada 15. septembra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 18. septembrī, Nr. B-PV/149). Nav publicēts.

dienesta izmeklēšanas komisijā varētu tikt traktēta kā pretlikumīga. Šajā gadījumā [...], saskaņā ar *MDIR* 46.punktu saņemot pretlikumīgu pavēli (rīkojumu), bija nekavējoties jāziņo par pavēles (rīkojuma) izdevēju augstākam komandierim (priekšniekam). Atbilstoši [...] sniegtajai informācijai, par šo situāciju zināja gan [...] komandieris, gan dienesta izmeklēšanas komisijas priekšsēdētājs, taču no komisijas sastāva [...] netika izslēgts. *MDIR* 46.punkts [...] deva tiesības vērsties rakstiski pie augstāka komandiera, bet šīs tiesības [...] neizmantoja. Tālāk dienesta pārbaudes rezultātu ziņojumā pieminēts, ka tieši [...] darbības rezultātā konkrētais pārkāpums tika atklāts. *NBS AŠ* ziņojumā ir secināts, ka izveidojot dienesta izmeklēšanas komisijas sastāvu, nav ņemts vērā izmeklēšanas komisijas sastāvā iekļautās amatpersonas ([...]) netiešā saistība ar izmeklējamu pārkāpumu. [...] komandieris [...] ir zinājis [...] netiešo saistību ar izmeklējamu pārkāpumu, bet nav uzskatījis šo faktu par pietiekošu apstākli [...] neiekļaušanai dienesta izmeklēšanas komisijā. [...] iekļaušana dienesta izmeklēšanas komisijas sastāvā nav ietekmējusi dienesta izmeklēšanas atzinuma objektivitāti. Disciplinārlietas uzsākšana par dienesta izmeklēšanas procesuālajiem pārkāpumiem nav lietderīga, jo tie nav ietekmējuši dienesta izmeklēšanas slēdziena objektivitāti, kā arī par dienesta izmeklēšanas organizēšanu un kārtības nodrošināšanu atbildīgā amatpersona (bijušais [...] komandieris [...]) ir atvaļināts no dienesta *NBS*. Ar *NBS AŠ* 2014.gada 5.septembra ziņojumu par dienesta pārbaudes rezultātiem un secinājumiem *NBS AŠ* priekšnieks iepazinās 2014.gada 8.septembrī un secinājumiem piekritis. *NBS AŠ* 2015.gada 24.aprīlī ar ziņojumu ir iepazīstinājis [...]. *AK* secina, ka lieta par *NBS* amatpersonu rīcību un iespējamo militārās disciplīnas pārkāpumu tika ierosināta ar *NBS AŠ* priekšnieka 2014. gada 20.augusta rīkojumu Nr.639-AŠP “Par dienesta pārbaudi”. Dienesta pārbaude tika pabeigta 2014.gada 8.septembrī, kad ar *NBS AŠ* ziņojumu iepazinās *NBS AŠ* priekšnieks, kuram iepazīstoties ar ziņojumu kļuva zināms par [...] disciplīnas pārkāpumu un viņš piekrita ziņojumā norādītai motivāciju un secinājumiem par ko liecina viņa vīza uz ziņojuma “Iepazinos. Secinājumiem piekritu. Lietā.” Līdz ar to *AK* uzskata, ka 2014.gada 8.septembrī tika pieņemts lēmums par militārās disciplīnas pārkāpuma lietas pret [...] izbeigšanu. Lēmums par disciplinārlietas izbeigšanu, kas ietver arī faktus un atzinumu par disciplinārpārkāpuma izdarīšanu, ir iestādes iekšējs lēmums, kas skar tikai pašu iestādi un tādējādi nav administratīvais akts, ja vien minētais atzinums nerada amatpersonai tiesiskas vai faktiskas sekas. *AK* secina arī, ka 2015.gada 10.jūnijā aizsardzības ministrs saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 35.pantu un Ministru kabineta 2003.gada 25.aprīļa noteikumu Nr.236 “Aizsardzības ministrijas nolikums” 9.3. un 9.5. apakšpunktu izdeva pavēli Nr.81 “Par dienesta pārbaudi”, kurā AM AID *GI* uzdeva izvērtēt un noskaidrot aizsardzības ministram adresētajā [...] 2015.gada 28.maija iesniegumā (reģ. Nr. J- PV/81) minētos faktus. Iesniegumā [...] lūdz izvērtēt [...] kā ieinteresētās personas rīcību [...] 2013.gadā veiktās dienesta izmeklēšanas ([...] 2013.gada 10.septembra

dienesta izmeklēšanas atzinums Nr.13-ip) procesā, kā arī veikt dienesta pārbaudi par dienesta izmeklēšanas tiesiskumu. Savā iesniegumā [...] norādījis, ka *NBS AŠ* 2014.gada 5.septembra dienesta izmeklēšanas ziņojumā ir konstatējis disciplīnas pārkāpumus. *AK* vērš uzmanību, ka arī *NBS AŠ* veiktā dienesta pārbaude 2014.gadā ir uzsākta ņemot vērā [...] iesniegumu Ģenerālprokuratūrai, kura savā 2014.gada 7.augusta vēstulē Nr.1/13-171/dv norāda, ka nosūta *NBS* komandierim [...] iesniegumu izskatīšanas organizēšanai daļā par pārbaudes veikšanu par iespējamiem pārkāpumiem dienesta izmeklēšanas procesā, kas uzsākta 2013.gada 10.maijā par valsts noslēpuma objektu aprites nosacījumu neievērošanu, tai skaitā uz faktu, ka persona, kas pati piedalījās dienesta izmeklēšanas komisijā kā komisijas loceklis ([...]), izvērtēja faktus, kas saistīti ar viņa paša iespējamiem pārkāpumiem. *ĢI* 2015.gada 27.jūnija ziņojumā Nr.[...] “Par dienesta pārbaudi” (*AM ĢI* ziņojums) ir norādīts (3.7. un 3.8. apakšpunkts), ka pamatojoties uz *NBS AŠ* 2014.gada 20.augusta rīkojumu Nr.639-AŠP “Par dienesta pārbaudi”, *AŠ* amatpersonas izvērtēja 2013.gadā pret [...] veiktās dienesta izmeklēšanas ([...] reģ.10.09.2013.Nr.13-ip) procesa atbilstību normatīvo aktu prasībām un 2014.gada 5.septembrī sagatavoja ziņojumu “Par dienesta pārbaudes rezultātiem”. Ziņojumā secināts, ka, [...] komandierim izveidojot dienesta izmeklēšanas sastāvu, nav ņemta vērā izmeklēšanas komisijas sastāvā iekļautā [...] netiešā saistība ar izmeklējamo pārkāpumu. Secināts arī tas, ka [...] iekļaušana dienesta izmeklēšanas komisijas sastāvā nav ietekmējusi dienesta izmeklēšanas atzinuma objektivitāti, kā arī disciplinārlietas uzsākšana par dienesta izmeklēšanas procesuālajiem pārkāpumiem nav lietderīga. *AM ĢI* ziņojuma secinājuma daļas 4.1.apakšpunktā norādīts, ka *AM* dienesta pārbaudes komisija nav vērtējusi dienesta izmeklēšanas atzinuma tiesiskumu, jo šāda izvērtēšana disciplinārsoda apstrīdēšanas ietvaros ietilpst *AK* kompetencē. *ĢI* ziņojuma secinājumu daļā (4.2., 4.3. un 4.4. apakšpunkts) konstatēja [...] rīcībā *LPIKNVAD11*.panta pirmās daļas un 21.panta pirmās daļas 1.punkta ierobežojumu pārkāpuma pazīmes, proti, [...], piedaloties dienesta izmeklēšanas komisijas sastāvā un sagatavojot 2013.gada 10.septembra dienesta izmeklēšanas atzinumu Nr.13-ip, veica ar amatpersonas amatu saistītas darbības, kuras ietekmēja vai varēja ietekmēt viņa personiskās vai mantiskās intereses, interešu konflikta situācijā. Tāpat konstatēts, ka [...] pārkāpis *KZMDR* 83.punktu, jo nav sniedzis pamatotu ziņojumu komandierim par savu rīcību. *AM ĢI* ziņojuma priekšlikumu daļā (5.1.apakšpunkts) aizsardzības ministram ieteikts uzdot *NBS* komandierim saukt [...] pie disciplināratbildības un ziņot par 5.1.apakšpunkta izpildi. Priekšlikumu daļas 5.2.apakšpunktā ieteikts informēt *KNAB* par amatpersonu ([...] un [...]) rīcību, kurā saskatāmas likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” pārkāpumu pazīmes. *AK* secina, ka *NBS* komandieris ar *AM ĢI* 2015.gada 27.jūnija ziņojumu iepazinās 2015.gada 8.jūlijā un 2015.gada 17.jūlijā vēstulē Nr.[...] “Par disciplīnas pārkāpuma izskatīšanu” informēja [...] par nodomu viņu disciplināri sodīt. Ar minēto vēstuli [...] iepazinās

2015.gada 29.jūlijā un 2015.gada 30.jūlijā [...] sniedza NBS komandierim rakstisku paskaidrojumu par NBS komandiera 2015. gada 17. jūlija vēstulē Nr. [...] norādītā disciplīnas pārkāpuma izskatīšanu. NBS komandiera p. i. 2015. gada 13. augustā izdeva pavēli Nr.58-sa/ip "Par disciplinārsodišanu", ar kuru [...] iepazīnās 2015. gada 18. augustā. AK secina, ka NBS AŠ 2014. gada 5. septembra un AM ĢI 2015. gada 27. jūnija ziņojumos [...] rīcībā tika konstatēts interešu konflikts. AM ĢI ziņojumā nav konstatēti jauni būtiski apstākļi vai fakti [...] rīcībā, kuri nebūtu bijuši zināmi NBS AŠ amatpersonām, veicot dienesta pārbaudi, atšķiras vienīgi pārkāpuma kvalifikācija. Proti, NBS AŠ ziņojumā par dienesta pārbaudes rezultātiem ir nepilnības konstatēto faktu juridiskajā kvalifikācijā, proti, [...] rīcībā konstatētais interešu konflikts, kurš tika kvalificēts kā KZMDR un MDIR normu pārkāpums, papildus bija kvalificējams arī kā likuma LPIKNVAD normu pārkāpums, kā tas kvalificēts ĢI ziņojumā par dienesta pārbaudi. Un attiecīgi NBS pienākums bija rīkoties atbilstoši LPIKNVAD 20.panta sestajai daļai informējot par konstatēto interešu konfliktu KNAB. Šo pienākumu saskaņā ar ĢI priekšlikumu ziņojumā veica AM. Tomēr AK uzskatīja, ka šajā konkrētajā lietā NBS AŠ ziņojumā konstatēto faktu nepilnīgai juridiskajai kvalifikācijai nav izšķirošas nozīmes, jo nozīmīgs esot fakts, ka abos gadījumos, gan NBS AŠ, gan ĢI ziņojumā par dienesta pārbaudi [...] rīcībā tika konstatēts interešu konflikts. Tādējādi uzskatāms, ka par [...] pieļauto pārkāpumu kļuva zināms jau 2014.gada 8.septembrī, kad NBS AŠ priekšnieks iepazīnās ar dienesta pārbaudes ziņojumu un attiecīgi mēneša laikā no šā brīža bija izlemjams jautājums par disciplinārsoda piemērošanu. Bet, NBS AŠ 2014.gada 8.septembrī pieņēma lēmumu nerosināt disciplinārlietu un nepiemērot disciplinārsodu. Ņemot vērā, ka jautājums par disciplinārlietas ierosināšanu jau vienreiz tika izlemts, iestādei, pirms disciplinārlietas ierosināšanu un disciplinārsoda piemērošanas, bija vispirms jāatceļ NBS AŠ 2014.gada 8.septembra lēmums un jānoteic administratīvā akta izdošanas termiņš atbilstoši KZMDR 74.punktā un APL 64.pantā noteiktajam. Tā kā no dienesta pārbaudes uzsākšanas brīža NBS AŠ līdz ĢI pārbaudes rezultātu nosūtīšanai NBS komandierim lēmuma pieņemšanai par [...] disciplinārsodišanu, bija pagājuši vairāk kā četri mēneši, tad tiesības pagarināt administratīvā akta izdošanas termiņu saskaņā ar APL 64.panta otro daļu līdz vienam gadam bija augstākai iestādei. Ņemot vērā, ka iepriekš izklāstītās procesuālās darbības netika veiktas, AK secināja, ka nav ievērots likumā paredzētais disciplinārsoda uzlikšanas termiņš, kā arī tiesiskās paļāvības princips, kas paredz privātpersonas tiesības paļauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa, jo karavīrs var paļauties, ka pēc disciplinārlietas izbeigšanas un soda uzlikšanas termiņa beigām viņam netiks piemērots disciplinārsods, ja vien lietā nav konstatēti apstākļi, kas saskaņā ar likumu iestādei ļauj veikt procesuālās darbības pēc lēmuma pieņemšanas un procesuālo termiņu izbeigšanās, tāpēc AK nolēma [...]iesniegumu apmierināt un atcelt uzlikto disciplinārsodu.

2014. gada 5. decembrī⁹⁴⁴ AK izskatīja komandiera vietnieka [...]iesniegumu par pavēles Nr.24-as „Par sodīšanu” apstrīdēšanu, ar kuru [...] tika disciplināri sodīts, izsakot rājienu, kur Dienesta izmeklēšanas laikā ticis konstatēts, ka negaisa laikā NBS [...] laiva [...] ar visu treileri ir nokritusi uz piestātnes slīpa, kā rezultātā [...] tika bojāti, kas lika secināt, ka tā bijusi pavisāmē nostiprināta. [...] ar savu rīcību pārkāpis MDIR 17.6.punktu, 110.3.punktu un 111.3.punktu, 111.9.punktu. Izvērtējot 2014.gada 25.augusta Dienesta izmeklēšanas Atzinumā, 2014.gada 25.septembra Dienesta izmeklēšanas atzinumā un tiem pievienotajos materiālos atspoguļotos un nostiprinātos pierādījumus, dienesta izmeklēšanas gaitu un tās rezultātus, AK konstatēja, ka materiālu kopums nerada nepārprotamu un skaidru pamatojumu Iesniedzēja saukšanai pie disciplinārās atbildības un disciplinārsoda uzlikšanai. Abos dienesta izmeklēšanas atzinumos un tiem pievienotajos materiālos nepilnīgi fiksēti fakti, nav veikta analīze Iesniedzēja dienesta pienākumu pildīšanas vai nepildīšanas cēloniskajai saistībai ar negadījumu, kura rezultātā bojāta laiva. AK secina, ka Dienesta izmeklēšanas materiālos iztrūkst ziņas un pierādījumi par laivas un treilera stiprinājumu stāvokli pirms negadījuma. Bez visu pierādījumu kopuma analīzes dienesta izmeklēšanas atzinumos ietvertais secinājums par Iesniedzēja vainu notikušajā ir uzskatāms par virspusēju un tam nav stingra pierādījumos sakņota pamatojuma. AK norāda, ka Pavēlē un disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiālos iztrūkst norādes uz tiešu cēloņsakarību starp Iesniedzēja darbībām vai bezdarbības izpausmēm, kas būtu atzīstamas par disciplīnas pārkāpumu, un laivai nodarītajiem bojājumiem vēja brāzmu ietekmē, bet pastarpinātas cēloņsakarības esamībai trūkstot procesuāli nostiprinātu ticamu pierādījumu. No disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem nepārprotami izrietot, ka disciplinārsoda piemērošana nav notikusi, balstoties uz dienesta pārbaudes laikā iegūtiem un dienesta izmeklēšanas atzinumos ietvertiem faktiem un secinājumiem, kas gūti [...] inkriminētā pārkāpuma vispusīgas un objektīvas novērtēšanas rezultātā, bet gan ietekmējoties no uzskata, ka Iesniedzēja disciplīnas pārkāpumam ir formāls raksturs, kas neprasot dziļāku pārkāpuma sastāva analīzi. AK norāda, ka šāda pieeja disciplīnas pārkāpuma izvērtēšanai uzskatāma par kļūdainu, jo cēloniskajam sakaram starp laivas sabojāšanas apstākļiem un Iesniedzēja dienesta pienākumu pildīšanu/nepildīšanu esot izšķirīga nozīme disciplīnas pārkāpuma esamībā vispār. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka Iesniedzēja iesniegums ir apmierināms.

⁹⁴⁴ 18.12.2014. Nr. 8-23.2014.8. LĒMUMS par 2014. gada 21. novembra iesniegumu (AM reģistrācijas Nr. M-PV/154). Nav publicēts.

2014. gada 3. oktobrī⁹⁴⁵ AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr.44 „Par [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli iesniedzējs tika disciplināri sodīts ar rājienu, jo 2014.gada 22.jūlijā iesniedzējam bija jāierodas dienestā, taču rīta izvadē tika konstatēts, ka iesniedzējs neatrodas ierindā un nevienam no rotas personāla nav informācijas par viņa atrašanās vietu un prombūtnes laiku. Ar savu rīcību iesniedzējs nav ievērojis KZMDR 20.punktu, pārkāpis MDL 7. panta pirmo daļu, kā arī MDIR 24.punktu. Iesniedzējs savā rīcībā atzīst daļēju vainu, informē, ka pārkāpumu nav izdarījis apzināti, apliecina, ka šādu kļūdu nākotnē vairs nepieļaus, un vērš uzmanību uz to, ka arī komandieriem MDIR normas uzliek par pienākumu interesēties par karavīra veselības stāvokli un zināt viņa atrašanās vietu (MDIR 113.punkts, 144.4. un 144.5. apakšpunkts). AK norāda, ka ņemot vērā militārā dienesta specifiku, kas prasa ievērot stingru disciplīnu vienībā, komandiera pienākumu zināt, kur atrodas un ko dara viņa padotais personāls, personāla veselības problēmas u.c., karavīram ir izvirzāma prasība ziņot tiešajam komandierim par darbnespējas pagarinājumu un tā termiņiem, jo komandieris ir atbildīgs par padoto personālsastāvu, no kura ir atkarīga vienības uzdevumu nepārtraukta un sekmīga izpilde un kaujas spēja. Šī prasība nav pretrunā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem. Tomēr normatīvajiem aktiem, komandieru pavēlēm un rīkojumiem, kuri jāpilda karavīram, īpaši zemākā sastāva, jābūt pēc iespējas precīziem un nepārprotamiem, lai karavīram būtu skaidrs, kā jārīkojas konkrētā gadījumā un kāda ir atbildība par kārtības neievērošanu. AK nolēma apmierināt [...]iesniegumu un atcelt [...] uzlikto disciplinārsodu - rājienu.

2014. gada 7. maijā⁹⁴⁶ AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr.37 p/s „Par [...] sodīšanu”, apstrīdēšanu, ar ko [...] tika disciplināri sodīta, izsakot brīdinājumu par neatbilstību ieņemamajam amatam, jo [...] neievēroja militāro disciplīnu, kā arī bez ierunām nepildīja priekšnieku pavēles un rīkojumus, tādējādi ar savu rīcību [...] pārkāpa MDIR 17.10. apakšpunktu, 17.3. apakšpunktu, 43.punktu, 108.2.apakšpunktu un KZMDR 12.punktu, MDL 7.panta pirmo daļu. Izvērtējot dienesta pārbaudes rezultātus, kas ietverti klasificētā dokumentā, Pavēli, kā arī iesniegtos [...] karavīru rakstiskos ziņojumus un citus pierādījumus šajā lietā AK konstatē, ka Pavēlē iztrūkst Pavēles kā administratīvā akta sastāvdaļa, ko cita starpā paredz arī KZMDR 67.punkta regulējums, kas precīzi un nepārprotami identificētu konkrētas [...] darbības (vai bezdarbības), ko kvalificēt kā disciplīnas pārkāpuma sastāvu. Pavēlē un disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiālos neesot arī norādes uz konkrētām Iesniedzējas darbībām vai bezdarbības izpaušmēm rīcības (konkrētas pavēles, rīkojuma vai norādījuma nepildīšana noteiktā laikā un

⁹⁴⁵ 20.11.2014. Nr.8-23.2014.7 LĒMUMS par [...], 2014..gada 22..septembra iesniegumu (Aizsardzības ministrijā saņemts 2014. gada 22. septembrī, Nr. M-PV/123). Nav publicēts.

⁹⁴⁶ 16.06.2014. Nr. 8-23.2014.4 LĒMUMS par [...] 2014. gada 16.aprīļa iesniegumu (AM saņemts 2014. gada 22. aprīlī, Nr. Z-PV/49). Nav publicēts.

apstākļos), kas atzīta par disciplīnas pārkāpumu, ietvaros. No disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem nepārprotami izrietot, ka disciplinārsoda piemērošana notikusi, balstoties uz dienesta pārbaudes laikā iegūtiem un klasificētā dokumentā ietvertiem vispārīgiem faktiem un secinājumiem, bet nav notikusi tieši [...] inkriminētā pārkāpuma vispusīga un objektīva novērtēšana. AK konstatē, ka Pavēlē nav pietiekoši kvalitatīvi un nepārprotami norādīta viena no obligātajām administratīvā akta sastāvdaļām, proti, izdarīts Iesniedzējas pārkāpumu veidojošo faktu konstatējums, tādējādi neesot pilnvērtīgi atspoguļota pārkāpuma būtība. Šādos apstākļos neesot izpildīts administratīvā akta pamatojuma pienākums un administratīvais akts (Pavēle) esot guvis pamatu apstrīdēšanai. Izvērtējusi lietas materiālus, noklausījusies lietas dalībnieku paskaidrojumus un papildus sniegto informāciju, AK uzskatīja, ka Iesniedzējas iesniegums ir apmierināms.

2013. gada 8. augustā⁹⁴⁷ AK izskatīja [...]iesniegumu par pavēles Nr.[...] „Par sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs tika sodīts ar rājienu, jo 2013. gada 14. martā dižkareivis [...], pildot dienesta pienākumus - vadot transportlīdzekli [...] ar valsts numuru [...], izraisīja ceļu satiksmes negadījumu. Tādējādi dižkareivis [...] ar savu rīcību pārkāpis šādus normatīvos aktus: Ministru kabineta 2004. gada 29. jūnija noteikumu Nr.571 „Ceļu satiksmes noteikumi” 10.punktu; KZMDR 20. punktu; MDIR 17.4.apakšpunktu, un 17.6.apakšpunktu. AK ieskatā, piemērojot disciplinārsodu dižkareivim [...] par CSNg izraisīšanu, kad ceļa seguma stāvoklis bija braukšanai nepiemērots, konkrētajos transportlīdzekļa izmantošanas apstākļos (poligonā mācību ietvaros, tajā skaitā cilvēkiem atrodoties Iesniedzēja vadītajam transportlīdzeklī sekojošajā transportlīdzeklī), nav pietiekoši apsvērts un ņemts vērā KZMDR un APL pirmā panta trešās daļas regulējums. Izvērtējusi lietas, AK uzskatīja, ka Iesniedzēja iesniegums ir apmierināms.

2013. gada 11. aprīlī⁹⁴⁸ AK izskatīja kapteines [...] iesniegumu par pavēles Nr.[...] „Par disciplinārsodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējai tika uzlikts disciplinārsods – izteikts rājieni, jo viņa vairākas reizes veica tādu ziedu iegādi AM un NBS svinīgajiem pasākumiem, kas neapmierināja NBS komandieri. Disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas laikā tika noskaidrots, ka kapteine [...] ar savu rīcību pārkāpusi MDIR 17.3.punkta prasības. AK konstatē, ka Pavēlē nav norādīta viena no obligātajām administratīvā akta sastāvdaļām, proti, nav atspoguļots Iesniedzējai uzliktais tiesiskais pienākums (noteikta rīcība vai noteiktas rīcības aizliegums) vai piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības, tādējādi nav atspoguļota pārkāpuma būtība un nav izpildīts administratīvā akta pamatojuma pienākums un administratīvais akts (Pavēle) ir guvis

⁹⁴⁷ 2013. gada 09. septembrī Nr. 8-23.2013.5. LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [...] autovadītāja – sakarnieka [...] (personas kods [...]) 2013.gada 29. maija iesniegumu (AM saņemts 2013.gada 4.jūnijā, Nr. [...]). Nav publicēts.

⁹⁴⁸ 30.05.2013. Nr. 8-23.2013.3 LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [...] kapteines [...] (personas kods [...]) 2013. gada 18. februāra iesniegumu (AM saņemts 2013. gada 20. martā, Nr. [...]). Nav publicēts.

pamatu apstrīdēšanai. AK vērš uzmanību uz faktu, ka soda uzlicējs nav objektīvi vērtējis Iesniedzējas kompetences robežas darbojoties spēkā esošā ziedu piegādes līguma ietvaros un izzinot gala lietotāja papildprasības ziedu iegādei ārpus līgumsaistībām. AK, izvērtējusi lietas materiālus, uzskatīja, ka Iesniedzējas iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods – rājiens atceļams.

2012. gada 9. oktobrī⁹⁴⁹ AK izskatīja [..] iesniegumu par pavēles Nr. [..] „Par disciplinārsodišanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli iesnieguma iesniedzējam tika uzlikts disciplinārsods – brīdinājums par neatbilstību ieņemamajam amatam. Dienesta izmeklēšanā noskaidrots, ka [..] civilie darbinieki [..] un [..] ārpus darba laika un brīvdienās [..]gada maijā un jūnijā izmantoja dienesta automašīnu braukšanai uz dzīvesvietu un ārpus darba laika un brīvdienās turēja to savā dzīvesvietā, tādējādi pārkāpjot NBS komandiera 2011.gada 25.februāra noteikumu Nr.5 „Noteikumi par dienesta vieglo pasažieru automobiļu izmantošanu NBS” 7.punkta prasības un [..] komandiera 2008.gada 28.novembra pavēli Nr.300 „Par autotransporta bāzēšanās vietām”. Kā norādīts iesnieguma iesniedzēja e-pasta ziņojumā, viņš par to ir bijis informēts. Iesnieguma iesniedzējs kā [..] priekšnieks ar savu rīcību ir pārkāpis MDL 8.panta pirmo daļu, MDIR 111.7.apakšpunktu un 111.9.apakšpunktu. AK kā būtisku lietas izlemšanā uzskata faktu, ka [..] komandieris zināja par problēmām un pārkāpumiem ar autotransporta izmantošanu [..]. Šo faktu apliecinot arī [..] komandiera [..] izdarītais apstiprinājums uz [..] dienesta izmeklēšanas atzinuma. Savukārt no AK rīcībā esošajiem materiāliem un pušu liecībām esot secināms, ka iesnieguma iesniedzējs ar minēto dienesta izmeklēšanu nebija iepazīstināts un nekādi konkrēti rīkojumi no komandiera nav tikuši saņemti. AK vērš uzmanību, ka pavēlē par sodīšanu nav norādīts soda uzlicēja pamatojums (lietderības apsvērumi), par uzliktā soda veidu, līdz ar to nav izpildīts administratīvā akta pamatojuma pienākums. AK norāda, ka nav pietiekošs arguments šāda soda izvēlei [..] komandiera [..] vēstulē Nr.[..] minētajam, ka aptuveni pirms gada [..] mutiski esot runājis ar iesnieguma iesniedzēju par to, ka kompleksi ir jāveic pasākumi, lai sakārtotu situāciju [..] vienībā. AK, iepazīstoties ar [..] gada un [..] gada dienesta izmeklēšanas atzinumiem, norāda, ka tajos ir secināts, ka konstatētie pārkāpumi ir nesakārtotas dienesta organizācijas rezultāts, un sodot atsevišķas personas par apstākļiem, kas radīti neatkarīgi no viņa, neatrisinot problēmu pamatā. Pēc [..] gada dienesta izmeklēšanas apstiprināšanas [..] komandieris iesnieguma iesniedzēja rīcību un atbildību nav vērtējis. Līdz ar to AK noraida soda uzlicēja pamatojumu par uzliktā soda veida izvēli iesnieguma iesniedzējam - neatbilstību ieņemamajam amatam, proti, ka tik bargs sods piemērots, jo līdzīgi pārkāpumi iesnieguma

⁹⁴⁹ 27.11.2012. Nr. 8-23.2012.9 LĒMUMS par [..] 2012. gada 26. septembra iesniegumu (AM saņemts 2012. gada 28. septembrī, Nr. [..]). Nav publicēts.

iesniedzēja vadītājā vienībā esot konstatēti jau [..] gadā, par ko tikusi veikta dienesta izmeklēšana, bet nekas nav ticis izdarīts, arī trūkumi nav tikuši novērsti. Izvērtējot lietas materiālus, AK uzskatīja, ka iesnieguma iesniedzēja iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods – atcelams.

AK 2012. gada 9. augustā⁹⁵⁰ izskatīja [..]iesniegumu par pavēles Nr. [..] „Par disciplinārsodišanu” apstrīdēšanu, ar kuru iesnieguma iesniedzējam tika uzlikts disciplinārsods – rājiens. Dienesta izmeklēšanā secināts, ka iesnieguma iesniedzējs nav nodrošinājis padoto karavīru rīcības kontroli attiecībā uz [..] iesniegto dokumentu [..] izvērtēšanu, nav pārliecinājies un nav informējis par minētajos tehniskajos noteikumos iekļauto ēku statusu un rekonstrukcijas nepieciešamību augstākstāvošas amatpersonas un iestādes, kā rezultātā, izstrādājot [..] rekonstrukcijas tehnisko projektu, tika pieļauts Vispārīgo būvnoteikumu 41.punkta pārkāpums. Līdz ar to iesnieguma iesniedzējs ir pārkāpis nodrošinājis NBS [..] nolikuma ([..]gada [..] reglamenta Nr. [..]) 9.5.punkta izpildi un ir pārkāpis MDIR 402.1.,402.5.,603.1.,603.8.,603.9.apakšpunktus un 606.punktu. AK norāda, ka no lietas materiāliem nav iespējams secināt kādā veidā [..] nav nodrošinājis padoto kontroli attiecībā uz [..] iesniegto „[..] rekonstrukcijas tehnisko noteikumu projektēšanas uzdevuma izstrādi” un pārkāpis nodrošinājis [..] nolikuma 9.5.punkta izpildi. Lietā nav gūti pierādījumi kādā veidā iesnieguma iesniedzējs pārkāpis Vispārīgo būvnoteikumu 41.punktu. AK neguva pārliecību, ka iesnieguma iesniedzēja sniegtie paskaidrojumi dienesta izmeklēšanas laikā, kā arī pirms soda uzlikšanas ir vispusīgi pārbaudīti, jo soda uzlicēja pārstāvji un dienesta izmeklēšanas materiāli nenodrošina neapgāžamus pierādījumus, ka [..] nav nodrošinājis padoto kontroli, pieļāvis Vispārējo būvnoteikumu pārkāpumu, kā arī izdarījis disciplīnas pārkāpumu ar nodomu (tīši). Izvērtējot lietas apstākļus, AK secināja, ka iesniedzēja iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods ir atcelams.

2012. gada 7. augustā⁹⁵¹ AK izskatīja [..]iesniegumu par pavēles Nr. [..] apstrīdēšanu. Ar šo pavēli iesnieguma iesniedzējam tika uzlikts disciplinārsods – rājiens, jo [..] gada [..] tika konstatēts [..] rīcībā esošā [..] armijas ekipējuma – [..] – iztrūkuma fakts. No [..] līdz [..] tika veikta dienesta izmeklēšana par iepriekš minēto faktu, un tajā konstatēts, ka iesnieguma iesniedzējs ir materiāli atbildīgā persona, jo pieņēma [..] ar visu komplektāciju. AK kompetencē ir novērtēt uzliktā disciplinārsoda pamatotību pēc militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem un iepazīstoties ar [..] dienesta izmeklēšanas atzinumu (reģistrēts [..] Nr.[..]), AK

⁹⁵⁰ 04.09.2012. Nr.8-23.2012.8. LĒMUMS. Par [..] 2012. gada 31. maija iesniegumu Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisijai (reģistrēts Aizsardzības ministrijā 2012. gada 4. jūnijā, Nr. [..]). Nav publicēts.

⁹⁵¹ 27.09.2012. Nr. 8-23.2012.7 LĒMUMS par NBS [..] vienības [..], 2012. gada 8.aprīļa iesniegumu (AM saņemts 2011. gada 10. aprīlī. Nr. [..]). Nav publicēts.

secināja, ka tajā nav konstatēti nepārprotami pierādījumi disciplīnas pārkāpuma sastāva esamībai iesnieguma iesniedzēja rīcībā. Atzinuma secinājumu daļas 3.punktā norādīts uz *daļēju* cēloņsakarību starp [...] pazušanu vai zādzību un iesnieguma iesniedzēja darbību un/vai bezdarbību. Šis fakts liecinot, ka dienesta izmeklēšanas komisija nav pierādījusi un konstatējusi iesnieguma iesniedzēja vainu (tīši vai aiz neuzmanības). Minētās tiesību normas neparedzot daļējas vainas jēdzienu. Ne dienesta izmeklēšanas atzinumā, ne pavēlē par sodīšanu nav norādīts, kādas MTL pieņemšanas, izsniegšanas, saglabāšanas u.c. normas iesnieguma iesniedzējs ir pārkāpis un kādā veidā (darbība vai bezdarbība) konkrēti izpaudās iesnieguma iesniedzēja pārkāpums pret valsts mantu. Dienesta izmeklēšanas atzinumā un pavēlē par sodīšanu minētais disciplināratbildības pamats, ka iesnieguma iesniedzējs ir materiāli atbildīgā persona, jo viņš pieņēma ASV mantu - [...] nav pietiekams, lai sauktu viņu pie disciplinārās atbildības. AK secina, ka iesnieguma iesniedzēja vaina nav pilnībā pierādīta un uzskata, ka pavēle par soda uzlikšanu nav pietiekoši pamatota, līdz ar to nav panākts, ka iesnieguma iesniedzējs var saprast uzliktā soda pamatotību un taisnīgumu, līdz ar to paļauties, ka soda uzlicēja rīcība ir tiesiska un konsekventa, ir sasniegts taisnīgākais un lietderīgākais rezultāts, kā to prasa administratīvā procesa principi. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods ir atcelams.

2012. gada 8. februārī⁹⁵² AK izskatīja [...]iesniegumu par pavēles Nr. [...] „Par [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējam tika uzlikts disciplinārsods – rājiens, jo laika posmā no 2011.gada 4.aprīļa līdz 21.oktobrim [...] nav kārtojis fiziskās pārbaudes normatīvus [...] atvēlētajā laikā, kā arī nav nokārtojis fiziskos pārbaudes normatīvus pārējos atvēlētajos laikos, ar savu rīcību Iesniedzējs pārkāpis MDIR 402.punkta 1.apakšpunktu un AM 2008.gada 28.maija noteikumu Nr. 35-NOT „Karavīru fiziskās sagatavošanas noteikumi” 9.punktu. AK, izskatot lietu, nav konstatējusi nepārprotamus un ticamus pierādījumus disciplinārpārkāpuma sastāva esamībai [...] rīcībā. Tā nav bijusi vērsta uz normatīvo aktu, militāro reglamentu, komandiera (priekšnieka) pavēli, rīkojumu vai norādījumu pārkāpšanu. FS pārbaudi Iesniedzējs nav nokārtojis līdz pozitīvam rezultātam apstākļu (veselības stāvokļa pasliktināšanās), kuru iestāšanos nav varējis paredzēt un ar savu gribu novērst, dēļ. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka iesniegums ir apmierināms un uzliktais disciplinārsods ir atcelams.

⁹⁵² 13.02.2012.Nr. 8-23.2012.1. LĒMUMS par 2011. gada 27. decembra iesniegumu (AM saņemts 30.12.2011.). Nav publicēts.

4.3. AK Lēmumi, ar kuriem daļēji apmierināti karavīru iesniegumi

2017. gada 3. oktobrī⁹⁵³ AK izskatīja virsseržanta [...] iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par disciplinārsoda piemērošanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs tika disciplināri sodīts, izsakot brīdinājumu par neatbilstību ieņemamajam amatam, sekojošu iemeslu dēļ: 2017. gada [...] ieradās dienestā pāri plkst. 09.00, jo aizgulējās un neinformēja nevienu personu par šo faktu un dienesta pienākumus laika periodā no plkst. 10.01 līdz 12.02 virsseržants [...] pildīja civilajā apģērbā. Ar savu rīcību virsseržants [...] pārkāpis: Ministru kabineta 1996.gada 10.aprīļa rīkojumā Nr.118 “Par vienotu pamatdarbalaiku valsts pārvaldes iestādēs” noteiktās prasības; NP [...] 2012.gada 10.aprīļa noteikumu nr. [...] “NP [...] standarta operāciju procedūra [...]” 501.punktā noteiktās prasības; MDL 46.panta pirmajā daļā noteiktās prasības un MDIR 17.9.apakšpunktā noteiktās prasības. AK secina, ka Dienesta izmeklēšanas materiāli pierāda, ka vismaz līdz plkst. 12.00 Iesniedzējs atradies dienesta vietā un pildījis amata pienākumus civilajās drēbēs nevis karavīra formas tērpā, kā tas noteikts dienestu reglamentējošos normatīvos aktos. Šāda virsseržanta [...] rīcība nepārprotami veidojot disciplīnas pārkāpuma sastāvu, bet AK atrod un secina, ka 2017.gada [...] dienesta pārbaudes atzinumā Nr. [...] konstatētais un pierādītais disciplīnas pārkāpuma sastāvs ļauj Iesniedzējam piemērot vieglāku disciplinārsodu par to, kurš viņam uzlikts. Vieglākais disciplinārsods būtu atbilstīgāks Pavēlē formulētajam virsseržanta [...] militārās disciplīnas pārkāpumam. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka Iesniedzēja iesniegums ir daļēji apmierināms un virsseržantam [...] piemērojams vieglāks disciplinārsods par viņam uzlikto - izsakot rājienu.

2017. gada 19. maijā⁹⁵⁴ AK izskatīja kareivja [...] iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par disciplinārsoda piemērošanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējam tika uzlikts disciplinārsods – trīs ārpuskārtas norīkojumi, jo [...] 2017. gada [...] saņēma uzdevumu iztīrīt [...] izvietojuma telpas, bet [...] šķēršļus pavēles izpildei neminēja, un vada komandieres pavēli neizpildīja. Pēc vada komandieres norādījuma 2017. gada [...] karavīrs [...] uzrakstīja trīs ziņojumus par šo pārkāpumu un savas rīcības skaidrojumu. 2017. gada [...] notika pārrunas ar kareivi [...] par viņa militārās disciplīnas neievērošanu un vada komandieres pavēles nepildīšanu. Pārrunu laikā kareivis [...] tika iepazīstināts ar brīdinājuma vēstuli ar komandieres nodomu sodīt kareivi atkārtotu pārkāpumu gadījumā. Kareivis [...] ar parakstu apliecināja, ka brīdinājuma vēstulē norādītajiem faktiem nepiekrīt un izmantoja savas likumiskās tiesības trīs darba dienu laikā iesniegt ziņojumu savai aizstāvībai. Kareivis ar savu rīcību pārkāpis šo normatīvo aktu prasības:

⁹⁵³ 30.10.2017. Nr. 8-23.2017.8. LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto spēku Nodrošinājuma pavēlniecības [...] virsseržanta [...] 2017. gada 14. septembra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 14. septembrī, [...]). Nav publicēts.

⁹⁵⁴ 14.06.2017. Nr. 8-23.2017.3. LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto spēku [...] kareivja [...] 2017. gada 10. maija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 12. maijā, Nr. [...]). Nav publicēts.

MDL 7.panta pirmo un otro daļu; KZMDR 18.punktu un 19.punktu; MDIR 17.3. un 17.4.apakšpunktus un 23.punktu. AK, izvērtējot kareivja [...] saukšanas pie disciplinārās atbildības pamatotību, uzskata, ka nav pierādījumu un normatīvajos aktos noteikta pamatojumu uzskatīt, ka Iesniedzējs būtu saukts pie atbildības neatbilstoši izdarītajam disciplīnas pārkāpumam. Bet, AK atrod, ka kareivis [...] tomēr centies novērst pārkāpuma sekas, ierodoties dienestā pēc telefona zvana, ar kuru aicināts pildīt maketa izveides uzdevumu un rīkojumu sargāt militāri tehniskos līdzekļus. Dienesta pildīšanu veicis līdz plkst.22.30. AK secina, ka šie apstākļi kvalificējami kā atbildību mīkstinoši saskaņā ar KZMDR 24.2.punktu un ļauj Iesniedzējam piemērot vieglāku disciplinārsodu par to, kurš uzlikts karavīram. Vieglākais disciplinārsods būtu samērīgāks un atbilstīgāks kareivja [...] pieļautajam militārās disciplīnas pārkāpumam. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka Iesniedzēja iesniegums ir daļēji apmierināms un kareivim [...] piemērojams vieglāks disciplinārsods par viņam uzlikto – rājiens.

2014. gada 16. maijā⁹⁵⁵ AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr.39 p/s „Par [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs tika sodīts ar brīdinājumu par neatbilstību ieņemamajam amatam, jo viņš nav nodrošinājis militāro disciplīnu [...] vadā, kā arī ir sodījis karavīrus neatbilstoši normatīvajiem aktiem. Tādējādi ar savu rīcību Iesniedzējs pārkāpis KZMDR 7.punktu un 12.punktu. AK norāda, ka ir pamatots Soda uzlicēja secinājums, ka Iesniedzējs disciplināros jautājumus vadā nav izskatījis atbilstoši KZMDR, bet rīkojies pēc saviem uzskatiem, tādējādi pārkāpjot normatīvos aktus, proti, karavīri par saviem disciplīnas pārkāpumiem, sliktu sevis parādīšanu, kā arī darba nespējas periodiem saņem sodu – ārpuskārtas norīkojumu, bet minētais pārkāpums netiek izskatīts un sods netiek uzlikts KZMDR noteiktajā kārtībā. Līdz ar to karavīriem tiek liegtas tiesības uz objektīvu lietas izskatīšanu KZMDR noteiktajā kārtībā un tiesības aizstāvēt sevi, vēršoties ar iesniegumu AK. Par to, ka Iesniedzējs kā vada seržants nav spējis organizēt un nodrošināt militāro disciplīnu, būt taisnīgs savās prasībās, ievērojot vienlīdzības principu, un būt par paraugu padotajiem ētisko normu un disciplīnas ievērošanā [...], liecina arī citi fakti. AK neesot iesniegti pierādījumi, lai būtu pamats uzskatīt, ka minētās karavīru liecības, kuras ir atspoguļotas ziņojuma Nr. 59-k 3.pielikumā būtu nepatiesas. AK vērtē minētos faktus kā kopumu, kas ir pietiekams apliecinājums tam, ka vienībā ir iekšēja sašķelšanās un neapmierinātība, un viens no tās iemesliem ir Iesniedzēja kā vada instruktoru un kareivju tiešā priekšnieka izvēlētās vadības metodes, kā rezultātā Iesniedzējs nav spējis nodrošināt militāro disciplīnu [...] vadā. AK uzskata, ka Iesniedzējam piemērojams vieglāks disciplinārsods par uzlikto – rājiens, jo Iesniedzējs AK sēdē ir izpratis savu rīcību, kā arī situācija vienībā, kura ir konstatēta ziņojumā Nr. 59-k, kur ir saskatāma arī nodaļas un vada komandiera

⁹⁵⁵ 2014. gada 25. jūnijā Nr. 8-23.2014.5 LĒMUMS par [...] 2014. gada 28.aprīļa iesniegumu (Aizsardzības ministrijā saņemts 2014. gada 29. aprīlī, Nr. K-PV/57). Nav publicēts.

līdzatbildība, tādējādi, izvērtējot lietas materiālus, AK uzskatīja, ka Iesniedzēja iesniegums ir apmierināms daļēji.

2012. gada 4. decembrī⁹⁵⁶ AK izskatīja iesniegumu par pavēles Nr.[..] „Par [..] sodīšanu” apstrīdēšanu, ar kuru iesnieguma iesniedzējam tika uzlikts disciplinārsods – izteikts brīdinājums par neatbilstību ieņemamajam amatam, jo veicot degvielas uzpildes un uzskaites kontroli, tika konstatēti dažāda veida pārkāpumi, kā arī konstatēts fakts, ka iesnieguma iesniedzējs sistemātiski veic manipulācijas ar NBS paredzētās degvielas noliešanu, nelikumīgu bataljona degvielas kartes izmantošanu, kā arī degvielas uzpildes un norakstīšanas kārtību, tādējādi radot dienesta lietošanā izsniegto materiālo vērtību izšķērdēšanu un ļaunprātīgu piesavināšanos. Iesniedzējs ar savu rīcību pārkāpis: MDIR 17.17.punktu; NBS komandiera 2012.gada 9.marta pavēli Nr.68 „Par degvielas uzpildes apriti un kontroli NBS”; NBS komandiera 2012.gada 22.marta pavēli Nr.79 „Par grozījumiem NBS komandiera 2012.gada 9.marta pavēlē Nr.68”; NBS ŠB komandiera 2012.gada 20.marta pavēli Nr.41 „Par degvielas uzpildi un kontroli NBS Štāba bataljonā”; NBS ŠB komandiera 2011.gada 24.februāra apstiprinātos noteikumus Nr.7-NOT „Degvielas saņemšanas, uzpildīšanas un norakstīšanas kārtība NBS Štāba bataljonā”; NBS ŠB komandiera 2011.gada 2.februāra pavēli Nr.15 „Par degvielas uzpildi”. AK norāda, ka Pavēlē par sodīšanu ir norādīts pārkāpuma izdarīšanas laiks, ir uzskaitīti pieci pārkāptie normatīvie akti, bet nav norādītas attiecīgās normas (pants, punkts, apakšpunkts), izņemot MDIR. No minētā nevarot secināt kādu normatīvā akta tiesību normu iesnieguma iesniedzējs ir pārkāpis un atsauce tikai uz normatīvo aktu, saskaņā ar KZMDR 67.punktu, neesot pietiekama. AK secina, ka dienesta izmeklēšanas atzinumā attiecībā uz iesnieguma iesniedzēja rīcību ir konstatēta un pierādīta epizode, ko atzīst arī iesnieguma iesniedzējs, kas notikusi [..].gada [..], proti, kad iesnieguma iesniedzējs ar [..] degvielas karti veicis neatļautu degvielas uzpildi degvielas kannā, kā arī savā privātajā automašīnā. Dienesta izmeklēšanas atzinumā nav minēti vēl kādi konkrēti fakti par iesnieguma iesniedzēja prettiesiskām darbībām [..]. gada [..], kas būtu par pamatu dienesta izmeklēšanas atzinumā un pavēlē par sodīšanu norādītajam secinājumam par pārkāpumu sistemātiskumu un regulārumu. Tāpat Dienesta izmeklēšanas komisija savā atzinumā nav minējusi faktus, kas pierādītu iesnieguma iesniedzēja rīcībā ļaunprātīgu piesavināšanos un materiālos zaudējumus, kas būtu jāsedz iesnieguma iesniedzējam. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka iesnieguma iesniedzēja iesniegums ir daļēji apmierināms.

Autore, attiecībā uz augstāk minētiem AK Lēmumiem, secina, ka tā pārbaudot gan faktiskos, gan tiesiskos aspektus karavīru disciplināratbildības kontekstā, tai skaitā arī, dienesta

⁹⁵⁶ 19.12.2012. Nr. 8-23.2012.12 LĒMUMS par [..], [..].gada [..] iesniegumu (AM saņemts 2012. gada [..], Nr. [..]). Nav publicēts.

izmeklēšanas veicēju kompetenci, dienesta izmeklēšanas atzinumu saturu un tajos piemērotās tiesību normas, savos lēmumos, ar kuriem karavīru iesniegumi par disciplinārsoda apstrīdēšanu tiek apmierināti pilnībā, vai daļēji, pārsvarā norāda uz to, ka dienesta izmeklēšanā tiek izmantoti nepārbaudīti un nepierādīti fakti, disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiālos nav norādes uz tiešu cēloņsakarību starp karavīra darbībām vai bezdarbības izpausmēm, kas būtu atzīstamas par disciplīnas pārkāpumu, kā arī NBS struktūrvienību disciplinārajā praksē netiek izdarīta vispār vai tiek izdarīta disciplinārā pārkāpuma nepareiza juridiskā kvalifikācija vai nepareiza tiesību normu piemērošana, arī interešu konflikts.

Autore, augstāk minētos AK *Lēmumus* izpētot secina arī, ka dienesta izmeklēšanas atzinumi var tikt pieņemti nepamatoti, motivējot to pieņemšanu ar patiesībai neatbilstošiem faktiem, kā arī nepilnīgi veicot ierosinātāja iesnieguma pārbaudi un nenoskaidrojot visus ar disciplīnas pārkāpumu saistītos būtiskos apstākļus, un piekrīt jurista Zeitmaņa atziņām par to, ka tiesību normu nepamatoti sašaurinātas iztulkošanas piemēri praksē uzskatāmi parāda, ka attālinoties no normatīvā tiesību akta mērķa, tiesību piemērotājs var panākt netaisnīgu dzīves gadījuma risinājumu⁹⁵⁷.

Turpinot analizēt AK *Lēmumus*, ar kuriem karavīru iesniegumi tika noraidīti, autore atspoguļos karavīru izdarīto pārkāpumu būtību, tā kā AK nesaskatīja būtiskas nepilnības vai trūkumus ne dienesta izmeklēšanas gaitā, ne dienesta izmeklēšanas atzinumā, tā, piemēram 2019. gada 20. novembrī⁹⁵⁸ AK izskatīja seržanta [...] iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par disciplināro sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli seržants [...] tika sodīts disciplināri – izsakot rājienu, jo 2019.gada [...] NBS [...] telpās izcēlās konflikts starp NBS [...] virsseržantu [...] un Iesniedzēju. AK, ņemot vērā iesniegtos materiālus, lietas dalībnieku rakstiskos un mutiskos paskaidrojumus, konstatēja, ka lietā strīds ir par to, vai Iesniedzējs, saņemot rīkojumu no augstākas dienesta pakāpē esoša karavīra - štāba virsseržanta [...], un reaģējot uz to iesaistoties asā vārdu apmaiņā, kas izpaudusies lietojot necenzētus vārdus, ir izdarījis militārās disciplīnas pārkāpumu, kur AK ieskatā Iesniedzējam piemērotais vieglākais disciplinārsods ir uzskatāms par samērīgu iepretim Iesniedzēja izdarītajam disciplinārpārkāpumam un AK secināja, ka seržanta [...] 2019.gada 30.oktobra iesniegums daļā ir pamatots, bet daļā nepamatots un noraidāms, atstājot spēkā ar Pavēli uzlikto disciplinārsodu.

⁹⁵⁷ Zeitmanis, M.(2004). Tiesību normu iztulkošanas un tiesību tālākveidošanas robežšķirtnes problēmas(1). *Likums un Tiesības*. Nr.5 (57), 153 - 155. lpp.

⁹⁵⁸ 09.01.2020. Nr.1/16-8ip/1 Lēmums par seržanta [...] 2019. gada 30. oktobra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 5. novembrī, Nr. [...]). Nav publicēts.

2019. gada 15. oktobrī⁹⁵⁹ AK izskatīja dižkareivja [..] iesniegumu par pavēles Nr. [..] “Par disciplinārsoda uzlikšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli dižkareivim [..] tika uzlikts disciplinārsods – rājiens, jo tika konstatēts, ka 2019. gada [..] dižkareivis [..] kopā ar draudzeni pavadīja laiku Vecāķu pludmalē. Ap plkst.13:30 dižkareivis [..] kopā ar draudzeni devās peldēties, palūdzot blakus esošai sievietei pieskatīt karavīra mantas. Vēlāk, ap plkst. 15:00, kad dižkareivis [..] devās prom no pludmales, karavīrs konstatēja maka pazušānu, kurā atradās arī dienesta apliecība. Dižkareivis [..] uzsāka maka meklēšanu, bet maku tā arī neizdevās atrast. Par notikušo dižkareivis [..] nekavējoties ziņoja savam tiešajam priekšniekam kaprālim [..], kā arī iesniedza iesniegumu par mantu zādzību Rīgas Ziemeļu rajona policijas iecirknī. AK nekonstatēja, ka dienesta izmeklēšanas komisija būtu neobjektīvi veikusi dienesta pārbaudi un ka tās izdarītos secinājumus Dienesta iemeklēšanas atzinumā Nr. [..] būtu iespaidojis dižkareivja [..] tiešais komandieris. AK šādi pierādījumi netika iesniegti un izvērtējusi komisijā iesniegtos lietas materiālus, AK nolēma, ka dižkareivja [..] iesniegums ir noraidāms.

2019. gada 20. jūnijā⁹⁶⁰ AK izskatīja seržanta [..] iesniegumu par pavēles Nr. [..] “Par disciplinārsoda uzlikšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli seržantam [..] tika uzlikts disciplinārsods – rājiens, jo seržants [..] kā [..] materiāli atbildīgā persona, nebija nodrošinājis materiāltehnisko līdzekļu uzskaiti, izsniegšanu un glabāšanu saskaņā ar spēkā esošo normatīvo dokumentu prasībām, jo nebija kontrolējis detonējošās auklas m/47 izsniegšanu un glabāšanu, un nebija pārliecinājies par tās faktiskajiem atlikumiem. AK nekonstatēja disciplinārlietas izskatīšanas un lēmuma pieņemšanas gaitā soda uzlicēja puses pārkāpumus, kas būtu par pamatu atcelt vai grozīt pavēli par soda uzlikšanu. Seržants [..] ticis uzklausīts gan dienesta izmeklēšanas laikā, gan pirms lēmuma par disciplinārsoda pieņemšanas. AK secināja, ka ir pierādīts seržanta [..] izdarītais disciplīnas pārkāpums un viņa vaina saskaņā ar KZMDR 20.punktu, pieļaujot militārās disciplīnas pārkāpumu aiz neuzmanības, kā to secinājusi arī Dienesta izmeklēšanas komisija un AK izvērtējot komisijā iesniegtos lietas materiālus nolēma, ka seržanta [..] iesniegums ir noraidāms.

2019. gada 20. jūnijā⁹⁶¹ AK izskatīja leitnanta [..] iesniegumu par pavēles Nr. [..] “Par disciplinārsoda uzlikšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli leitnantam [..] tika uzlikts disciplinārsods – rājiens, jo viņš, kā inventarizācijas komisijas loceklis, veicot [..] 2018. gada slēguma

⁹⁵⁹ 23.10.2019. Nr. 1/16-8ip/6 Par dižkareivja [..] 2019. gada 18. septembra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 26. septembrī, Nr. [..]). Nav publicēts.

⁹⁶⁰ 22.07.2019. Nr. 1/16-8ip/3. Par seržanta [..] 2019. gada 11. jūnija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 13. jūnijā Nr. [..]). Nav publicēts.

⁹⁶¹ 22.07.2019. Nr. 1/16-8ip/2. Par leitnanta [..] 2019. gada 31. maija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 6. jūnijā Nr. [..]). Nav publicēts.

inventarizāciju un inventarizāciju saistībā ar [...] komandiera materiālo vērtību un lietu nodošanu un pieņemšanu par stāvokli uz 2018. gada 12.novembri, nav veicis detonējošās auklas m/47 mērīšanu dabā, jo nav piedalījies tās pārbaudē. AK nekonstatēja disciplinārlietas izskatīšanas un lēmuma pieņemšanas gaitā soda uzlicēja puses pārkāpumus, kas būtu par pamatu atcelt vai grozīt pavēli par soda uzlikšanu. Leitnants [...] ticis uzklausīts gan dienesta izmeklēšanas laikā, gan pirms lēmuma par disciplinārsoda uzlikšanu pieņemšanas, iepazīstināts ar tiesībām iepazīties ar disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem, sniegt paskaidrojumus un pierādījumus sevis aizstāvēšanai, ko leitnants [...] ir izdarījis. AK secināja, ka ir pierādīts leitnanta [...] izdarītais disciplīnas pārkāpums un viņa vaina saskaņā ar KZMDR 20.punktu. AK, izvērtējusi komisijā iesniegtos lietas nolēma, ka leitnanta [...] iesniegums ir noraidāms.

2019. gada 20. martā⁹⁶² AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par disciplinārsoda uzlikšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli dižkareivim [...], pildot profesionālo militāro dienestu un ieņemot NBS [...] militārā policista amatu, tika uzlikts disciplinārsods – atvaļināšana no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika, jo dižkareivis [...] 2019. gada 18. janvārī plkst. 03:14 vadīja transportlīdzekli būdams alkoholisko dzērienu iespaidā. AK norādīja, ka dižkareivja [...] pārkāpumam ir formāls sastāvs, kas neprasa seku iestāšanos un īpaši paaugstināta juridiskā atbildība ir personai, kurai piešķirts īpašs statuss (karavīrs, policists, ierēdnis u.c.) un kura saņem atalgojumu un dažādas sociālās garantijas no nodokļu maksātāju iemaksām valsts budžetā. AK nekonstatēja disciplinārlietas izskatīšanas un disciplinārsoda uzlikšanas procesā būtiskus pārkāpumus, kas būtu ar pamatu uzliktā disciplinārsoda atcelšanai. AK uzsvēra, ka disciplinārsods – pazemināšana amatā vai atvaļināšana no dienesta pirms līguma termiņa beigām – tiek piemērots par nopietniem pārkāpumiem, kas nozīmējot, ka karavīra ilgstoša atrašanās esošajā amatā vai dienestā var kaitēt dienesta interesēm un prestižam, līdz ar to saskaņā KZMDR 90.1.apakšpunktu uzlikto disciplinārsodu izpilda nekavējoties pēc pavēles izdošanas par disciplinārsoda uzlikšanu, ja karavīram uzlikts disciplinārsods – pazemināšana amatā vai (miera laikā) atvaļināšana no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika. Saskaņā ar MDL 75.panta 4.daļu disciplinārsodu - pazemināšana amatā vai atvaļināšana no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika apstrīdēšana vai pārsūdzēšana neaptur to izpildi un AK izvērtējusi komisijā iesniegtos lietas materiālus, nolēma, ka [...] iesniegums ir noraidāms. Konkrētais AK Lēmums tika atstāts spēkā ar Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama spriedumu lietā Nr. A420202119, kas stājās spēkā 26.03.2020⁹⁶³.

⁹⁶² 25.04.2019. Nr. 1/16-8/40 Par [...] 2019. gada 26. februāra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 28. februārī, Nr. [...]). Nav publicēts.

⁹⁶³ Administratīvā rajona Rīgas tiesa, A420202119, 2020. Nav publicēts.

2017. gada 11. augustā⁹⁶⁴ AK izskatīja dižkareivja [...] iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par dižkareivja [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli dižkareivis [...] tika sodīts disciplināri – atvaļināts no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika, jo 2017. gada 11. aprīlī dižkareivim [...] tika veikta narkotisko vielu pārbaude organismā, un tā uzrādīja narkotisko vielu klātbūtni. AK uzskatīja, ka ir pamatots 2017. gada 24. maija Dienesta izmeklēšanas atzinumā Nr. [...] “Par dižkareivja [...] narkotisko vielu lietošanu” secinātais un pavēlē par disciplinārsoda piemērošanu norādītais par [...] disciplināratbildību, jo tika pārkāpts aizliegums karavīram atrasties dienesta vietā un pildīt dienesta pienākumus narkotisko vielu ietekmē un nav izpildīts pienākums informēt savu tiešo komandieri par apstākļiem, kas var ietekmēt dienesta uzdevumu izpildi. AK nekonstatēja procesuālus pārkāpumus, kas būtu par pamatu mainīt pavēles par disciplinārsoda piemērošanu saturu pēc būtības un nolēma noraidīt dižkareivja [...] iesniegumu un atstāt spēkā uzlikto disciplinārsodu – atvaļināt no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika.

2017. gada 21. jūlijā⁹⁶⁵ AK izskatīja vecākā virsnieka majora [...] iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par majora [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli majoram [...] tika uzlikts disciplinārsods – rājiens par to, kas [...] laika posmā no 2017. gada [...] piedalījies neoficiālā pasākumā pēc valsts prezentācijas [...] un nav novērsis alkohola lietošanu, kā arī pats lietojis alkoholu. AK norāda, ka Dienesta izmeklēšanas atzinumā secināts, ka majora [...] izelpā tika konstatēta alkohola klātbūtne. Majors [...] pirms lēmuma par disciplinārsoda piemērošanu pieņemšanas tika iepazīstināts ar vēstuli Nr. [...] “Par disciplīnas pārkāpuma izskatīšanu”, kurā komandieris informēja majoru [...] par nodomu saukt pie disciplinārās atbildības, piemērojot disciplinārsodu – rājienu – un majora [...] tiesībām iepazīties ar disciplīnas pārkāpuma materiāliem, sniegt paskaidrojumus un pierādījumus sevis aizstāvēšanai vai atbildības mīkstināšanai. Majors [...] savas tiesības izmantoja un izvērtējusi lietas materiālus un noklausījusies lietas dalībnieku paskaidrojumus, AK nolēma, ka Iesniedzēja iesniegums ir noraidāms.

2017. gada 21. jūlijā⁹⁶⁶ AK izskatīja virsseržanta [...] iesniegumu par pavēles Nr. [...] “Par virsseržanta [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli virsseržantam [...] tika uzlikts disciplinārsods – brīdinājums par neatbilstību ieņemamajam amatam, jo tika konstatēts, ka virsseržants [...] laika posmā [...] lietoja alkoholiskos dzērienus [...] un tas noveda pie ieplānotās [...] ceremonijas atcelšanas. AK secina, ka dienesta izmeklēšanas atzinumā norādīts, ka

⁹⁶⁴ 14.09.2017. Nr.8-23.2017.7 LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...] dižkareivja [...] 2017. gada 26. jūlija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 27. jūlijā ar Nr. [...]). Nav publicēts.

⁹⁶⁵ 09.10.2017. Nr.8-23.2017.6. LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto [...] vecākā virsnieka majora [...] 2017. gada 13. jūnija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 13. jūnijā, Nr. [...]). Nav publicēts.

⁹⁶⁶ 09.10.2017. Nr. 8-23.2017.5. LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto spēku [...] virsseržanta [...] 2017. gada 9. jūnija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 9. jūnijā, Nr. [...]). Nav publicēts.

virsseržants [...] alkohola lietošanu noliedz, bet atzīst, ka lietojis bezalkoholisko alu, ko AK vērtēja kritiski. AK norādīja uz būtisku faktoru, ka virsseržanta [...] atrašanās alkohola reibumā ietekmēja vienības plānoto pasākumu sekmīgu norisi, diskreditējot vienības virsseržanta institūciju, kā secināts dienesta izmeklēšanas atzinumā, tāpēc ir pamatots komandiera [...] izdarītais secinājums par [...] neatbilstību ieņemamajam amatam, lemjot par disciplinārsoda veida piemērošanu, jo atrodoties alkohola reibumā, karavīrs nevar pilnvērtīgi pildīt savus pienākumus. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka Iesniedzēja iesniegums ir noraidāms.

2017. gada 12. maijā⁹⁶⁷ AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēles [...] “Par [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli [...] sodīts disciplināri – atvaļinot no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika, jo, kā tika konstatēts, tad [...] plkst. 10:00 Militārās policijas pārstāvji veica plānotu profilaktisko pārbaudi uz narkotisko vielu esamību urīnā [...] karavīriem. Pārbaudes rezultātā [...] tika konstatēta narkotisko vielu esamība organismā. Dienesta izmeklēšanas laikā [...] atzinis, ka ir lietojis narkotiskās vielas, pirms mēneša (smēķējis zālīti) un pirms 4 dienām lietojis pretsāpju zāles. Dienesta izmeklēšanas komisija atzinumā secina, ka [...] apzināti noklusējis ziņas par narkotisko vielu lietošanu, neziņoja savam tiešajam komandierim un turpināja pildīt dienestu, t.sk. piedalīties nodarbībās ar ieroci. AK, ņemot vērā komisijā iesniegtos materiālus, lietas dalībnieku rakstiskos un mutiskos paskaidrojumus konstatēja, ka nepastāv strīds, ka [...] (laikā kad kareivis [...] atradās dienestā) ir pierādīta narkotisko vielu ietekme [...] organismā. Kareivis [...] ir atzinis marihuānas lietošanas faktu. [...] tika informēts par viņa tiesībām sniegt paskaidrojumus un pierādījumus sevis aizstāvēšanai vai atbildības mīkstināšanai, kā arī iepazīties ar dienesta izmeklēšanas materiāliem. Kareivis [...] neizmantoja savas tiesības sniegt rakstiskus paskaidrojumus pirms disciplinārsoda uzlikšanas. Izvērtējusi lietas materiālus, AK nolēma, ka kareivja [...] iesniegums ir noraidāms.

2017. gada 5. janvārī⁹⁶⁸ AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr. 1 “Par disciplinārsoda uzlikšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli [...] sodīta disciplināri, izsakot rājienu, jo 2016. gada 11. novembrī pēc [...] komandiera p. i. mutiska rīkojuma [...] vada seržants [...] uzdeva Iesniedzējai līdz 2016. gada 14. novembrim sniegt rakstisku ziņojumu [...] komandiera p. i., paskaidrojot iemeslu, kādēļ nav nokārtojusi ikgadējos fiziskos normatīvus 2016. gadā, ko viņa neizdarīja. Iesniedzēja 2016. gada 25. novembrī tika iepazīstināta ar [...] komandiera p. i. nodomu (*paziņojums par karavīra tiesībām pirms disciplinārlietas uzlikšanas*) saukt pie disciplinārās atbildības, bet Iesniedzēja paskaidrojumu sevis aizstāvēšanai vai atbildības mīkstināšanai

⁹⁶⁷ 12.05.2017. Nr.8.-23.2017.1. LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...]kareivja [...] iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā [...]). Nav publicēts.

⁹⁶⁸ 18.01.2017. Nr. 8-23.2016.8 LĒMUMS Par [...] 2016. gada 19. decembra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 19.decembrī Nr.[...]). Nav publicēts.

nevēlējās sniegt, par ko ir izdarījusi atzīmi uz paziņojuma. AK norāda, ka Iesniedzēja doto rīkojumu 14.novembrī neizpildīja, kā arī 14.novembrī neziņoja tiešajam komandierim par apstākļiem, kas kavēja uzdevuma izpildi. Rīkojuma neizpilde noteiktajā termiņā ir pierādīta un satur disciplīnas pārkāpuma sastāvu, par ko Iesniedzējai uzlikts disciplinārsods. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka Iesniedzējas iesniegums ir noraidāms un uzliktais disciplinārsods – rājiens atstājams spēkā.

2016. gada 3. novembrī⁹⁶⁹ AK izskatīja [...] pilnvarotā pārstāvja zvērināta advokāta Pētera Kušnera iesniegumu par pavēles Nr. 43 a/s “Par [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli [...] sodīts disciplināri, uzliekot disciplinārsodu – atvaļināt no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika, jo [...] laika periodā no 2016. gada 22. augusta līdz 2016. gada 28. augustam bez attaisnojoša iemesla nav ieradies dienesta vietā. Disciplīnas pārkāpuma – bez attaisnojoša iemesla neierodoties dienesta vietā laika periodā no 2016. gada 22. augusta līdz 2016. gada 28. augustam – izdarīšanas laikā [...] bijis spēkā esošs disciplinārsods – rājiens. AK Lēmumā konstatēts, ka [...] komandiera 2016. gada 29. septembra pavēles Nr. 43 a/s “Par [...] sodīšanu” izdošanas brīdī ir spēkā trīs [...] uzlikti disciplinārsodi. AK ir saņēmusi [...] 2016. gada 17. jūlija pavēles Nr. 5 “Par disciplinārsoda piemērošanu” kopiju, ar kuru [...] sodīts disciplināri ar rājienu. Redzams, ka uz pavēles [...] pašrocīgi uzrakstījis: “*Neesmu sniedzis paskaidrojumus un pierādījumus sevis aizstāvēšanai vai disciplināratbildības mīkstināšanai. Man nav izskaidrotas tiesības soda apstrīdēšanai AK*” [...] datumu, kad veicis šo uzrakstu uz pavēles, nav norādījis. AK no disciplinārlietas materiāliem un sniegtajiem paskaidrojumiem, secina, ka [...] ir zaudējis darba devēja (NBS) uzticību, ko apliecina [...] uzliktie vairāki disciplinārsodi, kuru spēkā esamības laikā [...] ir izdarījis jaunu disciplīnas pārkāpumu un AK nolēma noraidīt [...] pilnvarotā pārstāvja iesniegumu un atstāt spēkā [...] uzlikto disciplinārsodu – atvaļināt no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika.

2016. gada 12. maijā⁹⁷⁰ AK izskatīja dižkareivja [...] iesniegumu par pavēles Nr.120 “Par dižkareivja [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli par sodīšanu Iesniedzējs sodīts disciplināri, uzliekot disciplinārsodu – rājienu, par to, ka 2016. gada 17. februārī dižkareivis [...] neapmeklēja NBS peldbaseinu, kā arī par to neziņoja ne savam nodaļas vecākajam, ne vada komandierim. Iesnieguma iesniedzējs, kā pārstāvi uz AK sēdi bija uzaicinājis [...], kurš paskaidroja, ka Iesniedzējs nožēlo par to, ka formāli izdarījis pārkāpumu. Nožēlo, par to, ka viņš nav apmeklējis

⁹⁶⁹ 01.12. 2016. Nr. 8-23.2016.6 LĒMUMS Par [...] pilnvarotā pārstāvja zvērināta advokāta Pētera Kušnera (pamata prakses vieta: Rīgas 3.zvērinātu advokātu birojā Rīgā, Miera ielā 5) 2016. gada 13. oktobra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 13. oktobrī Nr.[...]). Nav publicēts.

⁹⁷⁰ 21.06.2016. Nr. 8-23.2016.3. LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...] Vecākā autovadītāja dižkareivja [...] 2016. gada 22.aprīļa iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 26. aprīlī, Nr. [...]). Nav publicēts.

nodarbību un nav paziņojis. Iesniedzējs konkrētajā brīdī neapzinājās, ka ir izdarījis pārkāpumu, jo iespējams, ka iepriekš šāda veida gadījumos tāda reakcija, kāda sekoja no personāla nav bijusi tik asa un bargā. Piekrīt, ka iemesli, dēļ kuriem neieradās peldēt nav attaisnojami, bet norāda, ka pie disciplinārbildības var saukt tikai par to, kas *KZMDR* ir ierakstīts, proti par pavēles, rīkojuma, normatīvā akta pārkāpumu, un Iesniedzējam nav skaidrs kāds normatīvais akts, pavēle vai rīkojums ir pārkāpts. Savukārt, *AK* norādīja, ka peldbaseina apmeklējums karavīriem, t.sk. Iesniedzējam, kas pieteicās, bija kļuvis par izpildāmu pienākumu, jo došanās uz peldēšanas nodarbībām darba laikā var notikt tikai ar komandiera rakstisku vai mutisku pavēli. *AK* nekonstatēja, ka disciplinārlietas ietvaros lt. [...] vēršanās pret iesniedzēju būtu personiska un nepamatoti bargā un secina, ka iesniedzējam uzliktais vieglākais no disciplinārsodiem – rājiens ir samērīgs ar izdarīto disciplīnas pārkāpumu. Izvērtējusi lietas materiālus, *AK* uzskatīja, ka Iesniedzēja iesniegums ir noraidāms, un uzliktais disciplinārsods - rājiens atstājams spēkā.

2016. gada 20. aprīlī⁹⁷¹ *AK* skatīja [...] iesniegumu par *NBS* [...] pavēli, ar kuru Iesniedzējam tika uzlikts disciplinārsods – rājiens, jo [...] nolaidīgi pildījis savus dienesta pienākumus, nepilnīgi un kļūdaini aizpildot ieroču istabas dokumentāciju, glabājot bojātus speclīdzekļus un ieroču sastāvdaļas, kā arī ignorējot *NBS* [...] komandiera atkārtotas pavēles – sakārtot rotas ieroču istabu, kā rezultātā tika veicināta Ieroču istabas un dokumentācijas nesakārtotība ilgtermiņā. *AK* ieskatā dienesta izmeklēšanas komisija objektīvi novērtējusi situāciju [...] apbruņojuma uzskaitē, glabāšanā, aprītē un kontrolē, iesaistīto karavīru rīcību (darbību vai bezdarbību) un atbildību par to. *AK* lietas materiālos nesaskatīja pamatojumu Iesniedzēja apgalvojumam, ka tikai pret viņu vērsta dienesta izmeklēšana un disciplinārsodīšana. Disciplīnas pārkāpuma izskatīšana bijusi neitrāla un objektīva, ietverot visu informāciju (pozitīvu un negatīvu) par pārkāpuma apstākļiem un Iesniedzēju. Izskatījusi lietas materiālus, *AK* secināja, ka disciplinārpārkāpums ir pierādīts un disciplinārsods piemērots pamatoti un nolēma noraidīt iesniegumu un atstāt spēkā uzlikto disciplinārsodu - rājienu.

2015. gada 5. augustā⁹⁷² *AK* izskatīja virsnieka [...] iesniegumu par pavēles Nr.3-s „Par disciplinārsoda uzlikšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs disciplināri tika sodīts ar rājienu sekojošu iemeslu dēļ: 2015. gada 21. maijā Iesniedzējs elektroniski informēja savu tiešo priekšnieku *NBS*, ka laika posmā no 2015. gada 22.- 27. maijam atradīsies mācībās Liepājas Universitātē un no 2015. gada 1.- 11.jūnijam – militārajās mācībās *SABER STRIKE15*, līdz ar to viņš nespēs pildīt iepirkuma atbildīgās amatpersonas pienākumus. Iesniedzējs arī nav informējis

⁹⁷¹ 07.06.2016. Nr. 8.23.2016.2. LĒMUMS Par [...], 2016. gada 7.aprīļa iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 8. aprīlī Nr. [...]). Nav publicēts.

⁹⁷² 11.09.2015. Nr. 8-23.2015.6. LĒMUMS Par [...] 2015. gada 8. jūlija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 10.jūlijā, Nr. B-PV/111). Nav publicēts.

savu tiešo priekšnieku [...] par šiem ziņojumiem. AK konstatēja, ka nav iesniegti pierādījumi, kas apliecinātu, ka Iesniedzējs būtu apzināti novilcinājis ziņošanas laiku un darba izpildes akta parakstīšanas laiku. AK nekonstatēja, ka Līguma darbu izpildes akta parakstīšanas laiks būtu novēlots un ka būtu iestājušās sekas. AK, ņemot vērā tās rīcībā esošos dokumentus, uzskatīja, ka pavēlē par sodīšanu ietvertais Iesniedzēja disciplīnas pārkāpuma pamatojums nav pietiekams (pierādīts), nav objektīvi un vispusīgi izvērtēta Iesniedzēja vaina. AK konstatēja, ka ir pierādīta Iesniedzēja vaina tikai *MDIR* 23.punkta pārkāpšanā, bet ne pārējā viņam inkriminētajā pārkāpumā. Līdz ar to AK saglabāja Iesniedzējam [...] komandiera uzlikto disciplinārsodu par *MDIR* 23.punkta pārkāpumu, un, tā kā komandieris bija piemērojis vieglāko no disciplinārsodiem, tad AK nolēma noraidīt iesniegumu un atstāt spēkā viņam uzlikto disciplinārsodu. Konkrētais AK *Lēmums* tika atstāts spēkā ar Administratīvās apgabaltiesas spriedumu lietā Nr. A420313015, kas stājās spēkā 28.02.2017⁹⁷³.

2015. gada 20. maijā⁹⁷⁴ AK skatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr.1-as „Par disciplinārsoda uzlikšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējai tika uzlikts disciplinārsods – rājieni, jo 2015. gada 20. martā [...] savas dežūras laikā viņa pavirši veica dienesta pienākumu izpildi un neveica padotā personāla pietiekamu kontroli, tā kā brīdī, kad NBS [...] komandieris [...] iegāja Jūras novērošanas sistēmas Vadības centrā pie Jūrmalciema notika meklēšanas un glābšanas darbi divu zvejnieku meklēšanai pēc laivas apgāšanās jūrā, neviens no dežūrā norīkotā JNSD personāla tobrīd JNS kamerās (dienas un infrasarkanā) nenovēroja Jūrmalciema rajonu. Izskatījusi lietas materiālus un noklausījusies lietas dalībnieku paskaidrojumus AK secināja, ka disciplinārpārkāpums ir pierādīts un disciplinārsods piemērots pamatoti. Uzliktā disciplinārsoda pamatotību AK novērtē pēc militārā disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas materiāliem, kā arī norāda uz faktiem, kas ir būtiski Iesniedzējas prasījuma izlemšanā. AK izvērtējot uzliktā disciplinārsoda pamatotību, norāda, ka nav pierādījumu un normatīvajos aktos noteikta pamatojuma uzskatīt, ka disciplinārsods būtu uzlikts neatbilstoši izdarītajam disciplīnas pārkāpumam un nolēma noraidīt [...] iesniegumu un atstāt spēkā viņai uzlikto disciplinārsodu - rājienus.

2015. gada 13. martā⁹⁷⁵ AK skatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr.7- „Par disciplinārsodišanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs tika sodīts disciplināri ar mēnešalgas samazināšanu par 20% uz sešiem mēnešiem, jo viņš 2014. gada 12. septembrī vilcienā no Hohenfelsas uz Libeku vilciena vagonā, kur bija iespēja pagatavot ēdienu vagona esošajā

⁹⁷³ Administratīvā apgabaltiesa, A420313015, 2017. Nav publicēts.

⁹⁷⁴ 05.06.2015. Nr. 8.23.2015.4 LĒMUMS Par [...] iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 6. maijā, Nr.[...]). Nav publicēts.

⁹⁷⁵ 13.04. 2015. Nr. 8-23.2015.3. LĒMUMS Par [...] 2015. gada 27. februāra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 3. martā, Nr.[...]). Nav publicēts.

virtuvē, lietoja alkoholu kopā ar lietuviešu karavīriem, ko ir atzinis arī savā 2014. gada 30.septembra ziņojumā. AK piekrita Soda uzlicēja puses pārstāvja paustajam, ka disciplīnas pārkāpuma nopietnību raksturo apstākļi, kādos tas ticis izdarīts, proti, ka karavīri atradās komandējumā ārvalstīs, starptautiskajās mācībās un, ka Latvijas karavīru disciplīnas pārkāpumi grauj Latvijas Bruņoto spēku prestižu, uzticamību un morālo stāja citu valstu Bruņoto spēku acīs. Informācija par starpgadījumu esot aizgājusi līdz augstam - NATO spēku Eiropas štāba līmenim. Iesniedzējs 2013. gadā ir bijis disciplināri sodīts ar rājienu par alkohola lietošanu. Tas liekot secināt, ka Iesniedzējam esot problēmas ar disciplīnu un esot nepieciešams piemērot radikālus mērus, lai veicinātu disciplīnas uzlabošanu. NBS esot prakse alkohola lietošanas gadījumos karavīrus atvaļināt no profesionālā dienesta. Bet, tā kā Iesniedzējam NBS komandieris neesot piemērojis bargāko no disciplinārsodiem, viņam tiekot dota iespēja turpināt dienestu un pierādīt sevi kā profesionālu Latvijas Bruņoto spēku karavīru. AK izvērtējot izliktā disciplinārsoda pamatotību uzskatīja, ka disciplinārsods uzlikts atbilstoši izdarītajam disciplīnas pārkāpumam un nolēma noraidīt iesniegumu un atstāt spēkā uzlikto disciplinārsodu.

2015. gada 20. februārī⁹⁷⁶ AK skatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr.14 a/s „Par [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs tika sodīts disciplināri ar brīdinājumu par neatbilstību ieņemamajam amatam, jo 2014. gada 12. septembrī pārvietošanās laikā ar vilcienu Vācijā no Hohenfelsas uz Lībeku [...] karavīri vilciena vagonā lietoja alkoholiskos dzērienus kopā ar lietuviešu karavīriem, bet Iesniedzējs, kā grupas vecākais, nav savlaicīgi atklājis un reaģējis uz pakļautībā esošā personāla disciplīnas pārkāpumiem un ir pieļāvis personāla alkohola lietošanu, kā arī pēc notikuma nav savlaicīgi ziņojis komandierim pakļautības kārtībā. AK secināja, ka Iesniedzējs neizmantoja savas KZMDR 65.punktā noteiktās tiesības un līdz iepazīšanās ar 2015. gada 30.janvāra pavēles Nr. 14 a/s par disciplinārsoda uzlikšanu brīdim - 2015. gada 2.februārim ar disciplinārlietas materiāliem iepazīties nebija, kā arī neiesniedza paskaidrojumus un pierādījumus sevis aizstāvēšanai vai atbildības mīkstināšanai. AK norādīja, ka komandieris konstatējot militārās disciplīnas pārkāpumu vai saņemot informāciju par to, ir nekavējoties sācis noskaidrot lietas būtību, ir tikusi veikta dienesta pārbaude, disciplinārlietas izskatīšanas laikā tika noskaidroti pārkāpuma izdarīšanas apstākļi un to raksturs, pārkāpumā iesaistītās personas un to vaina. AK nolēma noraidīt [...] iesniegumu par pavēles apstrīdēšanu un atstāt spēkā viņam uzlikto disciplinārsodu.

⁹⁷⁶ 09.04.2015. Nr.8-23.2015.2 LĒMUMS Par [...] 2015. gada 5. februāra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 10. februārī, Nr.[...]). Nav publicēts.

2015. gada 16. janvārī⁹⁷⁷ AK skatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr.5-so „Par disciplinārsodišanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs tika sodīts disciplināri, atvaļinot viņu no dienesta pirms līgumā paredzētā laika, sekojošu iemeslu dēļ: 1) Patvaļīgi demontēja a/m MB 250G v/n odometru, pieslēdzot to speciāli aprīkotam strādājošam elektromotoram, kas prettiesiski izmaina odometra patieso rādījumu, 2) Parakstīja ceļazīmi nr.725 no 2014. gada 28.februāra līdz 2014.gada 19.martam, kas izsniegta NP PKC rīcībā esošajai a/m [...] v/n/ [...], sadaļā „*Persona, kura izmantojusi transportlīdzekli*” kaprāles I. B. vietā. AK konstatēja, ka lietā nav strīda par militārās disciplīnas pārkāpuma faktu. Dienesta izmeklēšana tikusi veikta saskaņā ar spēkā esošo normatīvo aktu prasībām un tās gaitā tika noskaidroti un atbilstīgi fiksēti visi pārkāpuma apstākļi. Pārkāpuma esamību atzina arī Iesniedzējs. Viņš tikai uzskatīja, ka pārkāpums nav tik smags, lai par to piemērotu disciplinārsodu - atvaļināšanu no dienesta pirms līgumā paredzētā laika. Izvērtējusi lietas materiālus, AK nolēma, ka iesniedzēja iesniegums ir noraidāms un šis lēmums tika atstāts spēkā ar Administratīvās apgabaltiesas spriedumu lietā Nr. A420173115, kas stājās spēkā 18.05.2016⁹⁷⁸.

2014. gada 20. janvārī⁹⁷⁹ AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr.25-AS „Par [...] disciplinārsodišanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs tika disciplināri sodīts, norīkojot ārpuskārtas norīkojumā vienu reizi, jo [...] 08.12.2013. tika norīkots dežūrgrupā, bet viņš patvaļīgi samainījās, par to nenoziņojot tiešajam priekšniekam. AK Lēmumā norāda uz faktiem, kas ir būtiski lietas izlemšanā. Par to, ka vada karavīri tikuši informēti par kārtību, kādā pildāms dienests dežūrgrupā un izdarāma maiņa tajā, liecinājuši divu izlases kārtībā izvēlētu [...] karavīru – [...] un [...] ziņojumi, ko AK pēc viņa lūguma pievienojusi lietai. AK, izvērtējusi lietas materiālus, nolēma, ka Iesniedzēja iesniegums ir noraidāms un uzliktais disciplinārsods ir atstājams spēkā. Konkrētais AK Lēmums tika atstāts spēkā ar Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu nama spriedumu lietā Nr. A420245014, kas stājās spēkā 15.05.2015⁹⁸⁰.

2013. gada 11. decembrī⁹⁸¹ AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr.[...] „Par disciplinārsoda uzlikšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējs tika sodīts ar brīdinājumu par neatbilstību ieņemamajam amatam, jo 2013. gada 21. jūnijā veiktajā medicīniskajā pārbaudē narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes noteikšanai Iesniedzējam tika konstatēta narkotisko vielu klātbūtne organismā, proti, urīnā atrastas opiātu „zīmes”, kas norādīja uz šo

⁹⁷⁷ 05.02.2015. Nr. 8-23.2015.1. LĒMUMS Par [...] iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 6. janvārī, Nr.[...]). Nav publicēts.

⁹⁷⁸ Administratīvā apgabaltiesa, A420173115, 2016. Nav publicēts.

⁹⁷⁹ 10.02.2014. Nr. 8-23.2014.1 LĒMUMS par [...], 2014. gada 10. janvāra iesniegumu (AM saņemts 2014. gada 10. janvārī, Nr. S-PV/3). Nav publicēts.

⁹⁸⁰ Administratīvā rajona Jelgavas tiesa, A420245014, 2015. Nav publicēts.

⁹⁸¹ 2014. gada 15. janvārī Nr. 8-23.2013.7. LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [...] dižkareivja [...] (personas kods [...]) 2013. gada 22. novembra iesniegumu (Aizsardzības ministrijā saņemts 2013. gada 22. novembrī, Nr. [...]). Nav publicēts.

vielu lietošanu. AK sēdē disciplinārsoda uzlicēja pusē piedalījās NBS Juridiskās daļas priekšnieks kapteinis [..]. AK norādīja, ka Dienesta izmeklēšanas atzinuma konstatējošajā daļā precīzi un izsmeļoši ir izklāstīts faktu konstatējums, minēti pierādījumi, pārkāpto tiesību normu uzskaitījums, kas ir pietiekams pamats, lai konstatētu Iesniedzēja izdarīto disciplīnas pārkāpumu. AK nesaskatīja būtiskus pakāpumus (kļūdas) dienesta izmeklēšanas atzinuma saturā un secināja, ka Iesniedzēja izdarītais disciplīnas pārkāpums ticis pierādīts un disciplinārsods Iesniedzējam uzlikts atbilstoši izdarītajam pārkāpumam. AK nekonstatēja NBS [..] rīcībā tādus procesuālo vai materiālo normu pārkāpumus, kas būtu par pamatu mainīt vai atcelt lēmumu par disciplinārsodu. Izvērtējot lietas materiālus, AK nolēma Iesniedzēja iesniegumu noraidīt.

2013. gada 14. maijā⁹⁸² AK izskatīja [..]iesniegumu par pavēles Nr.[..] „Par disciplinārsodišanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējam uzlika disciplinārsodu – brīdinājumu par neatbilstību ieņemamajam amatam, jo tika konstatēti vairāki būtiski pārkāpumi un trūkumi [..] noliktavas darba organizācijā, MTL glabāšanā, uzskaitē un aprītē, kā arī MTL pārpalikumi un iztrūkumi. AK nepiekrita Iesniedzējam, kurš savā iesniegumā norādīja, ka nav konstatēta cēloņsakarība starp viņa rīcību un dienesta izmeklēšanas atzinumā konstatēto pārkāpumu, kā arī Iesniedzēja argumentiem par citu personu atbildību un pieļautajiem pārkāpumiem, kas atbrīvotu Iesniedzēju no atbildības. AK skaidroja, ka cēloņsakarība starp komandiera atbildību un padotā rīcību, kā arī konstatētajiem trūkumiem padotajā vienībā izpaužas kā komandiera nespējā vadīt un panākt [..] atbildīgo amatpersonu pienākumu izpildi saskaņā ar prasībām, lai vienībā būtu normatīvo aktu prasībām atbilstoša kārtība. Līdz ar to AK piekrita [..] komandiera – viedoklim, ka, pastāvot šādiem apstākļiem, uzliktais sods iesniedzējam ir pamatots. Izvērtējusi lietas materiālus, AK uzskatīja, ka Iesniedzēja iesniegums ir noraidāms un atstājams spēkā uzliktais disciplinārsods.

2013. gada 12. martā⁹⁸³ AK izskatīja instruktora kaprāļa [..] iesniegumu pavēles Nr.[..] „Par disciplinārsoda uzlikšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli Iesniedzējam tika uzlikts disciplinārsods – rājiens, jo instruktors [..] slimības periodā no 2012. gada 30. maija līdz 2012. gada 14. novembrim nebija ievērojis ārstu noteiktos kontroles datumus un neveica ārstu noteiktās ārstniecības procedūras, kā rezultātā viņam vairākkārtīgi tika pagarināts darbnespējas periods. AK norādīja, ka no lietas dalībnieku paskaidrojumiem izriet, ka iesniedzējs darbnespējas laikā neesot ievērojis ārstu norādījumus, tādējādi pienācīgi neesot rūpējies par savu veselību un ārstēšanas procesu. Instruktors [..] bija patstāvīgi pieņēmis lēmumu neveikt ārstu nozīmētās

⁹⁸² 2013. gada 17. jūnijā Nr. 8-23.2013.4. LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [..] majora [..] (personas kods [..]) 2013. gada 25. aprīļa iesniegumu (Aizsardzības ministrijā saņemts 2013. gada 25. aprīlī, Nr. [..]). Nav publicēts.

⁹⁸³ 17.06.2013. Nr. 8-23.2013.2 LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [..] instruktora kaprāļa [..] (personas kods [..]) 2013. gada 25. februāra iesniegumu (AM saņemts 2013. gada 27. februārī, Nr. [..]). Nav publicēts.

procedūras, nebija ievērojis ārstu noteiktos kontroles datumus un izvēlējās citas ārstēšanas metodes un apmeklējis citus speciālistus, kā rezultātā iesniedzēja veselības stāvoklis neuzlabojās. Izvērtējusi lietas materiālus, AK nolēma, ka iesnieguma iesniedzēja iesniegums ir noraidāms un uzliktais disciplinārsods – rājiens atstājams spēkā. AK Lēmums tika atstāts spēkā ar Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama spriedumu lietā Nr. A420426113, kas stājās spēkā 26.04.2014.⁹⁸⁴

2013. gada 8. februārī⁹⁸⁵ AK izskatīja [...]iesniegumu par pavēles Nr. [...] „Par disciplinārsodīšanu” apstrīdēšanu, ar kuru [...] tika disciplināri sodīta, izsakot rājienu, jo Iesniedzēja 2012. gada 8. oktobrī plkst.07.35 no NBS [...] datora, izmantojot [...] datortīkla dienesta elektronisko pastu bija pārsūtījusi informāciju „dienesta vajadzībām” nešifrētā veidā, t.i., neizmantojot Satversmes aizsardzības biroja atzītu šifrēšanas metodi. AK netika iesniegti pierādījumi, kas apliecinātu Dienesta izmeklēšanas atzinumā konstatētā nepatiesumu un AK uzskatīja, ka disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas un disciplinārsoda uzlikšanas procesā un AK sēdē, izskatot un izvērtējot Iesniedzējas rīcību, viņas disciplīnas pārkāpums tika pierādīts. Izvērtējusi lietas materiālus, AK secināja, ka Iesniedzējas iesniegums ir noraidāms un uzliktais disciplinārsods atstājams spēkā.

2012. gada 11. decembrī⁹⁸⁶ AK, piedaloties arī iesnieguma iesniedzēja pilnvarotajam pārstāvim [...],izskatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr.[...] „Par disciplinārsodu”, ar kuru [...]tika uzlikts disciplinārsods – atvaļināšana no dienesta pirms līgumā paredzētā laika, apstrīdēšanu. Iesnieguma iesniedzējs, pildot paaugstinātās bīstamības nodarbības vadītāja pienākumus, veica šādus pārkāpumus: 1) nodarbību laikā apmācāmajiem uzdeva veikt fiziskos vingrinājumus kā sodu par drošības noteikumu pārkāpumiem – dižkareivim [...] 3000 vingrinājumus, kareivim [...] 500 vingrinājumus un arī visiem [...] rotas apmācāmajiem karavīriem kolektīvi; 2) [...] rotas kaujas šaušanas nodarbību vadīja [...] šautuvē, bet atbilstoši [...].gada 24.aprīļa NBS [...] komandiera pavēlei Nr.[...] „Par [...] rotas paaugstinātās bīstamības nodarbībām” tā bija jāorganizē [...] poligona [...] sektora šautuvē; 3) kaujas šaušanas nodarbību laikā deva uguns kontroles pavēlēm neatbilstošas uguns kontroles komandas; 4) nekonstatēja drošības kontroliera neesamību [...].gada 26.aprīļa kaujas šaušanas nodarbībā; 5) [...].gada 26.aprīlī kaujas šaušanas nodarbību uzsāka un vadīja bez atbilstoša medicīnas personāla nodrošinājuma klātienē (medicīnas māsa ieradās no blakus šautuves tikai pēcpusdienā); 6) nepārliedzinājās, ka nodarbības

⁹⁸⁴ Administratīvā rajona Rīgas tiesa, A420426113, 2014. Nav publicēts.

⁹⁸⁵ 08.03.2013. Nr. 8-23.2013.1. LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto spēku [...] virsseržantes [...] 2013. gada 24. janvāra iesniegumu Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisijai (reģistrēts Aizsardzības ministrijā 2013. gada 25. janvārī, Nr.[...]). Nav publicēts.

⁹⁸⁶ 25.02.2013. Nr. 8-23.2012.11 LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [...] virsnieka [...], pers. kods [...], 2012.gada 15.novembra iesniegumu (AM saņemts 2012.gada 15.novembrī, Nr. [...]). Nav publicēts.

vieta ir sakārtota; 7) kā nodarbības vadītājs uzdeva dižkareivja [...] fizisko vingrinājumu izpildes kontroli veikt munīcijas saņēmējai un izsniedzējai kaprālei [...]; 8) vadot kaujas šaušanas nodarbības, lietoja necenzētus izteicienus un lamuvārdus komunikācijā ar apmācāmajiem un 9) beidzoties kaujas šaušanas nodarbībai, paņēma ieroci no karavīra un izšāva mērķu virzienā. AK konstatēja, ka [...] gada 22. maija [...] Dienesta izmeklēšanas slēdzienā Nr.[...], kuru veica ar [...] komandiera [...] gada 27.aprīļa pavēli Nr. [...] „Par dienesta izmeklēšanu” izveidotā komisija (turpmāk – [...] DIK), kuras sastāvā bija [...] karavīri, noskaidroja, ka iesnieguma iesniedzējs uzlika [...] veikt 3000 fiziskos vingrinājumus pēc pārkāpuma izdarīšanas, kā arī DIK bija konstatējusi citus iesnieguma iesniedzēja uzliktos vingrinājumus karavīriem šaušanas nodarbību laikā. [...] DIK ziņojumā ir norādīts fakts, ka ārsti sākotnēji konstatējuši [...] neadekvātu fizisko slodzi, kā rezultātā notikusi pārslodze. DIK nonākusi pie secinājuma, ka 3 tūkstoši vingrinājumu ir liels vingrinājumu daudzums, bet ņemot vērā vingrinājumu izpildes faktoru un karavīra individuālo fiziskās sagatavotības līmeni par pilnīgi adekvātu. AK secina ka [...] Dienesta izmeklēšanas atzinumā nav norādīts uz kāda tiesiska pamata DIK ir izdarījusi šādu fizisko slodžu salīdzinājumu (par spēka vingrinājumu aizstāšanu ar skriešanu) un secinājumus par uzliktās slodzes adekvātumu [...], tai pašā laikā atzinumā atzīstot, ka 3 tūkstoti vingrinājumu ir liels vingrinājumu daudzums. DIK sastāvā nebija ne sporta, ne medicīnas speciālists vai eksperts. AK uzskatīja[...] DIK secinājumus par nepamatotiem un nepierādītiem. [...] DIK secinājumos iesnieguma Iesniedzēja rīcība ir attaisnota, kā arī ir attaisnota vingrinājumu uzlikšana šaušanas nodarbību laikā par karavīru veiktajiem pārkāpumiem, nosaucot tos kā motivējošu (nevis sodošu) faktoru. [...] DIK nav izpildījusi tai doto uzdevumu (noskaidrot dižkareivja [...] organisma pārpūles rašanās apstākļus un cēloņus šaušanas nodarbību laikā [...] gada 26.aprīlī [...] poligonā) un nav izvērtējusi un izdarījusi secinājumus par [...] organisma pārpūles rašanās apstākļiem un cēloņiem šaušanas nodarbību laikā. Par neobjektīvu un nekvalitatīvu [...] DIK veikto dienesta izmeklēšanu AM valsts sekretāru J.Sārtu [...] gada 4.jūnija vēstulē Nr.[...] „Par iespējamās disciplinārās atbildības izvērtēšanu” informēja NBS Militārās policijas Izmeklēšanas dienests un lūdza izvērtēt NBS amatpersonu rīcību un iespējamo diaicplināratbildību. Vēstulē ir norādīts, ka par [...] sodīšanu ar 3000 fizisko vingrinājumu atkārtojumiem [...] tika veikta dienesta izmeklēšana, kuras slēdzienu [...]gada 22.maijā apstiprināja [...]. No Dienesta izmeklēšanas slēdziena tika secināts, ka dienesta izmeklēšana [...] vadībā nav veikta vispusīgi un pilnīgi, kā arī apšaubāma esot tās objektivitāte, jo [...] un [...] ilgstoši ir bijuši tuvi dienesta biedri. Dienesta izmeklēšana analizē, kas ir cietušais [...], kad un kur uzsācis dienestu, kā iepriekšējos gados ir kārtojies fiziskos normatīvus utt., bet Dienesta izmeklēšanā nav kvalitatīvi izvērtēta [...] rīcība, pārkāpjot [...] komandiera šaušanas nodarbības pavēli un apstiprināto nodarbības plānu, nodarbībā iekļaujot fiziskos vingrinājumus. DIK nekonstatēja pārkāpumus [...] darbībās, lai gan

neviens normatīvais akts nepieļauj *NBS* karavīru sodīšanu ar fiziskajiem vingrinājumiem. Pamatojoties uz *NBS* Militārās policijas Izmeklēšanas dienesta [...] gada 4. jūnija vēstulē Nr. [...] norādītajiem faktiem aizsardzības ministrs [...] gada 14. jūnijā izdeva apvēli Nr. [...] „Par dienesta pārbaudi”, izveidoja dienesta pārbaudes grupu ar uzdevumu veikt dienesta pārbaudi par *NBS* amatpersonu pārkāpumiem [...] šaušanas nodarbības laikā [...] gada 26. aprīlī [...]. AM Dienesta pārbaudes grupa 09.07.[...]. ziņojumā Nr. [...] aizsardzības ministram konstatē, ka [...] dienesta iemeklēšana nav veikta vispusīgi, pilnīgi un objektīvi, kam pilnībā piekrīt arī AK, kā papildus pierādījumu norādot [...] DIK locekles kapteines [...] [...] gada 28. jūnija ziņojumā Nr. [...] AM Dienesta pārbaudes grupas vadītājam paskaidroto, ka DIK jau sākotnēji neuzskatīja ka iesnieguma iesniedzējs būtu izdarījis kādu pārkāpumu, izņemot, protams, administratīva rakstura. AK sēdē [...] pieaicinātie karavīri ([...]) uzskatīja, ka šāda veida karavīra „ietekmēšana” esot motivējoša un pieļaujama. Viņi uzsvēra, ka nodarbību vadītājs varot izvēlēties šāda veida fizisko vingrinājumu piemērošanu. [...] norādīja, ka šie motivācijas vingrinājumi strauji uzlabojot šaušanas rezultātus. Šāds stils esot ieviests kopš 2008. gada, kad gatavojās [...] un iesnieguma iesniedzējs, galvenokārt, bija tas cilvēks, kas sagatavoja karavīrus. [...] komandieris [...] AK sēdē norāda, ka esot pārkāpums, ka šādi vingrinājumi nebija iekļauti nodarbību plāna konspektā. Par uzlikto vingrinājumu skaitu [...] [...] uzskatīja, ka tā esot iesnieguma iesniedzēja atbildība, bet viņš pats tik lielu sodu neliktu. AK secināja, ka nekādi motivējošie fiziskie vingrinājumi nevienā normatīvajā aktā, reglamentā un komandiera pavēlēs vispār nav paredzēti, tātad nav atļauti. Turklāt, kā varot secināt no sniegtajiem karavīru paskaidrojumiem, šādā veida fizisko vingrinājumu uzlikšana kaujas šaušanas nodarbību laikā tiekot īstenota jau vairāku gadu garumā. AK konstatēja, ka *NBS* komandieris esot ievērojis *KZMDR* noteikto soda uzlikšanas procesu, iesnieguma iesniedzējs esot iepazinies ar disciplinārlietas materiāliem, viņam esot dotas iespējas sniegt paskaidrojumus un pierādījumus sevis aizstāvēšanai un iesnieguma iesniedzējs esot uzklaušīts. Kā liecinot iesnieguma iesniedzēja sniegtās liecības un paskaidrojumi, viņš neuzskatot, ka būtu izdarījis pārkāpumu, līdz ar to savu rīcību nenožēlojot. Iesnieguma iesniedzējs esot zaudējis *NBS* kā darba devēja uzticību un AK nolēma, ka iesnieguma iesniedzēja iesniegums ir noraidāms. Konkrētais AK *Lēmums* tika atstāts spēkā ar Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama lēmumu lietā Nr. A420325213, kas stājās spēkā 26.04.2013⁹⁸⁷.

2012. gada 13. aprīlī⁹⁸⁸ AK izskatīja [...] iesniegumu par pavēles Nr. [...] „Par disciplinārsodīšanu” apstrīdēšanu, ar kuru [...] tika uzlikts disciplinārsods – rājiens, jo iesnieguma iesniedzējs, bijušais [...] komandieris, bija pieļāvis [...] policijas iecirkņa vēstules neregistrēšanu

⁹⁸⁷ Administratīvā rajona Rīgas tiesa, A420325213, 2015. Nav publicēts.

⁹⁸⁸ 10.04.2012.Nr.8-23.2012.4. Lēmums par [...] 2012. gada 19. marta iesniegumu Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisijai (reģistrēts Aizsardzības ministrijā 2012. gada 21. martā, Nr. [...]). Nav publicēts.

lietvedībā, kā arī apzināti slēpis no NBS un ZS vadības informāciju par [...] gadījumu un pieļāvis, ka padotais virsnieks neiesniedz paziņojumu par izmaiņām Aptaugas lapā. Iesnieguma iesniedzējs bija pieļāvis bataljona autotransporta nodošanu remontā [...] dienot profesionālā dienesta karavīra ģimenes locekļa īpašumā esošajā zemnieku saimniecībā un vienības zemessarga individuālajā uzņēmumā, kā arī nebija novērsis pakļautā karavīra un zemessarga atrašanos interešu konflikta situācijā un pieļāvis fiktīvas darbu izpildes dokumentācijas sagatavošanu. Izvērtējusi lietas materiālus, AK nolēma, ka iesniedzēja iesniegums ir noraidāms un uzliktais disciplinārsods atstājams spēkā. Šis AK Lēmums tika atstāts spēkā ar Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu nama lēmumu lietā Nr. A420301814, kas stājās spēkā 31.10.2014⁹⁸⁹.

2017. gada 26. maijā⁹⁹⁰ AK izskatīja arī kareivja [...] iesniegumu par pavēli Nr. [...] “Par kareivja [...] sodīšanu” apstrīdēšanu. Ar šo pavēli kareivis [...] tika sodīts disciplināri – atvaļinot no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika, bet Iesnieguma iesniedzējs – NBS [...] kareivis [...] uz AK sēdi nebija ieradies un atbilstoši AKDR 63.punktam, AK pieņēma lēmumu atstāt kareivja [...] iesniegumu bez izskatīšanas, pamatojoties uz tālāk norādītajiem apsvērumiem. AKDR 39.punkts paredz, ka AK sēdē karavīrs pamato savu iesniegumu un sniedz atbildes uz AK jautājumiem. APL 14¹.pants nosaka, ka iestāde, pieņemot lēmumus, ievēro objektivitāti un dod procesa dalībniekiem pienācīgu iespēju izteikt savu viedokli un iesniegt pierādījumus. Ņemot vērā, ka kareivis [...] uz AK sēdēm nebija ieradies, kā arī neatbildēja uz telefona zvaniem un elektroniskajām vēstulēm, AK nebija iespējas uzklaut un objektīvi izvērtēt kareivja viedokli un argumentus. Tāpat, kareivis nebija paudis vēlmi savas tiesības realizēt ar pārstāvja starpniecību, tāpēc AK kareivja [...] iesniegumu neskatīja pēc būtības, bet vērsa uzmanību, ka kareivis [...] var vērsties AK ar lūgumu izskatīt kareivja iesniegumu pēc būtības un nolēma atstāt bez izskatīšanas [...] iesniegumu un atstāt spēkā uzlikto disciplinārsodu – atvaļināt no aktīvā dienesta pirms noteiktā laika.

4.4. Disciplinārās prakses apkopojums

Autore, pamatojoties uz augstākminēto AK prakses kopuma analīzi, secina, ka, NBS struktūrvienībās no 2012. gada - 2019. gadam ieskaitot, ar disciplinārsodiem sodītiem kopā 1254 karavīriem, piemēroto disciplinārsodu AK ir pārsūdzējuši 47 karavīri, no kuru iesniegumiem AK ir apmierinājusi un disciplinārsodus atcēlusi 16 karavīriem, 4 karavīriem disciplinārsodi ir samazināti uz vieglāku, tādējādi, iesniegumi ir apmierināti daļēji, 1 karavīram iesniegums atstāts bez izskatīšanas, bet 26 karavīru iesniegumi tika noraidīti un no tiem 13 karavīri disciplināri tika

⁹⁸⁹ Administratīvā rajona Jelgavas tiesa, A420301814, 2014. Nav publicēts.

⁹⁹⁰ 22.06.2017. Nr.8-23.2017.2 LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto spēku [...] kareivja [...] 2017. gada 15.aprīļa iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 24. aprīlī, Nr. [...]). Nav publicēts.

sodīti ar rājienu, 4 karavīri ar disciplinārsodu – brīdinājumu par neatbilstību ieņemamajam amatam, 1 karavīram, kā disciplinārsods tika noteikta mēnešalgas samazināšana par 20% uz 6 mēnešiem, 1 karavīrs tika disciplināri sodīts norīkojot ārpuskārtas norīkojumā vienu reizi un septiņi karavīri tika atvaļināti no dienesta pirms noteiktā laika. AK sēdēs ir piedalījušies trīs pārstāvji karavīra pusē un viens – soda uzlicēja pusē. Septiņi karavīri AK noraidītos iesniegumus pārsūdzējuši Administratīvajā tiesā, kur visos gadījumos tie atstāti spēkā. Autoresprāt, fakts, ka tikai trijās no četrdesmit septiņām AK sēdēm ir piedalījies karavīra pārstāvis, vēlreiz apstiprina tās izteikto apgalvojumu par to, ka karavīrs jau no paša dienesta izmeklēšanas ierosināšanas brīža nevar sevi pienācīgi aizstāvēt, jo viņš pēc būtības nezina savas tiesības un pienākumus ne pret viņu sāktā disciplinārā procesa, ne no tā izrietošo procedūru laikā. Karavīrs visā disciplinārā procesa laikā atrodas pakļautības stāvoklī, viņš nevar/nespēj norādīt uz interešu konfliktu, nesaprot, vai pareizi tiek kvalificētas viņa darbības un pierādīta viņa vaina, kā arī neizprot uzliktā disciplinārsoda sekas. Autoresprāt, nav apšaubāms fakts, ka katrs uzliktais disciplinārsods pazemina karavīra godu, kas mūsdienās ir personas sabiedriskais novērtējums, bet, ar disciplinārsodu, kas nosaka karavīra atvaļināšanu no dienesta pirms noteiktā laika viņš godu zaudē pavisam. Autore pārliecinājas, ka nav izslēgti gadījumi, ka dažādu iemeslu (pierunājot, draudot vai viltus) dēļ karavīrs nemaz nesniedz iesniegumu AK, jo neapzinās NBS struktūrvienībā izdarītās dienesta izmeklēšanas un dienesta izmeklēšanas atzinuma dēļ uzliktā disciplinārsoda nepārsūdzēšanas sekas. No AK Lēmumiem ir izsecināms, ka lielai daļai jeb pusei karavīru viņu apstrīdēšanas iesniegumi tiek apmierināti un disciplinārsodi atcelti, par ko, savukārt, domājams, nav ieinteresētas disciplinārsodu uzlikušās NBS struktūrvienības amatpersonas, tāpēc karavīram padomdevēja palīdzība ir nepieciešama jau no disciplinārā procesa ierosināšanas brīža, respektīvi, karavīra padomdevējam, kā pārstāvim, ir jābūt klāt esošam visa disciplinārā procesa laikā, pie tam, bez maksas.

Ilgstoši pētot NBS struktūrvienību disciplināro praksi, autore jau savulaik, kamēr bija spēkā KZMDR normas, secināja, ka attiecībā uz militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas jeb dienesta izmeklēšanas procesu, pastāvēja problēma, ka dienesta izmeklēšanas komisijā varēja tikt iekļauta ieinteresēta persona, tādējādi pieļaujot arī interešu konflikta situāciju dienesta izmeklēšanas procesa laikā, ko neaizliedza KZMDR normatīvais regulējums. Ņemot vērā, ka dienesta izmeklēšanas process ir uzskatāms par uzraudzības un kontroles funkciju veikšanu, ko veic valsts amatpersona savas kompetences un amata ietvaros un kuras ir aizliegtas, ja konkrētā valsts amatpersona, tās radnieki vai darījumu partneri ir personiski vai mantiski ieinteresēti, kad personas ieinteresētībai ir jābūt tieši saistāmāi ar dienesta izmeklēšanas iznākumu, bet interešu konflikts ir situācija, kur valsts amatpersonai, pildot valsts amatpersonas amata pienākumus, jāpieņem lēmums vai jāpiedalās lēmuma pieņemšanā, vai jāveic citas ar valsts amatpersonas

amatu saistītas darbības, kas ietekmē konkrētās amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās intereses, autore norādīja, ka pienākums rakstveidā sniegt ziņojumu komandierim, ja izmeklēšanas veicējs bija tieši vai netieši ieinteresēts dienesta izmeklēšanas iznākumā, vai pastāvēja citi apstākļi, kas liedza veikt dienesta izmeklēšanu izrietēja no *LPIKNVAD* 21. panta pirmās daļas 1.punkta, nevis no *KZMDR* 83.punkta, kas tādu pienākumu neuzlika, par ko autore vērta uzmanību savā rakstā par karavīra militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas īpatnībām⁹⁹¹ ierosinot priekšlikumu grozīt 83.punktu izsakot sekojošā redakcijā: *"Ja izmeklēšanas veicējs ir tieši vai netieši ieinteresēts dienesta izmeklēšanas iznākumā vai pastāv citi apstākļi, kas liedz veikt dienesta izmeklēšanu, viņam ir pienākums iesniegt pamatotu ziņojumu komandierim (priekšniekam), kurš izdevis šo noteikumu 80.punktā minēto pavēli. Ziņojuma iesniegšana neatbrīvo izmeklēšanas veicēju no pienākuma veikt dienesta izmeklēšanu."*

Jaunajā *MIDIL* regulējumā ir noteikts aizliegums veikt dienesta izmeklēšanu tai amatpersonai, kurai konkrētajā militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanas lietā rodas vai var rasties interešu konflikts⁹⁹², vai kura personiski tieši vai netieši ir ieinteresēta disciplinārlietas iznākumā vai par kuras objektivitāti ir pamatotas šaubas citu apstākļu dēļ⁹⁹³. Bet, *MIDIL* 19. panta sestajā daļā⁹⁹⁴ ir noteikta norma par to, ka, ja pastāv apstākļi, kas izmeklēšanas veicējam liedz veikt dienesta izmeklēšanu, izmeklēšanas veicējam ir pienākums iesniegt pamatotu ziņojumu komandierim (priekšniekam), kurš izdevis šā panta pirmajā daļā minēto pavēli un pēc šāda ziņojuma saņemšanas komandieris (priekšnieks) nosaka citu izmeklēšanas veicēju. Autore sprāt, konkrētajā tiesību normā ir realizējies iepriekš atspoguļotais priekšlikums par pienākuma uzlikšanu izmeklēšanas veicējam, ja tas tieši vai netieši ir ieinteresēts dienesta izmeklēšanā.

Tomēr, autore norāda, ka joprojām, *MDL* 15. panta pirmās daļas 4.punkta⁹⁹⁵ redakcija, nosakot aizliegumu karavīram piedalīties personiski vai ar citas personas starpniecību darījumos, kurus noslēdzot, vai izpildot viņš var prettiesiski izmantot savu dienesta stāvokli vai nonākt interešu konfliktā, viennozīmīgi nenorāda uz interešu konflikta nepieļaujamību, pildot ar valsts amatpersonas amatu saistītas darbības un šāds regulējums, autoresprāt ir uzskatāms par nepareizu un nekavējoties novēršamu.

⁹⁹¹ Golta, I.(2016). Karavīra militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšana. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*. Nr.4(77) 40 - 47.lpp.

⁹⁹² Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav. 19. panta pirmās daļas 4.punkts. Iegūts 02.02.2021 <https://likumi.lv/ta/id/318749-militaras-disciplinaratbildibas-likums>

⁹⁹³ Turpat, 19. panta pirmās daļas 5.punkts.

⁹⁹⁴ Turpat, 19. panta sestā daļa.

⁹⁹⁵ Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019., 15. panta pirmās daļas 4.punkts.

Autore ir pārliecinājusies par to, ka karavīrs joprojām ir juridiski neaizsargāts visā dienesta izmeklēšanas procesa laikā, jo viņa rīcībā nav tiesisku instrumentu, kā pilnībā novērst tā iznākumā ieinteresētu personu iekļaušanu dienesta izmeklēšanas komisijā, tādā veidā aizsargājot savas tiesības, bet viņam atliek vien paļauties uz vienības komandiera un dienesta izmeklēšanas komisijas locekļu godaprātu, tostarp, arī viņa vainas militārās disciplīnas pārkāpuma pierādīšanā dienesta izmeklēšanas ietvaros, ņemot vērā, ka karavīram bez ierunām ir jāpilda komandiera (priekšnieka) likumīgās pavēles, saskaņā ar *MDL* 7.panta otrās daļas normu.

Autore, uzskatot, ka augstākminētie trūkumi esošajā tiesiskajā regulējumā disciplināratbildības kontekstā rada karavīram būtisku tiesību aizskārumu arī pēc *MIDIL* stāšanās spēkā, un, lai to novērstu, ierosina izdarīt grozījumus divās tiesību normās - *MDL* un *MDIR*, kas izdots saskaņā ar *MDL* 9. panta trešo daļu, un nosaka karavīru vispārīgos pienākumus, amatpersonu pienākumus, karavīru savstarpējās attiecības, aktīvā dienesta izpildes kārtību un vienību (apakšvienību) iekšējās kārtības organizāciju *NBS*, abas papildinot ar aizliegumu karavīriem nonākt interešu konfliktā un prettiesiski izmantot savu dienesta stāvokli.

Autore izsaka priekšlikumus:

1), „Militārā dienesta likuma” 15. panta (aizliegumi karavīram) pirmo daļu, papildināt ar 5.punktu un izteikt sekojošā redakcijā: **”5. Pildīt ar amatu saistītas darbības prettiesiski, izmantojot savu dienesta stāvokli vai nonākot interešu konfliktā.”**

2), „Militārā dienesta iekārtas reglamenta” 3.1.sadaļu ”Vispārīgie karavīru pienākumi” papildināt ar 29.punktu un izteikt to sekojošā redakcijā: **”29. Karavīram aizliegts pildīt ar amatu saistītas darbības prettiesiski, izmantojot savu dienesta stāvokli vai nonākot interešu konfliktā.”**

Savulaik, tiesībzinātnieks un profesors Aleksandrs Peczeniks (*Aleksander Peczenik*) uzsvēra, ka tiesību doktrīnai esot īpaša nozīme pārējo tiesību avotu vidū, jo, sistematizējot un iztulkvojot spēkā esošās tiesības, tā orientējas uz saprātīgumu un aprakstot spēkā esošās tiesības, pakļaujot tās loģiskai sistēmiskai analīzei. Turklāt, izstrādājot juridisku problēmu risinājumus, doktrīna veidojot, tiesības kā iekšēji saskaņotu un uz saprātīgiem apsvērumiem balstītu sistēmu⁹⁹⁶. Mūsu Latvijas Republikas prezidents Egils Levits ir teicis, ka tiesas nevar būt vienīgais attiecīgās tiesību nozares doktrīnas veidotājs, jo tiesību doktrīnai jātop judikatūras un zinātnieku pētījumu līdzvērtīgas mijiedarbības rezultātā. Turklāt doktrīna lielā mērā ”labojot” likumdevēja pieļautās kļūdas un nepilnības pilnīgāk atklājot normā ietverto jēgu, norādot uz tiesību idejai atbilstošu risinājumu un pamatojot attiecīgā regulējuma nepieciešamību⁹⁹⁷. Juriste

⁹⁹⁶ Peczenik, A.(1989). *On law and reason*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, p.361.

⁹⁹⁷ Levits, E. (1997). Starp tiesību normu un tiesisko realitāti. Vispārīgās tiesību teorijas un valsts zinātnes atziņas: *Zinātniski metodiskie raksti*. Rīga: LU, 16.lpp.

Gaidele atzīst arī, ka tiesību doktrīnā rastā argumenta pārliecinošo spēku nosaka tas, ka doktrīnas atziņas esot iekšēji pareizas, neitrālu un taisnīgu risinājumu paredzošas un doktrīna piedāvājot vispārinātu, no konkrētu personu interesēm abstrahētu risinājumu, bet atsaukšanās uz doktrīnu - pierādot lēmuma objektivitāti un pārliecinot, ka tiesību normu piemērotāja viedoklis neesot viņa subjektīvo uzskatu rezultāts⁹⁹⁸.

Pētījuma noslēgumā autore secina, ka, izpildot pētījuma uzdevumus, ir sasniegusi pētījuma mērķi, jo padziļināti izpētot karavīra disciplinārtbildības tiesisko regulējumu un *NBS* praksi, ir identificējusi tajā esošās problēmas, tai skaitā, tās, kas liedz karavīram pilnvērtīgas iespējas aizstāvēt sevi visa disciplinārā procesa laikā, arī padomdevēja neesamības dēļ, pierādījusi tās un autores izstrādātie priekšlikumi šo problēmu risināšanā varētu arī turpmāk kalpot kā pienesums tiesību doktrīnā un tiesiskajā regulējumā, nodrošinot karavīram pilnvērtīgas tiesības uz aizstāvību visa disciplinārā procesa laikā, tādējādi paplašinot *NBS* karavīru tiesību tvērumu disciplinārtbildības kontekstā Latvijā.

⁹⁹⁸ Gaidele, I.(2002). Nolēmumu argumentācija: teorija un prakse(I). *Likums un Tiesības*. Nr.8(36).,240 - 250.lpp.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Pētījuma rezultātā darba autore konstatē, ka izvirzītā pētījuma hipotēze par to, ka nepilnīgs tiesisko aizsardzības līdzekļu regulējums esošajos karavīra disciplināratbildību regulējošos normatīvos aktos, kuros nav iekļauts karavīra padomdevēja institūts, un nav ietverts aizliegums pildīt ar karavīra amatu saistītas darbības, prettiesiski izmantojot savu dienesta stāvokli vai nonākot interešu konfliktā, ierobežo karavīra tiesības uz aizstāvību visa disciplinārā procesa laikā, kas kopumā sašaurina Nacionālo bruņoto spēku karavīru tiesību tvērumu disciplināratbildības kontekstā Latvijā, ir apstiprinājusies un izvirza aizstāvēšanai sekojošus secinājumus un priekšlikumus:

1.Secinājums: Militārā dienesta likumā nav sniegta izsmeļoša „karavīra” definīcija, bet „militāro tiesību” definīcija tiesiskajā regulējumā nav iekļauta vispār. Šo jēdzienu skaidrojums nav sniegts arī juridisko terminu vārdnīcā.

Priekšlikums: Militārā dienesta likuma 2. panta piekto punktu grozīt, legaldefinīcijas vietā iekļaujot izsmeļošu „karavīra” definīciju, izsakot sekojošā redakcijā:

„2. pants.

5)Karavīrs ir Latvijas Republikas pilsonis, kurš, kā valsts dienesta amatpersona, pilda aktīvo dienestu, kuram ir piešķirta militārā dienesta pakāpe un kurš kvalificējas speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam saņemšanas prasībām, kurš dienējot atrodas pakļautības attiecībās un kuram ir uzlikti īpaši pienākumi, paaugstināta juridiskā atbildība, bet tiesības – ierobežotas.”

Priekšlikums: Militārā dienesta likuma 2. panta pirmo daļu papildināt ar 1¹ daļu, tajā iekļaujot „militāro tiesību” definīciju, izsakot sekojošā redakcijā:

„2. pants.

1¹)Militārās tiesības ir valsts noteikto speciālo tiesību normu kopums administratīvo tiesību nozarē, kas nosaka pienākumus dažādām bruņotajos spēkos dienējošām personām, kā arī tiesības ko šīs personas var izmantot, tās, definē militārās disciplīnas pārkāpumus un cenšas novērst to izdarīšanu, noteicot atbilstošus sodus.”

2.Secinājums: Esošajā tiesiskajā regulējumā nav ietverts karavīra padomdevēja institūts un nav iekļauta norma par karavīra tiesībām realizēt aizstāvību ar pārstāvja starpniecību visa disciplinārā procesa laikā, kas karavīram liedz pilnvērtīgu iespēju sevi aizstāvēt.

Priekšlikums: ir nepieciešams 2010. gada 5. janvāra AM Reglamenta Nr.1REGL „Audita un inspekcijas departamenta nolikumā” 25.14. punktu papildināt ar apakšpunktu, izsakot to sekojošā redakcijā:

„25. Ģenerālinspekcijas uzdevumi:

25.14. [...] **25.14.1. piedalīties visā disciplinārā procesa laikā, kā padomdevējam, kas realizē karavīra aizstāvību kā pārstāvis”.**

3.Secinājums: Karavīra komandieris (priekšnieks) ir amatpersona, kurš ar pavēli par dienesta izmeklēšanas uzsākšanu pret karavīru ir tiesīgs ierosināt disciplinārlietu, bet karavīrs nevar pilnvērtīgi realizēt tiesības uz aizstāvību.

Priekšlikums: Komandierim (priekšniekam) būtu uzliekams papildu pienākums, ierosinot disciplinārlietu pieaicināt „padomdevēju” karavīra aizstāvības īstenošanai visā disciplinārajā procesa laikā kā pārstāvim, izdarot grozījumus Militārās disciplinārbildības likuma 18. panta ”Militārās disciplīnas pārkāpumu izskatīšana” otrās daļas normās, papildinot to ar papildteikumu šādā redakcijā:

*„(2) Militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšanu komandieris (priekšnieks) uzsāk nekavējoties vai ne vēlāk kā piecu darbdienu laikā, kopš viņam kļuvis zināms par iespējamo militārās disciplīnas pārkāpumu. Izskatot militārās disciplīnas pārkāpumus, var veikt dienesta izmeklēšanu šajā likumā noteiktajā kārtībā. **Dienesta izmeklēšanas ierosināšanas gadījumā komandierim (priekšniekam) ir pienākums pieaicināt padomdevēju, kas realizē karavīra aizstāvību visā disciplinārā procesa laikā, kā pārstāvis”.***

4.Secinājums: Karavīrs arī pēc Militārās disciplinārbildības likuma stāšanās spēkā joprojām ir juridiski neaizsargāts visā dienesta izmeklēšanas procesa laikā, jo viņa rīcībā nav tiesisku instrumentu, kā pilnībā novērst tā iznākumā ieinteresētu personu iekļaušanu dienesta izmeklēšanas komisijā, tādā veidā aizsargājot savas tiesības, ņemot vērā, ka karavīram bez ierunām ir jāpilda komandiera (priekšnieka) likumīgās pavēles.

Priekšlikums: izdarīt grozījumus divās tiesību normās – „Militārā dienesta likumā” un „Militārā dienesta iekārtas reglamentā”, abas papildinot ar aizliegumu karavīriem nonākt interešu konfliktā un prettiesiski izmantot savu dienesta stāvokli:

Militārā dienesta likuma 15. panta (aizliegumi karavīram) pirmo daļu, papildināt ar 5.punktu un izteikt sekojošā redakcijā:

”5. Pildīt ar amatu saistītas darbības prettiesiski, izmantojot savu dienesta stāvokli vai nonākot interešu konfliktā.”

„Militārā dienesta iekārtas reglamenta” 3.1.sadaļu ”Vispārīgie karavīru pienākumi” papildināt ar 29.punktu un izteikt to sekojošā redakcijā:

”29. Karavīram aizliegts pildīt ar amatu saistītas darbības prettiesiski, izmantojot savu dienesta stāvokli vai nonākot interešu konfliktā.”

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Alexy, R. (1989). *A theory of legal argumentation: The theory of rational discourse as theory of legal justification*. Oxford: Clarendon Press, 352 p.
2. Apinis, M. (2002). *Latviešu – angļu, angļu – latviešu juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Kamene, 265 lpp.
3. Apsalons, E. (2011). *Valodas lietojuma loģika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 424 lpp.
4. Aristotelis. (1985). *Nikomaha Ētika*. Rīga: Zvaigzne, 227 lpp.
5. Autoru kolektīvs. (2012). *Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi*. Danovska, E., Kūtris, G. (zin.red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 637 lpp.
6. Autoru kolektīvs. (2013). *Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa*. Briede J. (red.). Rīga: TNA, 1058 lpp.
7. Autoru kolektīvs. (2008). *Administratīvais process tiesā*. Briede J. (red.). Rīga: Latvijas Vēstnesis, 776 lpp.
8. Autoru kolektīvs. (2011). *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 864 lpp.
9. Autoru kolektīvs. (2017). *Latvijas tiesību sistēma*. Endziņš, A., Kronis, I. (sast.). Rīga: Biznesa augstskola Turība, 442 lpp.
10. Balode, L. (2019. gada 8. janvārī). Disciplināri sodītu pilsoni var pieņemt gan militārajā, gan citā valsts dienestā. Iegūts 03.04.2019. no <https://lvportals.lv/skaidrojumi/301195-disciplinari-soditu-pilsoni-var-pienemt-gan-militaraja-gan-cita-valsts-dienesta-2019>
11. Balodis, R. (2004). Konstitucionālo tradīciju īpatnības Apvienotajā Karalistē. *Likums un Tiesības* Nr.5 (57), 139.lpp.
12. Baltais, M. (2005). Iestādes brīvības un lietderības apsvērumi. *Jurista Vārds*, Nr.18., 7-13.lpp.
13. Barry, N. P. (1995). *An introduction to modern political theory*. London: Macmillan, 320 p.
14. Birkavs, V. (1999). Būtībā mums ir viena prioritāte. *Likums un Tiesības*. Nr. 1, 5.lpp.
15. Bišers, I. (2003). Kam un kā ir tiesības administratīvi sodīt. *Jurista Vārds*. Nr. 14 (272), 2., 4. lpp.
16. *Black's Law Dictionary*. (2004). Eighth Edition. Garner, B.A. (ed.). Minnesota: Thomson/West, 1810 p.
17. *Black's Law Dictionary*. (1999). 7th Edition. Garner, B.A. (ed.). St. Paul, MN: West Group., 1738 p.

18. Brandebo, M. F., Österberg, J., Berglund, A. K. (2019). The Impact of Constructive and Destructive Leadership on Soldier's Job Satisfaction. *Psychological Reports*, 122(3), pp.1068 -1069. DOI:10.1177/0033294118771542
19. Bogdāns V. Pilnvaras - to veidi un noformēšana. Iegūts 22.03.2021. no <https://lvportals.lv/skaidrojumi/287516-pilnvaras-to-veidi-un-noformesana-2017>
20. Briede, J. (1998). Latvijas administratīvi procesuālās normas Eiropas Padomes dokumentu kontekstā. Procesuālais taisnīgums: *LU zinātniskie raksti / Prof. U. Krastiņa redakcijā*, 20 - 60. lpp.
21. Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A. (2016). *Administratīvās tiesības. Mācību grāmata*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 351 lpp.
22. Broka, B., Džohansens, S. (2008). *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 165 lpp.
23. Buls, M. (2003). Vispārīgās un speciālās tiesību normas (I). *Likums un Tiesības*. 2003, 5 sējums, Nr.6, 161- 192.lpp.
24. Cardozo, B. N. (1973). *The growth of the law*. Revised edition. New Haven: Yale Univ. Press., 145 p.
25. Craig, P.P. (2003). *Administrative Law*. 5th Edition. Sweet & Maxwell Ltd, 1056 p.
26. Craig, P.P. (1993). *Procedures and administrative decision making*. In *European Review of Public Law. The Procedure of Administrative Acts*. London: Esperia Publications, Ltd, 120 p.
27. Cueto – Rua, J.(1981). *Judicial methods of interpretation of law*. Louisiana: The Publications Institute Paul M. Herbert Law Center, 508 p.
28. Danovskis, E. (2015). *Publisko un privāto tiesību dalījuma nozīme un piemērošanas problēmas Latvijā*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 288 lpp.
29. Danovskis, E. (2013). Valsts dienesta jēdziens. *LU 71. konference Rakstu Krājums*, 283-287. lpp.
30. Davis, G. B. (1915). *A treatise on the military law of the United States together with the practice and procedure of courts-martial and other military tribunals* (3rd ed.). New York: J. Wiley & Sons., 813 p.
31. Department of the Army, U. S. (1963). *A soldier's honor*, 200th-214th ed., Vol. 355., pp.2-5.
32. Diskutē par tiesvedības ilgumu administratīvajā procesā. (2000). *Jurista Vārds*. Nr. 32 (1142), 4.lpp.
33. Dišlers, K.(2002). *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 274 lpp.
34. Dišlers, K.(1919). *Instanču sistēma administratīvā tiesā*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1209 lpp.

35. Dišlers, K.(1924). *Latvijas valsts varas organi un viņu funkcijas*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. Nr.11. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 496 lpp.
36. Dišlers, K. (1918). *Pienākuma elements tiesībās*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. gads. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1049 lpp.
37. Dišlers, K. (1918). *Sabiedriskie un individuālie elementi tiesībās*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. gads. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1049 lpp.
38. Dubure, V., Fogels, A., Fridrihsons, I., Indulēns, G., Krastiņš, I. u.c. (1998). *Juridisko terminu vārdnīca*. Rīga: Nordik, 302 lpp.
39. Ducmanis, K. (1920). *Administratīvā justice, īpaši Skandināvijas valstīs. Pārvalde un administratīvā justice tiesiskā valstī*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1541 lpp.
40. Dzirkalis, A. (1919). *Latvijas Sodu likums franču valodā*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1209 lpp.
41. Džohansens, S. (2001). *Juridiskā analīze un tekstu rakstīšana*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 103 lpp.
42. Gaidele, I.(2002). Nolēmumu argumentācija: teorija un prakse(I). *Likums un Tiesības*. Nr.8 (36), 240 - 250.lpp.
43. Golta, I. (2017). Dienesta izmeklēšana par karavīra militārās disciplīnas pārkāpumiem: teorija un prakse”. *XVIII Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences “Komunikācija globālajā ciemā: intereses un ietekmes” rakstu krājums*. 18.05.2017. Rīga: Biznesa augstskola Turība, rakstu krājumā, 76 - 87.lpp.
44. Golta, I. (2016). Karavīra militārās disciplīnas pārkāpuma izskatīšana. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija* Nr. 4(77) 40 - 47.lpp.
45. Golta, I. (2016). Karavīra un tā tiesiskā statusa jēdziens un būtība. *Biznesa augstskolas Turība rakstu krājums. XVII Starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Konkurētspējīgi uzņēmumi konkurētspējīgā valstī”*, 71 - 80.lpp.
46. Golta, I. (2016). Karavīra tiesiskais statuss Zviedrijas Kara artīkulos Latvijas teritorijā. V starptautiskās zinātniskās konferences „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” rakstu krājums, 372 - 376. lpp.
47. Golts, E. (2018). Juridiskais pieņēmums kā pierādīšanas pienākuma pārcelšanas pamats. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*. Nr. 3/2018, 121.lpp.

48. Hamkova, D. (2003). Kā, sargāt valsts amatpersonu godu un cieņu. *Jurista Vārds*. Nr. 6 (264), 6 - 7. lpp.
49. Harlow, C., Craig, P., Rawlings, R. (2005). *Law and administration in Europe: Essays in honour of Carol Harlow*. Oxford: Oxford University Press., 304 p.
50. Horns, N. (1999). Ievads tiesību zinātnē un tiesību filozofijā. *Likums un Tiesības*. Nr.1, 16.lpp.
51. Hvostovs, V. (1924). *Vispārīgā tiesību teorija*. Rīga: Izdevējs "Leta" Rīgā, 148 lpp.
52. Iljanova, D. (2005). *Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana*. Rīga: Ratio iuris, 144 lpp.
53. Jakubaņecs, V. (2006). *Tiesiskā apziņa*. Ceturtais papildinātais izdevums. Rīga: P&K, 288 lpp.
54. Jarinovska, K. (2007). Publiskās informācijas pieejamības principi un prakse (I). *Likums un Tiesības* 9. sējums, Nr. 1(89), 6. lpp.
55. Jellinek, G., & Jellinek, W. (1921). *Allgemeine Staatslehre*. Berlin: Springer-Verlag., S.839.
56. Jones, D.P., Villars, A.S. (2014). *Principles of Administrative Law*. 6th ed. Toronto: Carswell, 837 p.
57. *Juridisko terminu vārdnīca*. (1998). Rīga: SIA "Nordik", 302 lpp.
58. Justs, F. (2008). *Militāro jēdzienu skaidrojošā vārdnīca ar pamatterminu tulkojumu angļu valodā 15300 terminu un vārdkopu*. Rīga: Avots, 1231 lpp.
59. Kalniņa, V. (2019). Egils Levits par ES pamatvērtībām un EST lomu to sargāšanā. *Jurista Vārds*. Nr. 17/18 (1075/1076), 67. lpp.
60. Kalniņa, V. (2019). Taka Tridima vieslekcija par pamattiesību nodrošināšanu ES. *Jurista Vārds*. Nr. 21(1079), 6.lpp.
61. Kalniņa, V., Tamužs, K. (2019). Vispārējie tiesību principi un cilvēces sirdsapziņa kā starptautisko tiesību pamats. *Jurista Vārds*. Nr. 23(1081), 24.lpp.
62. Kalniņš, E.(2003). Tiesību normu piemērošanas loģiskā shēma. Melķis, E. (zin.red.). *Juridiskās metodes pamati: 11 soļi tiesību normu piemērošanā: rakstu krājums*.Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte.Rīga: Ratio iuris, 19 - 21.lpp.
63. Kalniņš, A., Kalnmeiers, Ē., Kerno, S., Maizītis, J., Zvejnieks, Ē. (2010). *Rokasgrāmata kriminālprocesā prokuroriem*. G.Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 264 lpp.
64. Kane, S. (2021).Pro bono likuma definīcija. Iegūts 23.03.2021. no <https://lv.chalized.com/pro-bono-likuma-definicija/>
65. Kants, I.(1988). *Praktiskā prāta kritika*. Rīga.: Zvaigzne, 186 lpp.
66. Kennedy, D. (2009). *Of War and Law*. Princeton: Princeton University Press, 208 p.

67. Krastiņš, I. (2000). *Tiesību izpratne, funkcijas un normas*. Rīga: LU, 70 lpp.
68. Kraukle, I. (2011). Lasītājus gaida reta un vērtīga tieslietu literatūra. *Jurista Vārds*. Nr. 42 (689), 22 - 25. lpp.
69. Kulmanis, O. (2019). Pierādījumu pieļaujamības teorētiskie un praktiskie aspekti. *Jurista Vārds*. Nr. 22(1080), 15.lpp.
70. Kušners, P. (2013). Militārais dienests kā viens no valsts dienesta veidiem politisko un pilsonisko tiesību ierobežojumu izpratnē. *LU 71.konferences Rakstu Krājums*, 288 -293. lpp.
71. Kušners, P. (2013). Militārpersonas tiesiskā statusa regulējuma problemātika Latvijā un ārvalstīs. *Juridiskā Zinātne*. Nr.4,101 -110. lpp.
72. Kušners, P. (2012). Par kļūdainu Augstākās tiesas Senāta spriedumu militārā dienesta jomā. *Jurista Vārds*. Nr.39, 23. lpp.
73. Kušners, P. (2009). Pavēle par karavīra disciplinārsodīšanu, tās apstrīdēšanas kārtība. *Jurista Vārds*. Nr. 35 (578). 23 - 28.lpp.
74. Kušners, P. (2014. gada 10. jūnijs). Vēlreiz par atļaujas pieejai valsts noslēpumam nozīmi. Iegūts 31.03.2019. no <https://www.tvnet.lv/5186075/velreiz-par-atlaujas-pieejai-valsts-noslepumam-nozimi>
75. Kymlicka, W. (1990). *Contemporary political philosophy: An introduction*. Oxford: Clarendon Press., 321 p.
76. Larenz, K., & Canaris, C. W. (1995). *Methodenlehre der Rechtswissenschaft* (3rd ed.). Berlin: Springer-Verlag, S.505.
77. Lasmane, S.(2018). Daži apsvērumi par tiesu varas ētisko kontekstu. *Jurista Vārds*. Nr.23 (1029), 12.lpp.
78. *Latviešu valodas vārdnīca: A-Ž*. (1988). Rīga: Avots, 883 lpp.
79. *Latviešu – angļu, angļu – latviešu juridisko terminu vārdnīca*. (2000). Rīga: Kamene, 258 lpp.
80. *Latvijas tiesību avoti. Teksti un komentāri 2. Sējums. Poļu un zviedru laiku tiesību avoti (1561 – 1795)*. (2006) Blūzma, V. (red.). Rīga: Juridiskā koledža, 408 lpp.
81. Levits, E. (1999). Latvijas tiesiskā iekārta transformācijas procesā. *Likums un Tiesības*.Nr.1, 10.lpp.
82. Levits, E. (1998). Par administratīvā procesa vietu un funkcijām Latvijas tiesību sistēmā. *Jurista Vārds*. Nr. 10/11 (78/79), 8-12. lpp.
83. Levits, E. (2007). Samērīguma princips un obligātais administratīvais akts. *Jurista Vārds*. Nr. 13 (466), 1 - 4.lpp.
84. Levits, E. (1997). Starp tiesību normu un tiesisko realitāti. Vispārinās tiesību teorijas un valsts zinātnes atziņas: *Zinātniski metodiskie raksti*. Rīga: LU, 16.lpp.

85. Levits, E.(2002). Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcija. *Latvijas Vēstnesis*. Nr.95., 8.lpp.
86. Liede, A. (1919). *Šķiršanās no BGB*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1209 lpp.
87. Liholaja, V.(1999). *Krimināllikuma komentāri. Sevišķā daļa*. 4.grāmata. Rīga: AFS, 161 lpp.
88. *Likums par dienesta gaitu armijā un flotē. Likumkrājuma izvilkums par laiku no 1919. g. līdz 1934. g.15. maijam* (Lik.kr.1919.g.1-1934.g.130) (1939), Rīga: Tieslietu ministrijas Kodifikācijas departamenta izdevums, 776 lpp.
89. Linde, A. (1922). *Disciplinārais reglaments*. Rīga: E. Pīpiņa, J. Upmaņa drukātava, 72 lpp.
90. Linde, A. (1926). *Kaŗa sodu un kaŗa tiesu likumi*. Rīga: Armijas spiestuve, 112 lpp.
91. Lībiņa, I. (2007). Personības tiesību aizsardzības nodrošināšana Latvijas civiltiesību sistēmā. *Likums un Tiesības*, 9. sējums. Nr.5(93), 131.lpp.
92. Līcis, A. (2001). Taisnīguma princips civilprocesā. *Likums un Tiesības*. 3. sējums. Nr.10(26), 302.lpp.
93. Logina, I.(2000). Referāts “Likumdošanas iniciatīvas un tiesību reglamentācijas jautājumi bruņotajos spēkos. “*Administratīvā Kriminālā Justīcija*” Nr.3, 40 - 43. lpp.
94. Luban, D. (2013). Military necessity and the cultures of military law armed forces. *Leiden Journal of International Law*, pp. 315-349. DOI:10.1017/S092215651300006X
95. Lubgāns, V. (2003). Militāro tiesību jēdziens un tiesību avoti. *Jurista Vārds* Nr.24 (282), 1., 4 - 5. lpp.
96. Lynn, J. A. (1989). Toward an Army of Honor: The Moral Evolution of the French Army, 1789-1815. *French Historical Studies*, 16(1), pp. 152 –173. DOI: <https://doi.org/10.2307/286437>
97. Malojlo, M.(2020). Par personas tiesībām izvēlēties sev vēlamo nodarbošanos. *Jurista Vārds*. Nr.05 (1115), 16-19.lpp.
98. Meikališa, Ā.(2007). Cilvēktiesību ievērošana, veicot izmeklēšanas darbības. *Jurista Vārds*. Nr.11 (464), 8 -15.lpp.
99. Meikališa, Ā., Strada, K. (2000). *Kriminālprocesuālo terminu skaidrojošā vārdnīca*. 2. labotais un papildinātais izdevums. Rīga: RaKa, 395 lpp.
100. Melderis, J. (2000). Par militāriem reglamentiem un ekspertu nozīmēšanu Nacionālajos Bruņotajos spēkos. *Administratīvā un Kriminālā Justīcija*. Nr.3, 43 - 44.lpp.
101. Melņķis, E. (2003). Aristotelis – Rietumu civilizācijas tiesību filozofijas pamatlicējs. *Likums un Tiesības*. Nr.2 (42), 46 - 50. lpp.

- 102.Meļķis, E. (1998). *Attīstības tendences dažos tiesību teorijas un prakses jautājumos*. Rīga: LU, 64 lpp.
- 103.Meļķis, E. (1999). *Tiesību normu iztulkošana*. Rīga: Latvijas Universitāte, 55 lpp.
- 104.Mežulis, D. (2001). *Personas krimināltiesiskā aizsardzība: slepkavība, izvarošana, draudi un citi noziegumi pret personu*. Rīga: Zvaigzne ABC, 376 lpp.
- 105.Mincs, P.(1939). *Krimināltiesības. Sevišķā daļa*. Otrs pārstrādāts un papildināts iespiedums. Rīgā, Latvijas Universitāte, 430 lpp.
- 106.Mukāne, A. (2005). No Eiropas Savienības centru. *Latvijas Vēstnesis*. Nr .106, 41. lpp.
- 107.Načisčionis, J. (2018). *Administratīvās tiesības*. Ceturtais izdevums. Rīga: SIA „Biznesa augstskola Turība”, 518 lpp.
- 108.Načisčionis, J. (2009). *Administratīvās tiesības*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 470 lpp.
- 109.Neimanis J. (2004). *Ievads tiesībās*. Rīga: zvērināts advokāts Jānis Neimanis, 214 lpp.
- 110.Neimanis J. (2007). Tiesisko seku konkretizēšana, izdodot obligātu administratīvu aktu. *Jurista Vārds*. Nr.12, 20 - 21.lpp.
- 111.Nyman, M.C. (2001). Eiropas Savienības kopējā ārējā un drošības politika. *Likums un Tiesības*. Nr.11(27), 339.lpp.
- 112.No tieslietu ministra H. Apsīša runas 1938. gada 17. novembrī svinīgajā sanāksmē, kas veltīta valsts 20 gadu pastāvēšanas atcerei.(1938). Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums.Rīga: A.Gulbja grāmatu spiestuve, 1541 lpp.
- 113.Nolte, G. (2003). *European military Law System*. Berlin: De Gruyter Recht, 936 p.
- 114.Olsthorn, P. (2005). Honor as a Motive for Making Sacrifices. *Journal of Military Ethics*, 4(3), pp. 183–197. DOI: <https://doi.org/10.1080/15027570500230262>
- 115.Osipova, S.(2019). Bioētikas diskurss Latvijas Republikas Satversmes tiesas judikatūrā. *Jurista Vārds*. Nr.32 (1090), 11.lpp.
- 116.Osipova, S. (2019). Lai atjaunotu taisnīgumu, vispirms ir jānoskaidro patiesība. *Jurista Vārds* Nr.20 (1078), 11. lpp.
- 117.Paine, F.J. (2003). Eiropas administratīvo tiesību ietekme uz dalībvalstu administratīvajām tiesībām. *Likums un Tiesības*. 5. sējums, Nr.4 (44), 114.lpp.
- 118.Paine, F. J. (2002). *Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 555 lpp.
- 119.Peczenik, A. (1989). *On law and reason*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, pp.443.
- 120.Pleps, J. (2007). Normatīvo tiesību aktu hierarhija: profesors Hanss Kelzens un mūsdienas (I). *Likums un Tiesības*. Nr. 2 (90): 49-50.lpp.
- 121.Pleps, J.(2005). Administratīvā tiesas procesa avoti. *Likums un Tiesības*. Nr.9 (73), 280.lpp.

122. Plotnieks, A. (2009). *Tiesību teorija & juridiskā metode*. Rīga: SIA "Izglītības soli", 312 lpp.
123. Ragnemalm, H. (2000). The Community Courts and Openness within the European Union. *Yearbook of European Law*, pp.19-20.
124. Raz, J. (1979). *The authority of law: Essays on law and morality*. Oxford: Oxford University Press., 292 p.
125. Reid, A. (1852). *A dictionary of the English language, containing the pronunciation, etymology, and explanation of all words authorized by eminent writers*. London: Oliver & Boy, 564 p.
126. *Rietumeiropas morāles filozofija. Antoloģija*. (2006). Lasmane, S. (sast.). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 312 lpp.
127. Rozentāls, M. (1974). *Filozofijas vārdnīca*. Rīga: Liesma, 529 lpp.
128. Rowe, P. (2006). *The Impact of Human Rights Law on Armed Forces*. Cambridge University Press, 259 p.
129. Ruso, Ž.Ž. (2013). *Par sabiedrisko līgumu jeb politisko tiesību principi*. Rīga: Zvaigzne ABC, 199 lpp.
130. *Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī alfabētisko un citiem rādītājiem*. (1934). Mincs, P., Ehlerss, H., Jakobi, P., Lauva, J. (sast.). Neoficiāls izdevums. Rīgā, 290 lpp.
131. Stevenso, A. (2010). *Oxford dictionary of English edited by Angus Stevenson*. Oxford: Oxford University Press, 2069 p.
132. Strautiņš, P. (1920). *Mūsu administratīvā justīcija*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1541 lpp.
133. Strautmanis, J. (2001). Demokrātiska valsts un terorisms. *Likums un Tiesības*. 3.sējums, Nr.11(27), 330.lpp.
134. Strauts, K. (1920). *Aizsargu tiesību psiholoģija*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1541 lpp.
135. Stucka, A. (2006). *Administratīvās tiesības*. Rīga: Juridiskā koledža, 210 lpp.
136. Stukāns, J. (2019). Sadarbības fakta ar VDK konstatēšana: tiesiskie aspekti un tiesvedības procesa būtība. *Jurista Vārds*. Nr. 20(1078), 8 - 9. lpp.
137. *Svešvārdu vārdnīca*. (2004). Rīga: Avots, 565 lpp.
138. *Svešvārdu vārdnīca: Ap 16 500 citvalodu cilmes vārdu un terminoloģisku savienojumu*. (1969). Rīgā: Liesma, 704 lpp.
139. *The administration and you. A handbook*. (1996) Strasbourg: Council of Europe Publishing, 536 p.

140. *Tieslietu ministrijas un tiesu vēsture. 1918-1938.* (1998). Atkārtots izdevums. Veitmanis, K., Meņģelsons, A. (sast.), Hamburga: Dr.Dietrich A.Loebel Gehlenkamp, 218 lpp.
141. *Tieslietu ministrijas un tiesu vēstures.1918-1938.*(1939). Tieslietu ministrijas izdevums. Veitmanis, K., Meņģelsons, A. (sast.). Rīgā: Valsts Dzelzceļu Tipogrāfija, 55 lpp.
142. Tiliks, R. (2006). Disciplinārās atbildības jautājumu krustcelēs. *Jurista Vārds*. Nr. 4 (407), 12 - 19.lpp.
143. Torgāns, E. (1919). *Trešā persona un viņas iestāšanās administratīvā procesā*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1209 lpp.
144. Treijs, R.(2005). Latviešu karavīrs ar ģenerāļa zīmotnēm. *Latvijas Vēstnesis*. Nr. 156, 47.lpp.
145. Treijs, R. (1998). Latvijas valsts un tās vīri. *Latvijas Vēstnesis*. Nr.331/332. Iegūts 30.05.2021. no <https://www.vestnesis.lv/ta/id/50567>
146. Trindade, A. A. (2013). *International Law for Humankind: Towards a New Jus Gentium*. Second Revised Edition (2nd ed.). Leiden: Martinus Nijhoff, 756 p.
147. Urbanovica, K., Paula, L. (2011). Karavīru apmierinātība ar dienestu Latvijas Republikas nacionālajos bruņotajos spēkos. *LLU sociālo zinātņu rakstu krājums*, 78 - 86. lpp.
148. Ūdris, T.(1920). *Tvaikoņa "Margarete" lieta*. *Latvijas 1933.gada sodu likumos ietvertie sodu iedarbības principi*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1541 lpp.
149. Vainovskis, M. (2000). Tiesu prakses atšķirības lietās par vardarbību pret bērniem. *Likums un Tiesības*. Nr.3 (7) 84.lpp.
150. Valsts.Platons.(1982). Rīga: Zvaigzne, 180 lpp.
151. *Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos.* (2001). Valters, P. (sast.).2.papildin.izd. Rīga: Divergens, 331 lpp.
152. Varin, C. (2014). *Mercenaries, Hybrid Armies and National Security: Private Soldiers and the State in the 21st Century*. New York: Routledge, 176 p.
153. Vālbergs, J.(1920). *Eiropas kontinenta valstu tiesību principi un angļu – amerikāņu common law.(Divas tiesību doktrīnas.)* Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1541 lpp.
154. Vildbergs, H.J., Feldhūne, G.(2003). *Atsauces Satversmei*. Rīga: Latvijas Universitāte, 188 lpp.
155. Vildbergs, H.J., Krasts, V. (2002). *Salīdzinošās administratīvās tiesības. Lietas un risinājumi*. Rīga: Eiropafakultātes Rīgas centrs, 442 lpp.

- 156.Vildbergs. H.J., Meseršmits K., Niedre L. (2004). *Pilsonis tiesiskā valstī. Vācu konstitucionālo un administratīvo tiesību pamati*. Rīga: Latvijas Universitāte, 332 lpp.
- 157.Vīduša, R.(2003). Ierēdņa profesija un valsts pārvaldes pašuzlabošanās mehānismi Latvijā. *Likums un Tiesības*. Nr.12 (52), 371.lpp.
- 158.Vīnzarājs, N. (1920). *Formālais un neformālais moments tiesneša darbā*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1939. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1541 lpp
- 159.Wade, H.W.R., Forsyth, C.F. (1994). *Administrative Law*. 7th ed. Oxford: Clarendon Press, 1039 p.
- 160.Waite, M. (2013). *Pocket Oxford English dictionary*. Oxford: Oxford University Press, 1086 p.
- 161.Zavertkins,G.(1931). *Kas jāzina katram jaunkareivim? (Jaunkareivja rokas grāmata)*. Ceturtais pārlabots izdevums. Rīga: iespiests Armijas spiestuvē. Neoficiāls izdevums., 213 lpp.
- 162.Zeitmanis, M.(2004). Tiesību normu iztulkošanas un tiesību tālākveidošanas robežšķirtnes problēmas(1). *Likums un Tiesības*. Nr.5 (57), 153 - 155. lpp.
- 163.Zilbers, F.(1919). *Pirmie 20 gadi*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1938. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1209 lpp.
- 164.Zilbers, F. (1918). *Pie jautājuma par administratīvo sodīšanu un administratīvām tiesām*. Tieslietu ministrijas Vēstnesis. 1937. Tieslietu ministrijas izdevums. Rīga: A. Gulbja grāmatu spiestuve, 1037 lpp.
- 165.Zippelius, R. (1985). *Juristische Methodenlehre* (4th ed.). München:Beck, S.112.
- 166.Zvejniece, R. (2017). Juristu likteņi. *Jurista Vārds*. Nr. 42 (996), 22 - 27.lpp.
- 167.Барциц, И.Н, Бошно, С.В. (2007). *Источники служебного права*. Москва: РАГС, с.269.
- 168.Влах, И.(2008). Государственная служба: векторы и технологии ее взаимодействия с институтами гражданского общества. «Курсом развивающейся Молдовы», III Российско- Молдавский симпозиум, «Традиции и инновации соционормативной культуре молдован и гагаузов», Комрат, с. 89-96.
- 169.Беккария,Ч. (2000). *О преступлениях и наказаниях*. Москва: Международные отношения, с. 240.
- 170.Экштейн, И. (2016). *Честь в философии и в праве*.Москва: Ленанд, с.160.
- 171.Ильясов, С.Г. (1996). *Государственная служба в органов внутренних дел*. Москва: Право и закон, с. 95.
- 172.Ивлев, Ю. В. (2000). *Логика для юристов. Учебник для вузов*.Москва: Дело,2000,с.264.

173. Коллектив авторов. (2009). *Правовая наука и юридическая идеология России*. Сырых, В.М. (Отв.ред.). Москва: РАП, с.919.
174. Костюк, В. (2002). *Нематериальные блага. Защита чести достоинства и деловой репутации*. Москва: Лекс-Книга, с.320.
175. Нерсесянц, В.С. (2001). *Теория права и государства*. Москва.: Издательство НОРМА, с.261.
176. Ной, И.С. (1959). *Охрана чести и достоинства личности в советском уголовном праве*. Саратов: Издательство Саратовского университета, с.124.
177. Розин, Н.И. (1910). *Оглавление книги: Об оскорблении чести: Уголовно-юридическое исследование Общая часть*. Опозорение 2-е изд., Томск: Т-во "Печатня С. П. Яковлева", с.470.

Tiesību akti

Latvijas Republikas tiesību akti

Likumi

1. Latvijas Republikas Satversme. Pieņemts 15.02.1922. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07. 1993., Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 6, 31.03.1994.; Valdības Vēstnesis, 141, 30.06.1922.; Diena, 81, 29.04.1993.; Pēdējie grozījumi 04.10.2018.
2. Militārās disciplinārbildības likums. Pieņemts 05.11.2020. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 223, 17.11.2020. Grozījumu nav.
3. Par Valsts aizsardzības koncepcijas apstiprināšanu (2020). *Latvijas Vēstnesis nr. 186*. Iegūts 1.10.2020. no <https://likumi.lv/ta/id/317591-par-valsts-aizsardzibas-koncepcijas-apstiprinasanu>
4. Administratīvās atbildības likums. Pieņemts 25.10.2018. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 225, 14.11.2018. Pēdējie grozījumi 12.12.2019.
5. Grozījumi Militārā dienesta likumā. Pieņemti 16.11.2017. Publicēts Latvijas Vēstnesis 236, 29.11.2017.
6. Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums. Pieņemts 05.05.2016. Publicēts Latvijas Vēstnesis 100, 25.05.2016. Grozījumu nav.
7. Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli. Pieņemts 07.03.2013. Publicēts Latvijas Vēstnesis 61, 27.03.2013. Pēdējie grozījumi 03.04.2020.
8. Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums. Pieņemts 01.12.2009. Publicēts Latvijas Vēstnesis Nr.199 (4185), 18.12.2009. Pēdējie grozījumi 14.11.2019.

9. Ministru kabineta iekārtas likums. Pieņemts 15.05.2008. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 82, 28.05.2008.; Pēdējie grozījumi 25.02.2016.
10. Kriminālprocesa likums. Pieņemts 21.04.2005. Publicēts Latvijas Vēstnesis 74, 11.05.2005. Pēdējie grozījumi 21.11.2019.
11. Mobilizācijas likums. Pieņemts 30.02.2005. Publicēts Latvijas Vēstnesis 91., 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 19.12.2019.
12. Valsts pārvaldes iekārtas likums. Pieņemts 06.06.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 94, 21.06.2002. Pēdējie grozījumi 16.11.2017.
13. Militārā dienesta likums. Pieņemts 30.05.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 91, 18.06.2002. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.
14. Likums par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā. Pieņemts 25.04.2002. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 09. 05. 2002, Nr.69 (2644). Pēdējie grozījumi 31.10.2019.
15. Administratīvā procesa likums. Pieņemts 25.10.2001. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 164, 14.11.2001. Pēdējie grozījumi 02.02.2017.
16. Valsts civildienesta likums. Pieņemts 07.09.2000. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 331/333, 22.09.2000. Pēdējie grozījumi 08.10.2020.
17. Nacionālo bruņoto spēku likums. Pieņemts 04.11.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 388/389, 24.11.1999. Pēdējie grozījumi 03.10.2019.
18. Militārpersonu izdienas pensiju likums. Pieņemts 19.03.1998. Publicēts Latvijas Vēstnesis 86, 01.04.1998. Pēdējie grozījumi 20.04.2017.
19. Civilprocesa likums. Pieņemts 14.10.1998. Publicēts Latvijas Vēstnesis 326/330, 03.11.1998. Pēdējie grozījumi 28.02.2019.
20. Krimināllikums. Pieņemts 17.06.1998. Publicēts Latvijas Vēstnesis 199/200, 08.07.1998. Pēdējie grozījumi 20.06.2019.
21. Ārvalstu bruņoto spēku statuss Latvijas Republikā. Pieņemts 06.02.1997. Publicēts Latvijas Vēstnesis 54/55, 21.02.1997. Pēdējie grozījumi 18.05.2017.
22. Par valsts noslēpumu. Latvijas Republikas likums. Pieņemts 17.10.1996. Publicēts: Latvijas Vēstnesis 181, 29.10.1996. Pēdējie grozījumi 10.12.2020.
23. Latvijas Nacionālo bruņoto spēku piedalīšanās starptautiskajās operācijās. Pieņemts 16.02.1995. Publicēts Latvijas Vēstnesis 30, 25.02.1995. Pēdējie grozījumi 05.06.2014.
24. Civillikums. Pieņemts 28.01.1937. Publicēts Valdības Vēstnesis 41, 20.02.1937. Pēdējie grozījumi 05.12.2019.
25. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. Publicēts Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 51, 20.12.1984. Pēdējie grozījumi 03.04.2020. *Nav spēkā.*

26. Likums par virsnieka goda tiesām. Pieņemts 1931. gada 6. martā. Publicēts Latvijas valdības oficiālajā laikrakstā. Valdības Vēstnesis Nr.60. 16.03.1931. *Nav spēkā.*

MK noteikumi

27. MK noteikumi Nr.820 „Kārtība, kādā atļauj pieņemt militārajā dienestā Latvijas pilsoni, kas atvaļināts no militārā vai cita valsts dienesta par disciplīnas pārkāpumiem” Publicēts: Latvijas Vēstnesis Nr.251., 21.12.2018.
28. MK noteikumi Nr. 737 "Noteikumi par zvērinātu notāru atlīdzības taksēm un to noteikšanas kārtību”. Publicēts Latvijas Vēstnesis 174, 06.09.2013.
29. MK noteikumi Nr. 955 „Kārtība, kādā profesionālā dienesta karavīru nosūta paaugstināt kvalifikāciju mācībuursos un sedz ar kvalifikācijas paaugstināšanu saistītos izdevumus un šo izdevumu atmaksāšanas kārtība”. Publicēts Latvijas Vēstnesis, 164, 15.10.2010.
30. MK noteikumi Nr. 416 " Noteikumi par karavīru dienesta atalgojumu”. Publicēts Latvijas Vēstnesis 11, 06.08.2003.
31. MK noteikumi Nr. 947 "Karavīru un zemessargu militārās disciplīnas reglaments”. Publicēts Latvijas Vēstnesis 163, 14.10.2010. Pēdējie grozījumi 02.02.2016. *Nav spēkā.*

Reglamenti

32. Ar NBS Mācību vadības pavēlniecības komandiera 13.01.2017. pavēli Nr.14 „Par mācību programmas „Militārās pamatapmācības 1.līmeņa kurss” apstiprināšanu” apstiprinātais kursa apraksts. Nav publicēts.
33. Karavīru atvaļināšanas no profesionālā dienesta noteikumi. Pieņemts 14.08.2012. Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas Noteikumi Nr.26-NOT. Iegūts 15.07.2020. no https://www.mil.lv/sites/mil/files/document/Atvalinasana_noteikumi.pdf
34. Militārā dienesta iekārtas reglaments. Pieņemts 03.08.2012. Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas Noteikumi Nr.21-NOT. Iegūts 29.04.2020. no https://www.mil.lv/sites/mil/files/document/MD_iekartas_regl.pdf
35. Reglaments Nr.14-REGL” Apelācijas komisijas darba reglaments”. Pieņemts 11.09.2011. Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. Pēdējie grozījumi 31.01.2012. Nav publicēts.
36. Sardzes (apsardzes) reglaments. Pieņemts 21.07.2008. Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas Noteikumi Nr.63-NOT. Iegūts 14.04.2020. no https://www.mil.lv/sites/mil/files/document/sardzes_reglaments.pdf
37. Aizsardzības ministrijas Reglaments Nr.1REGL. Audita un inspekcijas departamenta nolikums. Izdots saskaņā ar Ministru kabineta 2003. gada 29.aprīļa noteikumu Nr.236 „Aizsardzības ministrijas nolikums”. Nav publicēts.

38. Aizsardzības ministrijas 2011. gada 8. novembra Noteikumi Nr.54-NOT „Militārpersonu izdienas pensijas noformēšanas un piešķiršanas kārtība. Nav publicēts.
39. Militārā dienesta likuma piemērošanas instrukcija. Apstiprināts ar Aizsardzības ministrijas 2002. gada 27. septembra pavēli Nr.238. Nav publicēts.

Starptautiskie līgumi

40. ANO Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām ar fakultatīvo protokolu. Iegūts 28.04.2020. no <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-starptautiskais-pakts-par-pilsoniskajam-un-politiskajam-tiesibam-ar-fakultativo-protokolu-pienem>
41. ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Iegūts 28.04.2020. no <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-vispareja-cilvektiesibu-deklaracija>
42. Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. Latvija pievienojusies ar 04.06.1997. likumu „Par 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju un tās 1., 2., 4., 7. un 11. protokolu.”. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 143/144, 13.06.1997. Ziemeļatlantijas līgums. Parakstīts Vašingtonā 04.04.1949. Starptautisks daudzpusējs dokuments. Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 37 (2985), 09.03.2004. Latvija pievienojusies ar 26.02.2004. likumu “Par Ziemeļatlantijas līgumu”. Publicēts Latvijas Vēstnesis 37, 09.03.2004.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru kabineta Ziņotājs, 7, 08.04.2004.

ES tiesību akti –

43. Lisabonas līgums. Publicēts Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, C 306, 50.sējums 2007. gada 17. decembris. Iegūts 23.10.2019. no <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/eiropas-savieniba-arpolitika/tiesibu-akti-un-dokumenti/lisabonas-ligums>
44. Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C202 59.sējums 2016.17.06., 32.lpp.. Iegūts 23.10.2019. no https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_lv_txt.pdf
45. Māstrihtas un Amsterdamas līgumi. Iegūts 15.12.2019. no <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/3/mastrihtas-un-amsterdamas-ligumi>
46. Eiropas Savienības pamattiesību harta, 2016/C 202/02.
47. Right to privacy, Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Resolution 1165 (1998).

48. Eiropas Padomes 1980. gada 11. marta rekomendācija Nr.(80)2 „Par diskretās varas izmantošanu valsts pārvaldē”.
49. Eiropas Padomes 1977. gada 28. septembra rezolūcija Nr. (77) 31 ”Par indivīdu aizsardzību attiecībā uz valsts pārvaldes izdotajiem aktiem”.

Tiesu prakse

Tiesu prakse un judikatūra

1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas lieta. *Västberga Taxi Aktiebolag and Vulic v. Sweden*, 2002.
2. Eiropas Cilvēktiesību tiesas lieta. Ternovskis pret Latviju, 33637/02, 2014.
3. Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2016-06-01, 2017.
4. Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2017-02-03, 2017.
5. Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2007-03-01, 2007.
6. Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2006-31-01, 2007.
7. Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2006-29-0103, 2007.
8. Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2005-24-01, 2006.
9. Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 2004-03-01, 2004.
10. Latvijas Republikas Satversmes tiesa, 03 – 05(99), 1999.
11. Latvijas Republikas Augstākās tiesa, A42971809, SKA-506/2012, 2012.
12. Latvijas Republikas Augstākās tiesa, A42538107, 2011.
13. Latvijas Republikas Augstākās tiesa, P129058107 SKA-48/2009, 2009.
14. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas spriedums lietā Nr. 129164212, 2013.
15. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas spriedums lietā Nr. 129164212, 2013.
16. Administratīvā rajona Rīgas tiesa, A420202119, 2020. Nav publicēts.
17. Administratīvā apgabaltiesa, A420313015, 2017. Nav publicēts.
18. Administratīvā apgabaltiesa, A420173115, 2016. Nav publicēts.
19. Administratīvā apgabaltiesa, AA43-1903-13/7, 2013.
20. Administratīvā apgabaltiesa, AA43-1472-12/11, 2012.
21. Administratīvā apgabaltiesa, AA43-2411-11/4, 2011.
22. Administratīvā rajona Jelgavas tiesa, A420245014, 2015. Nav publicēts.
23. Administratīvā rajona Rīgas tiesa, A420325213, 2015. Nav publicēts.
24. Administratīvā rajona Jelgavas tiesa, A420301814, 2014. Nav publicēts.
25. Administratīvā rajona Rīgas tiesa, A420426113, 2014. Nav publicēts.
26. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments un Judikatūras nodaļa 2006. g. Iegūts 10.04.2020. no <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/administrativas-tiesibas>

27. Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Tiesu prakse lietās par valsts dienestu 2007. - 2013. (2013). Iegūts 07.11.2015. no http://www.tzpi.lu.lv/files/2014/09/Danovskis_Valsts_dienests_tiesu_prakses_apkopojums.pdf
28. STENOGRAMMA Satversmes tiesas sēde lietā Nr.04-02(99) "Par Ministru kabineta 1997. gada 21. janvāra noteikumu Nr.46 "Noteikumi par vadības līgumiem" atbilstību 1998. gada 20. novembra likumam "Informācijas atklātības likums", 14.lpp. Iegūts 03.11.2020. no https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/04-0299_Stenogramma.pdf
29. Vācijas Federālās administratīvās tiesa, BVerwG 2 WD 14.02, 2002.

Ārvalstu nacionālie tiesību akti

30. Militārais disciplinārkodekss (Vācija), Wehrdisziplinarordnung (WDO). Pieņemts 16.08.2001. Publicēts Federālais likuma vēstnesis. Pēdējie grozījumi 14.08.2019. Iegūts 26.04.2020. no https://www.gesetze-im-internet.de/wdo_2002/
31. Militārais disciplinārlikums (Nīderlande), Wet militair tuchtrecht (WMT). Valsts likums. Pieņemts 14.06.1990. Pēdējie grozījumi 01.04.2020. Iegūts 26.04.2020. no <https://wetten.overheid.nl/BWBR0004788/2020-04-01>
32. Militārās disciplīnas noteikumi (Itālija), Regolamento di disciplina militare (RDM). Pieņemts 18.07.1986. Publicēts Oficiālajā Vēstnesī Nr. 545. Iegūts 27.04.2020. no http://www.difesa.it/Giustizia_Militare/Legislazione/Regolamenti/Pagine/Approvazione_delregolamentodidisciplinamilitare.aspx
33. Likums par Bruņoto spēku disciplinārajiem noteikumiem (Beļģija), Loi portant le règlement de discipline des Forces armées (RDF). Pieņemts 14.01.1975. Publicēts 01.02.1975., Nr.1975011405. Pēdējie grozījumi 23.12.2016. Iegūts 27.04.2020. no http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=1975011432&table_name=loi

Prakses materiāli

1. Aizsardzības ministrija. (2019. gada 23. oktobrī). Vakance audita un inspekcijas departamenta Ģenerālinspekcijas vecākā inspektora ierēdņa amatam. Iegūts 06.11.2020. no <https://www.mod.gov.lv/en/node/8184>
2. AM 10.09.2015. vēstule Nr. MV-N/2112. Nav publicēts.
3. AM Audita un inspekcijas departamenta Ģenerālinspekcijas 2015. gada 29. jūnija ziņojums. Nav publicēts.

4. AM 28.07.2020.gada vēstule Nr. MV-N/1631. Nav publicēts.
5. Aptauja: Augusi uzticība Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem; pavasarī tiem uzticējušies 69 procenti Latvijas iedzīvotāju. (2018.gada 14.jūnijā). Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/en/node/3328>
6. Dišlers, Kārlis 1878-1954. Iegūts 25.10.2020. no <http://worldcat.org/identities/lccn-n2005044431/>
7. ES kopējā drošības un aizsardzības politika. Iegūts 15.12.2019. no <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/drosibas-politika/es-kopeja-drosibas-un-aizsardzibas-politika>
8. Esi viens no mums – kļūsti karavīrs. Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/klusti-karavirs>
9. Esprit de corps. Iegūts 19.05.2020. no <https://www.vocabulary.com/dictionary/esprit%20de%20corps>
10. Kalniņš par 2020 gada budžetu: Tas nedaudz ļaus attīstīt nepieciešamās bruņoto spēku spējas. (2019. gada 29. oktobris). Iegūts 20.04.2020. no <https://nra.lv/ekonomika/latvija/295653-kalnins-par-2020-gada-budzetu-tas-nedaudz-laus-attistit-nepieciešamas-brunoto-speku-spejas.htm>
11. Kants Imanuels. Iegūts 07.03.2020. no http://vesture.eu/Kants_Imanuels
12. Karavīra vērtības un standarti. Iegūts 19.01.2021. no <https://www.mil.lv/lv/aktivaish-dienests/dienesta-gaita/karavira-vertibas-un-standarti>
13. Karavīra zvērests. Iegūts 29.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/aktivaish-dienests/dienesta-gaita/karavira-zverests>
14. KNAB lēmumi par NBS karavīriem (29.12.2020). Nav publicēts.
15. Komisijas ziņojums padomei un Eiropas parlamentam ES pretkorupcijas ziņojums. Iegūts 05.11.2020. no <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52014DC0038>
16. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2016. gada 13. janvāra vēstule. Nav publicēts.
17. Latviešiem piemīt ļoti laba spēja mobilizēties grūtos brīžos. (2019. gada 10. jūlijs). Iegūts 19.05.2020. no <https://www.la.lv/graube-latviesiem-piemit-loti-laba-speja-mobilizeties-grutos-brizos>
18. Lēmums Nr.4/4116-2015(2015. gada 28. decembris). Nav publicēts.
19. Lēmums Nr.3//303;3/315.- 4/1136.2015(2015. gada 12. novembris). Nav publicēts
20. Lēmums Nr.3/168.- 4/342.2015(2015. gada 3. jūnijs). Nav publicēts.
21. Likumprojekta “Militārās disciplinārtbildības likums” projekta sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Iegūts 15.04.2020. no

- https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/AiManot_Milit%C4%81r%C4%81s%20disciplin%C4%81ratbild%C4%ABbas%20likums_041219.pdf
22. Latvijas valdības prioritātes (2014). Iegūts 07.11.2015. no <http://www.pkc.gov.lv/valdibas-prioritates-2014/373-valdibas-prioritates>
 23. Military. (2021). Iegūts 08.01.2021. no <https://www.vocabulary.com/dictionary/military>
 24. Ministru prezidents: valdības noteiktās prioritātes, vienmēr ir bijušas dienas kārtībā (2018). Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mk.gov.lv/lv/aktualitates/ministru-prezidents-valdibas-noteiktas-prioritates-vienmer-ir-bijusas-dienas-kartiba>
 25. Nacionālie bruņotie spēki. Sastāvs. Iegūts 10.04.2020. no <https://www.mil.lv/>
 26. NBS Apvienotā štāba 10.02.2021.gada lēmums Nr.2/VN/104. Nav publicēts.
 27. NBS Apvienotā štāba 2014. gada 5. septembra Ziņojums Nr.1 „Par dienesta pārbaudes rezultātiem”. Nav publicēts.
 28. NBS komandieris: Armiju sagaida milzīga attīstība. (2019. gada 5. jūlijs). Iegūts 10.04.2020. no <https://www.la.lv/nbs-komandieris-armiju-sagaida-milziga-attistiba>
 29. NBS sastāvs. Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/par-mums/par-nbs/sastavs>
 30. NBS [..]komandiera E.B. 2013. gada 10. oktobra pavēle Nr.8- s” Par seržanta A.J. sodīšanu”. Nav publicēts.
 31. Pabriks, A. Ministru prezidenta biedrs, aizsardzības ministrs. Iegūts 21.04.2020. no <https://www.mod.gov.lv/lv/cilveks/dr-artis-pabriks>
 32. Par Aizsardzības ministriju. Iegūts 21.04.2020. no <https://www.mod.gov.lv/lv/par-mums>
 33. Par NBS. Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/par-mums/par-nbs>
 34. Rudolf Stammler. Iegūts 23.04.2020. no <https://www.britannica.com/biography/Rudolf-Stammler>
 35. Saeima konceptuāli atbalsta jauna Militārās disciplinārtbildības likuma projektu (2020. gada 14. maijs). Iegūts 01.06.2020. no <https://lvportals.lv/dienaskartiba/316161-saeima-konceptuali-atbalsta-jauna-militaras-disciplinaratbildibas-likuma-projektu-2020>
 36. The Latin Dictionary (2013). Iegūts 19.10.2020. no <http://latindictionary.wikidot.com/noun:miles>
 37. Tiesā pirmo reizi atcelts ģenerālprokurora lēmums liegt pielaidi valsts noslēpumam.(2019. gada 21. jūlijs). Iegūts 01.11.2020. no <https://www.apollo.lv/6734857/tiesa-pirmo-reizi-atcelts-generalprokurora-lemums-liegt-pielaidi-valsts-noslepumam>
 38. Treaty on European Union. Iegūts 15.12.2019. no https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf
 39. Vadība. Iegūts 20.04.2020. no <https://www.mil.lv/lv/par-mums/vadiba>

40. Valdība apstiprina jaunu militārās disciplinārbildības regulējumu. (2020. gada 14. aprīlī)
Iegūts 16.04.2020. no <https://www.sargs.lv/lv/nbs/2020-04-14/valdiba-apstiprina-jaunu-militaras-disciplinaratbildibas-regulejumu>
41. *Valdības Vēstnesis* nr. 280. (1930). Iegūts 16.05.2020. no <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/1013340>
42. *Valdības Vēstnesis* nr.52. (1937). Iegūts 16.05.2020. no <https://dom-acc.lndb.lv/data/obj/file/1265483>
43. Valsts kanceleja. Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata. Iegūts 29.10.2020. no <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/114>
44. Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepcija (2013). Iegūts 07.11.2015. no <http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file2483.doc>
45. 09.01.2020. Nr.1/16-8ip/1 Lēmums par seržanta [...] 2019. gada 30. oktobra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 5. novembrī, Nr. [...]). Nav publicēts.
46. 23.10.2019. Nr. 1/16-8ip/6 Par dižkareivja [...] 2019. gada 18. septembra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 26. septembrī, Nr. [...]). Nav publicēts.
47. 22.07.2019. Nr. 1/16-8ip/3. Par seržanta [...] 2019. gada 11. jūnija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 13. jūnijā Nr. [...]). Nav publicēts.
48. 22.07.2019. Nr. 1/16-8ip/2. Par leitnanta [...] 2019. gada 31. maija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 6. jūnijā Nr. [...]). Nav publicēts.
49. 16.07.2019. Nr.1/16-8.2019.6 LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...]seržanta [...] 2019. gada 17. maija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 22. maijā Nr. [...]). Nav publicēts.
50. 20.06.2019. Nr. 1/16-8/71 Par kaprāles [...] 2019. gada 9. maija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 9. maijā Nr. [...] un 2019. gada 13. maijā saņemts papildu iesniegums Nr. [...]). Nav publicēts.
51. 14.05.2019. Nr. 1/16-8/50 LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...] dižkareivja [...] 2019. gada 15. marta iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 21. martā Nr. [...]). Nav publicēts.
52. 10.05.2019. Nr.1/16-8.2019.3 LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...]kaprāļa [...] 2019. gada 15. marta iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 21. martā Nr. [...]). Nav publicēts.
53. 25.04.2019. Nr. 1/16-8/40 Par [...] 2019. gada 26. februāra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2019. gada 28. februārī, Nr. [...]). Nav publicēts.

54. 30.10.2017. Nr. 8-23.2017.8. LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto spēku Nodrošinājuma pavēlniecības [...] virsseržanta [...] 2017. gada 14. septembra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 14. septembrī, [...]). Nav publicēts.
55. 09.10.2017. Nr. 8-23.2017.5. LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto spēku [...] virsseržanta [...] 2017. gada 9. jūnija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 9. jūnijā, Nr. [...]). Nav publicēts.
56. 09.10.2017. Nr.8-23.2017.6. LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto [...] vecākā virsnieka majora [...] 2017. gada 13. jūnija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 13. jūnijā, Nr. [...]). Nav publicēts.
57. 14.09.2017. Nr.8-23.2017.7 LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...] dižkareivja [...] 2017. gada 26. jūlija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 27. jūlijā ar Nr. [...]). Nav publicēts.
58. 22.06.2017. Nr.8-23.2017.2 LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto spēku [...] kareivja [...] 2017. gada 15.aprīļa iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 24. aprīlī, Nr. [...]). Nav publicēts.
59. 14.06.2017. Nr. 8-23.2017.3. LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto spēku [...] kareivja [...] 2017. gada 10. maija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2017. gada 12. maijā, Nr. [...]). Nav publicēts.
60. 12.05.2017. Nr.8.-23.2017.1. LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...]kareivja [...] iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā [...]). Nav publicēts.
61. 18.01.2017. Nr. 8-23.2016.8 LĒMUMS Par [...] 2016. gada 19. decembra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 19. decembrī Nr.[...]). Nav publicēts
62. 01.12.2016. Nr. 8-23.2016.6 LĒMUMS Par [...] pilnvarotā pārstāvja zvērināta advokāta Pētera Kušnera (pamata prakses vieta: Rīgas 3.zvērinātu advokātu birojā Rīgā, Miera ielā 5) 2016. gada 13. oktobra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 13. oktobrī Nr.[...]). Nav publicēts.
63. 05.08.2016. Nr. 8-23.2016.5. LĒMUMS Par [...] 2016. gada 12. jūlija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 13. jūlijā, Nr. [...]). Nav publicēts.
64. 21.06.2016. Nr. 8-23.2016.3. LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...] Vecākā autovadītāja dižkareivja [...] 2016. gada 22.aprīļa iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 26. aprīlī, Nr. [...]). Nav publicēts.
65. No 21.06.2016. Nr. 8-23.2016.3. LĒMUMS Par Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku [...] Vecākā autovadītāja dižkareivja [...] 2016. gada 22.aprīļa iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 26. aprīlī, Nr. [...]). Nav publicēts.

66. 07.06.2016. Nr. 8-23.2016.2. LĒMUMS Par [..], 2016. gada 7.aprīļa iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 8. aprīlī Nr. [..]). Nav publicēts.
67. 14.04.2016. Nr. 8-23.2016.1. LĒMUMS Par [..] 2016. gada 9. marta iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2016. gada 10. martā, Nr. [..]). Nav publicēts.
68. 02.12.2015. Nr. 8-23.2015.7. LĒMUMS Par [..] 2015. gada 15. septembra iesniegumu saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 18. septembrī, Nr. B-PV/149). Nav publicēts.
69. 02.12.2015. Nr. 8-23.2015.7. LĒMUMS Par [..] 2015. gada 15. septembra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 18. septembrī, Nr. B-PV/149). Nav publicēts.
70. 11.09.2015. Nr. 8-23.2015.6. LĒMUMS Par [..] 2015. gada 8. jūlija iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 10. jūlijā, Nr. B-PV/111). Nav publicēts.
71. 05.06.2015. Nr. 8-23.2015.4 LĒMUMS Par [..] iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 6. maijā, Nr.[..]). Nav publicēts.
72. 13.04.2015. Nr. 8-23.2015.3. LĒMUMS Par [..] 2015. gada 27. februāra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 3. martā, Nr.[..]). Nav publicēts.
73. 09.04.2015. Nr.8-23.2015.2 LĒMUMS Par [..] 2015. gada 5. februāra iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 10. februārī, Nr.[..]). Nav publicēts.
74. 05.02.2015. Nr. 8-23.2015.1. LĒMUMS Par [..] iesniegumu (saņemts Aizsardzības ministrijā 2015. gada 6. janvārī, Nr.[..]). Nav publicēts.
75. 18.12.2014. Nr. 8-23.2014.8. LĒMUMS par 2014. gada 21. novembra iesniegumu (AM reģistrācijas Nr. M-PV/154). Nav publicēts.
76. 20.11.2014. Nr.8-23.2014.7 LĒMUMS par [..], 2014. gada 22. septembra iesniegumu (Aizsardzības ministrijā saņemts 2014. gada 22. septembrī, Nr. M-PV/123)
77. 2014. gada 25. jūnijā Nr. 8-23.2014.5 LĒMUMS par [..] 2014. gada 28.aprīļa iesniegumu (Aizsardzības ministrijā saņemts 2014. gada 29. aprīlī, Nr. K-PV/57). Nav publicēts.
78. 16.06.2014. Nr. 8-23.2014.4 LĒMUMS par [..] 2014. gada 16.aprīļa iesniegumu (AM saņemts 2014. gada 22. aprīlī, Nr. Z-PV/49). Nav publicēts.
79. 10.02.2014. Nr. 8-23.2014.1 LĒMUMS par [..], 2014. gada 10. janvāra iesniegumu (AM saņemts 2014. gada 10. janvārī, Nr. S-PV/3). Nav publicēts.
80. 2014. gada 15. janvārī Nr. 8-23.2013.7. LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [..] dižkareivja [..] (personas kods [..]) 2013. gada 22. novembra iesniegumu (Aizsardzības ministrijā saņemts 2013. gada 22. novembrī, Nr. [..]). Nav publicēts.
81. 2013. gada 09. septembrī Nr. 8-23.2013.5. LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [..] autovadītāja – sakarnieka [..] (personas kods [..]) 2013. gada 29. maija iesniegumu (AM saņemts 2013. gada 4. jūnijā, Nr. [..]). Nav publicēts.

82. 2013. gada 17. jūnijā Nr. 8-23.2013.4. LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [...] majora [...] (personas kods [...]) 2013. gada 25. aprīļa iesniegumu (Aizsardzības ministrijā saņemts 2013. gada 25. aprīlī, Nr. [...]). Nav publicēts.
83. 17.06.2013. Nr. 8-23.2013.2 LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [...] instruktora kaprāļa [...] (personas kods [...]) 2013. gada 25. februāra iesniegumu (AM saņemts 2013. gada 27. februārī, Nr. [...]). Nav publicēts.
84. 30.05.2013. Nr. 8-23.2013.3 LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [...] kapteines [...] (personas kods [...]) 2013. gada 18. februāra iesniegumu (AM saņemts 2013. gada 20. martā, Nr. [...]). Nav publicēts.
85. 08.03.2013. Nr. 8-23.2013.1. LĒMUMS Par Nacionālo bruņoto spēku [...] virsseržantes [...] 2013. gada 24. janvāra iesniegumu Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisijai (reģistrēts Aizsardzības ministrijā 2013. gada 25. janvārī, Nr.[...]). Nav publicēts.
86. 25.02.2013. Nr. 8-23.2012.11 LĒMUMS par Nacionālo bruņoto spēku [...] virsnieka [...], pers. kods [...], 2012. gada 15. novembra iesniegumu (AM saņemts 2012. gada 15. novembrī, Nr. [...]). Nav publicēts.
87. 19.12.2012. Nr. 8-23.2012.12 LĒMUMS par [...], [...].gada [...] iesniegumu (AM saņemts 2012. gada [...], Nr. [...]). Nav publicēts.
88. 27.11.2012. Nr. 8-23.2012.9 LĒMUMS par [...] 2012. gada 26. septembra iesniegumu (AM saņemts 2012. gada 28. septembrī, Nr. [...]). Nav publicēts
89. 27.09.2012. Nr. 8-23.2012.7 LĒMUMS par NBS [...] vienības [...], 2012. gada 8.aprīļa iesniegumu (AM saņemts 2011. gada 10. aprīlī, Nr. [...]). Nav publicēts.
90. 04.09.2012. Nr.8-23.2012.8. LĒMUMS. Par [...] 2012. gada 31. maija iesniegumu Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisijai (reģistrēts Aizsardzības ministrijā 2012. gada 4. jūnijā, Nr. [...]). Nav publicēts.
91. 10.04.2012. Nr. 8-23.2012.4. Lēmums par [...] 2012. gada 19. marta iesniegumu Aizsardzības ministrijas Apelācijas komisijai (reģistrēts Aizsardzības ministrijā 2012. gada 21. martā, Nr. [...]). Nav publicēts.
92. 13.02.2012. Nr. 8-23.2012.1. LĒMUMS par 2011. gada 27. decembra iesniegumu (AM saņemts 30.12.2011.).Nav publicēts.
93. Послушание. Iegūts 12.05.2020. No <http://termini.lza.lv/term.php?term=%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5&list=%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5&lang=RU>

Galvojums par patstāvīgi izstrādātu darbu

Es, šī darba autore Iveta Golta ar savu parakstu apliecinu, ka darbu esmu izstrādājusi patstāvīgi un uz izmantotajiem informācijas avotiem ir dotas atsauces.

paraksts

202____. gada _____